

Innst. S. nr. 155

(2006-2007)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Dokument nr. 1 (2006-2007)

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens
rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005**

Vedlegg 3: Referat frå opne høyringar

Innst. S. nr. 155

(2006-2007)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Dokument nr. 1 (2006-2007)

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens
rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005**

Vedlegg 3: Referat frå opne høyringar

INNHold

I.	Resultatet av revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard	9
1.1	Sammendrag	9
1.2	Komiteens merknader	10
II.	Resultatet av kontrollen med forvaltningen av statens interesser i selskaper m.m. (selskapskontrollen)	11
1.1	Sammendrag	11
1.2	Komiteens merknader	11
III.	Resultatet av revisjonen av departementene og underliggende virksomheter og kontrollen av departementenes forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	11
1.	Arbeids- og inkluderingsdepartementet	11
1.1	Sammendrag	11
1.1.1	Arbeids- og inkluderingsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	11
1.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	11
1.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	11
1.1.1.3	Arbeids- og inkluderingsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	12
1.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	12
1.1.2.1	Trygdeetaten	12
1.1.2.2	Aetat	13
1.1.2.3	Arbeidstilsynet	14
1.1.2.4	Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI)	14
1.1.3	Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	14
1.1.3.1	Trygdeetaten Leverandør oppfølging og økonomisystemet	14
1.1.3.2	Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI)	14
1.1.3.3	Sametinget	14
1.1.4	Riksrevisjonen uttaler	14
1.2	Komiteens behandling	15
1.3	Komiteens merknader	15
2.	Barne- og likestillingsdepartementet	17
2.1	Sammendrag	17
2.1.1	Barne- og likestillingsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	17
2.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	17
2.1.1.2	Budsjett - regnskap	17
2.1.1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	17
2.1.1.4	Barne- og familiedepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	18
2.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	18
2.1.2.1	Bufetat	18
2.1.2.2	Barnevern	18
2.1.2.3	Adopsjon	19
2.1.3	Barne- og likestillingsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	19

2.1.3.1	Departementets økonomiforvaltning	19
2.1.3.2	Bufetat	19
2.1.4	Riksrevisjonen uttaler	19
2.2	Komiteens behandling	20
2.3	Komiteens merknader	20
3.	Finansdepartementet	21
3.1	Sammendrag	21
3.1.1	Finansdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	21
3.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	21
3.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	22
3.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	22
3.1.2.1	Senter for statlig økonomistyring	22
3.1.2.2	Statistisk sentralbyrå	22
3.1.3	Finansdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	22
3.1.4	Riksrevisjonen uttaler	22
3.2	Komiteens merknader	23
4.	Fiskeri- og kystdepartementet	23
4.1	Sammendrag	23
4.1.1	Fiskeri- og kystdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	23
4.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	23
4.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	23
4.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	24
4.1.4	Riksrevisjonen uttaler	24
4.2	Komiteens merknader	24
5.	Fornyings- og administrasjonsdepartementet	24
5.1	Sammendrag	24
5.1.1	Fornyings- og administrasjonsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for	24
5.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	24
5.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	25
5.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	25
5.1.2.1	Departementenes servicesenter (DSS) (tidligere Statens forvaltningstjeneste)	25
5.1.2.2	Fylkesmannen i Oslo og Akershus	25
5.1.3	Fornyings- og administrasjonsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	25
5.1.4	Riksrevisjonen uttaler	25
5.2	Komiteens merknader	26
6.	Forsvarsdepartementet	26
6.1	Sammendrag	26
6.1.1	Forsvarsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	26
6.1.1.1	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	26
6.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	27
6.1.2.1	Forsvarets militære organisasjon	27
6.1.3	Forsvarsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	27
6.1.4	Riksrevisjonen uttaler	28
6.2	Komiteens merknader	28
7.	Helse- og omsorgsdepartementet	29
7.1	Sammendrag	29
7.1.1	Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005 ..	29
7.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	29
7.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet ..	29
7.1.1.2.1	Departementets styring av underliggende virksomheter	29
7.1.1.2.2	Departementets forvaltning av tilskudd til de regionale helseforetakene	29

7.1.1.2.3	De regionale helseforetakenes resultatrapportering og måloppnåelse	29
7.1.1.2.4	De regionale helseforetakenes måloppnåelse i forhold til andre styringskrav	30
7.1.1.3	Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	30
7.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	30
7.1.2.1	Sosial- og helsedirektoratet	30
7.1.2.2	Nasjonalt folkehelseinstitutt	30
7.1.2.3	Statens legemiddelverk	30
7.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	31
7.1.4	Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	32
7.1.4.1	Sosial- og helsedirektoratet	32
7.1.4.2	Statens legemiddelverk	32
7.1.4.3	Nasjonalt folkehelseinstitutt	32
7.1.5	Riksrevisjonen uttaler	32
7.2	Komiteens merknader	33
8.	Justis- og politidepartementet	35
8.1	Sammendrag	35
8.1.1	Justis- og politidepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	35
8.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	35
8.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	35
8.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	35
8.1.3	Riksrevisjonen uttaler	36
8.2	Komiteens merknader	36
9.	Kommunal- og regionaldepartementet	37
9.1	Sammendrag	37
9.1.1	Kommunal- og regionaldepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	37
9.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	37
9.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	37
9.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	37
9.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	37
9.1.4	Riksrevisjonen uttaler	37
9.2	Komiteens merknader	38
10.	Kultur- og kirke departementet	38
10.1	Sammendrag	38
10.1.1	Kultur- og kirke departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	38
10.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	38
10.1.1.2	Budsjett - regnskap	38
10.1.1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	38
10.1.1.4	Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	39
10.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	39
10.1.2.1	Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond	39
10.1.2.2	Opplysningsvesenets fond	39
10.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	39
10.1.3.1	Styreleders rolle ved salget av Filmparken AS	39
10.1.4	Kultur- og kirke departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	39
10.1.5	Riksrevisjonen uttaler	40
10.2	Komiteens merknader	40
11.	Kunnskapsdepartementet	41
11.1	Sammendrag	41
11.1.1	Kunnskapsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	41
11.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	41
11.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	41

11.1.1.3	Kunnskapsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	42
11.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	42
11.1.2.1	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	42
11.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	43
11.1.4	Kunnskapsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	43
11.1.4.1	Eksternt finansiert virksomhet (EFV)	43
11.1.4.2	Regnskapsavlegg og styrets årsberetning	43
11.1.4.3	Etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser	43
11.1.5	Riksrevisjonen uttaler	43
11.2	Komiteens merknader	44
12.	Landbruks- og matdepartementet	44
12.1	Sammendrag	44
12.1.1	Landbruks- og matdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005 ..	44
12.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	44
12.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	44
12.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	45
12.1.2.1	Mattilsynet	45
12.1.2.2	Veterinærinstituttet	45
12.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	45
12.1.4	Riksrevisjonen uttaler	45
12.2	Komiteens merknader	45
13.	Miljøverndepartementet	46
13.1	Sammendrag	46
13.1.1	Miljøverndepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	46
13.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	46
13.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	46
13.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	46
13.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	46
13.1.4	Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	46
13.1.5	Riksrevisjonen uttaler	46
13.2	Komiteens merknader	47
14.	Nærings- og handelsdepartementet	47
14.1	Sammendrag	47
14.1.1	Nærings- og handelsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005 ..	47
14.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	47
14.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	47
14.1.1.3	Nærings- og handelsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	48
14.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	48
14.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	48
14.1.4	Riksrevisjonen uttaler	48
14.2	Komiteens merknader	48
15.	Samferdselsdepartementet	49
15.1	Sammendrag	49
15.1.1	Samferdselsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	49
15.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	49
15.1.1.2	Budsjett - regnskap	49
15.1.1.3	Samferdselsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	49
15.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	50
15.1.2.1	Statens vegvesen	50
15.1.2.2	Jernbaneverket	50
15.1.2.3	Luftfartstilsynet	50
15.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	51
15.1.3.1	Departementets organisering av eierstyringen av BaneService AS	51

15.1.4	Riksrevisjonen uttaler	51
15.2	Komiteens behandling	52
15.3	Komiteens merknader	52
16.	Utenriksdepartementet	53
16.1	Sammendrag	53
16.1.1	Utenriksdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005	53
16.1.1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	53
16.1.1.2	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	53
16.1.1.3	Utenriksdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	54
16.1.2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	54
16.1.3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	54
16.1.4	Riksrevisjonen uttaler	54
16.2	Komiteens merknader	55
17.	Forslag fra mindretall	55
18.	Komiteens tilråding	55
Vedlegg		56
Referat frå opne høyringar		*

Innst. S. nr. 155

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 1 (2006-2007)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005

Til Stortinget

I. RESULTATET AV REVISJONEN AV STATSREGNSKAPET OG REGNSKAPET FOR ADMINISTRASJONEN AV SVALBARD

1.1 Sammendrag

Riksrevisjonen har revidert statsregnskapet, og revisjonen er utført i samsvar med lov og regnskapet for administrasjonen av Svalbard for instruks og Riksrevisjonens standarder og retningslinjer for revisjonsarbeidet.

Statsregnskapet er gjort opp med et overskudd før lånetransaksjoner på 5 830 mill. kroner etter at 70 593 mill. kroner er overført fra Statens petroleumsfond. Det regnskapsmessige ukorrigerte underskuddet beløp seg til 64 763 mill. kroner.

Omfang og resultat av revisjonen

For regnskapsåret 2005 har Riksrevisjonens regnskapsrevisjon omfattet 233 statlige virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt 210 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og 23 avsluttende revisjonsbrev med merknader. Merknadene er knyttet til det avlagte regnskap og/eller gjennomføringen av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet. Omfanget av revisjonsbrev med merknader er tilnærmet det samme som i fjor.

For departementene og Statsministerens kontor/Statsrådet avgis det ikke avsluttende revisjonsbrev. Ingen av de virksomheter som inngår i regnskapet for administrasjon av Svalbard for 2005, har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader. Riksrevisjonen har ingen merknader til forvaltningen og gjennomfø-

ringen av budsjettet for 2005 for Olje- og energidepartementet og for Statsministerens kontor.

Det er avgitt revisjonsberetning til 7 nordiske virksomheter og FN-sambandet. Etter avtale reviderer Riksrevisjonen også bruk av fylkesvegmidler som regnskapsføres av Statens vegvesen, og det er sendt oppsummeringsbrev til 18 fylkesrevisjoner om resultatet av kontrollen. Riksrevisjonen gjennomfører også revisjon av de kommunevise skatteregnskapene, som er delregnskaper til skatteetatens samlede regnskap.

Tolv virksomheter som har mottatt avsluttende revisjonsbrev med merknader for 2005, fikk merknader også for 2004. Flere av merknadene for 2005 vedrører forhold som tidligere er rapportert til Stortinget. Riksrevisjonen har registrert at forbedringer er foretatt, men at enkelte forhold har vært tatt opp gjennom flere år uten å være brakt i orden.

Ved revisjonen av statsregnskapet er det konstatert et avvik på 61,0 mill. kroner mellom bokført verdi i kapitalregnskapet og bokført egenkapital i selskapet Eksportutvalget for fisk AS. Stortingets vedtak om avvikling av Utjevningsfondet ble ikke gjennomført som forutsatt i 2005, og dette medførte en mindreinntekt på 158,8 mill. kroner på kap. 3305 Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser post 5 Utjevningsfond. Fondet er avviklet i 2006.

Revisjonen har vist at flere departementer ved utgangen av 2005 manglet tilfredsstillende styringssystemer og rutiner, eller at nødvendig dokumentasjon ikke forelå. Svakheter ved etatsstyringen har i flere tilfeller medført at Stortingets vedtak og forutsetninger ikke er fulgt opp i tilstrekkelig grad. Vesentlige avvik i forhold til måloppnåelse rapporteres under det enkelte departement.

Revisjonen for 2005 har vist en generell forbedring for enkelte tilskuddsordninger, mens det fortsatt er merknader til andre ordninger. Merknadene er i hovedsak knyttet til mangelfulle målekriterier for bruken av midlene, samt svakheter ved dokumentasjon og regnskapsføring.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det for enkelte tilskuddsordninger fortsatt er et mangelfullt grunnlag for å vurdere om midlene er brukt som forutsatt. Dette kan medføre at ordningene ikke oppnår de samfunnsmessige effektene som er tilsiktet av Stortinget, og mangelfull administrativ kontroll kan også legge til rette for misbruk av offentlige midler og misligheter.

Riksrevisjonen har i flere år rapportert om svakheter ved anskaffelsesprosesser i staten. Revisjonen for 2005 viser fortsatt en rekke brudd på regelverket for statlige anskaffelser, herunder brudd på grunnleggende prinsipper som konkurranse, likebehandling og etterprøvningsbarhet. Mangelfull dokumentasjon av anskaffelsesprosessen og svakheter ved bruk av rammeavtaler er gjennomgående trekk i mange virksomheter. Flere virksomheter fikk for regnskapsåret 2004 merknader knyttet til anskaffelsesprosessen, uten at forholdene er tilfredsstillende løst. Riksrevisjonen ser alvorlig på at regelverket ikke etterleves, og understreker at dette bl.a. kan medføre uheldige samfunnsmessige konsekvenser, økt risiko for misligheter og at virksomhetenes ressurser ikke nyttes effektivt.

Under flere departementer er det svakheter ved IKT-sikkerheten, og Riksrevisjonen har også tidligere rapportert om dette til Stortinget. Revisjonen har vist at departementene arbeider med forbedringer, men at det fortsatt er merknader knyttet til bl.a. mangelfull dataintegritet og konfidensialitet, mangler ved katastrofe- og beredskapsplaner samt tekniske problemer ved informasjonssystemene. Riksrevisjonen ser alvorlig på svakheter ved IKT-sikkerheten i store systemer som håndterer betydelige datamengder og sensitive persondata. Mangelfull sikkerhet og kontroll kan medføre brudd på lov om behandling av personopplysninger, feil i behandlingen av data og kan åpne muligheter for misbruk av systemer og informasjon.

Det tas forbehold om at mer dyptgående analyser gjennom forvaltningsrevisjoner vil kunne gi ytterligere funn av betydning for Riksrevisjonens vurderinger.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Svein Roald Hansen og Ivar Skulstad, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Lodve Solholm, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Magnhild Meltveit Kleppa, viser til at Riksrevisjonen har revidert regnskapet for til sammen 233 statlige virksomheter. Det er gitt avsluttende revisjonsbrev uten merknader til 210 virksomheter. 23 virksomheter har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader. Komiteen har merket seg at omfanget av revisjonsbrev med merknader for 2005 er tilnærmet det samme som omfanget for 2004.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen ikke har hatt merknader til forvaltningen og gjennomføringen av budsjettet for 2005 for Statsministerens kontor og for Olje- og energidepartementet.

Komiteen ser med bekymring på at vel halvparten av de virksomhetene som fikk avsluttende revisjonsbrev med merknader, også fikk det året før. Det er videre bekymringsfullt at flere av de svakhetene som Riksrevisjonen påpekte for 2004, ikke er rettet opp i 2005. Det fremgår av dokumentet at svakheter ved etatsstyringen i flere tilfeller er årsak til at Stortingets vedtak og forutsetninger ikke er fulgt opp i tilstrekkelig grad.

Av Riksrevisjonens merknader til departementenes forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005, går det frem at det forekommer en rekke brudd på regelverket for offentlige anskaffelser. Dette gjelder blant annet brudd på regler om konkurranse, likebehandling, åpenhet og etterprøvningsbarhet. Salg uten forsvarelige anbudsrunder, mangelfull dokumentasjon og svakhet ved bruk av rammeavtaler, er dessverre fortsatt gjennomgående trekk ved mange offentlige virksomheter.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen så vel som Stortinget en rekke ganger har pekt på alvorlige mangler i etterlevelsen av regelverket for offentlige anskaffelser. For eksempel har Direktoratet for arbeidstilsynet fått anmerkninger for slike brudd hvert år de siste 4 årene. Likeledes er Fiskeridirektoratet, barnevernet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet, Statens vegvesen, Luftfartstilsynet og Forsvarsdepartementet blant dem som har fått påvist brudd på regelverket. Selv ikke Fornyings- og administrasjonsdepartementet, som har ansvaret for regelverket, har kommet fra gjennomgangen uten anmerkninger.

Komiteen finner det sterkt kritikkverdig at man ikke er kommet lenger i arbeidet for å sikre gode rutiner ved anskaffelser mv. i staten.

Komiteen viser til interpellasjonsdebatten om dette temaet 18. januar 2007, og har merket seg at statsråden har lagt fram forslag som skal bidra til en større respekt for regelverket. Fra 1. januar 2007 kan innkjøp i strid med regelverket bli straffet med inntil 15 pst. av innkjøpsverdien. Kretsen av hvem som kan klage inn ulovlige direktekjøp for Klagenemnda for offentlige anskaffelser - KOFA- er utvidet, samtidig som KOFAs kapasitet styrkes. Videre er det innført plikt til å føre protokoll for alle innkjøp over 100 000 kroner.

Komiteen anser nevnte tiltak som skritt i riktig retning for å sikre korrekt anvendelse av regelverket, men vil understreke betydningen av tett oppfølging for å nå ønskede resultater. Komiteen forutsetter at disse tiltakene fører til en vesentlig reduksjon av restansene og behandlingstiden.

Komiteen forutsetter at Riksrevisjonen holder Stortinget orientert om omfanget av brudd på anskaffelsesregelverket mv. gjennom den årlige behandlingen av Dokument nr. 1 (2006-2007) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen.

Dersom det ikke oppnås vesentlige forbedringer, vil komiteen komme tilbake til spørsmålet om det er behov for en egen sak for Stortinget om håndteringen av regelverket for offentlige innkjøp.

Komiteen vil i de følgende kapitlene kommentere enkelte saker som Riksrevisjonen tar opp i Dokument nr. 1 (2006-2007) Riksrevisjonens årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005. Der det ikke blir gitt særlige merknader fra komiteens side; deler komiteen Riksrevisjonens anførsler.

Som ledd i sin behandling av dokumentet har komiteen avholdt kontrollhøringer om saker under henholdsvis Samferdselsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet. Følgende var tema for kontrollhøringene: Restruktureringsbevilgning til Mesta AS, IKT-sikkerhet i Trygdeetaten og forhold vedrørende Barne- og likestillingsdepartementets styring av Barne-, ungdoms- og familieetaten. Det gjøres nærmere rede for hvilke problemstillinger som ble belyst mv. i kapitlene for de respektive departementene. Referat fra høringene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen viser videre til at den som et ledd i sin behandling av rapporteringen om Helse- og omsorgsdepartementet 1. februar 2007 sendte brev til statsråd Sylvia Brustad med spørsmål om enkelte forhold vedrørende Kreftregisteret og Kreftregisterets fond. Statsråden svarte i brev av 19. februar 2007. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

II. RESULTATET AV KONTROLLEN MED FORVALTNINGEN AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M. (SELSKAPSKONTROLLEN)

1.1 Sammendrag

Riksrevisjonens kontroll for 2005 har omfattet 46 heleide aksjeselskaper, 37 deleide aksjeselskaper, 5 regionale helseforetak, 5 statsforetak, 4 selskaper organisert ved særskilt lov og 26 studentsamskipnader.

For 2005 har Riksrevisjonen funnet grunnlag for merknader til statsrådens forvaltning av statens interesser under Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har kontrollert forvaltningen av statens interesser i 46 heleide aksjeselskaper, 37 deleide aksjeselskaper, 5 regionale helseforetak, 5 statsforetak, 4 selskaper organisert ved særskilt lov og 26 studentsamskipnader. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har merknader til forvaltningen av statens interesser under Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Dette er de samme departementene som Riksrevisjonen hadde merknader til i forbindelse med selskapskontrollen for 2004. Komiteen har videre merket seg at Riksrevisjonens påpekninger gjelder en rekke ulike forhold og viser til sine merknader under kapitlene for de fire departementene.

III. RESULTATET AV REVISJONEN AV DEPARTEMENTENE OG UNDERLIGGENDE VIRKSOMHETER OG KONTROLLEN AV DEPARTEMENTENES FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

1. ARBEIDS- OG INKLUDERINGS-DEPARTEMENTET

1.1 Sammendrag

1.1.1 *Arbeids- og inkluderingsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

1.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Arbeids- og sosialdepartementets budsjett for 2005 var på ca. 220 mrd. kroner, hvorav 208,5 mrd. kroner (om lag 95 pst.) var overføringer til andre.

Departementet har etatsstyringsansvar for 14 virksomheter. Trygdeetaten og Aetat var i 2005 de største virksomhetene. Trygdeetaten forvalter også vesentlige stønadsordninger bevilget under Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet.

Riksrevisjonen har avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknader og fire revisjonsbrev med merknader. Revisjonsbrev med merknader gjelder regnskapsmessige forhold ved Statens arbeidsmiljøinstitutt og manglende samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger for enkelte disposisjoner i regnskapene til Trygdeetaten, Aetat og Arbeidstilsynet.

1.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Yrkesrettet attføring og rehabilitering

Revisjonen viser blant annet at målene på området i liten grad er nådd.

Departementet orienterer om at det i løpet av 2005 ble utarbeidet et sett med felles resultatindikatorer for samarbeidet mellom Aetat og trygdeetaten. Det viste seg imidlertid meget krevende å etablere en rutinemessig rapportering av styringsinformasjon på disse resultatindikatorene. Departementet vil følge opp dette i 2006.

Oppfølging av svakheter i forvaltningen av kap. 2661 post 78 Høreapparater

Betydelige svakheter innen høreapparatformidlingen har vært kjent siden 2003. Revisjonen viser at lite er gjort for å løse disse problemene.

Helsedepartementet, Sosialdepartementet og Riks-trygdeverket gjennomførte et felles prosjekt med gjennomgang av høreapparatformidlingen. Det ble lagt fram en rapport i februar 2003 som pekte på utfordringer og løsninger:

- uklarhet i ansvars- og oppgavefordeling mellom aktører
- ventetid
- mangelfull samhandling mellom ulike tilbud og etater

- forskjeller i tilbudet avhengig av bosted
- svakheter i økonomistyringen og ineffektivitet.

Revisjonen viser at det i liten grad er iverksatt tiltak for å løse problemene.

Departementets tilskuddsforvaltning - kap. 666 Avtalefestet pensjon (AFP)

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til departementets forvaltning av tilskuddsordningen Avtalefestet pensjon (AFP).

- Pensjonsordningene følger ikke regnskapsloven i forhold til presentasjon og dokumentasjon.
- Ordningenes framtidige forpliktelser for dekning av arbeidsgivers andel framkommer ikke av ordningenes regnskap.
- Organisasjonsformen til ordningene gjør at de ikke har vært gjenstand for Kredittilsynets kontroll, til tross for stor likhet med ordinære pensjonskasser, og at de forvalter betydelige økonomiske midler for medlemmer i form av bankinnskudd, aksjer og fond.
- Det foreligger ikke skriftlig rapportering fra tilsyn med LO/NHO-ordningen, og rapportering om tilsyn med NAVO og finansnæringen omtaler ikke finansiering og fondsopplegg, slik forskrift om tilsyn krever.
- Det foreligger ikke skriftlig rapport fra LO/NHO-ordningens tilsynsperson på ordningens underdekning i forhold til arbeidsgivers framtidige forpliktelser. Underdekningen var ifølge ordningens årsmelding på 1,5 mrd. kroner i 2004.
- Det føres ikke kontroll med at det faktisk foreligger gyldige garantierklæringer i forhold til medlemsbedrifters inn- og uttreden av ordningen for finansnæringen.

Departementet uttaler at de i 2006-2007 vil vurdere enkelte endringer i tilsynsordningen som bidrar til økt kontroll for departementet. Videre fastholder de at ordningene faller innenfor unntaksbestemmelsene i regnskapsloven, og at ordningenes virksomhet er av en slik art at det ikke er naturlig at Kredittilsynet fører tilsyn med ordningen. Departementet sier de vil informere Stortinget om underdekningen i LO/NHO-ordningen, og at det vil gjøres endringer i forhold til kontroll med gyldig garantierklæring.

1.1.1.3 ARBEIDS- OG INKLUDERINGS- DEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapet.

1.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

1.1.2.1 TRYGDEETATEN

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet for 2005. Disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, samsvarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger, innebærer vesentlige

brudd på gjeldende regelverk og er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Rikstrygdeverkets forvaltning av Avtalefestet pensjon (AFP)

Trygdeetaten beregner og utbetaler pensjon til AFP-pensjonister på vegne av godkjente AFP-ordninger.

Formålet med revisjon av trygdeetatens forvaltning av AFP i 2005 var å kontrollere om Rikstrygdeverket har rutiner som sikrer korrekt beregning og regnskapsføring av statstilskuddet og korrekt innkreving av forskutert pensjon.

Kontrollen viste følgende:

- Beregning av statstilskudd og fakturering av arbeidsgivers andel av pensjonsutbetalingene er i stor grad basert på manuelle rutiner.
- Rikstrygdeverket foretar ikke totalavstemming for å sikre at det er samsvar mellom utbetalinger til AFP-pensjonister, fakturert og innbetalt beløp fra ordningene/arbeidsgiverne og posteringer av statstilskuddet i regnskapet.
- Utstedte fakturaer på millionbeløp reskontroføres ikke. Kopi av faktura følges manuelt opp mot innbetalinger.
- Det er ulikheter i vedtektene til de tre AFP-ordningene knyttet til beregning av forsinkelsesrenter ved for sen betaling av faktura. Rikstrygdeverket har ikke krevd renter ved for sen betaling i 2005.
- Rikstrygdeverket har betalt renter til LO/NHO-ordningen med 80 834 kroner for gjennomsnittlig mellomværende i 2005. Det foreligger ikke hjemmel for slik renteutbetaling.

Departementet sier de vil følge opp Riksrevisjonens merknader for å sikre forsvarlig forvaltning av AFP, samt korrekt bokføring av statstilskuddet i statsregnskapet.

Informasjonssikkerhet i trygdeetaten

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til informasjonssikkerheten i trygdeetatens stormaskinmiljø. Mangelfull kontroll øker risikoen for feil i behandlingen av data og åpner muligheter for misbruk av systemer og data.

De fleste saksbehandlingssystemene som benyttes i trygdeetaten, kjøres på etatens stormaskinplattform. Det er gjennomført kontroller for å kunne vurdere den grunnleggende sikkerheten i stormaskinmiljøet, for eksempel rutiner for drift, administrasjon av tilgangskontroller og rutiner for overvåking av systemene. Disse forholdene vil være bestemmende for sikkerheten for alle saksbehandlingssystemer som benytter plattformen. Formålet med revisjonen var å vurdere om trygdeetaten hadde etablert en tilfredsstillende intern kontroll i miljøet.

Følgende svakheter ble påvist:

- mangelfull funksjonsdeling i etatens IT-avdeling som gjør at mange brukere har større brukerrettigheter enn de burde

- manglende skriftlige prosedyrer eller retningslinjer for administrasjon og drift av stormaskinen
- mangelfulle rutiner for gjennomgang av logger og mangler i beskyttelsen av loggfiler som kan gjøre det mulig å manipulere disse
- svakheter i tilgangskontroller til sensitive datafiler og programmer
- svakheter i rutiner for å holde oversikt over hvem som har tilgang til systemet
- mangelfulle krav til bl.a. passord i tilgangskontrollsystemet
- svakheter i konfigurering av systemet som kan gi muligheter til å manipulere systemet og data som behandles her
- mangelfull beskyttelse av en del programmer som kan gi muligheter til å overstyre ordinære kontroller.

Etaten følger ikke interne retningslinjer for informasjonssikkerhet på flere områder. Det kan også stilles spørsmål ved om etaten overholder lov om behandling av personopplysninger med hensyn til dokumentasjon av intern kontroll, sikkerhetstiltak og organisering.

Sikkerhetsnivået i trygdeetatens stormaskinmiljø vil bestemmes av det totale bildet av kontroller. Påviste svakheter er ikke kompensert med bedre kontroller på andre områder. Trygdeetaten håndterer store mengder sensitive data. Mangelfull kontroll minsker påliteligheten til data produsert av IT-systemene, og åpner muligheter for misbruk ved uautorisert registrering, endring eller sletting av data.

Flere av svakhetene nevnt over ble også tatt opp av Riksrevisjonen i merknadene til trygdeetatens regnskap for 2001.

Departementet uttaler at de vil følge opp merknadene i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet. De sier videre at enkelte forbedringstiltak er i gang og vil bli gjennomført i og med etableringen av ny etat, spesielt i forhold til etableringen av en egen seksjon for personvern, sikkerhet og beredskap i IKT-staben i det nye direktoratet. Sammenslåingen av it-miljøene i Aetat og trygdeetaten gir dessuten betydelige muligheter for å etablere nye prosedyrer på dette området.

Departementet tilføyer at Rikstrygdeverket har gjennomført konkrete forbedringstiltak på området, både i etterkant av en intern utredning om IT-sikkerheten i 1998 og etter Riksrevisjonens gjennomgang av trygdeetatens tilgangskontroller i 2002.

1.1.2.2 AETAT

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til disposisjoner som ligger til grunn for Aetats regnskap.

Forvaltning av kap. 2541 Dagpenger

Kontrollen viste følgende feil og mangler:

- Ingen sporbarhet i saksbehandlingssystemet Arena på hvilke barn det ytes barnetillegg for.
- Mangelfull dokumentasjon i tilfeller hvor arbeidssøker mottar dagpenger under utdanning.
- Mangelfull internkontroll når dagpengemottaker får status som lokal søker.

- Mangelfull internkontroll ved bruk av manuelle meldekort.

Departementet viser til at Arbeids- og velferdsdirektoratet vil følge opp Riksrevisjonens merknader i arbeidet med kvalitet i saksbehandlingen.

Klage- og ankesaksbehandling

Riksrevisjonens kontroll av klage- og ankesaksbehandling i Aetat har vist at flere enheter har lang saksbehandlingstid for klagesaker. Det er også grunn til å stille spørsmål ved påliteligheten i data som legges til grunn for Aetats rapportering om saksbehandlingstid i klagesaker.

Departementet viser til at det i Aetats mål og strategidokument for 1. halvår 2006 ble presisert at det i etatens arbeid skal legges vekt på kort saksbehandlingstid for klagesaker og feilutbetalings- og misbrukssaker.

Forvaltning av kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak

Revisjonen viser feil og mangler i Aetats forvaltning av tilskudd til tiltaksarrangører.

Departementet viser til Ernst & Youngs gjennomgang av Aetats systemer for budsjettering, økonomistyring og kontroll av arbeidsmarkedstiltak, nylig gjennomført på departementets initiativ. Ernst & Young konkluderer med at det er en reell risiko for mangelfull økonomistyring og kontroll av arbeidsmarkedstiltak, og anbefaler at det iverksettes en rekke operative tiltak for å forbedre datakvalitet, legge til rette for avviksanalyse, samt å måle kvalitet.

Departementet har bedt Arbeids- og velferdsdirektoratet om å vurdere Ernst & Youngs forslag til tiltak og komme med forslag til framdriftsplan for videre oppfølging av rapporten.

Departementet viser også til Arbeids- og velferdsdirektoratets oppfølging for å sikre bedre kontroll og kvalitet i forvaltningen av arbeidsmarkedstiltakene. Det er nylig utarbeidet en minimumsstandard for arbeidet med arbeidsmarkedstiltak som skal bidra til å sikre effektiv, helhetlig og god saksbehandling.

Økonomiinstruks i strid med retningslinjer fastsatt av Stortinget

Riksrevisjonens kontroll har vist at Aetat forskuddsutbetaler tilskudd til tiltaksarrangører for arbeidsmarkedstiltak. Praksis er i tråd med Aetats egen økonomiinstruks, men bryter med retningslinjer for utbetaling av statstilskudd fastsatt av Stortinget og gjengitt i bestemmelser om økonomistyring i staten.

Departementet opplyser at det ikke er gitt adgang til å gjøre unntak fra bestemmelsene om økonomistyring i staten, og viser til at Aetat har blitt bedt om å utarbeide økonomiinstruks i tråd med reglement for og bestemmelser om økonomistyring i staten.

Departementet finner det uheldig at Aetat har hatt en praksis, nedfelt i egen instruks, som ikke har vært i samsvar med reglementet. Departementet opplyser videre at det nå er utarbeidet ny økonomiinstruks for Arbeids- og velferdsetaten, og at retningslinjer for arbeidsmarkedstiltak er oppdatert. Adgangen til forskuddsutbetaling er nå fjernet.

1.1.2.3 ARBEIDSTILSYNET

Revisjonen av Arbeidstilsynet viste ufullstendig framlegg av regnskapsinformasjon innenfor de fastsatte tidsfrister og manglende etterlevelse av lov om offentlige anskaffelser.

Departementet opplyser at de har merket seg den manglende framleggingen av dokumentasjon, og at de vil presisere i etatsstyringsdialogen at dette gjøres for ettertiden. Departementet opplyser videre at Arbeidstilsynet i 2005 var preget av arbeidet med å iverksette den nye organiseringen og strategien. De ser imidlertid alvorlig på at det er avdekket mangler ved anbudsprosesser avholdt i virksomheten. Arbeidstilsynet er derfor i ferd med å utarbeide tiltak for å sikre at forskrift om offentlige anskaffelser blir fulgt.

1.1.2.4 STATENS ARBEIDSMILJØINSTITUTT (STAMI)

Revisjonen viste flere mangler ved regnskapsførselen.

Departementet opplyser at de tar merknadene fra Riksrevisjonen alvorlig på bakgrunn av at de forhold som tas opp, ble påpekt også i forhold til regnskapet for 2004. Departementet er opptatt av snarest mulig å få rettet opp manglende rutiner for å unngå tilsvarende feil for ettertiden.

1.1.3 *Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold*

1.1.3.1 TRYGDEETATEN LEVERANDØROPPFØLGING OG ØKONOMISYSTEMET

Revisjonen i 2005 har avdekket at det fortsatt er alvorlige svakheter vedrørende tilgangskontroll/-rettigheter vedrørende IT-systemene i virksomheten. Riksrevisjonen vil følge opp saken videre.

1.1.3.2 STATENS ARBEIDSMILJØINSTITUTT (STAMI)

Revisjonen for 2005 har avdekket at det fortsatt er svikt på noen av områdene som ble tatt opp i revisjonen av regnskapet for 2004.

Departementet opplyser at de tar merknadene fra Riksrevisjonen alvorlig på bakgrunn av at de forhold som tas opp, ble påpekt også i forhold til regnskapet for 2004. Departementet er opptatt av snarest mulig å få rettet opp manglende rutiner for å unngå tilsvarende feil for ettertiden.

Riksrevisjonen vil følge opp saken videre.

1.1.3.3 SAMETINGET

I rapporteringen til Stortinget er det tidligere tatt opp mangler vedrørende Sametingets rutiner for forvaltning av tilskudd, samt manglende kontroll med interimskonti.

Revisjonen av regnskapet for 2005 har vist forbedring i kontrollen med interimskonti, og Riksrevisjonen er kjent med at Sametingets nye økonomihåndbok vil inneholde rutinebeskrivelser som skal sikre tilfredsstillende intern kontroll. Riksrevisjonen konstaterer at evalueringsplan er utarbeidet, og at evaluering av tilskuddsmidler skal iverksettes fra og med 2006. Revisjonen har imidlertid funnet svakheter i rutineene for saksbehandlingen av tilskudd. Riksrevisjonen er kjent

med at Sametinget trenger noe tid på å revidere retningslinjene for tilskuddsforvaltningen, og at nye retningslinjer tidligst vil kunne tas i bruk 1. januar 2007. Riksrevisjonen registrerer at Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil følge opp sakene med Sametinget.

Riksrevisjonen vil følge opp tilskuddsforvaltningen videre.

1.1.4 *Riksrevisjonen uttaler*

Riksrevisjonen har avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknader og revisjonsbrev med merknader til Rikstrygdeverket, Aetat, Statens arbeidsmiljøinstitutt og Arbeidstilsynet. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådens forvaltning av statens interesser i AS Rehabil. Av tidligere rapporterte forhold er sakene vedrørende Trygdeetatens leverandøroppfølging, forvaltning av stønader innen alderspensjon, gjenlevendepensjon og uførepensjon avsluttet. Det samme gjelder sakene vedrørende Aetats kjøp av kurs for arbeidsmarkedsopplæring, Utlendingsdirektoratet og Kompetansesenteret. Forhold vedrørende uføreområdet for EØS-saker, forskuttering av dagpenger ved konkurs, herunder implementering av ny IKT-løsning, vil bli fulgt opp videre.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at målene for yrkesrettet attføring og rehabilitering i liten grad er nådd, og at negative avvik ikke er fulgt opp i styringsdialogen. Riksrevisjonen har merket seg at det er gjort endringer i tildelingsbrevet, og at departementet vil kontrollere og følge opp at Arbeids- og velferdsdirektoratet rapporterer i tråd med de rapporteringskrav som er stilt. Riksrevisjonen forventer at det ved vesentlige avvik i forhold til fastsatte mål og resultatkrav, blir vurdert korrigerende tiltak. Riksrevisjonen vil videre understreke departementets ansvar for å sikre at virksomheten har tilfredsstillende intern kontroll, slik at fastsatte mål og resultatkrav følges opp og virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet ser alvorlig på de svakheter som gjennom flere år har vært knyttet til styringen av høreapparatforvaltningen, og at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet vil sørge for at saken bringes i orden.

Riksrevisjonen ser alvorlig på departementets mangelfulle tilsyn, kontroll og forvaltning av AFP-ordningene. Det er lovfestet at AFP-ordningene som mottar statstilskudd, skal avsette midler i pensjonsfond eller lignende til dekking av framtidige forpliktelser i tilfelle avtalen opphører. Forskrift om tilsyn fokuserer spesielt på kontroll med at lovens bestemmelse om finansiering og fondsavlegg overholdes. Riksrevisjonen er kritisk til at departementet synes å akseptere en løpende finansiering av pensjonsutbetalinger framfor å sikre framtidige utbetalinger gjennom lovpålagt fondsoppbygging.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdige at departementet har kjent til at ordningen til LO/NHO har vært underfinansiert med over 1,5 mrd. kroner, uten at tiltak har vært iverksatt. Riksrevisjonen ser det som positivt at departementet nå vil innskjerpe at AFP-ordningene regnskapsføres i samsvar med regnskapsloven.

TRYGDEETATEN

Riksrevisjonen har merknader til at Rikstrygdeverket ikke har tilfredsstillende rutiner for å sikre korrekt beregning og utbetaling av statstilskudd for AFP. Riksrevisjonen ser positivt på de tiltak Arbeids- og velferdsdirektoratet har iverksatt.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at departementet ikke har hatt en tilfredsstillende oppfølging av vesentlige feil og mangler som er konstatert vedrørende informasjonssikkerhet i trygdeetatens stormaskinmiljø. Riksrevisjonen har registrert at departementet vil følge opp Riksrevisjonens merknader i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Riksrevisjonen ser positivt på at risikoreduserende tiltak blir gjennomført på kort sikt, og at en handlingsplan og et sikkerhetsprosjekt vil gjennomføres i 2007.

AETAT

Riksrevisjonen har konstatert flere svakheter knyttet til Aetats forvaltning av dagpengeordningen. Riksrevisjonen har merket seg de tiltakene som er iverksatt, og at departementet vil følge opp saksbehandlingstiden for klagesaker i sin styringsdialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Riksrevisjonen har merknader til forvaltningen av tilskudd til virksomheter som produserer arbeidsmarkedstiltak. Arbeids- og velferdsdirektoratet har utarbeidet en prosjektplan med tiltak koblet opp mot konstaterte svakheter. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil følge opp planen.

DIREKTORATET FOR ARBEIDSTILSYNET

Riksrevisjonen har merknader til enkelte disposisjoner knyttet til regnskapet. Riksrevisjonen ser positivt på de tiltakene som er iverksatt for å bedre innkjøpsprosedyrene og sikre gode økonomiske rapporteringsrutiner.

STATENS ARBEIDSMILJØINSTITUTT (STAMI)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. Riksrevisjonen har merket seg at departementet ser alvorlig på de forholdene som er tatt opp vedrørende regnskapsføringen i STAMI, og ser positivt på de tiltakene som vil bli iverksatt.

SAMETINGET

Riksrevisjonen ser positivt på de tiltak som Sametinget har iverksatt for å forbedre sin tilskuddsforvaltning.

1.2 Komiteens behandling

Som ledd i sin behandling av rapporteringen om Arbeids- og inkluderingsdepartementet for 2005 holdt komiteen 12. februar 2007 åpen kontrollhøring om IKT-sikkerhet i Trygdeetaten. Komiteen ønsket å få belyst følgende hovedproblemstillinger:

1. Tilgjengelighet: Hvilke tiltak er truffet for å gjøre dataene best mulig tilgjengelig for brukerne? Oppfølging, brukerundersøkelser mv.?

2. Datasikkerhet: Ifølge Riksrevisjonen er det alvorlige svakheter i sikringen av systemer og data tilknyttet Trygdeetatens stormaskinmiljø. Hva gjøres for å sikre at interne bestemmelser om informasjonssikkerhet følges? Hvilke rutiner er etablert for å hindre brudd på bestemmelser i personopplysningsloven? Hva gjøres for å kvalitetssikre dataene i systemet?
3. Sikring mot misbruk: Riksrevisjonen viser til at mangelfull kontroll øker risikoen for misbruk ved uautorisert registrering, endring og sletting av data. Dette er forhold som også ble påpekt under behandlingen av tidligere statsregnskap. Hvilke tiltak iverksettes for å hindre misbruk, jf. at flere av de svakheter som ble avdekket i perioden 1998-2002 fortsatt ikke er rettet opp?

Følgende var invitert og møtte til høring:

- Statsråd Bjarne Håkon Hanssen, Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- Direktør Tor Saglie, Arbeids- og velferdsdirektoratet

Referat fra den åpne kontrollhøringen følger som vedlegg til denne innstillingen.

1.3 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det er avgitt ti revisjonsbrev uten merknader for virksomheter Arbeids- og inkluderingsdepartementet har etatsstyringsansvar for, mens fire virksomheter har mottatt revisjonsbrev med merknader. Komiteen har videre merket seg at Riksrevisjonen ikke har merknader til forvaltningen av statens interesser i det ene heleide statsaksjeselskapet som statsråden har ansvar for.

Komiteen stiller seg kritisk til at flere feil og mangler som tidligere har vært rapportert, ikke er fulgt opp på en tilfredsstillende måte.

Komiteen har merket seg manglende måloppnåelse for yrkesrettet attføring og rehabilitering og forutsetter at dette området gis høy prioritet slik Stortinget har forutsatt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har merket seg at Riksrevisjonen ser alvorlig på at målene for yrkesrettet attføring og rehabilitering i liten grad er nådd, og at negative avvik ikke følges opp. Disse medlemmer vil fremheve at hvis man skal lykkes med IA-reformen, er det viktig at attføring tas i bruk så tidlig som det er forsvarlig og at individuell plan utarbeides og følges opp. Disse medlemmer mener at det er behov for at rutinene skjerpes og forventer en tilbagemelding i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2007.

Effektive systemer for formidling av høreapparater har stor betydning for mange brukere. Svakheter i gjeldende ordning har vært kjent gjennom flere år. Det er derfor ikke akseptabelt når revisjonen avdekker at det

fortsatt er gjort lite for å løse problemene. Komiteen registrerer at målsettingen til de berørte departementene er at tiltak skal kunne presenteres i statsbudsjettet for 2008 og ha virkning fra 1. januar 2008. Komiteen vil understreke viktigheten av at brukerne får et tilfredsstillende tilbud i perioden fram til et permanent system er på plass, og ber om særlig tilbakemelding om hvilke tiltak som er iverksatt for å sikre dette i forbindelse med Dokument nr. 1 (2007-2008).

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har vesentlige merknader til departementets forvaltning av tilskuddsordningen Avtalefestet pensjon (AFP). Riksrevisjonen peker blant annet på at presentasjon og dokumentasjon for pensjonsordningene ikke følger regnskapsloven, ordningens forpliktelser for dekning av arbeidsgivers andel fremkommer ikke i regnskapet og at organisasjonsformen til ordningene gjør at de ikke har vært gjenstand for Kredittilsynets kontroll. Komiteen noterer at departementet vil vurdere endringer i tilsynsordningen og at de vil informere Stortinget om underdekningen i LO/NHO-ordningen, samt gjøre endringer i kontroll med om det foreligger gyldige garantierklæringer. Komiteen vil understreke betydningen av at det etableres gode kontrollordninger. Ordningen forvalter betydelige økonomiske midler for medlemmene i form av bankinnskudd, aksjer og fond.

Komiteen har merket seg Riksrevisjonens anmerkninger til Trygdeetatens forvaltning av AFP i 2005 og registrerer alvorlige brudd på gjeldende retningslinjer. Revisjonen viser blant annet at Rikstrygdeverket ikke foretar totalavstemming for å sikre at det er samsvar mellom utbetalinger til AFP-pensjonister, fakturert og innbetalt beløp fra ordningene/arbeidsgiverne og posteringer av statstilskuddet i regnskapet. Videre er det utbetalt renter uten hjemmel, mens det ikke er krevd renter ved for sen betaling. Komiteen registrerer at departementet vil følge opp Riksrevisjonens anmerkninger og forutsetter at saken omtales i Dokument nr. 1 for budsjetterterminen 2006.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at det ikke synes å være avsatt midler til pensjonsfond til dekning av fremtidige forpliktelser i tilfelle AFP-avtalen opphører. Det er lovfestet at AFP-ordningene som mottar statstilskudd, skal avsette midler i pensjonsfond eller tilsvarende. Det fremkommer i Riksrevisjonens merknader at den delen av AFP-ordningen som direkte involverer LO og NHO, har vært underfinansiert med 1,5 mrd. kroner, uten at tiltak har vært iverksatt.

Disse medlemmer vil slutte seg til Riksrevisjonens merknad om at departementet vil innskjerpe at AFP-ordningen regnskapsføres i samsvar med regnskapsloven. Disse medlemmer vil også slutte seg til at det vil bli iverksatt tiltak for å sikre korrekt beregning og utbetaling av statstilskudd for AFP.

Disse medlemmer har særlig merket seg at Riksrevisjonen finner departementets tilsyn, kontroll og forvaltning av AFP-ordningen mangelfull, og finner dette ikke akseptabelt.

Komiteen har merket seg Riksrevisjonens kritikk av informasjonssikkerheten i Trygdeetatens stormaskinmiljø, hvor det vises til at flere ansatte i Trygdeetatens har større brukerrettigheter enn de bør, at det mangler retningslinjer for administrasjon og drift av stormaskinen, at rutineene for gjennomgang av logger ikke er tilstrekkelige og at det er mangler i beskyttelsen av loggfiler. Videre er det påvist svakheter i rutineene for oversikt over hvem som har tilgang til systemet og tilgangskontroller for sensitive datafiler og programmer. Mangelfulle krav til passord i tilgangskontrollsystemet og mangelfull beskyttelse av en del programmer er også blant de forhold som er påpekt. Flere av forholdene var gjenstand for Riksrevisjonens oppmerksomhet så tidlig som i 2001.

Komiteen ser svært alvorlig på de svakheter som er avdekket og har derfor gjennomført en åpen kontrollhøring om datasikkerheten.

Kontrollhøringen 12. februar 2007 bekreftet de forhold Riksrevisjonen har pekt på. Komiteen har imidlertid merket seg at statsråden tar anmerkningene alvorlig og har iverksatt tiltak for å bringe forholdene i orden.

Komiteen viser særlig til statsråd Bjarne Håkon Hanssens uttalelse i høringen hvor han slår fast at

"Departementet har de siste årene hatt stor oppmerksomhet på riksrevisjonssaker i styringsdialogen med Rikstrygdeverket. Riksrevisjonssaker har vært fast agenda på etatsstyringsmøter. Det er avholdt egne møter om riksrevisjonssaker og IT-planer i Rikstrygdeverket, og det er rapportert om status for riksrevisjonssaker. Tildelingsbrevene fra 2005 har også lagt til grunn at alle feil og mangler som Riksrevisjonen peker på, skal følges opp og rettes.

Også framover vil jeg være opptatt av at alle revisjonsmerknader blir fulgt opp og løst. Arbeids- og velferdsdirektoratet er derfor fra 2007 pålagt å etablere et rapporteringssystem som klart skal dokumentere at feil og mangler som Riksrevisjonen påpeker, blir fulgt opp, og at de er rettet."

Komiteen forutsetter på denne bakgrunn at retting av påpekte mangler gis høy prioritet og ber om å bli holdt orientert om arbeidet i forbindelse med den årlige behandling av Dokument nr. 1.

Komiteen viser til Riksrevisjonens merknader til Aetats regnskap hvor det er avdekket svakheter i Aetats interne rutiner for forvaltningen av dagpenger. Det gjelder manglende sporbarhet i forhold til hvilket barn det søkes støtte for, mangelfull dokumentasjon for utbetaling til arbeidssøkere under utdanning og ulike tilfeller av mangelfull internkontroll. Videre er det avdekket svakheter i klagesaksbehandlingen. Lang behandlingstid, varierende registreringspraksis og sviktende utsendelsesrutiner er noen av forholdene som er påvist. Det er også avdekket alvorlige svakheter i forvaltningen av tilskudd til tiltaksarrangører for arbeidsmarkedstiltak og direkte brudd på Stortingets retningslinjer for utbetaling av statstilskudd til de samme. Komiteen viser til at flere av forholdene ikke er nye av året. Komiteen registrerer at statsråden ser alvorlig på de påviste forhold og vil følge opp Riksrevisjonens merknader.

Komiteen registrerer at det for fjerde år på rad er registrert en rekke brudd på anskaffelsesregelverket i Arbeidstilsynet. Slike brudd er ikke akseptable. Komiteen har merket seg at det er iverksatt tiltak for å bedre situasjonen og forutsetter at departementet gjør det som er nødvendig for å hindre gjentakelse.

Komiteen ser alvorlig på at Riksrevisjonen ikke har kunnet godtgjøre at regnskapet for Statens arbeidsmiljøinstitutt, STAMI, ikke inneholder vesentlige feil og mangler. Manglende anvisning av bilag, mangler ved inventarliste, ubetalte kundefakturaer og morarenter og mangelfull kontroll av reiseregninger, er forhold som må bringes i orden. Komiteen har merket seg at departementet snarest mulig vil treffe tiltak for å rette opp forholdene og forutsetter at Riksrevisjonen følger utviklingen.

Når det gjelder tidligere rapporterte forhold, registrerer komiteen at Riksrevisjonen fortsatt finner behov for å følge opp forhold ved leverandøroppfølging og økonomisystem, Trygdeetatens forvaltning av stønader, Aetats brudd på anskaffelsesreglementet og forskuttering av dagpenger ved konkurs, STAMI og tilskuddsforvaltningen ved Sametinget. Komiteen forutsetter å bli holdt orientert om sakene.

2. BARNE- OG LIKESTILLINGS-DEPARTEMENTET

2.1 Sammendrag

2.1.1 *Barne- og likestillingsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

2.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Barne- og likestillingsdepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på 44,2 mrd. kroner. Departementets inntekter var i 2005 på 600 mill. kroner.

Departementet har ansvar for tolv virksomheter, herunder tre forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Riksrevisjonen har avgitt ti revisjonsbrev uten merknader. Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har fått et avsluttende revisjonsbrev med merknader.

Under departementsområdet er det konstatert flere brudd på bevilgningsreglementets budsjetteringsbestemmelser. Flere av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet til Bufetat, samsvarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger, eller bryter med regelverk og normer for statlig økonomiforvaltning.

2.1.1.2 BUDSJETT - REGNSKAP

Revisjonen av statsregnskapet og departementets forklaringer til statsregnskapet for 2005 viser følgende feil og mangler:

- Det er flere overskridelser. Den største er på kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet post 1 Driftsutgifter og post 70 Tilskudd til kjøp av plasser, hvor det er et samlet merforbruk på ca. 57,28 mill. kroner.

Merutgiftene har oppstått til tross for at bevilgningene ble justert to ganger i 2005.

- Det er flere nullbudsjetterte inntektsposter hvor regnskapet viser betydelige inntekter. De største postene gjelder Bufetat. Departementet har brukt om lag 94 mill. kroner fra nullbudsjetterte inntektsposter til dekning av merutgifter eller for å forklare mindreinntekter på andre poster.
- Det er utstrakt bruk av hjemmelsfullmakter fra Finansdepartementet (FIN). Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) har bedt FIN om flere overskridelsesfullmakter på slutten av året for å dekke budsjettunderskudd på enkelte poster. Dette har også vært praksis tidligere år. FIN har uttalt overfor BLD at praksisen er uheldig og bidrar til svekket budsjettstyring.

Departementet uttaler at de ser alvorlig på merforbruket i Bufetat. I forklaringene til statsregnskapet sier departementet at det samlede merforbruket særlig skyldes to forhold. Det ene er ansettelse av personell for å heve den faglige og økonomiske styringen i Bufetat. Det andre er at kostnadene ved omstillingsarbeidet i Bufetats tiltaksapparat er blitt høyere enn forutsatt.

Når det gjelder realistisk budsjettering av inntekter, mener departementet at det er for dårlig erfaringsgrunnlag til å lage tilfredsstillende budsjettanslag. Departementet jobber med å utarbeide data som skal gjøre det mulig å lage gode budsjettforslag på kapitlet som gjelder Bufetat.

Departementet uttaler at de i 2005 kontinuerlig har videreutviklet arbeidet med etatsstyringen. De har styrket egen økonomistyring og satt i gang flere nye tiltak. Videre mener departementet at det ikke er grunnlag for på generell basis å hevde at departementet ikke har etablert tilstrekkelig intern kontroll og rutiner for budsjettstyring.

2.1.1.3 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Mål og resultatstyring i Bufetat

Revisjonen viser at BLD ikke i tilstrekkelig grad har sikret at Bufetat har etablert tilfredsstillende intern styring, bl.a. viste kontrollen:

- Det er manglende virksomhetsplaner/interne styringsdokumenter for driftsenhetene.
- To av fem regioner manglet gode rutiner for videreføring av budsjettskriv til driftsenhetene.
- Regionene hadde i varierende grad etablert styringssamtaler med driftsenhetene.
- Kompetanse og kvalitet i bruk av rapporterings- og styringssystemene er varierende, og kvaliteten på rapporteringstallene er usikre. Systemene er ikke integrerte, og samme data registreres i opptil tre styringssystemer.

Departementet opplyser at det er lagt betydelig vekt på å etablere god styring i etaten, men at vanskelige

rammebetingelser, bl.a. knyttet til en presset budsjett-situasjon i 2005 og en kompleks virksomhet, har medført at ikke alle elementene i den formelle styringsdialogen er på plass. Det er imidlertid gjort systematiske analyser over hvilke områder som skulle prioriteres med sikte på utvikling av systemløsninger, opplæring osv.

2.1.1.4 BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

Departementet forvalter ikke statlige interesser i selskaper.

2.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1.2.1 BUFETAT

Flere av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet, samsvarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger. Det foreligger også brudd på gjeldende regelverk, og enkelte disposisjoner er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Virksomheten har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader som omfatter følgende forhold:

Intern kontroll

Revisjon av Bufetats etablerte interne kontroller av utgifts- og inntektstransaksjoner viste følgende mangler:

- Enkelte avstemminger og spesifiseringer av regnskapsførte poster var ikke gjennomført.
- Enkelte krav var ikke fulgt opp og behandlet slik at de ble innbetalt innen betalingsfristen.
- Enkelte utbetalinger kunne ikke dokumenteres.
- Attestasjon ble i tre av fire tilfeller utført av merkantilt personell på fagteamene. Kontrollen viste at det merkantile personellet i mange tilfeller ikke hadde den nødvendige informasjon om saken.

Departementet opplyser at de har etablert tilfredsstillende systemer og rutiner for å følge opp etatens aktivitets- og regnskapsinformasjon, og de arbeider videre med å bedre styringen og oppfølgingen. Departementets tilsyn skjer gjennom den ordinære styringsdialogen og oppfølgingen av Bufetat, og departementet uttaler at det gjerne hadde sett at styrings- og kontrollsystemene kunne ha vært ferdigstilt raskere enn det som det har vært mulig å få til.

2.1.2.2 BARNEVERN

Det er et mål at Bufetat skal sikre likeverdig tilbud i alle deler av landet, enhetlig praksis og forståelse i regionene og god faglig og økonomisk styring innen direktoratets ansvarsområde. Riksrevisjonen har kontrollert status i noen av oppgavene, som skal være med og bidra til at resultatmålene blir nådd, og har følgende merknader:

Kjøp av barnevernsplasser

Kjøp av private plasser er underlagt lov om offentlige anskaffelser (LOA), og skal skje ved konkurranse. Det er kontrollert om Bufetat har videreført gjennomførin-

gen av konkurranser ved kjøp av private institusjonsplasser i barnevernet, og at avtaler om kjøp av plasser av ideelle organisasjoner er inngått med staten som part. Det er videre kontrollert om Bufetat har utarbeidet planer for å løse de oppgaver som følger av barnevernloven, som bl.a. skal vise hvordan regionen skal dekke aktuelle og framtidige behov for institusjonsplasser.

Resultatet av revisjonen viser følgende:

- Regionene har ved Riksrevisjonens besøk ikke kunnet framlegge planer som viser aktuelle og framtidige behov for institusjonsplasser.
- Tre av fem regioner har ikke gjennomført anbudsprosessen etter LOA og inngått nye kontrakter med private aktører.
- Ett anbud fra et privat barnevernstiltak ble avvist i region Midt-Norge med begrunnelse at regionen vurderte at det var knyttet stor økonomisk usikkerhet til driften av institusjonen. Samme institusjon er kvalifisert i region nord, og har kommet videre i anbudsprosessen.
- Tre av fem regioner kjøper fremdeles plasser av ideelle organisasjoner etter gamle avtaler, som er inngått av fylkeskommunen før statlig overtakelse 1. januar 2004.

Departementet svarer følgende:

- Bufetat har utarbeidet plandokumenter, og departementet har gitt sine merknader til planene. Videre opplyser departementet at direktoratet følger opp arbeidet med å videreutvikle planene.
- Anbudsprosessen er nybrottsarbeid i statlig virksomhet, og BLD har vurdert at det er nødvendig å bruke nok tid til prosessen.
- Begge regioner har vurdert økonomien som svak, selskapets aksjekapital var tapt, og halvårsregnskapet for 2005 viste underskudd. Departementet ser helt klart at det kan ses på som uheldig at samme institusjon vurderes ulikt av to regioner. Region Midt-Norge ville ikke bære den økonomiske risiko, mens region nord ut fra sin klientstrømanalyse fant ut at det var behov for denne institusjonens behandlingstilbud, og at de ikke har hatt andre alternativer å velge blant. Departementet uttaler at denne type resultater ikke kan unngås når regionene opererer i hvert sitt geografiske marked.
- Departementet opplyser at kjøp av plasser av ideelle organisasjoner i to av de tre regionene nå er sagt opp eller reforhandlet. Region vest vil sette i verk tiltak første halvår 2007 for å oppfylle kravene til konkurranse og likebehandling, som er definert i anskaffelsesregelverket.

Andel akutt plasseringer i forhold til antall institusjonsplasser

Det er et mål for Bufetat å redusere andelen av akutt plasseringer i forhold til antallet institusjonsplasseringer totalt. Videre er det en målsetting å redusere andelen akutt plasseringer i forhold til det totale antallet plasseringer i barnevernsinstitusjoner. Resultatet av

revisjonen viser at Bufetat har økt antall akuttplasseringer fra utgangen av 2004 til utgangen av 2005 med 23 pst., mens totalt antall barn/unge i institusjon har gått ned med 3,5 pst.

Departementet svarer at de vil stille nødvendige krav til Bufetat for at de skal fortsette sitt arbeid overfor kommunene via fagteamene.

Bruk av hjemmebaserte tiltak

Innenfor målet om å sikre enhetlig praksis og et likeverdig tilbud i barnevernet skal Bufetat styrke den faglige bistanden til kommunene. Bufetat skal satse på lokale løsninger og lokale tilbud gjennom bl.a. systematisk samarbeid mellom fagteamene og kommunene. Det er også et mål å redusere kostnadsveksten i barnevernet gjennom å bruke hjemmebaserte tiltak. Riksrevisjonen har kontrollert Bufetats bruk av hjemmebaserte tiltak. Resultatet av kontrollene viser:

- Det er store regionale forskjeller på hvilke typer tiltak som iverksettes.
- Det er store forskjeller knyttet til omfanget av samarbeid mellom region/fagteam og kommune.
- Det er forskjellig praksis med hensyn til størrelsen på økonomisk støtte som gis til kommunene.
- Det er i noen grad gitt støtte til kommuner til tiltak som ikke kan knyttes til det enkelte barn.

Departementet uttaler at det er et prioritert mål for Bufetat å bruke hjemmebaserte tiltak, både for å redusere kostnadene og fordi det i mange situasjoner vil være et bedre faglig alternativ enn omsorgsovertakelse. Departementet ser nødvendigheten av at etaten arbeider videre med innholdet i tiltakene og bruken av dem, og uttaler at finansiering av tiltakene skal knyttes til det enkelte barn. Det er en utfordring for etaten å bygge ut lik faglig tilnærming i fagteamene og felles kultur for forståelse av forholdet mellom kommune og stat. I løpet av 2006 vil det derfor bli utviklet et kursopplegg for fagteamene, hvor forholdet til kommunene vil være det mest sentrale temaet.

2.1.2.3 ADOPSJON

Det er gjennomført revisjon av flere sentrale resultatmål på adopsjonsområdet. Resultatet viser:

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Bufdir og i tre av fem regioner er ikke innenfor resultatmålet på under tre måneder.
- Tre av fem regioner har i løpet av 2005 ikke fullt ut gjennomført opplærings- og informasjonsarbeid til ansatte i kommunene.
- Ut over to felles møter med de tre adopsjonsforeningene, kan Bufdir ikke dokumentere at det er gjennomført tilsyn med adopsjonsforeningenes virksomhet i inn- og utland etter forskriftens bestemmelser.
- Årsrapporteringen fra adopsjonsforeningene når det gjelder regnskap og de øvrige økonomiske sidene ved utenlandsadopsjon, er svært ulik både i

omfang og kvalitet, og tilfredsstillende ikke kravene som er satt i departementets retningslinjer.

Departementet har svart følgende:

- Det er et mål å sikre at saksbehandlingstiden i Bufdir er på under tre måneder.
- Departementet vil følge opp at Bufetat fortsetter arbeidet med gjennomføring av opplærings- og informasjonsarbeidet til ansatte i kommunene.
- Bufetats organisering legger forholdene godt til rette for at Bufdir kan styrke sitt arbeid med tilsyn av adopsjonsforeningenes virksomhet. Det vil bli vurdert om det er behov for å tydeliggjøre Bufdirs tilsynsansvar.
- Departementet vil følge opp direktoratets arbeid med kontroll og oppfølging av adopsjonsforeningene.

2.1.3 *Barne- og likestillingsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold*

2.1.3.1 DEPARTEMENTETS ØKONOMIFORVALTNING

Ved revisjonen av regnskapet for 2004 hadde Riksrevisjonen bemerkninger til departementets økonomiforvaltning som gjaldt brudd på bevilgningsreglementet:

Riksrevisjonens kontroll i 2005 viser at det fortsatt er mangler ved departementets økonomiforvaltning. Forholdet vil bli fulgt opp videre.

2.1.3.2 BUFETAT

Riksrevisjonen hadde i 2004 vesentlige merknader til regnskapet for Bufetat og gjennomføringen av budsjettet. Riksrevisjonen kunne ikke bekrefte at regnskapet for Bufetat var uten vesentlige feil og mangler.

Internkontroll - attestasjonsrutiner

Riksrevisjonen har fulgt opp om Bufetat har etablert tilfredsstillende internkontroll i fakturabehandlingen ved å foreta kontroll av et tilfeldig utvalg fakturaer vedrørende kjøp av institusjonsplasser. Det framgår at det fortsatt er merknader til Bufetats behandling av denne type fakturaer. Forholdet vil bli fulgt opp videre.

Tilskudd - Kjøp av private institusjonsplasser

Riksrevisjonen hadde i 2004 bemerkninger til at Bufetats kjøp av private institusjonsplasser ikke var i henhold til regelverket for offentlige anskaffelser (FOA).

Oppfølging av saken i 2005 viste at Bufetat fremdeles kjøper plasser uten konkurranse. Forholdet vil bli fulgt opp videre.

2.1.4 *Riksrevisjonen uttaler*

Riksrevisjonen har avgitt 11 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett med merknader til Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat).

Riksrevisjonen ser alvorlig på svakhetene ved departementets budsjetteringsrutiner og budsjettstyring, og vil framheve at også for 2004 hadde Riksrevisjonen bemerkninger til departementets rutiner for realistisk budsjettering.

Bufetat har vært etablert i to år, og det har vist seg å være en kompleks og utfordrende oppgave å etablere god intern kontroll for å sikre den faglige og økonomiske styringen av barnevernet. Riksrevisjonen hadde i 2004 vesentlige merknader til etatens regnskap, og ser alvorlig på at regnskapet for 2005 også inneholder vesentlige feil og mangler av tilsvarende karakter. Riksrevisjonen har merket seg at det er gjennomført tiltak som skal sikre bedre kvalitet innen statlig økonomiforvaltning og kompetanse på statlig regnskapsføring.

Riksrevisjonen er kritisk til at flere sentrale resultatmål innen barnevernet ikke er nådd. Videre har Riksrevisjonen kritisert flere forhold knyttet til Bufetats forvaltning av adopsjonssaker.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet er enig med Riksrevisjonen i at arbeidet med å etablere gode systemer og rutiner for intern styring og kontroll i Bufetat må fortsette, og spesielt med sikte på å se faglig og økonomisk styring i sammenheng. Riksrevisjonen vil framheve viktigheten av departementets etatsstyringsansvar. Riksrevisjonen forventer at departementet iverksetter tiltak som sikrer at Bufetat har tilfredsstillende intern kontroll slik at fastsatte mål og resultatkrav følges opp, ressursbruken er effektiv og virksomheten drives i samsvar med lover og regler, jf. reglement og bestemmelser om økonomistyring i staten.

2.2 Komiteens behandling

Som ledd i sin behandling av rapporteringen om Barne- og likestillingsdepartementet for 2005 holdt komiteen 13. februar 2007 åpen kontrollhøring om forhold vedrørende Barne- og likestillingsdepartementets styring av Barne-, ungdoms- og familieetaten. Komiteen ønsket å få belyst følgende hovedproblemstillinger:

- Forhold vedrørende økonomistyring og underbudsjettering - hvilke tiltak er iverksatt for å sikre at gjeldende regelverk på området etterleves?
- Styringsdialog - hvordan foregår departementets oppfølging av Bufetat?
- Hvordan sikrer departementet at Stortingets vedtak og forutsetninger følges opp?

Følgende var invitert og møtte til høring:

- Tidligere statsråd i Barne- og familiedepartementet Laila Dævøy
- Statsråd Karita Bekkemellem, Barne- og likestillingsdepartementet.

Referat fra den åpne kontrollhøringen følger som vedlegg til innstillingen.

2.3 Komiteens merknader

Komiteen viser til at ti av departementets underliggende virksomheter har mottatt revisjonsbrev uten merknader, mens én virksomhet, Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har mottatt revisjonsbrev med merknader.

Komiteen konstaterer at Riksrevisjonen også i 2005 har avdekket alvorlige feil i departementets økonomiforvaltning.

Komiteen har videre merket seg at departementet fortsatt opererer med nullbudsjetterte inntektsposter hvor regnskapet viser betydelige inntekter. På tross av komiteens klare signaler under behandlingen av Dokument nr. 1 (2005-2006), er forholdet ikke brakt i orden. Komiteen vil understreke at når 94 mill. kroner er gått fra såkalte nullbudsjetterte inntektsposter, til å dekke andre merutgifter eller forklare underdekning på andre poster, så er dette et alvorlig brudd på Stortingets forutsetninger. Komiteen legger til grunn at Riksrevisjonen følger saken og at Stortinget orienteres gjennom den årlige behandlingen av Dokument nr. 1.

Riksrevisjonens undersøkelse avdekker overskridelser på flere budsjettposter under Bufetat. Når dette skjer på tross av tilleggsbevilgninger i to omganger, er det grunn til å stille spørsmål ved realismen i departementets budsjettering.

Komiteen viser i den forbindelse til statsråd Bekkemellems uttalelse under kontrollhøringen 13. februar 2007 hvor hun blant annet sa:

"Det ble veldig raskt klart at den nye regjeringen den gangen overtok en virksomhet som ikke hadde tilstrekkelige rammer til å dekke aktiviteten det var lagt opp til. Vi var da kommet til november 2005, og det var ingen muligheter til å iverksette tiltak for å snu utviklingen det året. Det var nødvendig med betydelige tilleggsbevilgninger, og Regjeringen la derfor fram et budsjett med økte rammer i 2005 med 182 mill. kroner og for 2006-budsjettet med 150 mill. kroner."

Komiteen konstaterer at de økonomiske vurderinger som lå til grunn for barnevernsreformen, var mangelfulle, og forutsetter at departementet for fremtiden sørger for tilstrekkelige økonomiske analyser av planlagte reformer og for realistisk budsjettering.

De påpekte feil i departementets økonomioppfølging i forhold til Bufetat reiser dessuten spørsmål om BLDs styringssignaler og oppfølging av etaten har vært god nok.

Når det gjelder intern kontroll, registrerer komiteen at departementet opplyser at de nå har etablert tilfredsstillende systemer og rutiner for oppfølging. Videre opplyses at det er iverksatt en rekke tiltak for å bedre styringsdialogen. Det vises i den sammenheng til statsråd Bekkemellems uttalelse under komiteens høring hvor hun sa:

"... det vi har gjort, er å forsterke veldig tydelig på alle punkt den styringsdialogen og det styringsverktøyet som har vært. I tillegg til det har det vært en del møter tett mellom departement og direktør nettopp for å forsikre seg om at styringssignalene blir tatt på alvor. Det er ingen god situasjon verken for Stortinget eller regjering at Riksrevisjonen kommer med såpass kritiske merknader som det vi har opplevd her."

Videre viste statsråden til at det er tatt initiativ til en gjennomgang av hele det statlige barnevernet, hvor både styring og ressursbruken i Bufetat vil være gjenstand for vurdering. Det vil også bli iverksatt en evaluering av hele barnevernsreformen.

Komiteen vil understreke at barnevernets viktigste oppgave er å hjelpe barn som utsettes for omsorgs- svikt. Den statlige overtakelsen av barnevernet var etter komiteens mening et viktig og nødvendig skritt for å gi disse barna et bedre tilbud. Komiteen vil imidlertid understreke at et tett samarbeid og god dialog mellom departement og etat er helt nødvendig dersom man skal kunne lykkes. Komiteen forutsetter at Stortinget informeres både om resultatet av gjennomgangen av barnevernet og evalueringen av barnevernsreformen, på egnet måte.

Komiteen viser til at kjøp av private plasser i barnevernet som ikke omfattes av unntaket for ideelle organisasjoner, skal skje i henhold til lov om offentlige anskaffelser.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonens gjennomgang av denne delen av virksomheten viser flere alvorlige brudd på anskaffelsesregelverket. Komiteen registrerer imidlertid at statsråd Bekkemellem sa i høringen at det er

"jobbet systematisk med å få på plass nødvendige styringssystem. Det har både dreid seg om nødvendig budsjett, rapporteringsverktøy, økt kompetanse blant ansatte med ansvar for etatsstyring, så vel som tett oppfølging mellom departement og direktorat og mellom direktorat og region. I dag mener jeg at slike systemer er på plass, men de må selsvagt hele tiden videreutvikles og forbedres. Men ut ifra den kunnskapen jeg sitter med i dag ser jeg at departementet har tatt det styringsgrepet på dette feltet som vi mener er forsvarlig å gjøre, og som vi har makt og myndighet til å råde over."

Komiteen har merket seg statsrådets uttalelse og vil understreke viktigheten av at reglene for offentlige anskaffelser følges.

Komiteen viser til at regjeringen i januar 2004 besluttet at statlige og kommunale oppdragsgivere skal kunne velge mellom å gå i forhandlinger med ideelle organisasjoner eller følge det ordinære anskaffelsesregelverket. Den generelle bakgrunnen for unntaksbestemmelsen var bl.a. risikoen for at kravet til åpen konkurranse ikke i tilstrekkelig grad ivaretok hensynet til et ønsket samfunnsmessig engasjement og samarbeid med veldedige/ideelle organisasjoner.

Komiteen vil understreke at denne unntaksbestemmelsen til lov om offentlige anskaffelser er helt i samsvar med uttalelsen fra en samlet familie-, kultur- og administrasjonskomité ved behandlingen av stortingsmeldingen om konkurransepolitikken, jf. Innst. S. nr. 193 (2004-2005), der det uttales:

"Komiteen mener ideelle virksomheter uten et kommersielt formål utgjør et verdifullt supplement til det offentlige tjenestetilbudet. Komiteen er tilfreds med at Regjeringen vil legge til rette for at disse fortsatt kan spille en viktig rolle som utøvere av helse- og omsorgstjenester. Regjeringen har på denne bakgrunn gjort unntak fra anskaffelsesreglementet når det gjelder kjøp av helse- og sosialtjenester fra slike organisasjoner, slik at stat og kommuner kan velge om de vil gjennomføre ordinær konkurranse eller forhandle direkte med ideelle organisasjoner."

Komiteen forutsetter at det er etablert tilfredsstillende kontrollrutiner også for de institusjonene som dri-

ves av de ideelle organisasjonene, og at avtalene reforhandles etter en felles mal i tråd med forutsetningene ved statens overtakelse av ansvaret for barnevernet.

Komiteen viser videre til at Bufetat er pliktig til å utarbeide planer for å dekke aktuelle og fremtidige behov for institusjonsplasser, men uten at slike planer er lagt fram. Komiteen registrerer departementets forklaringer og har merket seg at planer er under utvikling. Komiteen forutsetter at Riksrevisjonen følger saken.

I forhold til bruk av hjemmebaserte tiltak i barnevernet, er det enighet om å sikre enhetlig praksis og likeverdige tilbud. Styrking av den faglige bistanden til kommunene er viktig i den sammenheng. Komiteen har også merket seg at det er store regionale forskjeller når det gjelder valg av tiltak i barnevernet. Videre er det store forskjeller knyttet til omfanget av samarbeid mellom region/fagteam og kommune og ulike praksis med hensyn til støtten på den økonomiske støtten som gis kommunene. Komiteen har registrert at departementet har tatt tak i spørsmålene og at de nå er ordnet opp i.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens påpeking av lang saksbehandlingstid ved adopsjon, mangler ved tilsynet med adopsjonsforeningenes virksomhet og ikke tilfredsstillende årsrapportering fra adopsjonsforeningene. Komiteen forutsetter at det omgående settes i verk tiltak for å rette på forholdene.

Komiteen vil understreke betydningen av at de påpekte forhold bringes i orden. Selv om revisjonen for 2005 viser vesentlige feil og mangler, er det registrert forbedringer fra 2004. Komiteen ber Riksrevisjonen følge utviklingen i barnevernet nøye.

3. FINANSDEPARTEMENTET

3.1 Sammendrag

3.1.1 *Finansdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

3.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Finansdepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på 34,4 mrd. kroner.

Finansdepartementets budsjetterte inntekter for 2005, eksklusiv skatter og avgifter, var på 5,1 mrd. kroner hvorav renteinntekter, utbytte, bøter m.m. utgjorde 4,4 mrd. kroner.

Finansdepartementet hadde i 2005 ansvar for seks underliggende virksomheter og forvaltning av statens interesser i Norges Bank. Departementet forvaltet i tillegg Statens petroleumsfond, Folketrygdfondet og Finansmarkedsfondet med en samlet regnskapsført kapital på ca. 1581,7 mrd. kroner per 31. desember 2005.

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader. Senter for statlig økonomistyring og Statistisk sentralbyrå har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader. Det er i tillegg avgitt et avsluttende revisjonsbrev uten merknader for Skattedirektoratets forvaltning av svalbardskatt.

Kontrollen har også omfattet statsrådets forvaltning av Norges Bank. Riksrevisjonen har ikke merknader til denne.

3.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Risikostyring og intern kontroll

Revisjonen for regnskapsåret 2005 viste at det under departementets ansvarsområde er enkelte svakheter knyttet til struktur og dokumentasjon vedrørende risikostyringen. Riksrevisjonen har ved flere anledninger tatt opp med Toll- og avgiftsdirektoratet hvor viktig det er å få på plass et system som dokumenterer virksomhetens risikostyring. Revisjonen har vist at arbeidene med en helhetlig og overordnet risikovurdering først var ferdig våren 2006. Skatteetaten har utarbeidet overordnede risikovurderinger fra 2004 og implementerer nå tilsvarende metodikk i underliggende enheter.

Finansdepartementet opplyser at departementet og etatene i praksis alltid har benyttet former for risikovurderinger i virksomhetsstyringen og etatsstyringen, og at utfordringen vil være en økt bevisstgjøring og en mer strukturert og dokumenterbar form for risikostyring. Ifølge departementet arbeides det med å integrere risikostyring i etatsstyringen på en mer strukturert måte. Når det gjelder håndtering av risikoer i Finansdepartementet som virksomhet, opplyser departementet at dette for tiden er under nærmere vurdering.

Anskaffelser

Revisjonen viste at Toll- og avgiftsdirektoratet har benyttet parallelle rammeavtaler i flere år uten at det er angitt en fordelingsnøkkel eller mekanisme for fordeling av bestillingene mellom leverandørene. Ved kjøp på avtalene er det ikke gjennomført en etterfølgende forenklet konkurranse mellom alle leverandørene, slik regelverket for offentlige anskaffelser forutsetter.

Finansdepartementet uttaler forståelse for Toll- og avgiftsdirektoratets praktisering av regelverket ved bruk av parallelle rammeavtaler. Det opplyses imidlertid at direktoratet for fremtiden vil følge en praksis med forenklet konkurranse ved valg av leverandør etter inngåelse av nye parallelle rammeavtaler.

3.1.2 **Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader**

3.1.2.1 SENTER FOR STATLIG ØKONOMISTYRING

Senter for statlig økonomistyring (SSØ) har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader til gjennomføringen av budsjettet. Merknadene vedrører SSØs rolle som tjenesteyter og er knyttet til mangelfull oppnåelse av hovedmålet "Levere økonomitjenester av høy kvalitet" i forbindelse med innføringen av nytt lønns- og personalsystem (SAPHR) og av hovedmålet "Gjennomføre omstillingen i henhold til planen". Merknadene er videre knyttet til mangelfull dataintegritet og konfidensialitet ved SAPHR og svakheter ved avstemminger mellom Agresso og SAPHR.

3.1.2.2 STATISTISK SENTRALBYRÅ

Statistisk sentralbyrå (SSB) har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader vedrørende informasjons og kommunikasjonsteknologi (IKT) og regnskaps- og årsavslutning.

Merknadene vedrørende IKT er blant annet knyttet til at det ikke er etablert et overordnet rammeverk for risikostyring, og at det mangler en oppdatert og fullstendig risikoanalyse. Videre er det ikke utarbeidet en katastrofe- og beredskapsplan, og konfigurasjonsstyringen er mangelfull. Merknader til regnskapet er blant annet knyttet til feil og mangler ved merverdiavgiftsregnskapet, avstemminger og at kravet til revisjonsspor på enkelte områder ikke er tilstrekkelig ivarettatt.

Finansdepartementet har blant annet uttalt at SSB vil følge opp med tiltak på de områdene hvor det er avdekket mangler, og at virksomheten er godt i gang med å utbedre forholdene. Departementet vil be SSB om å utarbeide en plan for arbeidet med å etablere et overordnet rammeverk for risikostyring på IKT-området. Finansdepartementet uttaler videre at det på bakgrunn av Riksrevisjonens anmerkninger til regnskapet for 2004 har blitt særskilt informert om utbedringsarbeidet, og at forholdene følges opp i den ordinære styringsdialogen med SSB.

3.1.3 **Finansdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold**

STATISTISK SENTRALBYRÅ

Riksrevisjonen rapporterte for regnskapsåret 2004 at Riksrevisjonen ikke kunne bekrefte at regnskapet for 2004 var uten vesentlige feil og mangler. Merknadene var blant annet knyttet til anskaffelsesprosessen, sentralt oppdragsregister og merverdiavgiften.

Finansdepartementet uttalte bl.a. at det la til grunn at gjennomgangen som Statistisk sentralbyrå har iverksatt, vil rette opp feil og mangler, og at departementet ville ha en særskilt oppfølging av arbeidet framover.

Riksrevisjonens kontroll har vist at det er iverksatt flere tiltak, men det er fortsatt mangler og svakheter ved økonomiforvaltningen i Statistisk sentralbyrå.

Saken følges opp.

3.1.4 **Riksrevisjonen uttaler**

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader. Det er i tillegg avgitt ett avsluttende revisjonsbrev uten merknader for Skattedirektoratets forvaltning av svalbardskatt. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Norges Bank.

Av tidligere rapporterte forhold er sakene vedrørende leverandørgjeld ved årsavslutning, Statens petroleumsfond, skatteetaten og toll- og avgiftsetatens bruk av Autosys som grunnlag for avgiftsfastsettelse, avsluttet. Riksrevisjonen forutsetter imidlertid at departementet følger opp utviklingen av nytt system for avgiftsfastsettelse (Autosys).

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet tar initiativ til bistandsavtaler, og at det vurderer øvrige til-

tak for å sikre en tilfredsstillende innkreving av sokkel-/utenlandsskatt.

Finansdepartementet har uttalt seg til resultatet av revisjonen for Statistisk sentralbyrå og de fleste forhold vedrørende Senter for statlig økonomistyring (SSØ). Departementet har utover dette ikke uttalt seg til Riksrevisjonens bemerkninger.

Riksrevisjonen har bemerket enkelte svakheter ved risikostyringen under departementets ansvarsområde. Riksrevisjonen registrerer at departementet for 2006 har iverksatt et arbeid for å integrere risikostyringen i etatsstyringen, og legger til grunn at planlagte tiltak gjennomføres som forutsatt.

Det er uheldig at Toll- og avgiftsdirektoratets arbeid med å få på plass et system som dokumenterer virksomhetens risikostyring, har tatt lang tid, og Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp virksomhetens interne risikostyring. Riksrevisjonen understreker betydningen av at departementet følger opp at Toll- og avgiftsdirektoratet bringer avtalepraksis ved bruk av parallelle rammeavtaler i samsvar med anskaffelsesregelverket.

Riksrevisjonen ser det som kritikkverdig at SSØs økonomitjenester har hatt mangelfull kvalitet og medført merkostnader for staten. SSØ har gjennom sin rolle som tjenesteyter stor betydning for mange statlige virksomheters regnskaper. Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet ser alvorlig på mangler ved SSØs måloppnåelse når det gjelder "Levere økonomitjenester av høy kvalitet". Riksrevisjonen legger til grunn at planlagte tiltak gjennomføres som forutsatt, og at departementet vil følge utviklingen videre. Når det gjelder SSØs hovedmål "Gjennomføre omstillingen i henhold til planen", registrerer Riksrevisjonen at gjenværende tjenesteavtaler er inngått.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at mangelfull dataintegritet og konfidensialitet ved SSØs nye lønns- og personalsystem i noen tilfeller har medført uautoriserte tilganger, og understreker viktigheten av at departementet følger opp tiltakene som er iverksatt av SSØ.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at tidligere rapporterte forhold knyttet til Statistisk sentralbyrås regnskap ikke er brakt i orden, og departementets oppfølging har etter Riksrevisjonens vurdering ikke vært tilstrekkelig. Riksrevisjonen bemerker videre at det i tillegg til merknader vedrørende regnskapet for 2005 også er svakheter og mangler på IKT-området. Finansdepartementet uttaler at de ser alvorlig på problemene knyttet til regnskapene for 2004 og 2005. Riksrevisjonen har merket seg at det foretas en gjennomgang av økonomistyringen, og at departementet vil ha særskilte rapporteringer knyttet til IKT-området. Riksrevisjonen vil understreke departementets ansvar for å følge opp de tiltakene som er eller vil bli iverksatt.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to med merknader. I tillegg er det avgitt ett avsluttende revisjonsbrev uten merknader for Skattedirektoratets forvaltning av svalbardskatt. Riksrevisjonen har heller

ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Norges Bank.

Komiteen ser det som kritikkverdig at økonomitjenestene ved Senter for statlig økonomistyring (SSØ) har hatt mangelfull kvalitet. Komiteen finner dette forholdet uheldig i lys av SSØs virksomhetsmål om å "levere økonomitjenester av høy kvalitet". Komiteen ber Finansdepartementet om å følge opp dette, med sikte på nødvendige kvalitetsforbedringer og bedre måloppfyllelse.

Komiteen konstaterer at Riksrevisjonens gjennomgang har avdekket svakheter knyttet til dataintegritet og konfidensialitet ved lønns- og personalsystemet SAPHR som i noen tilfeller har ført til at enkelte kunder har hatt uautorisert tilgang til andre virksomheters lønns- og personaldata i 2005. Dette er brudd på data-sikkerheten. Komiteen har merket seg at SSØ opplyser å ha rettet svakhetene og ber om Riksrevisjonens vurdering av situasjonen i Dokument nr. 1 (2007-2008).

Komiteen vil slutte seg til Riksrevisjonens bemerkninger når det gjelder tidligere rapporterte forhold vedrørende regnskapet til Statistisk sentralbyrå (SSB). Oppfølgingen fra departementets side har åpenbart ikke vært tilstrekkelig, og de tidligere påtalte forhold kan ikke sies å være brakt i orden. Komiteen viser videre til at Finansdepartementet legger avgjørende vekt på at økonomiforvaltningen i SSB skjer på en betryggende måte og at det nå foretas en gjennomgang av økonomistyringen. I tillegg viser komiteen til at departementet har igangsatt tiltak for å imøtekomme Riksrevisjonens merknader til IKT-området. Komiteen forutsetter at det foretas en gjennomgang av økonomistyringen i SSB, samt at det blir iverksatt særskilt rapportering knyttet til IKT-området.

4. FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENTET

4.1 Sammendrag

4.1.1 *Fiskeri- og kystdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

4.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Fiskeri- og kystdepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på ca. 3 mrd. kroner.

Fiskeri- og kystdepartementets budsjetterte inntekter for 2005 var 1,3 mrd. kroner.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for fire virksomheter, med tolv underliggende regions- og distriktskontorer.

Det er sendt avsluttende revisjonsbrev med merknader til Fiskeridirektoratet, og det er avgitt tre avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

4.1.2 *Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader*

Fiskeridirektoratet har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader. Grunnlaget for merknaden er at direktoratet i perioden 2001-2005 har anskaffet nytt ventilasjonsanlegg for til sammen ca. 55,6 mill. kroner, hvorav ca. 9,3 mill. kroner ble utbetalt i 2005. I total-

beløpet ligger både investeringer, vedlikeholdskostnader, ombygginger og nytt dioksinlaboratorium. Det har vært gjennomført anbudskonkurranse bare for en meget begrenset del av anskaffelsen, ca. 1-2 mill. kroner. For hoveddelen av anskaffelsen har et innleid konsulentfirma forestått utvelgelsen av underleverandører. Disse er valgt uten at det er dokumentert anbudskonkurranse.

Fiskeri- og kystdepartementet uttaler at for hoveddelen av anskaffelsene kan Fiskeridirektoratet ikke dokumentere at gjeldende regelverk for offentlige anskaffelser er fulgt. Dette finner departementet uheldig. Departementet sier videre at det vil følge opp saken ved å foreta en gjennomgang av rutineene i Fiskeridirektoratet og innskjerpe at regelverket følges. Dette vil også bli fulgt opp i den ordinære styringsdialogen med Fiskeridirektoratet.

4.1.3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning.

4.1.4 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt tre revisjonsbrev uten merknader og revisjonsbrev med merknader til Fiskeridirektoratet. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper.

Det er for regnskapsåret 2005 og tidligere påpekt at departementet ikke har utarbeidet retningslinjer for hvordan styrings- og kontrollmyndigheten i selskaper skal utøves. Departementet har uttalt at utforming av retningslinjer er forventet ferdigstilt i august 2006. Riksrevisjonen har ikke mottatt retningslinjer per 25. oktober 2006, og departementet har ikke besvart Riksrevisjonens påpekning av at det ikke er utarbeidet slike retningslinjer. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at det utarbeides retningslinjer for styrings- og kontrollmyndigheten i selskapet.

Riksrevisjonen er meget kritisk til at det er foretatt omfattende anskaffelser i Fiskeridirektoratet uten at det har vært gjennomført anbudskonkurranse. Riksrevisjonen understreker at konsekvensene av regelbruddene kan være at anskaffelsene har blitt dyrere enn nødvendig, og valgt anskaffelsesprosedyre medfører liten grad av transparens, noe som anses som viktig for å forebygge korrupsjon og misligheter.

Riksrevisjonen har merket seg at Fiskeri- og kystdepartementet finner det uheldig at det ikke kan dokumenteres at gjeldende regelverk er fulgt. Riksrevisjonen har også merket seg at departementet vil følge opp saken i den ordinære styringsdialogen og innskjerpe at regelverket følges.

Riksrevisjonen har reist spørsmål om ikke Fiskeri- og kystdepartementet burde grepet inn underveis da de ble klar over det totale omfanget av anskaffelsene. Dette er ikke kommentert i brevet fra departementet.

Riksrevisjonen vil understreke departementets ansvar for at det blir etablert tilfredsstillende rutiner i underliggende virksomheter, og at disse blir etterlevet.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at det i tre av departementets fire underliggende virksomheter er blitt avgitt revisjonsbrev uten merknader. Derimot er revisjonsbrevet som gjelder Fiskeridirektoratet avgitt med merknader, som konkret gjelder anskaffelser i forbindelse med installasjon av nytt ventilasjonsanlegg i direktoratet. Riksrevisjonen karakteriserer dette som "et massivt brudd på gjeldende regler for offentlige anskaffelser". Man valgte en anskaffelsesprosedyre som ikke oppfylte elementære krav til transparens, det vil si at man da ikke med sikkerhet kunne si at det ikke forelå muligheter for korrupsjon og misligheter.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen er meget kritisk til at omfattende anskaffelser er foretatt uten at det har vært gjennomført anbudskonkurranse og at konsekvensen kan være at anskaffelsene har blitt dyrere enn nødvendig. Riksrevisjonen påpeker også at den valgte anskaffelsesprosedyren medfører liten grad av transparens, noe som anses som viktig for å forebygge korrupsjon og misligheter. Komiteen viser i tillegg til at Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil følge opp saken i den ordinære styringsdialogen og innskjerpe at regelverket følges.

Komiteen ber departementet om å følge opp slik at regelverk og riktige prosedyrer blir fulgt ved fremtidige anskaffelser.

5. FORNYINGS- OG ADMINISTRASJONS-DEPARTEMENTET

5.1 Sammendrag

5.1.1 Fornyings- og administrasjonsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

5.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Fornyings- og administrasjonsdepartementets (FAD) samlede utgiftsbevilgninger for 2005 var på 11,8 mrd. kroner. FADs budsjetterte inntekter utgjorde 1,5 mrd. kroner. FAD har ansvaret for 24 virksomheter og ett selskap.

Det er avgitt 22 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader. Departementenes servicesenter og Fylkesmannen i Oslo og Akershus har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader.

Revisjonen for 2005 har ikke vist gjennomgående funn på underliggende virksomheter, men det er svakheter ved departementets egen etterlevelse av anskaffelsesregelverket. Dokumentasjonen av anskaffelsesprosessen er mangelfull ved flere anskaffelser. Det er bl.a. mangelfulle begrunnelser for valg av tilbyder, manglende klagefrist, muntlig meddelelse til tilbyder, henvisning til gammelt regelverk i anskaffelsesprotokoll og uoversiktlig oppbevaring av anskaffelsesdokumentasjonen. Departementet opplyser at det er satt i verk tiltak, og at egne rutiner vil bli gjennomgått for å bedre arbeidet på dette området.

5.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTAT- RAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Styring av underliggende virksomheter

Revisjonen viste at departementet mangler en systematisk og dokumentert vurdering av risiko og vesentlighet som grunnlag for styring og oppfølging av underliggende virksomheter.

Revisjonen av regnskapene for departementet og dets underliggende virksomheter viste svakheter knyttet til manglende overordnede katastrofe- og beredskapsplaner for DSS, Statsbygg, Statens Pensjonskasse og Norge.no. Departementet uttaler at det har gjennomført etatsstyringsmøter med nevnte virksomheter, og at katastrofe- og beredskapsplaner har vært et prioritert område.

Revisjonen har også for 2005 vist flere svakheter ved departementets etatsstyring av fylkesmannsembetene.

Tilskuddsforvaltning ved fylkesmannsembetene

Ved revisjonen av tilskuddet til nedskrivning av utgifter til skyssgodtgjørelse og reisetillegg ved veterinærs sjuke- og inseminasjonsbesøk, kom det fram at regelverket og retningslinjene for forvaltningen av ordningen er foreldet og unødvendig detaljert. Som en konsekvens av dette bærer fylkesmannsembetenes forvaltning preg av individuelle tilpasninger.

Revisjonen av tilskuddsordninger innenfor grunnopplæringen viser at pålagte kontroller ikke blir tilfredsstillende dokumentert, og at det ikke rapporteres om utførte kontroller i tråd med gjeldende retningslinjer. Ved revisjonen av tilskudd til frittstående skoler i utlandet er det avdekket vesentlige svakheter i rutiner og kontroller hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Departementet har merket seg Riksrevisjonens funn og vil komme tilbake med en orientering på bakgrunn av uttalelser fra Landbruks- og matdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

5.1.2 *Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader*

5.1.2.1 DEPARTEMENTENES SERVICESENTER (DSS) (TIDLIGERE STATENS FORVALTNINGS- TJENESTE)

Riksrevisjonen har i avsluttende revisjonsbrev merknader til internkontrollen. Merknadene er knyttet til manglende avstemming og manglende beredskapsplan for IKT-avdelingen. DSS som regnskapssentral har ikke etterfulgt kravet om avstemming/spesifisering av alle balansekonti i internregnskapet. Departementet opplyser at DSS nå har etablert rutiner slik at alle balansekonti er avstemt og spesifisert i forbindelse med avstemming mellom kontant- og internregnskapet.

5.1.2.2 FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Merknadene er knyttet til embedets forvaltning av tilskudd til frittstående skoler i utlandet.

Departementet har merket seg Riksrevisjonens funn og vil komme tilbake med en orientering etter å ha innhentet uttalelse fra Kunnskapsdepartementet.

5.1.3 *Fornyings- og administrasjons- departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold*

ANSKAFFELSER

I rapporten for 2004 tok Riksrevisjonen opp gjennomgående svakheter knyttet til etterlevelse av anskaffelsesregelverket. Revisjonen for 2005 har ikke vist gjennomgående funn på underliggende virksomheter, men det er svakheter ved departementets egen etterlevelse av regelverket. Etterlevelse av anskaffelsesregelverket vil bli fulgt opp videre i den årlige revisjonen.

5.1.4 *Riksrevisjonen uttaler*

Riksrevisjonen har avgitt 23 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og avsluttende revisjonsbrev med merknader til Departementenes servicesenter og fylkesmannen i Oslo og Akershus. Riksrevisjonen har ikke merknader til departementets forvaltning av statens interesser i Statskonsult AS.

Av tidligere rapporterte forhold er sakene vedrørende enhetsfylket i Møre og Romsdal og tilskuddsforvaltning ved fylkesmannsembetene av tilskudd til psykisk helsearbeid i kommunene og norskopplæring for voksne innvandrere avsluttet.

Riksrevisjonen ser at departementet ikke har gitt kommentarer til flere punkter i Riksrevisjonens bemerkninger, og legger derfor til grunn at departementet ikke har ytterligere kommentarer utover det som er gitt i den løpende revisjonskommunikasjonen.

Etter Riksrevisjonens vurdering framstår rapporteringen på sektorovergripende tiltak som mangelfull. Rapportering på programkategori eller kapittel gir begrenset informasjon med hensyn til resultater og måloppnåelse for slike tiltak.

Riksrevisjonen bemerker at departementets styring av underliggende virksomheter har vært tatt opp for tidligere år. Årets revisjon viser at det også er svakheter ved departementets overordnede styring. Riksrevisjonen vurderer det som uheldig at departementet mangler dokumentasjon av vurderinger av risiko og vesentlighet på overordnet nivå som grunnlag for prioritering og styring. Riksrevisjonen forutsetter at departementet fortsetter å arbeide mer systematisk med risikovurderinger. Riksrevisjonen ser videre alvorlig på at det tar lang tid å få på plass katastrofe- og beredskapsplaner for virksomheter av stor samfunnsmessig betydning, og forutsetter at departementet prioriterer arbeidet tilstrekkelig høyt.

Etter Riksrevisjonens vurdering er det kritikkverdig at anskaffelsesregelverket ikke etterleveres av departementet. Riksrevisjonen vil påpeke at etterlevelse av anskaffelsesregelverket har vært tatt opp ved flere anledninger. Riksrevisjonen har merket seg at departementet arbeider med å styrke interne rutiner på området, og forutsetter at dette blir fulgt opp både internt i departementet og overfor underliggende virksomheter.

Et flertall av fylkesmannsembetene hadde store beløp på interimskonti ved årsskiftet. Riksrevisjonen finner det uheldig at prosjektmidler fra sektordepartementene fortsatt er overført til nytt regnskapsår uten at nødvendig hjemmel forelå. Riksrevisjonen forutsetter

at retningslinjer for bruk av interimskonti blir tatt i bruk i løpet av 2006.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det fortsatt er vesentlige svakheter ved departementets etatsstyring av fylkesmannsembetene. Svakheterne knytter seg til at departementet, etter Riksrevisjonens vurdering, ikke har fulgt opp at fylkesmannsembetene har implementert overordnede styringssignaler for å sikre måloppnåelse med hensyn til arbeidet med å øke tilgjengeligheten for personer med nedsatt funksjonsevne. Riksrevisjonen er videre kritisk til at departementet ikke ivaretar etatsstyringsansvaret i form av faglige og budsjettmessige styringssignaler for teknisk planleggingstjeneste ved fylkesmannsembetene.

Riksrevisjonen har påpekt vesentlige svakheter ved forvaltningen av ordningen med tilskudd til frittstående skoler i utlandet hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke har avklart og iverksatt nødvendige tiltak for å sikre korrekt tilskuddsforvaltning.

Riksrevisjonen har merket seg at Departementenes servicesenter (DSS) har bedret sine rutiner for avstemming, og forutsetter at departementet følger opp slik at DSS leverer tjenester med tilstrekkelig kvalitet til sine kunder.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det er avgitt 22 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to med merknader under FAD i forbindelse med revisjonen av statsregnskapet for 2005. Det er ikke anmerkninger til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper. Tidligere rapporterte forhold om enhetsfylket Møre og Romsdal og tilskuddsforvaltningen ved fylkesmannsembetene, anses avsluttet.

Komiteen registrerer at det også i 2005 er påvist svakheter ved departementets etterlevelse av anskaffelsesreglementet. Dette gjelder forhold som mangelfull dokumentasjon, manglende begrunnelse for valg av anbydere, manglende klagefrist og muntlig meddelelse til tilbyder. Komiteen vil understreke alvoret i at anskaffelsesreglementet ikke følges. Manglende dokumentasjon og sporbarhet åpner for mulighet for korrupsjon og uregelmessige disposisjoner og kan bidra til å undergrave tilliten til offentlig forvaltning. Komiteen viser for øvrig til sine innledende merknader til denne sak, hvor departementenes praktisering av anskaffelsesreglementet er gitt særskilt omtale.

To virksomheter har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, nemlig Departementenes Servicesenter (DSS) og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Komiteen viser til Riksrevisjonens påvisning av mangler ved internkontrollen og manglende beredskapsplan for IKT-avdelingen ved DSS. Komiteen registrerer at DSS har satt i verk tiltak for å rette opp forholdene og har merket seg at departementet følger utviklingen. Komiteen forutsetter at Riksrevisjonen gir en omtale av forholdene i tilknytning til Dokument nr. 1 (2006-2007).

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjett-

tet til fylkesmannen i Oslo og Akershus i forhold til embetets forvaltning av tilskudd til frittstående skoler i utlandet. Det mangler en oppdatert oversikt over skoler med nødvendig godkjenning etter friskoleloven, rapporteringen er mangelfull, tilskuddsmottakere er ikke innrapportert til skattemyndighetene og tilfredsstillende kontrollrutiner for å sikre at midlene blir benyttet som forutsatt, er ikke benyttet. Dette er alvorlige brudd på gjeldende retningslinjer.

Komiteen finner det kritikkverdig at departementet ikke har sikret seg nødvendig informasjon om forholdet før Stortingets behandling av Dokument nr. 1 (2006-2007) og nøyer seg med å henvise til en henvisning til Kunnskapsdepartementet. Komiteen forutsetter at Stortinget blir orientert om oppfølgingen.

Riksrevisjonens gjennomgang viser at departementets styring av underliggende etater, herunder fylkesmannsembetene, fortsatt har et stort forbedringspotensial. Riksrevisjonen etterlyser en systematisk og dokumentert vurdering av risiko og vesentlighet som grunnlag for styring og oppfølging av underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at departementet har startet arbeidet med å forbedre dokumentasjonen av risikostyringen og forutsetter at Riksrevisjonen følger saken videre.

Komiteen vil også understreke viktigheten av at arbeidet med å utbedre svakheter knyttet til katastrofe- og beredskapsplaner gis høy prioritet.

6. FORSVARSDEPARTEMENTET

6.1 Sammendrag

6.1.1 Forsvarsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

Forsvarsdepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på 29,8 mrd. kroner.

Inntektene ble samlet budsjettet med 870 mill. kroner.

Departementet har ansvar for fire underliggende virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt tre avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Forsvarets militære organisasjon (FMO) fikk avsluttende revisjonsbrev med merknader.

Revisjonen av FMO viser at det på flere områder har skjedd en positiv utvikling i regnskapsavlegget i forhold til regnskapet for 2004. Det gjenstår fortsatt en del svakheter og mangler ved FMOs regnskap.

6.1.1.1 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Forsvarsdepartementets rapportering i St.prp. nr. 1

Riksrevisjonen har sammenliknet Forsvarsdepartementets mål og prioriteringer for budsjettåret 2004 i St.prp. nr. 1 (2003-2004) og rapporteringen for 2004 avgitt av departementet i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Kontrollen viser at hovedmål og prioriteringer har en disposisjon og struktur som er oversiktlig, men at måleparametrene er beskrivende og lite målbare på en del av områdene. Rapporteringen har ikke den samme

disposisjonen og synes i liten grad å vise til de målsettingene departementet hadde fastlagt.

Departementet vil i budsjettproposisjonen for 2007 tilstrebe et bedre samsvar mellom mål beskrevet i St.prp. nr. 1 (2004-2005) og rapport for virksomheten 2005.

Forsvarsdepartementets styringsdialog med FMO

Kontrollen av Forsvarsdepartementets styringsdialog med FMO i 2005 viser at denne har vært mye tettere enn tidligere år. FMO har i 2005 rapportert månedlig status for måloppnåelse, regnskap og regnskapsprognose, status på økonomistyringen, forsvarlig forvaltning, samt gjennomføring av leveranseavtalene mellom Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) og forsvarsgrenene. FMO oppnådde budsjettbalanse blant annet ved å redusere planlagte aktiviteter rettet mot oppbygging av Forsvarets operative evne. Dette gjelder blant annet reduksjon i øvingsvirksomheten, redusert inntak av soldater og utsatt vedlikehold av materiell.

Forsvarsdepartementets styring av investeringer

Revisjonen viser at flere anskaffelsesprosjekter i Forsvarets prosjektportefølje er av driftsmessig karakter. Dette bryter med forutsetningene for å skille mellom kapitlene 1740 Forsvarets logistikkorganisasjon og 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nye anlegg. Videre er det avdekket at et betydelig antall ferdigstilte prosjekter ikke er terminert, og dermed heller ikke tatt ut av prosjektporteføljen.

Revisjonen av Prosjekt 5103 Observasjonsutrustning viser at systemet ikke fungerte tilfredsstillende, og at manuelle systemer måtte benyttes. Som følge av avtalen Stortinget ratifiserte i 1999 mellom Norge og Schengen-landene, ble prosjektet opprettet for å ivareta Forsvarets utvidede oppgaver knyttet til oppsynet av sjøgrensene og grensen mot Russland. Det ble i St.prp. nr. 1 (2000-2001) avsatt 50 mill. kroner til materiellinvesteringer for dekning av Schengen-relaterte merbehov. Til nå er det utbetalt ca. 51,5 mill. kroner. Revisjonen har også avdekket at det ikke eksisterte vedlikeholdsordninger, og at det fantes begrensede opplæringsordninger for bruk av systemet.

Departementet har opplyst at det ikke er foretatt ny vurdering for de prosjektene som tidligere var godkjent. Departementet vil fortsatt fokusere på terminering av prosjekter. Når det gjelder Prosjekt 5103 Observasjonsutrustning, er vedlikeholdsavtale med leverandør planlagt etablert innen 1. juli 2006. Opplæring vil være en del av denne avtalen.

6.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

6.1.2.1 FORSVARETS MILITÆRE ORGANISASJON

Forsvarets militære organisasjon (FMO) har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, som blant annet er knyttet til følgende:

- Avvik mellom mål og resultat ved styrkeproduksjon, operativ virksomhet og logistikk.

- Mangler ved horisontal samhandel (internfakturering).
- Mangler ved materiellforvaltningen.
- Mangler ved anskaffelser. Det er brudd på regelverket for offentlige anskaffelser, og det er mangelfull bruk av rammeavtaler.
- Bruken av det kontraksadministrative systemet Contiki er også mangelfull. Forsvaret kan ikke legge fram statistikker over benyttede innkjøpsmetoder.
- Mangler ved regnskapsavleggelsen, herunder brudd på bevilgningsreglementets regler om kontant og ettårsprinsippet. Videre er renteinntekter på ca. 4 mill. kroner feilaktig godskrevet Forsvaret.
- Mangler ved lønnsutbetalinger, herunder feilaktig utbetaling av lønn som ved utgangen av 2005 beløp seg til i overkant av 24 mill. kroner. Dette er hovedsakelig forårsaket av rutinesvikt ved lokale avdelinger.

Forsvarsdepartementet bekrefter at det for 2005 har vært avvik innenfor områdene øving og trening, strukturelementer i henhold til NATO-krav og ferdigstilling av krigsoppsettingsplaner. Arbeidet med enkelte krigsoppsettingsplaner er blitt noe forsinket. Departementet presiserer at det ikke kan påvises at avvikene mellom mål og FMOs oppnådde resultater har påvirket forsvarens evne i 2005. Målbildet for 2008 ligger fast.

Departementet bekrefter at det er et kapasitetstap i FLO, og at tilpasning av FLOs kapasitet i forhold til operative krav er en løpende utfordring.

Forsvarets lønnsadministrasjon har iverksatt en rekke forbedringstiltak. Det vil også i 2006 bli avholdt kurs for å sikre ytterligere opplæring og bevisstgjøring. Departementet erkjenner at det er nødvendig med ytterligere kompetanseheving og målrettede tiltak.

6.1.3 Forsvarsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Riksrevisjonens gjennomgang av Forsvarsdepartementets regnskap for 2004 viste blant annet at det i enkelte tilfeller kan være vanskelig å skille hvilke tiltak som hører inn under de enkelte hovedaktivitetene for Forsvarets militære organisasjon (FMO): operativ virksomhet, styrkeproduksjon og logistikk. Særlig skillet mellom operativ virksomhet og logistikk kan skape uklarheter. Departementet svarte at disse forholdene vil bli presisert i 2005. Per 31. desember var denne presiseringen ennå ikke utført.

Riksrevisjonen konstaterer at flere av tiltakene som FD og FMO har iverksatt, har hatt en positiv effekt i 2005.

Fakturaflyten er merkbart forbedret, og dette har ført til betydelig færre inkassosaker og forsinkelsesrentebelastninger. Antall håndkasser er redusert, og total kontantbeholdning er gått ned. Antall aktive interimskontoer (midlertidige kontoer) og saldoer på disse er redusert.

Bruken av prognosefunksjonaliteten i SAP (regnskapssystemet) er utvidet, og dette har gitt bedre budsjettstyring. Alle regnskapssystemer utenfor SAP ble,

med unntak av ett, lagt ned ved utgangen av 2005, og overføringen til SAP gikk uten store problemer. Det har skjedd en kompetanseheving på medarbeiderne, og antall anvisnings- og attestasjonsfullmakter er redusert. Videre er det opprettet månedlige avstemming i lønnsregnskapet, og lønnsrelaterte uoppgjorte poster er redusert. Retningslinjer og rutiner for anskaffelser er oppdatert, og dokumentasjonen av anskaffelsesprosessen er bedre. I tillegg er utgifter til konsulenter gått ned.

For horisontal samhandel (HS) er feilføringer i regnskapet og mangelfull sporbarhet på transaksjoner løst. Leveranseavtaler er inngått på et tidligere tidspunkt i 2005 enn for tidligere år. Det er utført en evaluering av HS i FMO, og foreslått en rekke tiltak som skal gjennomføres på kort og lang sikt.

Revisjonen vil følge opp arbeidet med videreutvikling av horisontal samhandel og implementering av de foreslåtte tiltakene.

6.1.4 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt tre avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader til Forsvarets militære organisasjon (FMO).

Riksrevisjonen kunne ikke godkjenne regnskapet for FMO for 2003, og kunne ikke bekrefte at regnskapet for 2004 ikke inneholdt vesentlige feil eller mangler. Flere av de tiltakene som er satt i verk etter dette, har hatt en positiv effekt. Dette gjelder bl.a. tiltak for å styrke internkontrollen i regnskapssystemet, øke kompetansen for medarbeiderne og gjøre forbedringer i horisontal samhandel. Riksrevisjonen har likevel fortsatt vesentlige merknader til regnskapet for FMO.

Riksrevisjonen har pekt på et klart forbedringspotensial i departementets rapportering etter å ha sammenlignet mål og prioriteringer med rapporteringen for 2004.

Riksrevisjonen har merket seg departementets tettere etatsoppfølging av FMO i 2005. Riksrevisjonen ser positivt på at departementet arbeider med å utvikle instrumenter og planverk for bedre å kunne måle resultatet av Forsvarets virksomhet.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet ikke kan avkrefte at flere anskaffelsesprosjekter, som departementet har ansvaret for, er av driftsmessig karakter og dermed bryter med forutsetningene for bruk av bevilgninger til prosjektanskaffelser. Riksrevisjonen har merket seg at departementet i 2006 har utgitt retningslinjer for hvordan utgifter skal posteres, og dermed vil søke å unngå feilposter. Riksrevisjonen forutsetter at styringsgrunnlag og regnskapsdata vil bli bedre i framtiden.

Riksrevisjonen har merket seg departementets uttalelse om at det operative aktivitetsnivået i FMO ved utgangen av 2004 og inngangen til 2005 ikke ble videreført i 2005. Ifølge departementet vil dette ikke få betydning for målbildet for 2008 som ligger fast.

Riksrevisjonen konstaterer at forsvarssjefen i april 2006 ga ut et direktiv for virksomhets- og økonomistyring i FMO. I tillegg er Forsvarsstaben i ferd med å igangsette Økonomiprojektet som en del av LOS-programmet i Forsvaret.

Prosjektet skal implementere en komplett økonomi, styrings- og forsyningsløsning. Riksrevisjonen ser positivt på tiltakene, og forutsetter at dette bl.a. vil bedre rapporteringen og heve kvaliteten på regnskapsdata.

Riksrevisjonen konstaterer at det fortsatt er et kapasitetsgap i FLO, og vil peke på at FMO bør kunne spare betydelige kostnader ved et redusert kapasitetsgap. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at omfanget av endringer i lagerbeholdninger eller utsettelse i vedlikehold ikke kan dokumenteres.

Riksrevisjonen har gjentatte ganger pekt på brudd på anskaffelsesregelverket. Riksrevisjonen vil presisere viktigheten av at regelverket følges slik at Forsvaret ivaretar intensjonen bl.a. om konkurranse. Ved å følge regelverket kan betydelige midler spares inn og risikoen for misligheter reduseres.

For å sikre korrekt lønnsutbetaling registrerer Riksrevisjonen at det fortsatt er nødvendig med kompetanseheving og målrettede tiltak for lønns- og personalmedarbeidere.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen konstaterer at det har skjedd en positiv utvikling i økonomistyringen av Forsvaret i 2005. Mens Riksrevisjonen i 2003 ikke kunne godkjenne regnskapet for Forsvarets Militære Organisasjon (FMO) og heller ikke i 2004 kunne bekrefte at regnskapet ikke inneholdt vesentlige feil eller mangler, viser regnskapet for 2005 en betydelig bedring. Tre av fire underliggende virksomheter har fått avsluttende revisjonsbrev uten merknader. For FMO gjenstår det imidlertid fortsatt forhold å ta tak i.

Komiteen registrerer at det fortsatt skjer brudd på anskaffelsesregelverket. Dette er forhold Riksrevisjonen, så vel som komiteen, har tatt fatt i ved en rekke anledninger. Komiteen har merket seg at departementet arbeider for å redusere feilene, og forutsetter at arbeidet gis nødvendig prioritet. Komiteen vil understreke viktigheten av ryddige anskaffelsesprosesser for å hindre korrupsjon eller mistanke om ureglementerte disposisjoner.

Komiteen har merket seg Riksrevisjonens vurdering av at styringsdialogen mellom departementet og FMO er bedret.

Komiteen konstaterer at det fortsatt er avvik mellom mål og resultat ved styrkeproduksjon, operativ virksomhet og logistikk. Likeledes har man fortsatt store utfordringer i forhold til horisontal samhandel. Komiteen har merket seg at Forsvarsdepartementet har gjennomført en evaluering av praktiseringen av horisontal samhandel i forsvarsgrenene og at det er igangsatt en rekke tiltak med forventet effekt i 2006 og 2007. Komiteen forutsetter at Riksrevisjonen følger utviklingen på dette området og holder Stortinget orientert gjennom den årlige gjennomgang av statsregnskapet i Dokument nr. 1.

Komiteen finner det skuffende at man heller ikke i 2005 har klart å forhindre feilutbetalinger av lønn. Mangler ved, og feilaktige lønnsutbetalinger på over

24 mill. kroner, er ikke akseptabelt. Komiteen har imidlertid merket seg at departementet ser alvorlig på forholdet og forutsetter at det iverksettes nødvendige tiltak for å motvirke denne type feil.

Komiteen har registrert at Riksrevisjonen finner fakturaflyten merkbart forbedret, og dette har ført til betydelig færre inkassosaker og forsinkelsesrentebelastninger. Videre er antall håndkasser redusert, og total kontantbeholdning er gått ned. Antall aktive interimskontoer (midlertidige kontoer) og saldoer på disse er redusert.

Bruken av prognosefunksjonaliteten i SAP (regnskapssystemet) er utvidet, og dette har gitt bedre budsjettstyring. Alle regnskapssystemer utenfor SAP ble, med unntak av ett, lagt ned ved utgangen av 2005, og overføringen til SAP gikk uten store problemer. Utgifter til konsulenter er gått ned. Dette viser at flere av de tiltak som ble iverksatt, har hatt positiv virkning for regnskapsåret 2005.

Mangler ved materiellforvaltningen har vært et tilbakevendende tema. Komiteen konstaterer at det er skjedd forbedringer, men at det fortsatt gjenstår en god del før forholdet er i orden.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen også har kommentert en rekke andre forhold, men finner ikke behov for å gå nærmere inn på disse. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens vurderinger.

7. HELSE- OG OMSORGS- DEPARTEMENTET

7.1 Sammendrag

7.1.1 *Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

7.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Helse- og omsorgsdepartementets budsjett for 2005 var på 102,3 mrd. kroner, hvorav 97 mrd. er overføringer til andre.

Departementet har ansvar for ni underliggende virksomheter, fem regionale helseforetak, ett særlovs-selskap og ett deleid aksjeselskap. Riksrevisjonen har avgitt tre revisjonsbrev med merknader og fem revisjonsbrev uten merknader. Revisjonsbrevene med merknader gjelder regnskapsmessige forhold ved Statens legemiddelverk, samt styring, oppfølging og rapportering i Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt folkehelseinstitutt. Riksrevisjonen har merknader til statsrådens forvaltning av statens interesser i de regionale helseforetakene. Tre merknader er knyttet til styringen av Helse Midt-Norge RHF, Kreftregisteret under Helse Sør RHF og avtaler om snorkeoperasjoner i Helse Øst og i Helse Vest. For samtlige regionale helseforetak har Riksrevisjonen merknader knyttet til låneopptak i underliggende virksomheter, praktisering av forskriftene om individuell plan og prioritering.

7.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTAT- RAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

7.1.1.2.1 *Departementets styring av underliggende virksomheter*

Sosial- og helsedirektoratet

Revisjonen for regnskapsåret 2005 viste følgende svakheter ved departementets etatsstyring og rapportering.

Departementet har svart at det for 2006 har iverksatt tiltak for å gjøre tildelingsbrevet mindre omfattende og for å bedre sporbarheten mellom mål og rapportering. I forhold til implementering og bruk av enhetlig styrings- og rapporteringsverktøy vil departementet, i samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet, arbeide for at styrings- og rapporteringssystemene skal bli mer effektive og formålstjenlige.

Departementet vil i styringsdialogen med direktoratet ta opp styringen av SAFH og Kunnskapscenteret. Sentralt her er hvordan prosessen tilpasses etableringen av et felles styringssystem.

7.1.1.2.2 *Departementets forvaltning av tilskudd til de regionale helseforetakene*

Riksrevisjonen registrerer en generell forbedring i Helse- og omsorgsdepartementets tilskuddsforvaltning sammenliknet med tidligere år. I forhold til bestemmelsene om økonomistyring i staten viser imidlertid kontrollen at enkelte av målekriteriene fortsatt ikke er utformet konkret og presist i bestillerdokumentene til de regionale helseforetakene.

I forhold til tilskuddet til Kreftregisteret uttaler departementet at rapporteringen ved en inkurie falt ut i forbindelse med bytte av kapittel og post for bevilgningen, og at det vil arbeide videre med å sette mål for virksomheten i bestillerdokumentet.

7.1.1.2.3 *De regionale helseforetakenes resultatrapportering og måloppnåelse*

Riksrevisjonen har kontrollert de regionale helseforetakenes rapportering og måloppnåelse i 2005. De regionale helseforetakenes måloppnåelse innen satsingsområdene rus samt rehabilitering og habilitering er vurdert særskilt.

Psykisk helsevern

Gjennomgang av de regionale helseforetakenes rapportering om psykisk helsevern viser manglende måloppnåelse i forhold til enkelte av kravene i bestillerdokumentene for 2005.

Måloppnåelse innen tverrfaglig spesialisert behandling på rusområdet

Stortinget har uttalt at det er særdeles viktig at helseforetakene prioriterer rusbehandlingen og medvirker til et tettere samarbeid mellom rusbehandling og psykiatri. Departementet har i bestillerdokumentene stilt krav om at ventetiden for enkelte behandlingstiltak skal reduseres, samt at kvaliteten skal styrkes og kapasite-

ten økes i tverrfaglig spesialisert behandling av rusmiddelmissbrukere.

Riksrevisjonen har undersøkt utviklingen i ventetid på behandlingstiltakene innen poliklinikk, avrusning, korttidsbehandling, langtidsbehandling og LAR (legemiddelassistert rehabilitering). De regionale helseforetakene rapporterer ulikt i forhold til ventetid, og begrunner dette med varierende kvalitet på data fra 2004. Gjennomgangen viser at det er store geografiske forskjeller i ventetid innen tiltakene, og at ventetiden har økt i flere helseregioner innen flere behandlingstiltak.

Departementet uttaler at det er utarbeidet system for ventelisteregistrering på rusområdet. Etter planen skal systemet implementeres i løpet av 2006, og aktivitetsdata innrapporteres til Norsk pasientregister i 2007.

Riksrevisjonens kontroll viser at de regionale helseforetakene verken har oversikt over det totale antall pasienter innen spesialisert rusbehandling, andelen av denne pasientgruppen som fikk nødvendig helsehjelp, antall pasienter som fikk utarbeidet individuell plan, eller antall pasienter som ble vurdert innen 30 dager. Det er registrert totalt 90 fristbrudd innen spesialisert rusbehandling i 2005, hvorav 69 fristbrudd er i Helse Nord. Departementet opplyser at det ikke er etablert et regionalt eller nasjonalt system for registrering av oppfyllelse av pasientrettigheter, herunder rett til individuell plan.

7.1.1.2.4 *De regionale helseforetakenes måloppnåelse i forhold til andre styringskrav*

Økonomiske prestasjonskrav

Det korrigerede økonomiske resultatet er forbedret i forhold til 2004 for Helse Sør RHF og Helse Vest RHF. Resultatet er omtrent uendret for Helse Øst RHF og Helse Nord RHF, mens det er forverret for Helse Midt-Norge RHF. På foretaksmøtene i januar 2005 stilte departementet krav om at de regionale helseforetakene, bortsett fra Helse Sør, skulle oppnå økonomisk balanse i 2005. I juni 2005 vedtok foretaksmøtene å endre de økonomiske kravene i tråd med Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett. Dette innebar en opprettholdelse av kravene overfor Helse Øst RHF og Helse Sør RHF, og en lemping på kravene overfor de øvrige tre regionale helseforetakene.

Til tross for endrede krav oppnådde ikke Helse Midt-Norge RHF og Helse Nord RHF eiers resultatkrav i 2005.

Departementet opplyser at det vil videreføre den tette oppfølgingen av de regionale helseforetakene når det gjelder det økonomiske omstillingsarbeidet og resultatutviklingen. Departementet har også en tettere oppfølging av enkelte regionale helseforetak basert på risiko og vesentlighetsvurderinger.

7.1.1.3 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

Kontrollen med departementets forvaltning av statens interesser i selskaper har omfattet fem regionale helseforetak, 32 helseforetak med underliggende virk-

somheter, ett særlovsselskap og ett deleid aksjeselskap. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i de regionale helseforetakene.

Statsrådets beretninger til Riksrevisjonen er i år bedre og mer informative enn tidligere. Forvaltningen av de regionale helseforetakene er dessuten generelt forbedret fra 2004 til 2005. Riksrevisjonen registrerer at regionale forskjeller kommer tydeligere fram enn tidligere, og at departementets styring i større grad er tilpasset den enkelte region. Riksrevisjonen har imidlertid en merknad til styringen av Helse Midt-Norge.

7.1.2 *Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader*

7.1.2.1 SOSIAL- OG HELSEDIREKTORATET

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til Sosial- og helsedirektoratets gjennomføring av budsjettet for 2005, da enkelte disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, ikke er akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Ifølge departementet er det igangsatt et prosjektarbeid som har til hensikt å utarbeide rutiner for intern kontroll på tilskuddsområdet. Departementet vil påse at arbeidet har god framdrift.

7.1.2.2 NASJONALT FOLKEHELSEINSTITUTT

Riksrevisjonen har merknader til Nasjonalt folkehelseinstituttets gjennomføring av budsjettet og disposisjoner for revisjonsåret 2005. Merknadene gjelder sakkyndige uttalelser og overtid og kjøp av aksjer.

Departementet har svart at det tar Riksrevisjonens merknader om bruk av overtid til etterretning, og at det nå er både kapasitet og kompetansemessig grunnlag på instituttet for å iverksette strenge tiltak for ikke å overskride bestemmelsene. Departementet vil framover ha oppmerksomheten rettet mot overtidsbruken i sin styringsdialog med instituttet.

Nasjonalt folkehelseinstitutt kjøpte regnskapsåret 2005 aksjer i forbindelse med stiftelsen av selskapet IC Particles AS. Riksrevisjonen kan ikke se at instituttet har hjemmel for å kjøpe aksjer. Nasjonalt folkehelseinstitutt hadde ikke rapportert om aksjekjøpet til statens kapitalregnskap.

Departementet svarte at man fra instituttets side ikke var oppmerksom på at aksjetegningen trengte særskilt hjemmel, og at departementet tar sikte på å fremme forslag om hjemmel for tegningen av aksjeposten for Stortinget til høsten. Videre har Nasjonalt folkehelseinstitutt viderefremmet til departementet at innbetaling av aksjekapitalen ble glemt ved en inkurie ved innrapporteringen til kapitalregnskapet.

7.1.2.3 STATENS LEGEMIDDELVERK

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet til Statens legemiddelverk og kan ikke bekrefte at det ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. Merknaden gjelder at det ikke var mulig å framskaffe tilstrekkelig verifisert informasjon til å bekrefte inntektene.

Statens legemiddelverk har etablert et prosjekt for å sikre sporbarheten mellom saksbehandlingssystemet og regnskapssystemet. Dette arbeidet er planlagt ferdigstilt i løpet av 2006.

7.1.3 *Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning*

HELSE SØR RHF

I forbindelse med Riksrevisjonens tilskuddsrevisjon av kap. 737 post 70 Kreftregisteret (Rikshospitalet-Radiumhospitalet HF) og gjennomgang av Kreftregisterets rutiner for eksternt finansiert virksomhet, ble følgende forhold avdekket:

- Styret i Kreftregisteret opprettet i 1989 Kreftregisterets fond. Fondets formål er å etablere ny viten og spre kunnskap som bidrar til å redusere kreftsykdom, herunder innsamling og kvalitetssikring av grunnlagsdata for kreftforskning. Fondets formål samsvarer i stor grad med det som er Kreftregisterets formål. Kreftregisterets direktør er styreleder i fondet. En ansatt i Kreftregisteret fører fondets regnskaper, og fondet revideres av egen revisor. Rikshospitalet-Radiumhospitalet HFs revisor var ikke kjent med fondets eksistens, som per 31. desember 2005 hadde en egenkapital på 3,8 mill. kroner.
- Kreftregisteret inngikk i 2004 en avtale med legemiddelfirmaet MSD-Norge om utarbeidelse av vaksine mot livmorhalskreft (HPV-vaksine). Det ble avtalt at deler av betalingen, tilsvarende Kreftregisterets overhead, skulle tilfalle Kreftregisterets fond. I vedlegg til avtalen framgår det at overhead for perioden 2004-2007 er 838 000 kroner årlig, mens overhead for perioden 2008-2013 er 752 000 kroner årlig. Per 19. juni 2006 er ca. 1,7 mill. kroner overført til fondet.
- Kreftregisteret inngikk i 2004 en toårig avtale med IARC (International Agency for Research on Cancer) i forbindelse med en kontrollstudie av lungekreft. Avtalen forutsetter at ansatte ved Kreftregisteret utfører arbeid for IARC. For kontraktarbeidet er det i 2005 overført ca. 900 000 kroner til fondets bankkonto.
- Ansatte i Kreftregisteret har inngått personlige avtaler med MSD og/eller morselskapet Merck & Co Inc i USA. Avtalene er inngått for perioden 2002-2007, og sikrer de ansatte honorarer og dekning av utlegg i forbindelse med møter. Beløpene er overført direkte til den enkeltes bankkonto. Samlet er det overført ca. 227 000 kroner i honorar og ca. 135 000 kroner til dekning av flybilletter. Ledelsen i Kreftregisteret har ikke tidligere vært kjent med saken. Riksrevisjonen har i brev til departementet forutsatt at dette nå ryddes opp i internt.
- I prosjektet Kreft og dødelighet blant ansatte i sjøforsvaret er det i kontrakten mellom Kreftregisteret og FLO avtalt en overhead på 400 000 kroner. Midlene er avsatt Kreftregisterets prosjektkonto for frie midler. Ifølge kontrakten skulle prosjektet

være avsluttet senest 31. desember 2005. Rikshospitalet-Radiumhospitalet HF opplyser at 400 000 kroner i overhead vedrørende prosjektet er avsatt på en konto i balansen, men ikke inntektsført i 2005. Intensjonen har vært å inntektsføre all inntekt knyttet til overhead i løpet av prosjektperioden. Prosjektet er videreført inn i 2006.

- I rutinene skilles det mellom bidragsforskning (eksternt finansierte prosjekter som delfinansieres av bidragsyter) og oppdragsforskning (forskning etter bestilling fra eksternt oppdragsgiver). Overhead er ifølge rutinene 14 pst. av lønnskostnadene for bidragsforskning og minimum 40 pst. for oppdragsforskning. I den tilsendte oversikten over åtte eksternt finansierte prosjekter i 2005, framkommer det ikke om prosjektene er bidragsforskning eller oppdragsforskning. Det framgår imidlertid at avtalt overhead er på 20 pst. av lønnskostnadene i to prosjekter (HPV-vaksine og Kreft og dødelighet blant ansatte i sjøforsvaret), 20 pst. av totalkostnadene i ett prosjekt, og 0 pst. i fem prosjekter.
- På prosjektene NORCCAP, Arvelig kreft og Innhenting av etterslep i kreftregistreringen, som består av statlig øremerkede ubrukte midler overført fra 2004 til 2005, er det et mindreforbruk.

For NORCCAP-prosjektet er det i tillegg til ubenyttede midler fra 2004 overført 437 803 kroner til Kreftregisteret fra NORCCAPs bankkonto. Midlene skulle ha vært inntektsført i Kreftregisterets driftsregnskap. Det har ikke vært avklart hvordan midlene skulle benyttes. Totalt ubenyttede midler i NORCCAP-prosjektet per 31. desember 2005 utgjør 1 158 591 kroner.

Departementet opplyser at det i hovedsak er enig i de forhold Riksrevisjonen tar opp, og forutsetter at de vil bli fulgt opp av Helse Sør RHF.

HELSE MIDT-NORGE RHF

Kontrollen for 2005 viser at den økonomiske situasjonen i Helse Midt-Norge er forverret i forhold til de øvrige regionene. Kontrollen har også avdekket uklarheter i styringen av det regionale helseforetaket.

Korrigert årsresultat

I tråd med Stortingets krav ble det i foretaksmøtet for Helse Midt-Norge RHF 13. januar 2005 stilt krav om at Helse Midt-Norge skulle oppnå økonomisk balanse i 2005. På bakgrunn av Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett ble kravet endret i foretaksmøtet 20. juni 2005 til at Helse Midt-Norge skulle oppnå et korrigert årsresultat for 2005 som maksimalt utgjorde et underskudd på 204 mill. kroner. Underskuddet ble imidlertid betydelig større, og korrigert årsresultat viste et underskudd på 572 mill. kroner.

Merkostnader knyttet til utbyggingen av St. Olavs Hospital

Styret i Helse Midt-Norge RHF vedtok i mars 2005 et budsjett med et underskudd på 413 mill. kroner. Inkludert i dette beløpet var 101 mill. kroner til drift av både gammelt og nytt sykehus ved St. Olavs Hospital.

I hele 2005 har det fra departementets side vært fokus på Helse Midt-Norges økonomiske situasjon. Det har blitt avholdt flere møter mellom departementet og administrasjonen i Helse Midt-Norge RHF om temaet, samt kommunikasjon via brev og e-post. Departementet hevder at det aldri har gitt uttrykk for noe annet enn at merkostnadene på 101 mill. kroner ved St. Olavs Hospital skulle regnes inn i resultatkravet for 2005, og at eventuelle unntak fra resultatkravet skal presiseres i protokollen fra foretaksmøtene. Helse Midt-Norge RHF på sin side hevder at det i foretaksmøtet i juni 2005 på nytt stilte spørsmål ved om merkostnadene vedrørende St. Olavs Hospital inngikk i resultatkravet, og at det etter deres mening først ble gitt endelig avklaring på spørsmålet om merkostnadene i foretaksmøtet 24. januar 2006.

Finansielle leieavtaler og langsiktig gjeld

Riksrevisjonen har tatt opp spørsmålet om finansielle leieavtaler flere år på rad. Gjennomgangen av årsregnskapet for 2005 viser at Helse Midt-Norge fortsatt har finansielle leieavtaler til en bokført verdi på 37,2 mill. kroner. Flere av avtalene er inngått etter sykehusreformen. Helse Midt-Norge RHF har også fortsatt langsiktig gjeld på 130 mill. kroner til Orkdal Sanitetsforening.

Avtale med privat aktør i Helseregion øst og Helseregion vest

EuroSleep driver private klinikker i sykehuslokalene til Voss sjukehus og Stensby sykehus. Klinikkene gir behandling for søvnnapné, snorking og andre relaterte søvnproblemer. EuroSleep består av EuroSleep Øst AS, EuroSleep Vest AS og EuroSleep Norge AS, og har én og samme eier.

Riksrevisjonen har i denne saken tatt opp flere krittikverdige forhold; bl.a. at EuroSleep driver uten sykehusgodkjenning, noe som gjør at det kan reises tvil om hvem som har ansvaret for pasientene, at pasientgruppene med søvnproblemer synes å bli prioritert høyere enn andre og mer trengende pasientgrupper, og at det er inngått avtaler uten konkurranse.

Riksrevisjonen rapporterte til Stortinget i Dokument nr. 1 (2005-2006) om helseforetakenes avtaler med private virksomheter. I denne forbindelse ba Riksrevisjonen om å få tilsendt oversikt over alle avtaler inngått i de fem regionene. Verken Helse Vest RHF eller Helse Øst RHF opplyste om avtalene med EuroSleep.

7.1.4 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

7.1.4.1 SOSIAL- OG HELSEDIREKTORATET

Tilskuddssystemet Pandora

Riksrevisjonen påpekte ved revisjonen av 2004-regnskapet at tilskuddssystemet Pandora ikke gir tilstrekkelig sikkerhet for riktig saksgang og trygge betalingsrutiner. Kontroll- og konstitusjonskomiteen påpekte at Sosial- og helsedirektoratets manglende IT-kontroller kan ha konsekvenser i forhold til riktig saksbehandling og trygge betalingsrutiner. Det er fortsatt

utfordringer knyttet til tilskuddssystemet Pandora. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

7.1.4.2 STATENS LEGEMIDDELVERK

Riksrevisjonen stilte ved revisjonen av 2004-regnskapene spørsmål om regnskapet til Statens legemiddelverk ga et fullstendig og riktig bilde av inntektene. Ved behandlingen av Dokument nr. 1 for 2004-regnskapene fant kontroll- og konstitusjonskomiteen det alvorlig at Riksrevisjonen ikke kunne bekrefte at regnskapene til Statens legemiddelverk ikke inneholdt vesentlige feil eller mangler.

Revisjonen for 2005 viser at det fortsatt er problemer knyttet til korrekt regnskapsføring av inntektene ved Statens legemiddelverk. Forholdet vil bli fulgt opp videre.

7.1.4.3 NASJONALT FOLKEHELSEINSTITUTT

Riksrevisjonen tok ved revisjonen av regnskapet for 2004 opp at departementet gjennom sin etatsstyring av Nasjonalt folkehelseinstitutt ikke hadde avvirket ordningen med at leger ved instituttet utfører sakkyndige uttalelser utenom ordinær arbeidstid. Ordningen medførte at leger ved instituttet mottok betydelige ekstraintekter som følge av særavtalen. Departementets svar til merknadene var at særavtalen skulle avvikles fra 1. mai 2006. Kontroll- og konstitusjonskomiteen fant det merkelig at saken som første gang ble reist av Riksrevisjonen i 1995, ennå ikke er avsluttet.

Som det fremgår, er det fortsatt problemer med å gjennomføre sakkyndige uttalelser innenfor akseptable rammer. Forholdet vil bli fulgt opp videre.

7.1.5 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt seks revisjonsbrev uten merknader og revisjonsbrev med merknader til Statens legemiddelverk, Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt folkehelseinstitutt. Riksrevisjonen har ikke merknader til departementets forvaltning av ett særlovsselskap og eierinteressene i ett deleid aksjeselskap. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av de regionale helseforetakene. Riksrevisjonen tar til etterretning Helse- og omsorgsdepartementets generelle kommentar til bruk av ordet "avdekke", og vil presisere at begrepet i de fleste tilfeller ikke mener å indikere at forhold har blitt forsøkt holdt skjult.

Riksrevisjonen ser alvorlig på svakheter i departementets etatsstyring av Sosial- og helsedirektoratet. Enkelte mål i St.prp. nr. 1 (2005-2006) var ikke nedfelt i direktoratets tildelingsbrev, og det var mangelfull rapportering om måloppnåelse fra direktoratet til departementet. Riksrevisjonen har merket seg departementets forsikring om at de i sterkere grad vil følge opp at alle mål i St.prp. nr. 1 blir fulgt opp av underliggende virksomheter.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at svakheter ved tilskuddssystemet Pandora ikke er blitt rettet opp til tross for at dette ble tatt opp av Riksrevisjonen allerede ved revisjonen av 2004-regnskapene. Pandora skal gi sikkerhet for riktig saksgang og trygge betalingsrutiner.

Riksrevisjonen har merket seg at det er igangsatt utbedringstiltak i 2006.

Riksrevisjonen har kritisert at sakkyndige i ledende stillinger ved Nasjonalt folkehelseinstitutt har fått overtidsbetalinger i strid med hovedtariffavtalens bestemmelser. Riksrevisjonen har merket seg at særavtalen for sakkyndige uttalelser ved Nasjonalt folkehelseinstitutt ble avvirket 1. mai 2006, og at bestemmelsene i hovedtariffavtalen vil bli fulgt.

Riksrevisjonen har merknader til at det for regnskapsåret 2005 ikke var mulig å bekrefte fullstendigheten av inntektene til Statens legemiddelverk. Riksrevisjonen har merket seg at det er iverksatt tiltak som forventes å gi resultater for regnskapsåret 2006.

FORVALTNINGEN AV DE REGIONALE HELSEFORETAKENE

Riksrevisjonen registrerer at Helse- og omsorgsdepartementet ikke har noen merknader til forholdene i Helse Midt-Norge RHF og avtalene Helse Øst og Helse Vest har med EuroSleep.

Når det gjelder Helse Midt-Norge RHF, vil Riksrevisjonen påpeke at saken er svært alvorlig og dreier seg om store økonomiske underskudd, finansielle leieavtaler og manglende oppfølging av departementets vedtak og styringssignaler. Riksrevisjonen mener at slike situasjoner betinger at departementet benytter de styringsmekanismer det har som eier.

For saken om EuroSleep finner Riksrevisjonen det kritikkverdig at helseforetakene ikke opptrer ryddig i forholdet med private leverandører av helsetjenester. Videre vil Riksrevisjonen framheve at helseforetakene skal følge prioriteringsforskriften, og at dette ikke skjer når pasienter ut fra økonomiske motiver prioriteres foran andre og sannsynligvis mer trengende pasienter.

Etter Riksrevisjonens vurdering er rapporteringen i de årlige meldingene fortsatt mangelfull på områdene psykisk helsevern og rus. Helse- og omsorgsdepartementet har i sitt svar uttalt at det ikke deler Riksrevisjonens påstand om at det er svikt i registrerings- og rapporteringsrutiner. Riksrevisjonen vil presisere at det er helseforetakene selv som har oppgitt at svikt i rutiner fører til dårlig datakvalitet og usikkerhet om rapportering innen områder som psykisk helsevern og individuell plan. Etter Riksrevisjonens vurdering er slike årsaker ikke akseptable over tid.

Forholdene som er påpekt om Kreftregisteret (Helse Sør) er etter Riksrevisjonens vurdering svært alvorlige. Det er kritikkverdig at krav til styring, kontroll og habilitet ikke er tilfredsstillende ivarettatt. Forholdene rundt fondet gir en betydelig fare for manipulering av budsjetter og regnskap. Når inntekter fra oppdrag ikke tilfaller Kreftregisteret, men fondet, vil opplysningene i St.prp. nr. 1 om bevilgningsbehov være uriktige. Kreftregisteret mottar på denne måten en større bevilgning enn det er berettiget til. Helse- og omsorgsdepartementet viser til at Helse Sør RHF har gitt uttrykk for at fondet bør avvikes, og departementet vil følge opp forholdet.

Riksrevisjonen har merket seg at tilskudd til store byggeprosjekter for 2007 vil bli vurdert tildelt gjennom

oppdragsdokumentet, og at departementet vil sørge for at oppdragsdokumentet for 2007 vil klargjøre mål for tilskuddet som bevilges til Kreftregisteret og dets virksomhet.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen har merka seg at Riksrevisjonen har kome med revisjonsbrev med merknader til Statens legemiddelverk, Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt folkehelseinstitutt. I det første tilfellet kan ikkje Riksrevisjonen stadfesta at rekneskapen for 2005 ikkje inneheld vesentlege feil og manglar. Komiteen meiner dette er alvorleg, og ber om at departementet følgjer Statens legemiddelverk tett for å sjå til at tiltak som er sette i verk, faktisk gjev forventa resultat.

Komiteen har registrert at Riksrevisjonen er kritisk til departementet si etatsstyring av Sosial- og helsedirektoratet. Dette gjeld spesifisering av mål og rapportering av måloppnåing. Komiteen viser til brev frå departementet til Riksrevisjonen, dagsett 20. oktober 2006, der departementet forpliktar seg til å følgja opp dette. Komiteen legg til grunn at dette inneber både meir presis målformulering og meir heilskapleg rapportering av måloppnåing.

I høve Nasjonalt folkehelseinstitutt uttaler Riksrevisjonen at "det er svært alvorlig at ledelsen etter elleve år ikke har klart å organisere virksomheten innenfor akseptable rammer". Komiteen vil streka under at dette er ei statleg verksemd, og at departementet pliktar å sjå til at verksemda til Nasjonalt folkehelseinstitutt går føre seg innanfor dei rammene som gjeld for statlege verksemder.

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har vesentlege merknader til dokumentasjon og rekneskapsføring av tilskot til brukarstyrt personleg assistanse. Revisjonen har avdekket store skilnader mellom kommunane. Komiteen har merka seg at departementet vil følgja opp saka overfor direktoratet, og føreset at det ser til at det vert etablert ein einskapleg praksis.

Riksrevisjonen hadde også i 2004 vesentlege merknader til tilskotssystemet Pandora for utilfredsstillande saksangang og utrygge utbetalingsrutinar. Komiteen meiner det er kritikkverdig at dette heller ikkje i 2005 er ordna. Komiteen har merka seg at Riksrevisjonen følgjer saka, og ber om at den vert omtalt i Dokument nr. 1 (2007-2008).

Dei regionale helseforetakene

Komiteen har merka seg at Riksrevisjonen peikar på at det er stor variasjon i korleis helseforetakene praktiserer kravet om opne styremøte. Dette gjeld talet saker som vert handsama i lukka møte, bruk av heimel og tilgjenge til relevant informasjon for offentlegheita. Vidare verkar det som om helseforetakene gjev uttrykk for ulik forståing av kva som ligg i kravet til opne styremøte og kva verksemder som skal omfattast.

Komiteen vil streka under at offentlegheitsloven gjeld for verksemda til helseforetakene. Publikums sitt tilgjenge til informasjon er avgjerande for at folk skal få

tillit til tenestene. Komiteen føreset at det vert sette ut i livet tiltak som sikrar ein einskapleg praksis i helseforetaka.

Komiteen er uroa over den sterke kritikken som Riksrevisjonen rettar mot spesielt Helse Midt-Noreg RHF. Kjernen i denne kritikken er store økonomiske underskot og manglande oppfølging av departementet sine vedtak og styringssignal. Komiteen seier seg samd med Riksrevisjonen i at denne situasjonen krev at departementet nyttar dei styringsinstrumenta det har som eigar. Komiteen registrerer at departementet vil føra vidare den tette oppfylginga av dei regionale helseforetaka i høve det økonomiske omstillingsarbeidet og resultatutviklinga.

Komiteen registrerer at det er ei viss usemje mellom Riksrevisjonen og departementet når det gjeld rapportering i dei årlege meldingane på områda psykisk helsevern og rus. Riksrevisjonen påstår at det er svikt i registrerings- og rapporteringsrutinar, medan departementet ikkje deler den vurderinga. Komiteen viser til at Stortinget tidlegare har uttalt at det er særskilt viktig at helseforetaka prioriterer rusbehandlinga og medverkar til eit tett samarbeid mellom rusbehandling og psykiatri, jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2004-2005). Stortinget er avhengig av å kunne kontrollere i kva grad desse felte vert prioriterte, noko som føreset fullgode registrerings- og rapporteringsrutinar. Komiteen har merka seg at departementet i brev til Riksrevisjonen, dagsett 20. oktober 2006, slår fast at "[d] er imidlertid et faktum at både registrering og rapportering kan bli bedre". Komiteen legg til grunn at departementet intensiverer innsatsen med sikte på å betra datakvaliteten på desse felte, og ser til at det framover ikkje skal vera noko grunnlag for å hevda at det er svikt i desse registrerings- og rapporteringsrutinane.

Komiteen deler Riksrevisjonens innvendingar mot prosessen som førte fram til inngåing av avtalen mellom Ahus og EuroSleep AS og dei etterfølgjande reforhandlingane og forlengingane av avtalen. Slik saka framstår, er dette klare brot i høve regelverket for offentlege kjøp. Liknande regelverksbrot gjeld også for Voss sjukehus/Helse Bergen HF og EuroSleep Vest AS, der det vart inngått avtale utan anbuds konkurranse. Avtalen vart også reforhandla og forlenga ved to høve.

Komiteen er kritisk til at helseforetaka ikkje opptrer ryddig i forhold med private leverandørar av helse tenester, og legg til grunn at departementet følgjer opp Riksrevisjonen sine påpeikingar.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til den krasse kritikken fra Riksrevisjonen til de regionale helseforetakenes økonomi og styring i 2005, i Dokument nr. 1 (2006-2007). Disse medlemmer vil understreke at situasjonen i de fleste regionale helseforetakene nå er slik at det foretas nedskjæringer, stenging av poster og oppsigelse av personell for å klare kravene til økonomisk styring. Disse medlemmer kan ikke akseptere at disse forholdene nå vil føre til økte ventetider, køer og dårligere forhold for pasientene.

Det er slik disse medlemmer ser det, sterkt uheldig at Stortingets flertall ikke tidligere har innsett at uklarhet om åpningsbalanse, urealistiske krav om balanse i regnskapene og underbudsjettering ville føre til de forhold som nå blir kritisert av Riksrevisjonen.

Særlig når det gjelder Helse Midt-Norge er situasjonen ifølge Riksrevisjonen alvorlig og forverret i forhold til de øvrige regionene. Disse medlemmer anser den uklarhet i styringen, som er avdekket ifølge Riksrevisjonen, og som disse medlemmer er kjent med, som et resultat av den økonomiske situasjonen.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme forslag om at Regjeringen foretar en ny gjennomgang av de regionale helseforetakene, og at resultatet blir lagt frem for Stortinget innen utgangen av 2007. Følgende forslag fremsettes:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en ny gjennomgang av de regionale helseforetakenes situasjon når det gjelder økonomi og styring, herunder forholdet til balansekrav og åpningsbalanse, og legge frem egen sak for Stortinget snarest mulig og senest ved utgangen av 2007."

Kreftregisteret

Komiteen har registrert at Riksrevisjonen rettar alvorleg kritikk mot Kreftregisteret (Helse Sør). Kreftregisteret har eit eige fond, og Riksrevisjonen er kritisk til at dette fondet har fått tilført midlar - rekna ut på grunnlag av indirekte kostnader for Kreftregisteret - gjennom avtalar mellom Kreftregisteret og eksterne partar. Riksrevisjonen meiner at etablering av eit slikt fond ved sida av hovudverksemda, men med samanfalande føremål, fører til fare for manipulering av budsjett og rekneskap. Kreftregisteret er nettobudsjettert, og når "overhead" tilfell fondet, kan informasjon i St.prp. nr. 1 difor verta ukorrekt og løyvingane til Kreftregisteret høgare enn dei skulle ha vore. Komiteen viser til brev frå departementet til komiteen, dagsett den 19. februar 2007, der statsråden skriv at det er gjeve korrekt informasjon til Stortinget og at dei statlege løyvingane er i samsvar med dei opplysningane som er lagt til grunn i budsjettframlegga. Komiteen er samd i at Riksrevisjonen har peika på kritikkverdige tilhøve.

Komiteen viser til brev frå statsråd Sylvia Brustad, dagsett den 19. februar 2007, der det mellom anna heiter at:

"Kreftregisteret informerer i brev av 31.01.07. om at dei vil setje i verk ytterlegare tiltak for å forbetre og sikre styring, kontroll og habilitet i stiftinga, og mellom anna vurdere behov for endringar av vedtektene for stiftinga inkludert ei endring av styret og ein gjennomgang av praksis for tilleggsbetalingar i samband med bidrags- og oppdragsfording i Kreftregisteret. Vidare vil opplysningar av organisatorisk art og rekneskap til stiftinga bli lagde ved rekneskapen til Kreftregisteret ved innrapportering, og vil derfor følgje praksis som er i samsvar med økonomiregelverket for staten."

Komiteen har vidare merka seg at det i same brev vert lova at departementet vil gjennomføra ein revisjon

i denne saka for å få stadfest at desse tiltaka vert gjennomførte. Komiteen ber om at departementet orienterer Stortinget om denne oppfølginga på eigna vis. Komiteen legg elles til grunn at departementet foretek ein grundig gjennomgang av alle sider ved Krefregisteret si verksemd, og at Stortinget også blir orientert om dette på eigna måte.

8. JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET

8.1 Sammendrag

8.1.1 *Justis- og politidepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

8.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Justisdepartementets budsjett for 2005 var på 15,4 mrd. kroner. Budsjetterte inntekter for 2005 var på 2,6 mrd. kroner.

Justisdepartementet har ansvar for 15 virksomheter. Domstoladministrasjonen, som har ansvaret for domstolene, er i tillegg under justisministerens parlamentariske ansvarsområde overfor Stortinget. Riksrevisjonen har avgitt avsluttende revisjonsbrev med merknader til Politidirektoratet. For øvrig er det avgitt 15 avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Riksrevisjonen har kontrollert departementets forvaltning av statens interesser i ett heleid og ett deleid aksjeselskap. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper.

Revisjonen viser at etablering av intern kontroll tilpasset risiko og vesentlighet ikke fullt ut er gjennomført. Videre er det avdekket mangelfull måloppnåelse på visse områder i enkelte av departementets underliggende virksomheter.

8.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Resultatrapportering og måloppnåelse

Det er foretatt kontroll av resultatrapporteringen og måloppnåelsen på enkelte områder i justissektoren. I den forbindelse har Riksrevisjonen bl.a. tatt opp følgende forhold med departementet:

- Politidirektoratet rapporterer i enkelte tilfeller ikke på resultatmål som er nedfelt i departementets tildelingsbrev til direktoratet.
- Domstolene har ikke nådd målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for 2005. Domstoladministrasjonen har opplyst at det bl.a. er igangsatt tiltak for å redusere restansene gjennom midlertidig økt bemanning i de største domstolene. Justisdepartementet har uttalt at det ikke har merknader til Domstoladministrasjonens redegjørelse.
- Justissekretariatene utfører bl.a. sekretariatsoppgaver for Erstatningsnemnda for voldsofre og for Stortingets billighetserstatningsutvalg. Virksomhetens årsrapport viser at saksbehandlingstiden har vært for lang. For å sikre at den samlede saksbehandlingstiden i disse sakene reduseres til et aksep-

tabelt nivå, har de ulike virksomhetene fått tilført økte stillingsressurser. Ifølge Justisdepartementet vil de berørte departementer følge utviklingen nøye.

- Årsrapporten fra Generaladvokaten viser at saksbehandlingstiden er for lang. Det er også nedsatt en felles arbeidsgruppe som skal utrede behov for endringer i aktuelt regelverk.
- Spesialenheten for politisaker har ikke fått fastsatt mål for saksbehandlingstid, men uttaler selv i sin årsrapport at saksbehandlingstiden er for lang. Ifølge departementet har virksomheten måttet håndtere både flere og mer ressurskrevende saker enn tidligere SEFO. Departementet uttaler at de følger utviklingen for virksomheten nøye og vurderer å utforme måltall for saksavviklingen fra og med 2007, i nær dialog med virksomheten og Riksadvokaten.

Risikovurderinger

Departementet sier om virksomhetene i justisforvaltningen at Politidirektoratet har gitt tilbakemelding om at det fra 2006 har integrert kravene til intern kontroll og risikostyring i styringen av underliggende ledd, og at disse benytter dette i sin interne styring. Direktoratet har også opplyst at det er etablert en egen løsning for viktige prosjekter slik at ledelsen kan følge dem opp særskilt. Videre har departementet opplyst at Politidirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap vil bygge opp kompetanse i risikostyring.

Departementet har også opplyst at helhetlig intern kontroll i departementet og virksomheter innenfor justissektoren generelt kan bli bedre, og at dette bl.a. gjelder å identifisere risikofaktorer som kan påvirke måloppnåelse og resultater. Fordi dette er et viktig område, vurderer departementet å etablere et eget prosjekt for å implementere risikostyring som en del av mål- og resultatstyringen i justissektoren.

8.1.2 *Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader*

Politidirektoratet har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, som bl.a. er knyttet til følgende:

IKT-FORVALTNINGEN

Revisjonen har vist at det er svakheter ved IKT-forvaltningen i politi- og lensmannsetaten. Dette gjelder spesielt manglende fullverdige reserveløsninger hvis en alvorlig hendelse skulle oppstå, manglende risiko- og vesentlighetsvurderinger vedrørende informasjonen i politiets systemer, og manglende helhetlig risikovurdering for alle systemene. Videre, at det ikke er etablert en plan for dataklassifisering eller en vurdering av politiets data for å differensiere for eksempel sikkerhetstiltak. Det er heller ikke etablert rutiner for administrasjon av nettverkssikkerhet.

Departementet har bl.a. uttalt at det vil bli innført en metodikk for gjennomføring av risiko- og vesentlighetsvurderinger for den samlede informasjonen i etatens IKT-systemer, og at det arbeides med å etablere et kvalitetssystem i henhold til kjente standarder på områ-

det. Det vil også etableres rutiner for sikkerhetsrapportering av uønskede hendelser samt påfølgende risiko- og konsekvensvurderinger av alvorlige hendelser/driftsavbrudd innenfor IKT-området.

INNTEKTER

Riksrevisjonen har over lang tid påpekt svakheter ved avstemming og kontroll av gebyrinntekter i politi- og lensmannsetaten.

Justisdepartementet har uttalt at Politidirektoratet vil ha på plass nødvendige avstemmingsrapporter innen utgangen av 2006, og beklager overfor Riksrevisjonen at saken har tatt lang tid.

FAKTURERING AV PRIVATBETALT OVERTID

Revisjonen har vist at det er ulik praksis for fakturering av privatbetalt overtid ved vakthold ved konserter, idrettsarrangementer, veiarbeid osv. i politidistriktene.

Justisdepartementet viser til at Politidirektoratet opplyser at praksis i hovedsak er at privatbetalt overtid faktureres med utgangspunkt i lønnstrinnet til den aktuelle tjenestemann. Politiets fakturering gir således verken dekning for administrative kostnader og øvrige felleskostnader, eller lik praksis for fakturering av privatbetalt overtid. Ifølge departementet vil direktoratet innen 1. januar 2007 iverksette felles retningslinjer for fakturering av privatbetalt overtid.

INNDRAGNINGER

Revisjonen har vist at det er manglende pålitelig statistikk over inndragninger av utbytte fra straffbare handlinger. Departementet har uttalt at i 2004 utarbeidet Politidirektoratet i samarbeid med Riksadvokaten og Politiets data- og materielltjeneste grunnlag for nye inndragningsstatistikker. Imidlertid inneholdt statistikken en rekke feilregistreringer og andre forhold som svekket statistikkens kvalitet. Dette medførte at disse rapportene ble trukket tilbake. Politidirektoratet har utarbeidet nye elektroniske rutiner for registrering av inndragning, og ny inndragningsstatistikk vil foreligge fra og med 2007.

PROSJEKTET "POLITIET PÅ NETT"

Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved bl.a. kostnadene og framdriften ved Politidirektoratets intranett/internettløsning - prosjektet "Politiet på nett".

BRUK AV ULIKE ØKONOMISYSTEMER I POLITI- OG LENSMANNSETATEN

Riksrevisjonen har i forbindelse med revisjonen av regnskapet for 2004 og 2005 påpekt manglende grensesnitt på transaksjonsnivå mellom Politiets data- og materielltjenestes og Politidirektoratets økonomisystemer. Det er også stilt spørsmål ved hensiktsmessigheten av at to ulike økonomisystemer er i bruk i politi- og lensmannsetaten.

8.1.3 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesse i selskapene. Riksrevisjonen har merket seg at Stortinget har blitt orientert i St.prp. nr.

1 (2006-2007) om at utbytte fra Norsk Eiendomsinformasjon AS ved en feil ble inntektsført under rettsgebyr.

Riksrevisjonen har for regnskapsåret 2005 avgitt 15 revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen anser det som kritikkverdig at justissektorens største virksomhet, Politidirektoratet, har fått revisjonsbrev med merknader. Flere av de forholdene som Riksrevisjonen har bemerket vedrørende Politidirektoratet, er tatt opp tidligere år med direktoratet og departementet.

I antegnelse til statsregnskapet for 2004 tok Riksrevisjonen opp forhold vedrørende økonomiinstrukser og leiekontrakt ved Fredriksvern festning, Stavern. Riksrevisjonen anser sakene som tilfredsstillende fulgt opp og besvart av Justisdepartementet, og sakene anses derfor for avsluttet.

Riksrevisjonen anser det som kritikkverdig at det er svakheter i internkontrollen i departementet og virksomheter innenfor justissektoren. Det er svakheter ved resultatrapporteringen og måloppnåelsen ved flere av de undersøkte virksomhetene. Riksrevisjonen har generelt stilt spørsmål om Justisdepartementet har ivarett sitt oppfølgingsansvar overfor virksomhetene på en tilfredsstillende måte.

Riksrevisjonen har merket seg at Justisdepartementet tar Riksrevisjonens bemerkninger alvorlig, og at departementet mener at det er et forbedringspotensial i forhold til både intern kontroll, risikostyring, resultatrapportering og måloppnåelse samt oppfølging av virksomhetene, og at departementet vil følge opp forholdene.

Riksrevisjonen har også merket seg at Justisdepartementet viser til at resultatutviklingen på viktige og høyt prioriterte områder innenfor justissektoren er positiv i 2005. Riksrevisjonen er enig i dette, men vil understreke viktigheten av at målsettingene innenfor justissektoren nås.

Riksrevisjonen forutsetter at de tiltak Justisdepartementet har beskrevet i sitt svar til Riksrevisjonen, blir gjennomført, og at departementet i sin styringsdialog med virksomhetene følger opp Politidirektoratet spesielt.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det er avgitt 15 avsluttende revisjonsbrev uten merknader, mens det for Politidirektoratet (POD) er avgitt avsluttende revisjonsbrev med merknader. Politidirektoratet er den klart største virksomheten innen justissektoren.

Komiteen forventer at departementet følger nøye opp Politidirektoratet framover og at de forhold Riksrevisjonen har bemerkninger til, blir rettet opp.

Domstolene har ikke nådd målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2005. Komiteen har merket seg at Domstoladministrasjonen har satt i verk ytterligere tiltak for å få saksbehandlingstiden ned, og forventer at disse tiltakene gir de ønskede resultater.

Komiteen har merket seg at saksbehandlingstiden er for lang også hos Erstatningsnemnda for voldsofre, Stortingets billighetserstatningsutvalg, Generaladvokaten og Spesialenheten for politisaker. Komiteen legger til grunn at departementet følger dette nøye og gjennomfører nødvendige tiltak for å få saksbehandlingstiden ned til akseptabelt nivå i disse instansene.

Komiteen har merket seg Riksrevisjonens kommentarer vedrørende tidligere antegnelser om økonomiinstrukser i justissektoren og departementets planlegging, styring og oppfølging av avtalen mellom Justisdepartementet og Forsvarsbygg om leie av Fredriksvern festning, og anser dermed sakene som avsluttet.

Komiteen vil også peke på Riksrevisjonens bemerkninger vedrørende den interne kontroll i departementet og virksomheter innen justissektoren og svakheter ved resultatrapportering og måloppnåelsen. Komiteen har samtidig lagt merke til at det er en positiv resultatutvikling på høyt prioriterte områder innen sektoren, selv om måltallene i stor grad fortsatt ikke er nådd. Komiteen vil understreke at målene som settes, bør være realistiske, slik at det ikke blir for stor avstand mellom mål og resultater.

Komiteen har merket seg at det er avdekket svakheter i IKT-forvaltningen i politi- og lensmannsetaten. Fullverdige reserveløsninger ved alvorlige hendelser mangler. Likeledes risiko- og vesentlighetsvurderinger vedrørende informasjon i politiets systemer og en helhetlig risikovurdering for alle systemene. Videre er det ikke etablert noen plan for dataklassifisering eller foretatt noen vurdering av politiets data for å differensiere for eksempel sikkerhetstiltak.

Komiteen ser alvorlig på de svakheter som er avdekket, men har merket seg at departementet vil følge opp arbeidet for å sikre nødvendig kvalitet på datatjenestene.

Komiteen forutsetter at Riksrevisjonen følger dette arbeidet og informerer Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at mye er kritikkverdig når det gjelder Politidirektoratets resultatrapportering og måloppnåelse. Direktoratet har i sitt tildelingsbrev klare resultatmål, men som Riksrevisjonen påpeker, er rapporteringen mangelfull. Dermed er det vanskelig å se om direktoratet når de mål som er satt for sin virksomhet. Disse medlemmer vil påpeke at dette ikke er akseptabelt, og spesielt ikke innen en sektor med så stor samfunnsmessig betydning.

Disse medlemmer har merket seg de svar som Justisdepartementet har gitt i sitt svar til Riksrevisjonene, og forutsetter, i likhet med Riksrevisjonen, at departementet i sin styringsdialog med virksomhetene legger vekt på at nødvendige tiltak gjennomføres, og at Politidirektoratet følges opp i særlig grad.

9. KOMMUNAL- OG REGIONAL-DEPARTEMENTET

9.1 Sammendrag

9.1.1 *Kommunal- og regionaldepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

9.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Kommunal- og regionaldepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på 73,2 mrd. kroner. Rammeoverføringer til kommuner og fylkeskommuner er den stør-

ste overføringen og utgjør 48,6 mrd. kroner. Kommunal- og regionaldepartementets budsjetterte inntekter for 2005 var på 16,2 mrd. kroner, hvorav tilbakebetaling og avdrag på lån utgjorde 11,7 mrd. kroner.

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for to underliggende virksomheter som avlegger eget regnskap. Riksrevisjonen har avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Revisjonen viser at etablering av internkontroll tilpasset risiko og vesentlighet ikke fullt ut er gjennomført i departementet og i underliggende virksomheter.

9.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Riksrevisjonen har påpekt at Kommunal- og regionaldepartementet og de underliggende virksomhetene i for liten grad har

- foretatt risikovurderinger for å identifisere risikofaktorer som kan påvirke måloppnåelse og resultater
- påsett at den interne kontrollen skal være tilpasset risiko og vesentlighet, og fungere på en tilfredsstillende måte
- påsett at risikovurderingene skal kunne dokumenteres.

Departementet uttaler at det betrakter kontroll og risiko som integrert i styringsprosessene, bl.a. i strategi- og virksomhetsplanarbeidet. Risikovurderingene er imidlertid ikke nedfelt i egne dokumenter. Det er ikke utarbeidet egen risikoanalyse for 2005. Videre uttaler departementet at det er mulighet for forbedringer, bl.a. når det gjelder dokumentasjon, og at en intern prosjektgruppe i departementet er opprettet for å se på det videre arbeidet med risikovurderinger og intern kontroll på departementsområdet.

9.1.2 *Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader*

Riksrevisjonen har ikke vesentlige merknader til noen av regnskapene.

9.1.3 *Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning*

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning.

9.1.4 *Riksrevisjonen uttaler*

Riksrevisjonen har for regnskapsåret 2005 avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

I antegnelsene til statsregnskapet for 2004 tok Riksrevisjonen opp forhold vedrørende rutiner for styring, måloppnåelse og resultatrapportering og departementets tilskuddsforvaltning. Riksrevisjonen anser sakene for tilfredsstillende fulgt opp og besvart av Kommunal- og regionaldepartementet, og sakene anses for avsluttet.

Riksrevisjonen har bemerket at endelige rutiner for internkontroll og risikovurdering ikke er på plass i departementet og underliggende virksomheter. Riksrevisjonen har merket seg at departementet er godt i gang med arbeidet internt i departementet, og videre at det i de to siste årene er gitt føringer til de underliggende virksomhetene, slik at departementet mener at rutiner for internkontroll og risikovurdering nå er etablert i underliggende virksomheter.

Riksrevisjonen forutsetter at arbeidet med etablering av rutiner for internkontroll og risikovurderinger i departementet blir slutført, og at den løpende videreutviklingen av internkontrollarbeidet i de underliggende virksomhetene følges opp.

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om botilbudet for vanskeligstilte grupper på boligmarkedet og Husbankens oppgaver i denne sammenheng.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen konstaterer med tilfredshet at Riksrevisjonen ikke har vesentlige merknader til noen av regnskapene for 2005 eller til statsrådets forvaltning av statens interesser i Kommunalbanken AS.

Komiteen merker seg at departementet har gitt ytterligere føringer på arbeidet med risiko og internkontroll i underliggende selskaper. Komiteen forutsetter at dette arbeidet slutføres for dermed å sikre at det er etablert systemer og rutiner som har innebygd internkontroll.

10. KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET

10.1 Sammendrag

10.1.1 Kultur- og kirkedepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

10.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Departementets samlede budsjett for 2005 var på 6,4 mrd. kroner. Kultur- og kirkedepartementets budsjetterte inntekter utgjorde 1,2 mrd. kroner.

Departementet har også ansvaret for midler utenfor statsbudsjettet. Norsk Tipping AS hadde i 2004 et årsresultat på 2,7 mrd. kroner. Av dette fordelte departementet 2,4 mrd. kroner til idretts- og kulturformål i 2005, og i tillegg fordelte Norsk Tipping AS 199 mill. kroner til stiftelsen Helse og rehabilitering. For 2005 var årsresultatet for Norsk Tipping AS 2,7 mrd. kroner.

Kultur- og kirkedepartementet har hatt ansvar for 33 underliggende virksomheter og to særlovsselskaper. Departementet forvaltet i tillegg Den norske kirkes landsfond, Fond for lyd og bilde og Norsk Finsk kulturfond.

Riksrevisjonens regnskapsrevisjon omfatter revisjon av departementet, virksomhetene, to særlovsselskaper og enkelte tilskuddsordninger. Riksrevisjonen har avgitt 36 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader til Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond og Opplysningsvesenets fond.

Riksrevisjonen har kontrollert statsrådets forvaltning og statens interesser i ni selskaper, hvorav tre

heleide aksjeselskaper og seks deleide aksjeselskaper. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Filmparken AS og NRK AS.

10.1.1.2 BUDSJETT - REGNSKAP

Det er merknader knyttet til enkelte mindreinntekter og merutgifter.

Inntektsføring av midler fra Utjevningfondet

På kap. 3305 Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser post 5 Utjevningfond var det bevilget 158,8 mill. kroner i forbindelse med avviklingen av Utjevningfondet. I forklaringene til statsregnskapet har departementet opplyst at det ved en inkurie ikke ble overført midler fra fondet som forutsatt. Dette medførte et avvik i bevilgningsregnskapet og tilsvarende for høy gjeld på kapitalregnskapets konto for kortsiktig kontolån. Departementet uttaler videre at fondet er avvirket, og at hele beholdningen på ca. 194 mill. kroner ble inntektsført i 2006.

Brudd på bevilgningsreglementet

Riksrevisjonen har stilt spørsmål til Kultur- og kirkedepartementet om flere budsjettmessige forhold som gjelder brudd på bevilgningsreglementet.

Statsregnskapet for 2005 viser at det er uhjemlede merutgifter på flere poster under departementets ansvarsområde. Ifølge forklaringene til statsregnskapet vil overskridelsene helt eller delvis bli dekket inn ved at tilsvarende beløp blir holdt udisponert i 2006. Ved overskridelse på en post vurderer departementet i hvert enkelt tilfelle hvordan dette håndteres. Departementet har ofte praktisert at en merutgift ett år bør dekkes inn av virksomheten ved at tilsvarende beløp holdes udisponert året etter. Departementet har erfaring med at dette har en positiv disiplinerende effekt på virksomhetenes økonomistyring.

Det er avvik mellom budsjett og regnskap på enkelte inntekstposter. Inntekter ved Riksteatret var budsjettert med 8,5 mill. kroner og regnskapsført med ca. 19,1 mill. kroner. Departementet uttaler at det legger vekt på at inntektene skal budsjetteres så realistisk som mulig.

10.1.1.3 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Planer og strategier hos underliggende virksomheter

Det er tatt opp flere forhold som gjelder departementets styring og oppfølging av underliggende virksomheters planer for å gjennomføre pålagte oppgaver og sikre at disse er i samsvar med mål og føringer i St.prp. nr. 1 og tildelingsbrev.

Kultur- og kirkedepartementet uttaler at det i tildelingsbrevet til virksomhetene for 2007 og i de årlige styringsdialogmøtene med virksomhetene vil presisere kravet om å utarbeide planer på kort og lang sikt.

Tilskudd

Riksrevisjonen har revidert utvalgte tilskudd som er forvaltet av departementet, ABM-utvikling og Norsk kulturråd.

Departementets egen tilskuddsforvaltning hadde mangelfull dokumentasjon av kontrolltiltak. Dette ble også bemerket i forbindelse med regnskapet for 2004, jf. punkt 4.5. Kultur- og kirke departementet har opplyst at nye rutiner er innført fra 1. juni 2006. Konsekvensen er at nye rutiner først vil bli benyttet gjennom hele budsjettprosessen i forbindelse med arbeidet med statsbudsjettet for 2008 og kun deler av statsbudsjettet for 2007.

Tilskuddsforvaltningen i ABM-utvikling viste blant annet mangelfull dokumentasjon av hvilke vurderinger som er gjort i forbindelse med både prioritering av tildelinger og tilskuddmottakers sluttrapport. Virksomheten har hatt en uhjemlet praksis med å omdisponere innsparte driftsmidler til post 73 Prosjekt- og utviklingstiltak. Kultur- og kirke departementet skisserer flere tiltak overfor ABM-utvikling og vil følge opp svakheter ved tilskuddsforvaltningen i etatsstyringsmøtet høsten 2006.

10.1.1.4 DEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

I henhold til instruks om Riksrevisjonens virksomhet skal statsråden senest en måned etter at generalforsamling er avholdt, oversende en beretning om forvaltningen av statens interesser i det enkelte selskap. Statsrådets beretning for flere av selskapene har vært betydelig forsinket i henhold til fristen. For å gjennomføre kontrollen og rapportere til Stortinget er Riksrevisjonens avhengig av informasjon til rett tid fra departementet.

I statsrådets beretning skal statsråden bl.a. vurdere departementets rolle som eier i forhold til andre roller som departementet har. Departementet opplyser at rollen som eier i forhold til andre roller departementet har overfor NRK AS, er under vurdering. Departementet mener spørsmålet har vide konsekvenser og vil derfor komme tilbake til dette i senere redegjørelser, ev. egne saker.

10.1.2 *Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader*

10.1.2.1 FORVALTNINGSORGANET FOR OPPLYSNINGSVESENETS FOND

Riksrevisjonens merknad er knyttet til gjennomgående dårlig bilagskvalitet, hvor manglene er av en slik art at det er vanskelig å etterprøve og kontrollere om utgiftene er reelle. Forvaltningsorganet vurderer flere av de påpekte feilene som mindre vesentlige og ikke av gjennomgående karakter. Etter departementets vurdering har virksomheten fulgt opp forholdet.

10.1.2.2 OPPLYSNINGSVESENETS FOND

Revisjonen har merknader knyttet til området kapitalforvaltning hvor det er vesentlige svakheter vedrørende intern styring og kontroll.

Opplysningsvesenets fond har en samlet verdipapirportefølje på 1,4 mrd. kroner, og fondet investerer i aksjer og obligasjoner i Norge og i utlandet, eiendom, hedgefond, pengemarkedsplasseringer samt valuta/ter-

minforretninger. Revisjonen viser at fondet har etablert detaljerte rutiner for kapitalforvaltningen, som bl.a. stiller omfattende krav til hva fondet selv skal utføre av oppgaver. Rutinene er imidlertid i vesentlig grad ikke fulgt i praksis, og revisjonen viser at fondet har begrenset bemanning og kompetanse for å ivareta en tilfredsstillende intern styring og kontroll.

Forholdene er tatt opp med departementet, som viser til at Opplysningsvesenets fond vil vurdere tiltak for å redusere sårbarheten knyttet til nødvendig faglig kompetanse og bedre internkontrollen. Departementet legger til grunn at fondet vil iverksette nødvendige tiltak på bakgrunn av Riksrevisjonens merknader og vil be om særskilt statusrapport fra fondet, tentativt omkring årsskiftet 2006/2007.

10.1.3 *Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning*

10.1.3.1 STYRELEDERS ROLLE VED SALGET AV FILMPARKEN AS

Staten ved Kultur- og kirke departementet eier 77,6 pst. av Filmparken AS. I mars 2004 ble en advokat valgt til styreleder i Filmparken AS (den gang Norsk Filmstudio AS), hvor en av oppgavene var å gjennomføre salget av Filmparken AS i samsvar med Stortingets vedtak.

Fra mars 2004 fram til august 2005 ble advokatfirmaet hvor styrelederen er partner, engasjert til å gi styret i Filmparken AS juridiske og økonomiske vurderinger i forbindelse med den påbegynte salgsprosessen.

I stortingsmeldingen om statens eierskap stilles det opp ti prinsipper for godt eierskap. Prinsipp nr. 8 lyder: "Styret skal ivareta en uavhengig kontrollfunksjon overfor selskapets ledelse på vegne av eierne". Kontroll- og konstitusjonskomiteen har i tidligere liknende saker uttalt at selskapets styremedlemmer eller virksomheter disse er tilknyttet, ikke bør utføre konsulentoppdrag eller andre særskilte honorerte oppdrag for det selskapet de sitter i styret til.

10.1.4 *Kultur- og kirke departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold*

HUNDREÅRSMARKERINGEN

Riksrevisjonen har tidligere rapportert om departementets styring og oppfølging av Hundreårsmarkeringen Norge 2005 AS. Kontroll- og konstitusjonskomiteen merket seg at departementet ville legge fram for Stortinget en fullstendig redegjørelse for selskapets økonomiforvaltning når sluttregnskap foreligger, og ba om at dette ble gjort uten unødig opphold. Selskapets hovedarbeidsoppgave ble avsluttet ultimo november 2005. Etter dette har selskapets drift vært redusert for kun å ivareta avviklingsoppgaver, rapportskrivning mv. Departementet uttaler at en formell avvikling av selskapet ikke vil skje før våren 2007. Riksrevisjonen forutsetter at departementet prioriterer arbeidet med å informere Stortinget om økonomiforvaltningen i Hundreårsmarkeringen Norge 2005 AS.

Saken følges opp.

10.1.5 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 36 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og avsluttende revisjonsbrev med merknad til Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond og Opplysningsvesenets fond. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Filmparken AS og NRK AS.

I samråd med Kultur- og kirke departementet er det avklart at departementet hadde ansvaret for 33 underliggende virksomheter, to særlovsselskaper og forvaltningsansvaret for tre fond i 2005.

Av tidligere rapporterte forhold er sakene vedrørende Norsk Tipping AS - avsetning til tiltak mot spilleavhengighet - og Opplysningsvesenets fond - kravene til avkastning og risikoen ved investeringer - avsluttet. Saken vedrørende Norsk Tipping AS - særlovsselskapets engasjementer i datterselskaper og departementets styring - er også avsluttet, men Riksrevisjonen finner det uheldig at departementets arbeid med retningslinjer for engasjement i og styring av datterselskaper har tatt vesentlig lengre tid enn tidligere rapportert til Stortinget. Riksrevisjonen forutsetter at arbeidet gis tilstrekkelig prioritet slik at retningslinjene er på plass i 2006.

Riksrevisjonen ser at departementet ikke har gitt kommentarer til flere forhold i Riksrevisjonens bemerkninger, og legger derfor til grunn at departementet ikke har ytterligere kommentarer utover det som er gitt i den løpende revisjonskommunikasjonen.

Riksrevisjonen viser til at departementets praksis for behandling av merforbruk ikke er i samsvar med bevilgningsreglementets bestemmelser, og forutsetter at departementet innretter praksis i tråd med dette.

Riksrevisjonen har forståelse for at enkelte inntektsanslag kan være beheftet med usikkerhet, men legger til grunn at over tid bør departementet ha erfaringsgrunnlag som bidrar til at budsjettet blir et reelt styringsdokument for virksomhetene.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet ikke har opplyst hvilke tiltak som er iverksatt overfor Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond for å sikre tilfredsstillende intern kontroll. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp forholdene.

Riksrevisjonen forutsetter også at departementet vil følge opp at Opplysningsvesenets fond iverksetter nødvendige tiltak for å sikre at virksomheten har en kontroll og styring av kapitalforvaltningen i tråd med interne rutinebeskrivelser og overordnet regelverk.

STATSRÅDENS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPENE

Statsrådets beretning for flere av selskapene har vært betydelig forsinket i forhold til fristen. For å gjennomføre kontrollen og rapportere til Stortinget er Riksrevisjonen avhengig av informasjon i rett tid fra departementet. Riksrevisjonen har merket seg departementets uttalelse om at departementet for ettertiden vil bestrebe seg på at statsrådets beretninger blir levert til riktig tid.

Riksrevisjonen konstaterer svikt i departementets oppfølging av NRK AS når selskapet ved flere tilfeller har fattet avgjørelser som i henhold til vedtektene skal forelegges generalforsamlingen. Riksrevisjonen har

merket seg at departementet legger til grunn at styret følger opp vedtak som fattes på generalforsamling og sørger for å endre virksomhetens rutiner slik at slike hendelser ikke inntreffer i fremtiden.

Etter Riksrevisjonens vurdering har eierstyringen i Filmparken AS ikke vært innenfor prinsippene for god eierstyring. Rollen som styreleder kan bli svekket ved at styreleder påtar seg konsulentoppdrag for selskapet. Et konsulentoppdrag vil kunne være egnet til å svekke den objektiviteten til selskapet som er nødvendig for at styreleder skal kunne ivareta den uavhengige kontrollfunksjonen som er forutsatt i statens prinsipper for godt eierskap. Riksrevisjonen har merket seg at departementet er enig i at rolleblanding var uheldig, og departementet gir uttrykk for at slike hendelser skal unngås i fremtiden.

Riksrevisjonen vil fortsatt følge opp avviklingen av Hundreårsmarkeringen AS og har merket seg at Stortinget vil få en redegjørelse vedrørende Hundreårsmarkeringen AS når selskapets sluttregnskap foreligger.

10.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt 36 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og avsluttende revisjonsbrev med merknader til Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond og Opplysningsvesenets fond. Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Filmparken AS og NRK AS.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen bemerker at departementets praksis for behandling av merforbruk ikke er i samsvar med bevilgningsreglementets bestemmelser, og forutsetter at departementet innretter praksis i tråd med dette.

Komiteen noterer Riksrevisjonens merknader rundt svakheter i intern kontroll og styring av Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond og Opplysningsvesenets fond og forutsetter at departementet følger opp forholdene.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen anser at fire av fem tidligere påpekte saker nå kan anses som avsluttet. Komiteen viser videre til Riksrevisjonens merknad til Kultur- og kirke departementets oppfølging av Hundreårsmarkeringen, og forutsetter at departementet prioriterer arbeidet med å informere Stortinget om økonomiforvaltningen i selskapet.

Komiteen registrerer at oversendelse til Riksrevisjonen av flere beretninger for selskapene statsråden ivaretar statens interesser i, er betydelig forsinket i forhold til fristen på 1 måned etter generalforsamling. Komiteen forutsetter at statsråden sørger for at Riksrevisjonen mottar beretningene i henhold til fastsatte frister. Overholdelse av fristene er avgjørende for at Riksrevisjonen skal kunne utføre sitt arbeid og rapportere resultatene til Stortinget, til fastsatt tid.

Komiteen noterer at Riksrevisjonen konstaterer svikt i departementets oppfølging som eier av NRK AS i tilknytning til avgjørelser som skal forelegges generalforsamlingen. Komiteen merker seg videre at departementet legger til grunn at styret foretar de nødvendige rutineendringer for å unngå dette i fremtiden.

Komiteen viser til Riksrevisjonens vurdering av at departementets styring av Filmparken AS ikke har vært innenfor prinsippene for god eierstyring. Komiteen har merket seg at departementet er enig i denne vurderingen og forutsetter at slike hendelser unngås i fremtiden.

Komiteen har merket seg at det advokatfirmaet hvor styrelederen i Filmparken AS er partner, har vært engasjert i forbindelse av salget av selskapet. Komiteen registrerer at departementet i ettertid innser at det har vært en uheldig sammenblanding av roller, først og fremst fordi den ville ha kunnet svekke tilliten til prosessen og de involverte personers integritet.

Komiteen vil understreke viktigheten av at styremedlemmer eller virksomheter disse er tilknyttet, ikke utfører konsulentoppdrag eller andre særskilt honorerte oppdrag for de selskaper de sitter i styret i. Komiteen forutsetter at skille mellom styreverv og andre honorerte oppdrag er retningsgivende for samtlige selskaper hvor staten har interesser.

11. KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

11.1 Sammendrag

11.1.1 Kunnskapsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

11.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Kunnskapsdepartementets budsjett for 2005 var på 60,4 mrd. kroner.

Departementet har 51 underliggende institusjoner. Riksrevisjonen har avgitt 50 revisjonsbrev uten merknader. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) har mottatt revisjonsbrev med merknader som følge av at disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, ikke er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Riksrevisjonens kontroll har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i totalt 33 selskaper, hvorav 18 heleide og 15 deleide aksjeselskaper. I tillegg er det etablert kontroll med 26 studentsamskipnader. Riksrevisjonen har merknad til statsrådets forvaltning av studentsamskipnadene.

Riksrevisjonen konstaterer at det er færre institusjoner som får revisjonsbrev med merknader i 2005 enn i 2004. De ulike tiltakene departementet har satt i gang for å bedre regnskapskvaliteten og regeletterlevelsen, har gitt positive resultater.

11.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Ubrukt statlig bevilgning ved universitetene og høyskolene

Riksrevisjonen konstaterer at ubrukt statlig bevilgning ved universitetene og høyskolene fortsatt er økende for et flertall av institusjonene. Den totale avsetningen på sektoren er ca. 2,3 mrd. kroner per 31. desember 2005, en økning på ca. 285 mill. kroner siste år. I 2005 har 25 institusjoner økt avsetningen, mens 13 har redusert den.

Departementet opplyser at de har kommentert dette overfor institusjonene i etatsstyringsmøtene og bedt enkelte institusjoner om en nærmere spesifisering av den ubrukte statlige bevilgningen. Departementet sier seg ikke tilfreds med økningen i avsetningen som gjelder bevilgningsfinansiert virksomhet, når det ser sektoren under ett, og understreker styrets ansvar og betydningen av at institusjonene gjennomfører sine budsjetter i samsvar med forutsetningene for bevilgningene.

Høyere utdanningsinstitusjoners resultatrapportering

Riksrevisjonens vurdering av kvaliteten på høyere utdanningsinstitusjoners resultatrapportering har tidligere vært omtalt overfor Stortinget. Det ble rettet søkelys mot svake og manglende rutiner for rapportering i tilknytning til finansieringsmodellen for universiteter og høyskoler.

Det er foretatt revisjon av 19 høyere utdanningsinstitusjoner med spesielt fokus på eksamensdata innenfor førsteårseksamener for et utvalg emner i 2005. Revisjonen viser at det fremdeles er svakheter i de etablerte systemer og rutiner for rapportering av resultater innenfor undervisningskomponenten i finansieringsmodellen. Svakheterne kan medføre at det blir feil i rapporteringen, men kontrollen har ikke avdekket bevisst eller ubevisst feilrapportering ved de institusjonene som ble kontrollert i 2005.

Kunnskapsdepartementet har derfor tatt initiativ overfor Universitets- og høyskolerådet for å nedsette en arbeidsgruppe som skal utrede rutiner og retningslinjer for rapportering av aktivitetsdata og studiepoeng. Det vil i arbeidet også bli tatt stilling til krav til bevaring av materiale som dokumenterer datagrunnlaget for finansieringssystemet.

Statens lånekasse for utdanning

Lånekassen er et ordinært forvaltningsorgan uten særskilte fullmakter. Virksomheten budsjetterer og fører sitt eksterne regnskap i samsvar med kontantprinsippet i bevilgningsreglementet.

Riksrevisjonens kontroll viser at Lånekassens årsregnskap (virksomhetsregnskapet) er presentert med en sammenblanding av periodiseringsprinsippet og kontantprinsippet. Manglende konsistens i bruk av regnskapsprinsipp fører til at regnskapet gir ufullstendig informasjon til brukerne og gir svekket styringsinformasjon.

Departementet ser at det kan være aktuelt å presisere og eventuelt revurdere retningslinjene for hvilke prinsipper som skal legges til grunn ved presentasjon av Lånekassens årsregnskap.

Konverteringsfondet

Konverteringsfondet ble opprettet i 2002 for å finansiere ordningen med omgjøring av lån til stipend etter avlagt eksamen. Fondet føres i eget regnskap, noe som medfører at de samlede kostnader for studiestøtteordningen ikke framgår verken av regnskapet for Konverteringsfondet, Lånekassens regnskap eller bevilgningsregnskapet. I Lånekassens årsrapport for 2005 er det

tatt inn en egen note til årsregnskapet vedrørende Konverteringsfondet, for å gi bedre informasjon om kostnadene ved ordningen. Riksrevisjonen har pekt på at det bør være av samfunnsmessig interesse å framstille kostnadene til den samlede studiestøtteordningen samlet.

Departementet har merket seg Riksrevisjonens syn på dagens regnskapsavleggelse, og vil vurdere ordningen med sikte på en bedre samlet framstilling av hva utdanningsstøtten koster.

Departementets tilskuddsforvaltning

Riksrevisjonen har siden 2000 hatt flere merknader til departementets tilskuddsforvaltning. Merknadene har i hovedsak vært knyttet til manglende oppfølging av rapporteringskrav, både i departementet og hos delegert forvaltningsmyndighet.

Departementet har som en følge av dette, fram til primo 2006, arbeidet med revisjon av retningslinjene for tilskuddsordningene.

Fra 1. januar 2005 forvalter Utdanningsdirektoratet (Udir) tilskuddsordningene innenfor grunnopplæringen. Resultatene fra 2005-revisjonen viser at rapporteringen fra fylkesmennene til Udir ikke samsvarer med kravene i retningslinjene, og at direktoratet ikke har fulgt godt nok opp den mangelfulle rapporteringen fra fylkesmennene. Funnene er sammenfallende med merknadene som ble tatt opp da forvaltningsansvaret lå i departementet.

Departementet opplyser at det sommeren 2006 ble gjennomført et systemrettet tilsyn med tilskuddsforvaltningen i Utdanningsdirektoratet med særskilt fokus på rapporteringen fra fylkesmennene. I etterkant av tilsynet vil det bli sendt et brev til Utdanningsdirektoratet hvor departementet påpeker at fylkesmennenes rapportering må bli bedre.

11.1.1.3 KUNNSKAPSDEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

Riksrevisjonen har tidligere pekt på at det har vært svakheter ved departementets forvaltning av statens interesser i selskaper, og at det har vært mangler i rapporteringen til Riksrevisjonen.

Departementet har nå iverksatt flere tiltak for å forbedre innrapporteringen til Riksrevisjonen, blant annet når det gjelder innholdet i statsrådets beretning. Dette har ført til at innholdet i statsrådets beretning er blitt tilfredsstillende i forhold til de krav Riksrevisjonen har stilt. Riksrevisjonen ser også positivt på at departementet har vært aktivt i eierstyringen og har tatt opp flere forhold med underliggende virksomheter.

Der forvaltningen av statens interesser i selskaper er delegert til underliggende virksomheter, viser imidlertid kontrollen at:

- Det kan fortsatt bli bedre kontakt mellom departementet og de underliggende virksomheter når det gjelder forvaltningen av eierinteressene.
- Kompetansen hos de underliggende virksomhetene til å forvalte eierinteressene er ikke god nok. Blant

annet er det fortsatt varierende kunnskaper om aksjeloven og regnskapsloven.

- For enkelte av selskapene har det vært mangler i forhold til de dokumentasjonskravene som stilles i forbindelse med avholdelse av generalforsamlingene.
- Av aksjeloven framgår det at hovedregelen er at styremedlemmer tjenestegjør i to år. Imidlertid kan det i vedtektene fastsettes en kortere eller lengre tjenestetid enn dette, men ikke utover fire år. I enkelte av selskapene har styremedlemmer likevel tjenestegjort i kortere eller lengre tid enn to år, uten at dette er vedtektsfestet.

Riksrevisjonen har tidligere orientert om at Kunnskapsdepartementet har arbeidet med å revidere retningslinjer for departementets ansvar og oppfølging av selskaper med statlig eierinteresse for å tilpasse dem til nytt økonomireglement. De nye retningslinjene er nå ferdige.

11.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

11.1.2.1 NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet inngikk 30. juli 2004 kontrakt med Studentsamskipnaden i Trondheim (SiT) om salg av idrettsbygget Gløshaugen for 24 mill. kroner.

Riksrevisjonen mener NTNU har gått utover eiendomsfullmakten og bevilgningsreglementet fordi

- det er inngått en avtale om salg mot tilbakeleie i 30 år uten mulighet for oppsigelse
- det kan stilles spørsmål ved om avtalen kan anses å være økonomisk gunstig for staten.

NTNU har opplyst at de har vurdert å være innenfor sine fullmakter, men ser at det likevel kan settes spørsmålstegn ved dette. Universitetet har videre anført at leiekontrakten er økonomisk mer fordelaktig for staten enn om de skulle bygge om og drive idrettsbygget selv.

Departementet er enig i at transaksjonen mellom NTNU og SiT er av en slik karakter at den skulle ha vært avklart formelt før kontrakten ble inngått med bindende virkning, og de beklager at anmodningen om å forelegge saken for departementet ikke er etterkommet.

Kunnskapsdepartementet mener videre at NTNU har gått utover sine fullmakter ved å inngå en uoppsigelig leiekontrakt i 30 år etter å ha solgt eiendommen. Etter KDs vurdering kan kontrakten heller ikke anses økonomisk fordelaktig for staten, og leiekontrakten er derfor i strid med bestemmelsene i bevilgningsreglementet om at utgiftsbevilgninger skal disponeres på en slik måte at ressursbruk og virkemidler er økonomisk fordelaktige for staten.

Departementet har bedt NTNU avklare mulighetene for å reforhandle leieavtalen, slik at universitetet innrømmes rett til å si opp avtalen og sikres gjenkjøpsrett i leieperioden. Departementet vil også vurdere spørsmålet om reversering av transaksjonen.

11.1.3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved om reduserte satser ved studentsamskipnadens treningssentre for andre enn studenter er i samsvar med studentsamskipnadens formål.

Det framgår av departementets svar at de mener det er styret ved den enkelte samskipnad som er ansvarlig for at virksomheten drives i samsvar med lov og regelverk, og som må fastsette vilkår for bruk av vedkommende studentsamskipnads treningssentre. Departementet mener også at det er den enkelte studentsamskipnad som må foreta den konkrete vurderingen av om reduserte satser er i strid med formålet for virksomheten.

Enkelte studentsamskipnader har opplyst til Riksrevisjonen at de tar sikte på å redusere fordelene for andre enn studenter.

11.1.4 Kunnskapsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

11.1.4.1 EKSTERNT FINANSIERT VIRKSOMHET (EFV)

Det er krav til at institusjonene skal utarbeide budsjett for alle prosjekter/tiltak med ekstern finansiering. Budsjettet skal vise alle direkte og indirekte kostnader.

De fleste av institusjonene har etablert skriftlige rutiner for sin EFV. Kontroller gjennomført i 2005 viser imidlertid at rutinene fortsatt ikke følges fullt ut ved alle institusjonene, og følgende er fremkommet:

- manglende belastning av direkte og indirekte kostnader
- manglende eller ufullstendige budsjetter
- manglende avtaler med eksterne oppdragsgivere.

Departementet understreker betydningen av at innføring og etterlevelse av regelverk og rutiner gis tilstrekkelig prioritet, og opplyser at det vil bli vurdert å revidere regelverket for forvaltning av eksternt finansiert virksomhet.

Forholdene vil bli fulgt opp videre.

11.1.4.2 REGNSKAPSAVLEGG OG STYRETS ÅRSBERETNING

Revisjonen i 2005 viser at

- enkelte institusjoner fortsatt har behov for å levere flere utgaver av regnskapet som følge av betydelige endringer
- styrets årsberetning i mange tilfeller fremdeles er mangelfull når det gjelder analyser av måloppnåelsen sett opp mot den økonomiske innsatsen
- årsberetningene i liten grad omtaler hvilke utfordringer institusjonene ser for måloppnåelse og drift.

Departementet presiserer at det legger vekt på at virksomhetsregnskapene skal avlegges til rett tid og med tilstrekkelig kvalitet. Det legges opp til å videreutvikle regnskapsstandardene etter de oppstillingsplaner som Finansdepartementet har fastsatt for pilotvirksomhetene i periodiseringsprosjektet. Departementet har

også registrert mangler ved enkelte årsberetninger og vil fra innværende år samle all rapportering i budsjett-dokumentene.

Forholdene vil bli fulgt opp videre.

11.1.4.3 ETTERLEVELSE AV REGELVERK FOR OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Selv om det er en positiv utvikling på området, er det fortsatt enkelte institusjoner som på grunn av manglende innføring eller etterlevelse av regelverket og rutinene, bryter regelverket for offentlige anskaffelser.

Departementet sier seg enig i at innføring og etterlevelse av de skriftlige rutinene må gis tilstrekkelig prioritet, og har bedt institusjonene innføre et elektronisk anskaffelsesstøttesystem i løpet av 2006.

Forholdene vil bli fulgt opp videre.

11.1.5 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 50 revisjonsbrev uten merknader. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) har mottatt revisjonsbrev med merknader som følge av at disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, ikke er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. Riksrevisjonen har ikke merknader til departementets forvaltning av statens eierinteresser i 18 heleide og 15 deleide aksjeselskaper. Det er gitt merknad til statsrådets forvaltning av studentsamskipnadene.

Riksrevisjonen er tilfreds med de tiltak Kunnskapsdepartementet har iverksatt for å bedre regnskapskvaliteten på universitets- og høyskolesektoren. Riksrevisjonen registrerer at departementet har besluttet at grunnkontorrammen, oppstillingsplaner og regnskapsstandarder som Finansdepartementet har utarbeidet for pilotvirksomhetene i periodiseringsprosjektet, skal benyttes ved universitetene og høyskolene fra 1. januar 2007. Riksrevisjonen understreker betydningen av at institusjonene på universitets- og høyskolesektoren etablerer gode systemer og rutiner som sikrer gjennomføringen av sine budsjetter i samsvar med forutsetningene for bevilgningen.

Riksrevisjonen har merknader til departementets tilskuddsforvaltning, og understreker betydningen av at departementet følger opp at Utdanningsdirektoratet har tilstrekkelig oppfølging for å sikre hensiktsmessig rapportering fra fylkesmennene.

Riksrevisjonen har hatt vesentlige merknader til enkelte av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitets disposisjoner ved salg av eiendom, med tilbakeleie. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har anmodet NTNU om å undersøke muligheter for å reforhandle leiekontrakten med Studentsamskipnaden i Trondheim.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet ikke har ytterligere kommentarer knyttet til prinsippene som ligger til grunn for Lånekassens regnskap, presentasjon av Konverteringsfondets regnskap og presentasjon av de samlede kostnader ved studiefinansieringen. Riksrevisjonen understreker at dagens praksis innebærer en sammenblanding av prinsipper, noe som gir unøyaktig og ufullstendig informasjon om de samlede kostnadene.

Riksrevisjonen har merket seg at det har skjedd forbedringer både når det gjelder departementets forvaltning av statens interesser i selskaper, og i forhold til innrapporteringen til Riksrevisjonen.

Likevel er det fortsatt enkelte utfordringer med hensyn til de underliggende virksomheters forvaltning av statens interesser i selskaper.

Riksrevisjonen konstaterer mangler ved departementets utøvelse av tilsynet med Studentsamskipnadene og om midlene som er tildelt studentsamskipnadene, benyttes i samsvar med formålet, som er studentvelferd. Riksrevisjonen har merket seg at departementet tar sikte på å fremme forslag til endringer i lov og regelverk for studentsamskipnadene. Riksrevisjonen forventer at dette arbeidet vil resultere i forbedringer i rutineene for styring og oppfølging av samskipnadene.

11.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det er avgitt 50 revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader. Komiteen registrerer med tilfredshet at det er færre institusjoner som får revisjonsbrev med merknader i 2005 enn i 2004. De ulike tiltakene departementet har satt i gang for bedre regnskapskvaliteten og regelleveransen, har gitt positive resultater. Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen ikke har hatt merknader til kontrollen med i alt 33 selskaper, men at Riksrevisjonen har merknader til departementets forvaltning av studentsamskipnadene.

Komiteen har merket seg at ubrukte statlige bevilgninger ved universitetene og høgskolene fortsatt er økende for et flertall av institusjonene. 25 av 38 institusjoner økte avsetningene. De totale avsetningene for sektoren passerte 2,3 mrd. kroner pr. 31. desember 2005, og økningen fra 2004 til 2005 var på ca. 285 mill. kroner.

Komiteen forutsetter at Regjeringen sørger for at det tas et større ansvar for å sikre at institusjonene gjennomfører sine budsjetter i samsvar med forutsetningene for bevilgningene, og ber om å bli orientert om utviklingen i forbindelse med behandlingen av Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterterminen 2006.

Komiteen viser til Riksrevisjonens merknader til statsrådets forvaltning av studentsamskipnadene. Det er også stilt spørsmål om reduserte satser ved studentsamskipnadens treningssentre for andre enn studenter, er i samsvar med studentsamskipnadens formål.

Komiteen viser til tidligere omtale av svakheter i rutineene for rapportering i tilknytning til finansieringsmodellen for universitets- og høgskolesektoren og til mangler ved tildeling, sletting og kontroll av tilgangrettigheter til studieadministrative systemer ved universiteter og høyskoler. Komiteen har merket seg at departementet har tatt initiativ til å nedsette en arbeidsgruppe som skal utrede rutiner og retningslinjer for rapportering av aktivitetsdata og studiepoeng, og forutsetter at påpekte svakheter blir rettet opp.

Komiteen finner det kritikkverdig at Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) har inngått avtale om salg av eiendom mot tilbakeleie i 30 år

uten mulighet for oppsigelse, og uten å avklare forholdet med departementet i forkant. Disposisjonen er i strid med bevilgningsreglementet.

Komiteen ser alvorlig på at på tross av at Riksrevisjonen allerede ved regnskapet i 2004 ba om en avklaring vedrørende universitetets eiendomsfullmakt, så ble det i 2005 inngått en avtale som departementet nå forsøker å få reversert.

Komiteen registrerer at revisjonen har avdekket betydelige mangler ved belastning av utgifter, budsjetter og avtaler med eksterne oppdragsgivere i forbindelse med eksternt finansiert virksomhet. Likeledes er det registrert mangler ved en rekke virksomhetsregnskaper og årsmeldinger. Komiteen forutsetter at forholdene blir fulgt opp.

Komiteen konstaterer at det er færre brudd på regelverket for offentlige anskaffelser i 2005 enn tidligere, men at det fortsatt gjenstår oppfølging. Komiteen forutsetter å bli holdt orientert gjennom Dokument nr. 1 (2007-2008).

12. LANDBRUKS- OG MAT-DEPARTEMENTET

12.1 Sammendrag

12.1.1 Landbruks- og matdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

12.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Landbruks- og matdepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på 13,7 mrd. kroner. Budsjetterte inntekter for 2005 var 953 mill. kroner.

Landbruks- og matdepartementet har ansvar for ni virksomheter, herunder fire forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Det er sendt avsluttende revisjonsbrev med merknader til Mattilsynet og Veterinærinstituttet. Det er avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Kontrollen har omfattet statsrådets forvaltning av statens interesser i ett heleid aksjeselskap, tre deleide aksjeselskaper og ett statsforetak. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

12.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Styringsdialogen mellom Landbruks- og matdepartementet og virksomhetene omfatter føringer og styringssignaler i tildelingsbrev, etatsstyringsmøter og rapportering fra etatene. Når det gjelder Mattilsynet, har departementet på bakgrunn av fjorårets merknader fra Riksrevisjonen bedt om statusrapport på de tiltak som er satt i verk. Videre har departementet bedt Mattilsynet være mer tydelige på hvilke mål som er nådd, ikke er nådd, samt hvorfor målene ikke ble nådd. Departementet sier også at selv om årsrapporten for 2005 er forbedret, er den likevel ikke god nok. Departementet uttaler at det i sin styringsdialog vil følge opp de merknadene Riksrevisjonen har hatt til Veterinærinstituttet og Mattilsynet i årets revisjon.

12.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

12.1.2.1 MATTILSYNET

Mattilsynet har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader. Grunnlaget for merknadene er manglende etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser, manglende dokumentasjon på utført kontroll av inntekter og manglende avtale med kontroll- og godkjenningssinstansen for økologisk produksjon, foredling, omsetning og import i Norge - Debio. Landbruks- og matdepartementet har svart at det i hovedsak er enig i de feil og mangler Riksrevisjonen har påvist.

Revisjonen av regnskapet for 2005 viser at dokumentasjon på hvordan anbudsprosesser har vært gjennomført, fortsatt mangler helt eller delvis. Mattilsynet uttaler i brev til Riksrevisjonen at de for 20 av 40 utvalgte leverandører enten mangler dokumentasjon på anbudsinnhenting, eller at anskaffelsen ikke har vært ute på anbud, selv om den burde vært det.

Mattilsynets distriktskontorer produserer grunnlagsdokumentasjon for å kreve inn gebyrer for gebyrpliktige oppgaver som utføres ved distriktskontorene. Disse inntektene utgjorde i underkant av 30 mill. kroner i 2005. Mattilsynet hevder at det er gjennomført egne kontroller på stikkprøvebasis for å etterse at innkomne fakturagrunnlag faktisk er utfakturert, og at det ikke er funnet avvik i denne sammenheng. Verken gjennomføring eller resultat av stikkprøvekontroller kan dokumenteres. Ny funksjonalitet i fagsystemet MA3 vil ivareta dokumentasjonskravet, men er bare delvis tatt i bruk. Landbruks- og matdepartementet er enig med Riksrevisjonen i at de kontrollene Mattilsynet har gjennomført av distriktskontorenes grunnlag for innkreving av gebyrer, burde vært dokumentert, og beklager at det ikke har funnet sted.

12.1.2.2 VETERINÆRINSTITUTTET

Veterinærinstituttet har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader. Merknadene gjelder manglende etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser, kjøp av konsulenttjenester og manglende avstemming av konti i regnskapet. Landbruks- og matdepartementet har svart at de i hovedsak er enige i de feil og mangler Riksrevisjonen har påvist.

Revisjonen har videre vist at Veterinærinstituttet over en treårsperiode benyttet innleid konsulent til å gjøre arbeid som er fast organisert. Dette er et brudd på tjenestemannsloven § 3, jf. Statens personhåndbok punkt 2.2.5. Departementet er enig i at bruken av den innleide konsulenten har vært uheldig, men opplyser at avtalen opphørte 1. august 2006.

12.1.3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning.

12.1.4 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt sju revisjonsbrev uten merknader og revisjonsbrev med merknader til Mattil-

synet og Veterinærinstituttet. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Revisjonen av regnskapet for 2005 for Mattilsynet viser at det har vært en positiv utvikling i kvaliteten på regnskapsarbeidet. Bl.a. er det etablert tilfredsstillende avstemmingsrutiner for regnskapet, og det beregnes nå renter ved purring/inkasso. Disse forholdene anses for avsluttet.

Riksrevisjonen har merket seg departementets uttalelse om at mål og resultatstyring er en kontinuerlig prosess, og at Mattilsynet hele tiden arbeider med å vurdere og utvikle hensiktsmessige resultatkrav og indikatorer for å måle resultatoppnåelse, samt påse at de data som ligger til grunn for dette, er både pålitelige og gyldige.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det fortsatt er svakheter i Mattilsynets håndtering av innkjøp sett i forhold til regelverket om offentlige anskaffelser. Riksrevisjonen har merket seg at departementet beklager at det også i år er foretatt innkjøp over terskelverdien uten at det er gjennomført anbudsinnbydelse, og hvor det følgelig heller ikke foreligger anskaffelsesprotokoll. Riksrevisjonen har også merket seg at departementet vil følge opp Mattilsynets arbeid med å forbedre innkjøpsrutinene, og at departementet legger til grunn at Mattilsynets innkjøpsrutiner vil være vesentlig forbedret i forhold til 2005. Riksrevisjonen er enig i at der hvor det er gjennomført anbudskonkurranse, er anskaffelsesprosessen tilfredsstillende dokumentert.

Riksrevisjonen er kritisk til at Veterinærinstituttet fortsatt har manglende og til dels fraværende rutiner for kjøp av varer og tjenester. Riksrevisjonen har imidlertid merket seg at departementet også ser alvorlig på at anskaffelsesrutiner ikke var på plass innen 15. september 2005 som forutsatt i forbindelse med revisjonen av regnskapet for 2004. Riksrevisjonen har merket seg at departementet nå vil følge opp at Veterinærinstituttet iverksetter nødvendige tiltak.

Videre har Riksrevisjonen merket seg at departementet vil påse at Veterinærinstituttet etablerer avstemmingsrutiner i tråd med regelverket for økonomistyring i staten.

Riksrevisjonen vil understreke departementets ansvar for at det blir etablert tilfredsstillende rutiner for intern kontroll i de underliggende virksomhetene.

12.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og avsluttende revisjonsbrev med merknader til Mattilsynet og til Veterinærinstituttet. I tillegg har Riksrevisjonen kontrollert statsrådets forvaltning av statens interesser i fire hel- eller deleide aksjeselskaper og et statsforetak, og komiteen viser til at Riksrevisjonen ikke har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Mattilsynet, men vil også understreke at Riksrevisjonen skriver at det har vært en positiv utvikling i kvaliteten på regnskapsarbeidet.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen skriver at det er etablert tilfredsstillende avstemningsrutiner og at det nå beregnes renter ved purring/inkasso. Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen nå anser disse forholdene for avsluttet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen finner det krittikkverdige at det fortsatt er svakheter ved Mattilsynets håndtering av innkjøp i forhold til regelverk om offentlige anskaffelser. Komiteen merker seg at departementet i sitt svar til Riksrevisjonen legger til grunn at innkjøpsrutinene er vesentlig forbedret i forhold til 2005 og at forbedringsarbeidet fortsetter. Komiteen ber Riksrevisjonen om å kontrollere hvilke forbedringer som er gjort og orientere Stortinget på egnet måte.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen er kritisk til at Veterinærinstituttet fortsatt har manglende og til dels fraværende rutiner for kjøp av varer og tjenester. Komiteen merker seg at departementet i sitt svar til Riksrevisjonen ser alvorlig på at instituttet ikke hadde etablert interne anskaffelsesrutiner innen 15. september 2005, slik det ble forutsatt i forbindelse med revisjonen av regnskapet for 2004. Komiteen viser videre til at slike rutiner ble fastsatt 7. februar 2006, men at departementet er blitt informert om at det er nødvendig med tiltak for å sikre at innkjøp faktisk skjer i samsvar med regelverket. Departementet har bedt om en konkret fremdriftsplan for gjennomføring av disse tiltakene. Komiteen vil be Riksrevisjonen vurdere virkningen av tiltakene og orientere Stortinget på egnet måte.

13. MILJØVERNDEPARTEMENTET

13.1 Sammendrag

13.1.1 Miljøverndepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

13.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Miljøverndepartementet har det overordnede ansvaret for det offentlige natur- og miljøvernarbeidet i Norge og på Svalbard. Inntektene ble samlet budsjettet med 0,2 mrd. kroner.

Miljøverndepartementet har koordineringsansvar overfor andre departementer på miljøområdet og ansvar for seks underliggende virksomheter og tre fond. Riksrevisjonen har avgitt ni revisjonsbrev uten merknader.

Kontrollen har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i ett deleid aksjeselskap. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesse i selskapet.

13.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Manglende rapportering mot resultatmål

Kontroll av Miljøverndepartementets oppfølging av virksomhetenes rapportering avdekket at enkelte resultatindikatorer i St.prp. nr. 1 (2004-2005) ikke var tatt med i tildelingsbrevet til Statens kartverk (Kartverket), og at det således ikke er rapportert mot enkelte resultatmål. I tillegg er det avdekket mangler ved Kartverkets

rapportering på produksjonsmål mot enkelte resultatmål.

Utbygging av forskningsstasjonen Troll i Antarktis til helårsstasjon

Riksrevisjonens kontroll viser at kostnadene til bygging og årlig drift av forskningsstasjonen Troll var vesentlig underbudsjettet. Overskridelsene skyldes blant annet mangler ved planleggingen, styringen og oppfølgingen av prosjektet.

Forholdene er tatt opp med Miljøverndepartementet som erkjenner at arealbehovet og kostnadene ble betydelig undervurdert, og at det skulle vært foretatt en revisjon av kalkylen.

Departementet begrunner overføringen av 20 mill. kroner fra Polarinstituttets regnskap til Statsbyggs byggregnskap med at dette var kostnader som kan knyttes til Statsbyggs del av prosjektet.

13.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til virksomhetsregnskapene.

13.1.3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Kontrollen har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i ett deleid aksjeselskap.

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapet.

13.1.4 Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Riksrevisjonen har ingen tidligere saker for oppfølging.

13.1.5 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ni revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Polarmiljøsen-teret AS.

Riksrevisjonen har merket seg at Miljøverndepartementet i forbindelse med oppfølgingen av virksomhetenes rapportering for framtiden vil ta med resultatindikatorer i tildelingsbrevet som Statens kartverk skal rapportere på, og at departementet vil be Kartverket holde samme detaljeringsgrad vedrørende måloppnåelse i årsrapporten som i tildelingsbrevet. Forholdet vil bli fulgt opp av Riksrevisjonen i den løpende revisjonen.

Riksrevisjonen finner det krittikkverdige at departementets planlegging, styring og oppfølging av utbyggingen av forskningsstasjonen Troll ikke har vært tilfredsstillende gjennomført. Riksrevisjonen har merket seg at departementet erkjenner at kostnadene ble undervurdert, og at departementet beklager at disse ikke ble vurdert på nytt.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet er enig i at regnskapet til Norsk Polarinstitutt ikke viser instituttets kostnader i utbyggingen av forskningsstasjonen Troll.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet mener å ha fulgt reglene vedrørende beskrivelse av byggerammen i St.prp. nr. 1 (2003-2004). Riksrevisjonen viser til at det var Miljøverndepartementet som var ansvarlig for igangsetting av utbyggingen av forskningsstasjonen Troll, og peker på at det ikke ble gitt opplysninger om prosjektets kostnadsoverslag (byggeramme) i departementets fagproposisjon. Riksrevisjonen vil understreke betydningen av departementets ansvar for at det i fagproposisjonen blir gitt fullstendige opplysninger om byggeprosjekter, jf. § 9 i bevilgningsreglementet.

13.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at det er avgitt til sammen ni revisjonsbrev og ingen med merknader. Komiteen har videre merket seg at Riksrevisjonen ikke har hatt merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper.

Komiteen registrerer at kostnadene til den årlige driften og utbyggingen av forskningsstasjonen Troll ble vesentlig underbudsjettet, blant annet som følge av manglende planlegging, styring og oppfølging av prosjektet. Videre avdekker Riksrevisjonens kontroll at det i regnskapet til Norsk Polarinstitut ikke klart redegjøres for hvilke kostnader instituttet har hatt i forbindelse med forskningsstasjonen. Komiteen finner det ikke tilfredsstillende at regnskapet til Norsk Polarinstitut ikke viser instituttets kostnader i utbyggingen av forskningsstasjonen Troll og vil peke på at dette innebærer at det kan reises tvil om Stortinget er informert på en fyllestgjørende måte.

Komiteen vil understreke viktigheten av at de opplysninger Stortinget skal fatte sine vedtak ut fra, er korrekte og dekkende.

14. NÆRINGS- OG HANDELS-DEPARTEMENTET

14.1 Sammendrag

14.1.1 *Nærings- og handelsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005*

14.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Nærings- og handelsdepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på 41,7 mrd. kroner. Budsjetterte inntekter for 2005 var på 51,2 mrd. kroner.

Departementet har ansvaret for ti underliggende virksomheter, og alle har fått avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Riksrevisjonen har kontrollert statsrådets forvaltning av statens interesser i totalt 24 selskaper, hvorav tolv heleide aksjeselskaper, ni deleide aksjeselskaper, to statsforetak og ett særlovsselskap.

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Revisjonen viser at etablering av intern kontroll tilpasset risiko og vesentlighet ikke fullt ut er gjennomført. Videre er det avdekket mangelfull måloppnåelse på visse områder i enkelte av departementets underliggende virksomheter.

14.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Risikovurdering og etablering av intern kontroll

Riksrevisjonen har vurdert tiltak departementet har etablert for god intern kontroll i henhold til reglement for økonomistyring i staten. Departementet ble gitt en generell overgangsordning på ett år, til 1. januar 2005, for tilpasning til det reviderte regelverket innenfor eget departementsområde.

Arbeidet med å etablere intern kontroll tilpasset risiko og vesentlighet i underliggende virksomheter er påbegynt, men ikke slutført. Departementet har gitt virksomhetene frist til 1. september 2006 med å foreta en risiko- og vesentlighetsgjennomgang av virksomheten i forhold til måloppnåelse.

Måloppnåelse i enkelte underliggende virksomheter

Noen av departementets underliggende virksomheter har i 2005 ikke nådd de målene eller gjennomført de oppgavene som var forutsatt. Dette gjelder forhold knyttet til manglende gjennomføring av tilsynsoppgaver, manglende måloppnåelse sett i forhold til saksbehandlingstider, manglende grad av oppdragsfinansiering, samt mangelfull framdrift i utviklingen av databaser. Departementet har opplyst at mangelfull måloppnåelse i noen utstrekning skyldes manglende ressurser, økt saksinnang og problemer knyttet til implementering av saksbehandlingssystem.

For Sjøfartsdirektoratet var det forutsatt at omfanget av uanmeldte tilsyn skulle økes i 2005. Gjennomførte uanmeldte tilsyn ble i stedet halvert sett i forhold til 2004. Departementet opplyser at reduksjonen av tilsynsoppgaver skyldes at direktoratet i 2005 har mistet en rekke ressurspersoner fordi virksomheten innen november 2006 skal flytte fra Oslo til Haugesund. Videre opplyser departementet at driften av Sjøfartsdirektoratet er opprettholdt på et forsvarlig nivå, og at internasjonale forpliktelser er overholdt.

Patentstyret har i 2005 hatt en negativ utvikling når det gjelder antall behandlede design- og patentsøknader. Departementet har opplyst at det følger utviklingen nøye og vil vurdere behov for tiltak dersom utviklingen ikke er vesentlig forbedret i løpet av 2006.

Norges geologiske undersøkelse har oppnådd 61 pst. andel oppdragsfinansiering av bistandsvirksomheten. Departementet har opplyst at målsettingen om 100 pst. oppdragsfinansiering av bistandsvirksomheten ikke ble nådd fordi Norges geologiske undersøkelse undervurderte ressursinnsatsen. Vedrørende manglende slutføring av ulike databaser opplyser departementet at dette bl.a. skyldes manglende kapasitet og opphavsrettslige og/eller tekniske hindringer. Videre bidro økt ressursinnsats innenfor bistandsvirksomheten til redusert innsats ved oppgraderingen av databasen for berggrunnsgeologi. Departementet uttaler imidlertid at det ikke betrakter de ovennevnte forholdene som manglende måloppnåelse.

Brønnøysundregistrenes risikovurdering og beredskapsgjennomgang av Altinn-løsningen

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av Altinn-løsningen med vekt på intern kontroll og forvaltning. Samti-

dig med Riksrevisjonens gjennomgåelse har Brønnøysundregistrene, etter pålegg fra Nærings- og handelsdepartementet, gjennomført en risikovurdering og beredskapsgjennomgang av Altinn. På bakgrunn av gjennomført risiko og sårbarhetsanalyse har Brønnøysundregistrene oppdatert virksomhetens krise- og beredskapsplan, og det er utarbeidet en egen handlingsplan knyttet til Altinn, som består av til sammen 28 ulike tiltak.

Riksrevisjonen har tatt opp med Brønnøysundregistrene enkelte forhold vedrørende tidsaspektet for gjennomføringen av handlingsplanen, leverandørens beredskapsnivå og kvaliteten på systemdokumentasjonen.

Departementet uttaler om gjennomføringen av handlingsplanen at det planlegges å gjennomføre aktiviteter knyttet til de mest kritiske tiltakene i løpet av 2006.

Departementet uttaler også at eventuelle mangler ved systemdokumentasjonen vil bli registrert, og en tiltaksplan for å sikre systemdokumentasjon vil bli utarbeidet innen for september 2006.

14.1.1.3 NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

Riksrevisjonen har tatt opp spørsmålet om innsideinformasjon i henhold til lov om verdipapirhandel. Departementet har gitt retningslinjer for behandling av innsideinformasjon. Dessuten har Statsministerens kontor laget særskilte retningslinjer for behandling av regjeringsnotater med børssensitiv informasjon.

Riksrevisjonen har gjennomført en undersøkelse av Entra Eiendom AS. I undersøkelsen har Riksrevisjonen sett på problemstillinger omkring selskapets formål, forretningsmessig drift og forvaltningen av statens interesser i selskapet. Det vises i denne sammenheng til Riksrevisjonens Dokument nr. 3:2 (2006-2007).

14.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

Riksrevisjonen har ikke vesentlige merknader til noen av regnskapene.

14.1.3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning.

14.1.4 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt avsluttende revisjonsbrev uten merknader til samtlige ti underliggende virksomheter. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Riksrevisjonen har bemerket at endelige rutiner for internkontroll og risikovurderinger ikke er på plass i departementet og underliggende virksomheter. Riksrevisjonen har merket seg at departementet mener å ha et godt utgangspunkt for det videre arbeidet, og at det allerede er igangsatt en rekke aktiviteter for å sikre at det er etablert en forsvarlig risikostyring og internkontroll på departementsområdet. Riksrevisjonen forutsetter at arbeidet med etablering av rutiner for internkontroll og risikovurderinger fortsetter internt i departementet, og at departementet følger den løpende videreutviklingen av dette arbeidet i de underliggende virksomhetene.

Riksrevisjonen har pekt på at Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret og Norges geologiske undersøkelse ikke har nådd enkelte av de mål som ble lagt til grunn ved Stortingets budsjettbehandling, og stilte spørsmål ved om departementets oppfølging har vært tilfredsstillende. Riksrevisjonen har merket seg at departementet ikke eksplisitt har kommentert spørsmålet, men Riksrevisjonen forutsetter at de tiltak Nærings- og handelsdepartementet har beskrevet i sitt svar vedrørende den enkelte virksomhet, blir gjennomført, og at departementet i sin styringsdialog med virksomhetene følger opp dette. Departementet viser til at det er redegjort for forholdene nevnt ovenfor i St.prp. nr. 1 (2006-2007). Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det for Sjøfartsdirektoratet er rapportert at det er gjennomført fem overordnede kontroller mot classeselskapene, mens kun tre kontroller reelt sett er gjennomført. Videre framkommer det i resultatrapporteringen at det er foretatt en kartlegging av sikkerhetsstandarden på fiskefartøyer mellom 6 og 10,67 meter. Departementet har imidlertid ikke opplyst at det ikke ble foretatt uanmeldte tilsyn som var forutsatt ved budsjettbehandlingen.

Videre har Riksrevisjonen ved gjennomgåelse av departementets resultatrapportering til Stortinget for regnskapsåret 2005 merket seg at oppgitte regnskapstall for Garanti-instituttet for Eksporkreditt vedrørende Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning ikke er i samsvar med de faktiske regnskapstall som framkommer i det endelige regnskapet vedtatt av GIEKs styre den 27. april 2006.

Etter Riksrevisjonens henvendelse til departementet har statsråden i brev av 8. november 2006 informert Stortinget om feilrapporteringen vedrørende regnskapstallene for GIEK og antall overordnede kontroller av classeselskapene.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet har foretatt en gjennomgang av risikofaktorer knyttet til Altinn-løsningen. Riksrevisjonen forutsetter at departementet sikrer at mangler ved systemdokumentasjonen blir utbedret ved utlysning av Altinn II, og videre at departementet i sin styringsdialog med Brønnøysundregistrene følger opp at tiltakene gjennomføres i tråd med handlingsplanen.

14.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknader. I tillegg har Riksrevisjonen kontrollert statsrådets forvaltning av statens interesser i totalt 24 selskaper, og komiteen viser til at Riksrevisjonen ikke har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen i statsregnskapet for 2004 omtalte forhold vedrørende:

- styring, måloppnåelse og resultatrapportering
- Garanti-Instituttet for Eksporkredits avsluttende revisjonsbrev med merknader
- Garanti-Instituttet for Eksporkreditt - utvikling av integrert saksbehandlings- og økonomisystem - NYTTIG
- den generelle IKT-sikkerheten ved Brønnøysundregistrene.

Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen anser sakene for tilfredsstillende fulgt opp og besvart av Nærings- og handelsdepartementet og at Riksrevisjonen anser sakene for avsluttet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen forutsetter at arbeidet med etablering av rutiner for internkontroll og risikovurderinger fortsetter i departementet og at departementet følger opp videreutviklingene i dette arbeidet i de underliggende virksomhetene. Komiteen ber Riksrevisjonen redegjøre for utviklingen i dette arbeidet i forbindelse med fremleggelsen av Dokument nr. 1 neste år.

Komiteen viser til at noen av departementets underliggende virksomheter ikke nådde mål eller gjennomførte oppgaver som var forutsatt i 2005. For det første gjennomførte ikke Sjøfartsdirektoratet de tilsyn som ble forutsatt ved behandlingen av statsbudsjettet for 2005. Komiteen viser til at departementet mener at reduksjonen skyldes at direktoratet har mistet en rekke ressurspersoner som en følge av virksomhetens flytting til Haugesund. Komiteen viser videre til at departementet opplyser at internasjonale forpliktelser er overholdt og at direktoratets drift er opprettholdt på et forsvarlig nivå. Komiteen understreker viktigheten av at Sjøfartsdirektoratet får gjennomført prioriterte tilsyn og ber Riksrevisjonen følge opp måloppnåelsen på dette punkt.

Komiteen viser til at Patentstyret har hatt en negativ utvikling når det gjelder antallet behandlede design- og patentsøknader. I tillegg økte den gjennomsnittlige behandlingstiden med seks måneder i 2005. Komiteen vil påpeke at en saksbehandlingstid på over fire år for å avgjøre en patentsøknad er for lang. Også målet om at søknader skal avgjøres innen tre år synes å være for lenge. Antall innvilgede patenter brukes internasjonalt som en indikator på innovasjonsevnen i et land, og Norge ligger dårlig an i forhold til de øvrige nordiske land.

Komiteen ber departementet om å prioritere oppfølgingen av Patentstyrets saksbehandlingstid og gjennomføre nødvendige tiltak med sikte på en vesentlig reduksjon av saksbehandlingstiden.

15. SAMFERDSELSDEPARTEMENTET

15.1 Sammendrag

15.1.1 Samferdselsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

15.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Samferdselsdepartementets utgiftsbudsjett for 2005 var på 21,7 mrd. kroner. Inntektene ble samlet budsjettet med 2,7 mrd. kroner.

Samferdselsdepartementet har ansvar for seks underlagte virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt tre avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Statens vegvesen, Jernbaneverket og Luftfartstilsynets regnskaper har fått revisjonsbrev med merknader.

Kontrollen har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i seks heleide aksjeselskaper. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av BaneService AS.

15.1.1.2 BUDSJETT - REGNSKAP

Restruktureringsbevilgning til Mesta AS

I St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2002-2003) ble det opplyst at det nye selskapet Mesta AS ville ha særskilte kostnader til restrukturering. I hovedsak gjaldt det personalområdet, for eksempel til tidlig pensjonering, tjenestepensjonsordning, opprettholdelse av særaldersgrense og flyttekostnader. Det er over kap. 1321 post 71 i 2005 utbetalt tilskudd på 280 mill. kroner. I 2003 var tilskuddet på 357 mill. kroner, og i 2004 ble det utbetalt 356,5 mill. kroner. I henhold til Bestemmelser om økonomistyring i staten skal tilskuddsforvalter blant annet kartlegge risiko i forhold til vilkårene og uregelmessigheter. Det skal fastsettes aktuelle kontrollpunkter og hvem som skal utføre kontrollen. Samferdselsdepartementet har mottatt rapporter om bruk av restrukturingsmidlene i 2003 og 2004. Rapportene viser kun totalsummer, og det er ikke utført ytterligere kontroller. Bruken av midlene har vært tema på jevnlig møter mellom selskapet og departementet. Riksrevisjonen er ikke kjent med at det foreligger referater fra disse møtene.

Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har sammenliknet Samferdselsdepartementets mål og prioriteringer i St.prp. nr. 1 (2003-2004) for budsjettåret 2004 og de rapporteringene departementet har avgitt i St.prp. nr. 1 (2005-2006) for 2004 til del II Nærmere om de enkelte budsjettforslag.

Kontrollen viser at det er ulik struktur under de enkelte programkategoriene, at endringen fra ett år til et annet vanskeliggjør kontrollen, og at måleparametrene er beskrivende og lite målbare på de fleste av departementets områder. Det synes å være mangelfull sammenheng mellom målsettingene og de rapporterte resultatene, og grunnlaget for å vurdere graden av måloppnåelse blir derfor svakt.

Riksrevisjonens kontroll av departementets styring av underliggende virksomheter viser at det er få styringsparametre i tildelingsbrevene til virksomhetene.

Samferdselsdepartementet opplyser at de vil arbeide videre med å utvikle målformuleringene i budsjettproposisjonen og tildelingsbrevene.

15.1.1.3 SAMFERDSELSDEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

I fjorårets rapport til Stortinget orienterte Riksrevisjonen om at en rekke heleide datterselskaper under Avinor AS, Posten Norge AS og NSB AS måtte endre styresammensetningen innen 1. januar 2006 for å overholde aksjelovens bestemmelse om representasjon av begge kjønn i styrene, jf. aksjeloven § 206. De aktuelle heleide datterselskapene til nevnte konserner har endret styresammensetningene slik at disse er i tråd med loven.

Riksrevisjonen orienterte også om forhold som var tatt opp med Avinor AS, blant annet spørsmål knyttet til kapasitet og bemanning innen flykontrolltjenesten. Avinor svarte da at selskapet hadde nødvendig kapasitet.

tet og ressurser for en forsvarlig og kostnadseffektiv flykontrolltjeneste. Av styrets beretning for 2005 framgår det imidlertid at det de nærmeste årene vil være et bemanningsunderskudd når det gjelder flygeledere. Riksrevisjonen vil følge opp saken videre.

15.1.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

15.1.2.1 STATENS VEGVESEN

Statens vegvesen har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader som blant annet er knyttet til

- mangler ved regnskapsavleggelsen
- uavklarte differanser på 11 mill. kroner, og at det er opprettet to bankkonti utenfor konsernkontoordningen til kjøp av elektrisk kraft uten å innhente fullmakt
- manglende registrering av eiendommer, tomter og øvrige eiendeler
- mangler ved styringen av utbyggingsprosjekter, herunder manglende arkivering av sentrale styringsdokumenter og sporbarhet ved prosjektrekn-skap
- mangler ved kontrakter til drift og vedlikehold av vegstrekninger (funksjonskontrakter).
- manglende etterlevelse av anskaffelsesregelverket
- manglende kvalitetssikring av grunnlagsdata ved overgang til nytt tidsregistreringssystem, og manglende dokumentasjon for overtid og reisetid til avspasering.

Samferdselsdepartementet opplyser at Vegdirektoratet har tatt kontakt med Statens senter for økonomistyring (SSØ) vedrørende oppsett og spesifisering av etatens regnskapsavleggelse og kasserapport, og at tiltak nå er iverksatt for å bedre dokumentasjon og sporbarhet.

Departementet opplyser at Vegdirektoratet ser det som svært uheldig at det har tatt så lang tid å avklare overføringen av eiendommer til Mesta AS. Statens vegvesen tar sikte på at prosessen skal være avsluttet i løpet av 2006, og at gjenværende eiendommer vil være registrert i eget register i løpet av første halvår 2007.

Samferdselsdepartementet opplyser at det ikke er akseptabelt at originaldokumenter ikke er arkivert på tilfredsstillende måte, og at dette vil bli fulgt opp av Statens vegvesen ved Vegdirektoratet. Videre vil Statens vegvesen innføre et nytt porteføljestyringssystem som vil bidra til å sikre en sterkere kobling mellom stortingsvedtak og prosjektgjennomføringen. Det nye systemet forventes implementert i løpet av 2007.

Samferdselsdepartementet mener det var uheldig at anskaffelser knyttet til forsknings- og utviklingstjenester i 2005 ikke ble gjennomført som nye konkurranser i tråd med regelverket for offentlige anskaffelser, men som avrop på utgått rammeavtale. Statens vegvesen arbeider med nye rutiner om sporbarhet ved inngåelse og regnskapsføring av avtaler.

Departementet opplyser at det var stilt krav til alle driftsenheter om kontroll av grunnlagsdata ved overføringen til nytt tidsregistreringssystem. Det er også innført rutiner som skal sikre tilstrekkelig informasjon om overtid og reisetid før godtgjøring utbetales.

15.1.2.2 JERNBANEVERKET

Jernbaneverket har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, som blant annet er knyttet til

- mangler ved internkontrollen
- forsinket framdrift av prosjektene Togkommunikasjonssystemet GSMR fase 2 og Fjernstyring av Nordlandsbanen, mangler ved sikkerhet og drifts-stabilitet
- tekniske problemer innen informasjonsteknologi.

Samferdselsdepartementet opplyser at det ikke er tilfreds med Jernbaneverkets internkontroll og vil følge opp forholdene i etatsmøtene med Jernbaneverket.

Departementet deler Jernbaneverkets bekymring for framdriften av GSM-R-prosjektet, men legger til grunn at Jernbaneverket benytter nødvendige virkemidler for å sikre framdriften. Ved prosjektet Fjernstyring av Nordlandsbanen kan en presset ressursituasjon innen signalområdet medføre at strekningen Mosjøen-Bodø først kan settes i drift i løpet av 2009, mot forutsatt 2008. Jernbaneverket rapporterer jevnlig til departementet om framdriften i prosjektene. Departementet vil orientere Stortinget om framdrift og usikkerhet i prosjektene i forbindelse med statsbudsjettet for 2007.

På grunn av gjennomføringen av tre store anskaffelsesprosjekter på området har Jernbaneverket hatt flere tekniske problemer med informasjonsteknologien. Opprinnelig var disse prosjektene tenkt gjennomført i sekvenser. På grunn av interne budsjettprioriteringer sammenfalt i stor grad prosjektene i tid, og departementet innrømmer at etaten burde ha fokusert mer på dokumentasjon og kvaliteten ved anskaffelsene.

15.1.2.3 LUFTFARTSTILSYNET

Luftfartstilsynet har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, som blant annet er knyttet til

- manglende sporbarhet og brudd på regelverket for offentlige anskaffelser
- mangelfulle interne rutiner for kontroll av lønnsavstemminger etter implementering av nytt lønnsystem og mangler ved dokumentasjonskrav på reiseregninger
- manglende oppfølging av avvik funnet hos tilsynsobjektene innenfor Flysikring og Luftfartøy.
- mangler ved oppfølging av gebyrer utskrevet etter regning og manglende kontrollspor.

Samferdselsdepartementet ser alvorlig på at Luftfartstilsynet ikke har overholdt lov om offentlige anskaffelser, og at det har vært mangelfull etterlevelse av rutiner på lønn og reiseregninger. Samferdselsdepartementet vil følge nøye opp Luftfartstilsynets forbedringsarbeid på områdene.

Samferdselsdepartementet uttaler at økningen i forfalte tilsynsavvik er bekymringsfull, men viser til Luftfartstilsynets redegjørelse og tiltaksplan som departementet finner tilfredsstillende. Departementet var ikke systematisk orientert om denne utviklingen, men dette skal følges nøye opp av departementet i etatsstyringen framover.

15.1.3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

15.1.3.1 DEPARTEMENTETS ORGANISERING AV EIERSTYRINGEN AV BANESERVICE AS

BaneService AS har som formål å tilby tjenester og produkter for utvikling, bygging, vedlikehold og drift av jernbaneinfrastruktur. Selskapet skal drive i et åpent marked og med samme krav til forretningsmessig drift som andre aktører. Selskapets største kunde er Jernbaneverket. Stortingsmeldingen om eierskap framhever at det er viktig at staten skiller sine ulike roller slik at den har nødvendig legitimitet enten den opptrer som eier, politikktutformer eller tilsynsmyndighet. Samferdsdeparterementet er organisert slik at ansvaret for én sektor er lagt til én seksjon. Dette innebærer at forvaltningen av eierskapet for BaneService AS ligger i samme seksjon som ivaretar øvrige oppgaver knyttet til jernbanesektoren, blant annet regulering, tilsyn og etatsstyring av Jernbaneverket. For statlig eide virksomheter som er i en konkurransesituasjon, bidrar et klart organisatorisk skille mellom statens ulike roller til å styrke tilliten til at det ikke forekommer uheldige rolleblandinger.

15.1.4 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt tre avsluttende revisjonsbrev uten merknader og revisjonsbrev med merknader til Statens vegvesen, Jernbaneverket og Luftfartstilsynet.

BUDSJETT - REGNSKAP

Samferdsdeparterementet har i perioden 2003-2005 utbetalt ca. 993,5 mill. kroner til restrukturering i Mesta AS. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det ikke foreligger dokumentasjon eller referater som gjør det mulig i ettertid å kontrollere bruken av midlene.

Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved om mindreforbruket på 23 pst. til drift og vedlikehold av Gardermobanen skyldes redusert behov eller manglende kapasitet, det vil si om kravet til realistisk budsjettering var oppfylt. Departementet har ikke uttalt seg til bemerkingen.

STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING

Riksrevisjonen har merknader til Samferdsdeparterementets styring av underliggende virksomheter. Tildelingsbrevene til virksomhetene inneholder fortsatt få styringsparametere. Riksrevisjonen vil peke på at samme forhold også ble tatt opp i 2004.

Riksrevisjonen har tatt opp manglende opplysninger om oppnådde resultater for budsjettåret 2004 i St.prp. nr. 1 (2005-2006). Riksrevisjonen har kontrollert departementets rapportering for budsjettåret 2005, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007). Departementet har endret noe på strukturen i dokumentet, men det er fortsatt vanskelig å kontrollere om de skisserte målsettingene som er fastlagt for budsjettåret, er gjennomført.

Riksrevisjonen har i regnskapsåret 2005 vesentlige merknader til regnskapene for Statens vegvesen, Jernbaneverket og Luftfartstilsynet. Disse tre virksomhe-

tene representerer det vesentligste av departementets ansvarsområde. Noen av de anmerkede forholdene burde vært fulgt bedre opp i styringsdialogen med virksomhetene, jf. bestemmelsene om økonomistyring i staten. Der heter det blant annet at departementet har et overordnet ansvar for at det gjennomføres kontroll med virksomheten, og at virksomheten har forsvarlig intern kontroll.

STATENS VEGVESEN

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at flere av de forholdene som ble anmerket til regnskapet for 2004, heller ikke var i orden for 2005. Det gjaldt utilfredsstillende dokumentasjon av vesentlige beløp knyttet til posteringer og omposteringer, uavklarte differanser og opprettelse av bankkonti uten fullmakt. Riksrevisjonen har merket seg at de uavklarte differansene i regnskapet vil bli søkt utpostert høsten 2006, og at det vil bli foretatt en ekstra kvalitetssikring av dokumentasjonen ved overtid og reisetid.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at fordelingen av eiendommer mellom Mesta AS og Statens vegvesen først vil være på plass i løpet av første halvår 2007. Departementet har ikke uttalt seg til bemerkingen om at øvrige eiendeler i Statens vegvesen ikke er registrert, jf. bestemmelsene om økonomistyring i staten.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Statens vegvesen gjennom flere år ikke har fått etablert et felles trekk eller sanksjonssystem for entreprenørers manglende oppfølging av kontrakter for arbeid til drift og vedlikehold av veistrekninger. Videre har Riksrevisjonen registrert at det først i løpet av 2007 vil bli implementert et nytt porteføljestyresystem som skal sikre bedre kontroll med sentrale styringsdokumenter i utbyggingsprosjekter.

JERNBANEVERKET

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Jernbaneverkets internkontroll knyttet til oppfølging av kundeordringer, avstemminger og ivaretagelse av merverdiavgiftsloven med forskrifter, heller ikke i 2005 har vært tilfredsstillende. Riksrevisjonen har merket seg at det i St.prp. nr. 1 (2006-2007) framkommer at framdriften og utviklingen i prosjektene GSM-R fase 2 og fjernstyring av Nordlandsbanen vil kunne nå gjenstående milepæler.

Riksrevisjonen har merket seg at Samferdsdeparterementet mener at Jernbaneverket burde fokusert mer på dokumentasjon og kvalitet ved anskaffelsene av ny informasjonsteknologi.

LUFTFARTSTILSYNET

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Luftfartstilsynet ikke har fulgt opp påtalte avvik innenfor flysikkerhet og luftfartøy, og at dette ikke var kommunisert med departementet i etatsstyringsmøtene.

Riksrevisjonen finner svakheter i Luftfartstilsynets interne kontroll kritikkverdig. Det gjelder forhold som manglende sporbarhet ved gebyrer, interne rutiner ved lønnsavstemming og reiseregninger, og ved overholdelse av anskaffelsesregelverket.

STATSRÅDENS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPENE

Samferdselsdepartementet forvalter i hovedsak eierskap i selskaper med sektorpolitiske oppgaver. Imidlertid er BaneService AS et selskap som driver konkurranseutsatt virksomhet med samme krav til forretningsmessig drift som andre aktører. I statsrådets beretning uttales det at hovedformålet med statens eierskap er verdiskaping i bedriftsøkonomisk forstand. Forvaltningen av eierskapet for BaneService AS ligger i samme seksjon i Samferdselsdepartementet som ivaretar øvrige oppgaver knyttet til jernbanesektoren, bl.a. regulering, tilsyn og etatsstyring av Jernbaneverket. Departementet uttaler i sitt svar at Jernbaneverket er en viktig kunde for BaneService AS.

Departementet uttaler at det ikke er problematisk at eierskapet til BaneService AS ligger i samme seksjon som forvalter sektorpolitikken. Riksrevisjonen vil påpeke at legitimitet overfor omgivelsene er særlig viktig i de situasjoner hvor statlige virksomheter opptrer i konkurranse med private. Et klart organisatorisk skille mellom statens ulike roller vil etter Riksrevisjonens vurdering bidra til styrket tillit til at det ikke foregår uheldige rolleblandinger.

15.2 Komiteens behandling

Som ledd i sin behandling av rapporteringen om Samferdselsdepartementet for 2005 holdt komiteen 7. februar 2007 åpen kontrollhøring om restruktureringsbevilgning til Mesta AS. Komiteen ønsket å få belyst følgende hovedproblemstillinger:

- Hvorfor foreligger det ikke dokumentasjon eller referater som gjør det mulig å kontrollere bruken av restruktureringsmidlene til Mesta AS?
- Er det i dag mulig å sannsynliggjøre hvordan bevilgningene er blitt disponert?
- Er det noen fare for at bevilgningene er blitt benyttet til å skaffe Mesta AS urimelige fordeler overfor konkurrenter i samme bransje?

Følgende var invitert og møtte til høring:

- Tidligere statsråd i Samferdselsdepartementet Torild Skogsholm
- Statsråd Dag Terje Andersen, Nærings- og handelsdepartementet
- Styreleder Frode Alhaug, Mesta AS.

Referat fra den åpne kontrollhøringen følger som vedlegg til innstillingen.

15.3 Komiteens merknader

Komiteen viser til at avsluttende revisjonsbrev utan merknader er sendt til tre verksemder under Samferdselsdepartementet, medan tre verksemder har fått revisjonsbrev med merknader. Komiteen har òg merka seg at Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av interessene til staten i eit foretak.

Komiteen har merka seg at Riksrevisjonen - som i 2004 - har merknader til Samferdselsdepartementet si styring av underliggjande verksemder. Konkret vert det

peika på at tildelingsbrev framleis inneheld få styringsparametrar. Komiteen viser til brev frå departementet til Riksrevisjonen, dagsett den 18. oktober 2006, der departementet opplyser at det vert arbeidd med å gjera styringssignal meir målbare. Komiteen føreset at departementet følgjer opp denne lovnaden, og legg til grunn at Riksrevisjonen rapporterer til Stortinget på eigna vis om Riksrevisjonen sine vurderingar av framdrifta i departementet sitt arbeid på dette feltet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har vesentlege merknader til rekneskapane for Statens vegvesen, Jernbaneverket og Luftfartstilsynet. Desse verksemdene utgjer meir enn brorparten av departementet sitt ansvarsområde. Komiteen meiner difor desse merknadene må takast på djupt alvor av departementet. Komiteen ber om at departementet følgjer opp Riksrevisjonen sine merknader til rekneskapane. Komiteen ser det som ønskeleg og naturleg at Riksrevisjonen melder tilbake til Stortinget om dette i sin rapport om revisjon og kontroll for budsjetterminen 2006.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har to kritiske merknader som gjeld budsjett og rekneskap. Den eine går på drift og vedlikehald av Gardermobanen; i kva grad mindreforbruket på 23 pst. til drift og vedlikehald kjem av anten redusert trong eller manglande kapasitet. Departementet har ikkje uttalt seg i denne saka. Komiteen legg derimot til grunn at departementet ser til at krav om realistisk budsjettering vert følgt opp.

Den andre kritiske merknaden botnar i at Samferdselsdepartementet i perioden 2003-2005 løyvde om lag 993 mill. kroner til restrukturering i Mesta AS. Komiteen har merka seg at Riksrevisjonen kritiserer departementet for manglande kontroll med bruken av desse midlane. Meininga var at løyvingane skulle dekkja restruktureringskostnader som galdt personalområdet, dvs. tidlegpensjonering, tenestepensjonering, oppretthald av særaldersgrense og ulike flyttekostnader, jf. Budsjett-innst. S. nr. 13 (2002-2003). Komiteen viser til at det 7. februar 2007 vart halde open kontrollhøring om nett denne saka. Referat frå høyringa følgjer som vedlegg til denne innstillinga. Under høyringa uttalte nærings- og handelsminister Dag Terje Andersen mellom anna følgjande:

"Jeg er enig i at det kan reises spørsmål om det burde ha vært bedre sporbarhet knyttet til kontrollen av restruktureringsmidlene også i Nærings- og handelsdepartementets oppfølging.

Da Nærings- og handelsdepartementet i november ble kjent med Riksrevisjonens kritikk, bad vi i brev av 3. januar 2007 selskapet om en grundig gjennomgang av bruken av restruktureringsmidlene. Den 25. januar mottok departementet svar fra selskapet, med en rapport som viser hvordan Mesta har brukt restruktureringsmidlene. Rapporten er oversendt til Riksrevisjonen.

Mestas rapport er gjennomgått av revisjonsselskapet Ernst & Young i henhold til god revisjonsskikk. Revisor uttalte i den forbindelse følgende:

"Vi mener at oppstillingene over anvendelse av restruktureringsmidlene i Mesta AS gir et uttrykk for Mestas anvendelse av restruktureringsmidlene i Mesta AS for årene 2003-2005 i samsvar med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 Samferdselsdepartementet (2002-2003)."

Jeg vil bare i parentes bemerke at årsregnskapet for 2006 ikke er klart og revidert ennå.

På den bakgrunn legger jeg til grunn at det finnes betryggende oversikt over bruken av restruktureringsmidlene både i Mesta og i Nærings- og handelsdepartementet. Jeg ser det som naturlig at Stortinget får en redegjørelse for status med hensyn til bruken av restruktureringsmidler ved første naturlige anledning. Nærings- og handelsdepartementet vil også i vår oppfølging av eierskapet til Mesta sørge for at det rapporteres bedre når det gjelder hvordan restruktureringsmidlene brukes, fram til det tidspunkt de er brukt opp. Vi vil bl.a. sørge for at sporbarheten blir bedre."

Komiteen har merka seg Riksrevisjonen si etterlysning av referat eller dokumentasjon som gjer det mogleg i ettertid å kontrollere korleis restruktureringsmidlane er brukt. Komiteen vil streke under statsråden si plikt til å skaffa til veges dokumentasjon i tråd med statens sitt økonomireglement.

Komiteen meiner det no er tilfredsstillande sannsynleggjort at restruktureringsmidlane faktisk har blitt nytta i samsvar med Stortinget sine intensjonar og føresetnader.

Komiteen legg til grunn at Stortinget relativt raskt får ei samla utgreiing av korleis Mesta AS har brukt restruktureringsmidlane.

16. UTENRIKSDEPARTEMENTET

16.1 Sammendrag

16.1.1 Utenriksdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2005

16.1.1.1 GENERELT OM RESULTATET AV REVISJONEN

Utenriksdepartementets budsjetterte inntekter for 2005 var 54,3 mill. kroner.

Det er avgitt to avsluttende revisjonsbrev, begge uten merknader.

Revisjonen av regnskapet for Utenriksdepartementet viser at det fortsatt er svakheter i departementets forvaltning av tilskudd. Det er også tatt opp forhold knyttet til departementets praktisering av arbeidsmiljølovens bestemmelser om overtid, og departementets håndtering av korrupsjon i bistandssammenheng.

Kontrollen har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i ett særlovsselskap, NORFUND. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapet.

16.1.1.2 STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Departementets praktisering av arbeidsmiljølovens bestemmelser om overtid

I forbindelse med ordinær lønnsrevisjon i Utenriksdepartementet stilte Riksrevisjonen i brev til departementet spørsmål om departementets praksis ved besettelse av ulike vaktordninger som utføres i tillegg til ordinær arbeidstid, samt ved eventuell dispensasjon til å overstige antall timer, jf. arbeidsmiljølovens bestemmelser om overtid § 106 (§ 49 nr. 1 i tidligere arbeidsmiljølov).

Departementet viste i sitt svar til bestemmelsen i den tidligere arbeidsmiljøloven § 41 a om at arbeidstidska-

pittelet ikke gjelder arbeid av ledende art og arbeid av andre som har en særlig selvstendig stilling innen virksomheten. Det ble også vist til at det er den enkelte virksomhet som er tillagt myndighet til å bestemme hvilke tjenestemenn som skal tilhøre denne gruppen arbeidstakere. Departementet har besluttet at alle embetsmenn til og med underdirektører og alle spesialrådgivere, seniorrådgivere og prosjektledere tilhører gruppen arbeidstakere som har en ledende eller særlig selvstendig stilling. Ordningen tok til å gjelde fra og med 1. januar 2003.

Departementets tilskuddsforvaltning

Budsjettstøtte og riksrevisjoners kapasitet og kompetanse

I Riksrevisjonens uttalelse i Dokument nr. 1 (2005-2006) ble bl.a. betydningen av mottakerlandenes riksrevisjoner når det gjelder god offentlig forvaltning og kontroll med bistandsmidler, understreket. Riksrevisjonen uttalte også at Utenriksdepartementet burde vurdere å bidra til å styrke riksrevisjonene der dette var aktuelt.

På denne bakgrunn har Riksrevisjonen i brev til Utenriksdepartementet bedt om å få opplyst hvilke land Norge i dag yter budsjettstøtte og sektorstøtte til, samt til hvilke land slik støtte planlegges gitt i 2006. Det ble videre spurt om hvordan departementet har avtalt eller vil avtale at revisjon av disse midlene skal foretas, samt en vurdering av det enkelte lands riksrevisjons kompetanse, kapasitet og ressurser til å foreta slik revisjon. Riksrevisjonen ba i tillegg om opplysninger om hvorvidt departementet støtter eller vurderer støtte av den enkelte riksrevisjon. Det ble også spurt om for hvilket regnskapsår de enkelte riksrevisjonene har avgitt sin siste revisjonsrapport, og om departementets vurdering av rapportenes kvalitet.

Departementet har svart at det gis generell budsjettstøtte og støtte til ett eller flere sektorprogram i følgende land: Tanzania, Mosambik, Zambia, Malawi, Uganda, Nicaragua, Vietnam og Øst-Timor.

Departementet har i sitt svar foretatt en vurdering av kompetanse og kapasitet hos riksrevisjonene i de berørte mottakerlandene. Vurderingen av de enkelte riksrevisjonene varierer fra at revisjonen er ansett som en av de beste i regionen, til at kompetanse og kapasitet er lav. Flere riksrevisjoner har en utfordring når det gjelder grad av reell uavhengighet. I to av landene blir revisjonen foretatt av internasjonale revisjonsfirmaer.

Departementet opplyser videre at det blir gitt støtte til alle mottakerlands riksrevisjoner fra de landene som gir budsjettstøtte.

De fleste av riksrevisjonene har avgitt revisjonsrapporter til og med regnskapsåret 2004. Kvaliteten på årsrapportene varierer, men departementet uttaler at det har vært en forbedring i de seneste årene.

Nødhjelp gitt i forbindelse med flodbølgekatastrofen i desember 2004

Stortinget bevilget 1,1 mrd. kroner til hjelpearbeidet etter flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav 26. desember 2004.

Riksrevisjonen har foretatt en revisjon av departementets forvaltning av støtte gitt til 12 frivillige organisasjoner over bevilgningen. Revisjonen viste at departementet responderte raskt på søknader om midler til frivillige organisasjoner, noe som sørget for at hjelpearbeidet kom hurtig i gang.

Det er imidlertid risiko for at mottakere har fått utbetalt mer penger enn hva behov og kapasitet tilsier. Fra Riksrevisjonens side er det stilt spørsmål om hva departementet generelt har gjort i tilknytning til omfordeling, eventuelt tilbakebetaling av midler utover behov og ved eventuelt endret forutsetning for tildeling.

Departementet har bl.a. svart at det følger gjeldende retningslinjer for tilskuddsforvaltning for omfordeling av midler. Disse innebærer at eventuelle overskytende midler tilbakeføres ved utløpet av prosjektperioden, normalt ett år etter tildeling. Annen bruk av midlene enn opprinnelig godkjent kan unntaksvis godkjennes etter en separat vurdering. Det har vært få søknader fra organisasjonene om godkjenning av endringer og justeringer i prosjektene.

Departementet bekrefter at prosjektperioden for de humanitære midlene normalt har en varighet på ett år. Mottakerne har en rapporteringsfrist på seks måneder, noe som anses nødvendig for at organisasjonene på en tilstrekkelig grundig måte skal kunne utarbeide rapport og regnskap, samt få utført revisjon. De fleste organisasjonene er flinke til å holde departementet jevnlig oppdatert om prosjektframgang, enten gjennom skriftlige statusrapporter eller muntlige oppdateringer, og plikter ellers å orientere departementet ved vesentlige endringer i prosjektet. I tillegg foretar departementet og utestasjonene fortløpende kontroll ved utvalgte prosjekt og feltbesøk.

Håndtering av korrupsjon

Riksrevisjonen har gjennomført en revisjon av Utenriksdepartementets håndtering av mulig korrupsjon i bistandssamarbeid. Hensikten har vært å vurdere de retningslinjene som er etablert til bruk i departementets underliggende enheter når det gjelder å forebygge, kontrollere og rapportere mistanke om, eller avdekke korrupsjon.

Revisjonen viser at departementet ikke har etablert tilstrekkelige rutiner for håndtering av eventuell mistanke om og avdekking av korrupsjon. Slike rutiner vil kunne gi en enhetlig behandling og reaksjon overfor tilskuddmottaker, sikre etterlevelse av norsk politikk på området og samtidig gi departementet en oversikt over omfang og typer av misligheter i tiltak støttet over departementets budsjett. Departementet har videre ikke rutinemessig utarbeidet oversikter over registrerte tilfeller av mistanke om eller avdekking av korrupsjon. En liste over korrupsjonstilfeller eller mistanke om korrupsjon kan utarbeides på bakgrunn av årsrapportene fra de respektive bistandsambassader, og vil også kunne være et grunnlag for utarbeidelse av framtidige handlingsplaner.

Det er opplyst fra departementets side at arbeidet med å utarbeide en oppdatert veiledning om behandling av korrupsjonsmistanker innenfor bistandssamarbeidet vil bli satt i gang om kort tid og planlegges slutført i løpet av 2006. Det vil i den forbindelse også bli

vurdert om det skal utarbeides lokale rutiner på den enkelte bistandsambassade for rapportering til departementet.

Departementet uttaler videre at det vurderer å etablere en samlet oversikt over saker hvor det har vært mistanke om eller slått fast misligheter og korrupsjon.

16.1.1.3 UTENRIKSDEPARTEMENTETS FORVALTNING AV STATENS INTERESSER I SELSKAPER M.M.

I statsrådets beretning for 2005 er det blant annet pekt på at NORFUNDS virksomhet som helhet resulterte i et årsoverskudd på 93,9 mill. kroner etter reverserte nedskrivninger på 25,4 mill. kroner. Fondet hadde for første gang et resultat i balanse med et overskudd på ca. 1 mill. kroner. Dette resultatet forutsetter at virkningene av valutakursendringer og innbetalinger på låneordningen som NORFUND har overtatt etter Norad, holdes utenom. Departementet er tilfreds med resultatet og fondets virksomhet og peker for øvrig også på at NORFUND skal forholde seg aktivt til sitt sosiale samfunnsansvar, herunder internasjonale standarder for helsesikkerhet, miljø og sosiale spørsmål. Departementet konkluderer med at NORFUND har drevet sin virksomhet i henhold til gjeldende retningslinjer, og at departementet er tilfreds med fondets virksomhet for året. I 2006 har NORFUNDS styre engasjert Ernst og Young til å utarbeide en rapport om internkontrollen i selskapet. Det er også i pressen den siste tiden stilt en rekke kritiske spørsmål rundt flere forhold av NORFUNDS virksomhet. Riksrevisjonen vil gjennomføre en nærmere undersøkelse av NORFUNDS virksomhet.

16.1.2 *Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader*

Riksrevisjonen har ikke vesentlige merknader til noen av regnskapene.

16.1.3 *Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning*

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning.

16.1.4 *Riksrevisjonen uttaler*

Det er for regnskapsåret 2005 avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har videre ikke hatt merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i NORFUND.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet arbeider med å justere sine rutiner på flere av områdene Riksrevisjonen har tatt opp, og at opplæring, rådgivning og kompetanseutvikling vektlegges i økende grad.

Riksrevisjonen har videre merket seg at departementet i samarbeid med Norad er i ferd med å utarbeide oppdaterte retningslinjer for forvaltningen av budsjettstøtte hvor det bl.a. vil legges vekt på ambassadenes ansvar for å vurdere kvaliteten på de rapporter som mottas fra de nasjonale riksrevisjonene. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at det oppnås tilstrekkelig sikkerhet for at de kontrolltiltak som gjennomføres, bekrefter at midlene blir brukt som forutsatt.

Riksrevisjonen har også merket seg at departementet deler Riksrevisjonens syn om at det var høy risiko for

at tilskuddsmottakerne i forbindelse med flodbølgekatastrofen i Asia fikk utbetalt mer penger enn hva kapasitet og behov skulle tilsi. Departementet har i denne situasjonen hatt en tettere og mer løpende kontakt med mottakerne enn det som er vanlig, og har tilstrebet en forskriftsmessig arkivering av relevant informasjon knyttet til løpende tilbakerapportering og oppfølging. Departementet ser imidlertid at praksisen på dette punkt kan forbedres ytterligere. Riksrevisjonen vil understreke betydningen av at departementets vurderinger synliggjøres i større grad enn det som har vært gjort i denne sammenheng.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet har etablert et godt fundament i forbindelse med forberedelse og avtaleinngåelse for å forebygge korrupsjon i tilknytning til bistandssamarbeid. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vurderer å etablere en samlet oversikt for varsling og oppfølging over saker hvor det har vært mistanke om eller slått fast misligheter og korrupsjon. Riksrevisjonen mener at dette er et viktig tiltak for å forbedre rutinen på dette området.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil vurdere sin praksis vedrørende praktiseringen av arbeidsmiljølovens bestemmelser og sørge for at eventuelle misforhold blir brakt i samsvar med loven.

Riksrevisjonen vil for øvrig vise til en undersøkelse av integrering av likestilling i norsk bistand til Nicaragua og Uganda, jf. Dokument nr. 3:11 (2005-2006).

16.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at det er avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader, og at det heller ikke har vært merknader til statsrådets forvaltning av statens eierinteresser i NORFUND. Det har i pressen vært tatt opp en rekke kritiske forhold vedrørende NORFUND. Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen nå skal gjennomføre en nærmere undersøkelse

av NORFUNDs virksomhet, og avventer denne gjennomgangen.

Komiteen har merket seg at Regjeringen har bemerkninger knyttet til departementets forvaltning av tilskudd, departementets praktisering av overtidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven og håndtering av korrupsjon i bistandssammenheng. Komiteen har også merket seg departementets kommentarer og tiltak som iverksettes for oppfølging.

Komiteen vil særlig trekke fram Riksrevisjonens antegnelser vedrørende korrupsjon, og at det ikke er etablert tilstrekkelige rutiner for håndtering av eventuell mistanke om og avdekking av korrupsjon. Komiteen vil understreke betydningen av å ha gode og sikre rutiner på dette området og forutsetter at departementet prioriterer arbeidet med forbedringer og tiltak.

Komiteen slutter seg for øvrig til at tidligere saker det har vært merknader til, nå kan ansees for avsluttet.

17. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen foreta en ny gjennomgang av de regionale helseforetakenes situasjon når det gjelder økonomi og styring, herunder forholdet til balansekrav og åpningsbalanse, og legge frem egen sak for Stortinget snarest mulig og senest ved utgangen av 2007.

18. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 1 (2006-2007) - om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettterminen 2005 - vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 27. mars 2007

Lodve Solholm

leder og ordf. for Fiskeri- og kystdepartementet

Berit Brørby

ordf. for Barne- og likestillingsdepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Per-Kristian Foss

ordf. for Kultur- og kirke- departementet og Olje- og energidepartementet

Carl I. Hagen

ordf. for Finansdepartementet og Miljøverndepartementet

Svein Roald Hansen

ordf. for Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Forsvarsdepartementet

Magnhild Meltveit Kleppa

ordf. for Helse- og omsorgsdepartementet og Samferdselsdepartementet

Ola T. Lånke

ordf. for Justis- og politidepartementet og Utenriksdepartementet

Inge Ryan

ordf. for Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet

Ivar Skulstad

ordf. for Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet

Vedlegg 1**Brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen til Helse- og omsorgsdepartementet, datert 1. februar 2007****Dokument nr. 1 (2006-2007) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettterminen 2005**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til Riksrevisjonen sine merknader til Helse Sør RHF i Dokument nr. 1 (2006-2007). Her er Kreftregisteret (Rikshospitalet-Radiumhospitalet HF) fylldig omtalt, likeeins Kreftregisterets fond.

Komiteen ønsker svar på følgende spørsmål om både Kreftregisteret og fondet:

1. Kva slags funksjon har egentleg Kreftregisterets fond?
2. Kvifor er pengar frå private legemiddelfirma blitt overført dit?
3. Kva er grunnen til at verken fondet eller desse overføringane var kjent for revisor?

4. Har desse overføringane til fondet ført til at det er gjeve feilaktig informasjon om Kreftregisteret i St.prp. nr. 1 over fleire år? Meiner statsråden at dette i så fall også kan ha ført til for høge statlege løyvingar til Kreftregisteret?

I tillegg viser komiteen til oppslag i VG den 30.12.2006 vedrørende utbetalingar frå vaksineproduzenten Merck til tilsette ved Kreftregisteret. Der uttaler statsråden at ho "vil skjerpe regelverket for kontakt mellom helsepersonell og legemiddelindustri, etter avsløringene om Kreftregisteret og forskeres skjulte pengeavtaler."

5. Kva er status i arbeidet med å endra dette regelverket?

Vedlegg 2**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til Kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 19. februar 2007****Dokument nr 1 (2006-2007) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettterminen 2005**

Eg viser til brev av 1. februar 2007 frå kontroll- og konstitusjonskomiteen. Innleiingsvis vil eg kome med desse opplysningane:

Kreftregisterets fond vart oppretta i 1989. Fondet er registrert som ei sjølvstendig stifting med eit ideelt formål der midlane skal brukast til tiltak eller prosjekt som er relaterte til det ideelle formålet Kreftregisteret har. Fondet/stiftinga har ein historikk som starta i 1951 ved at Landsforeningen mot kreft mottok ei rekkje testamentariske gaver og andre gaver til forskning. Desse midlane stod på konto i Landsforeningen mot Kreft. Foreininga etablerte og dreiv Kreftregisteret til staten ved Sosialdepartementet overtok ansvaret, og deretter etablerte ein òg stiftinga. Det blir ført ein sjølvstendig rekneskap for fondet utanom Kreftregisteret, og stiftinga blir derfor revidert av eit anna revisjonsfirma enn det som har ansvaret for revisjon av RHF Sør med dotterselskap. Riksrevisjonen har vore orientert om stiftinga sidan ho vart revidert av Riksrevisjonen til og med 1997.

Spørsmål 1: Kva slags funksjon har egentleg Kreftregisterets fond?***Svar:***

Fondet/stiftinga har som formål å støtte Kreftregisteret, og å etablere ny kunnskap og spreie kunnskap som bidreg til å redusere kreftsjukdom, mellom anna innsamling og kvalitetssikring av grunnlagsdata for kreftforskning. Fondet/stiftinga har såleis eit vedtektsfesta

formål som er samanfallande med Kreftregisteret sitt formål. Fondet er etablert i samarbeid mellom Kreftforeningen og Kreftregisteret, og departementet har vore orientert om etableringa av stiftinga.

Spørsmål 2: Kvifor er pengar frå private legemiddelfirma blitt overført dit?***Svar:***

I 2004 vart det inngått ein avtale mellom Kreftregisteret og lækjemiddelfirmaet MSD, der Kreftregisteret påtok seg å vere eit nasjonalt oppfølgingssenter for studium i samband med utvikling og lansering av vaksine mot livmorhalskreft. Ifølgje Kreftregisteret var dette første gong det vart innleidd eit slikt kommersielt samarbeid.

Kreftregisteret opplyser i brev av 31.01.07 til departementet mellom anna:

"Etter at direkte og indirekte kostnader (overhead) var dekket, forhandlet Kreftregisteret frem ytterligere et beløp som MSD skulle betale årlig. Det er dette tilleggsbeløpet som betales til Kreftregisterets fond. Tilleggsbeløpet fremgår direkte av samarbeidsavtalen med vedlegg. Det var imidlertid et krav fra MSD om ikke å kalle det gave. Beløpet ble arbitrært satt til 20 % av "Personell cost" etter forhandling, men er altså et ekstra påslag, og derfor ble det kalt "tilsvarende overhead". Begrepsbruken "overhead" for dette beløpet er derfor misvisende. Vi beklager bruk av et begrep som ikke beskriver innholdet på en riktig måte... Prosjektet har ikke belastet Kreftregisterets offentlige tilskudd."

Etter at Riksrevisjonen tok opp dette i Dokument nr. 1 (2006-2007), vart midlane som vart overførte frå

MSD til stiftinga, overførte til Krefregisteret og registrerte i rekneskapen der.

Spørsmål 3: Kva er grunnen til at verken fondet eller desse overføringane var kjent for revisor?

Svar:

Revisjonsfirmaet PwC vart valt til ekstern revisor i Helse Sør i samband med etableringa av helseføretaka 2002. Som ei følgje av dette er PwC vald revisor for alle dotterføretak i føretaksgruppa, inkludert Rikshospitalet - Radiumhospitalet HF og det tidlegare Radiumhospitalet HF. Rekneskapen til Krefregisteret inngår som ein del av finansrekneskapen til Rikshospitalet - Radiumhospitalet HF. Det blir ikkje skrive ut ei eiga revisjonsmelding for Krefregisteret.

PwC har vore kjent med at det i tilknytning til Rikshospitalet - Radiumhospitalet HF er ei rekkje legat, stiftingar og fond som ikkje har same eigar. Desse er ikkje underlagde revisjon frå PwC, som berre har ansvaret for dei juridiske einingane helseføretaka utgjør. Dei andre einingane har eigne revisjonsordningar som strekkjer seg tilbake til tida før etableringa av helseføretaka.

Saka har vore lagd fram for det nemnde revisjonsfirmaet, som har uttala dette:

"Transaksjoner mellom Helseføretakene og andre juridiske enheter revideres etter god revisjonsskikk. Det betyr at det med utgangspunkt i en risikoanalyse og vesentlighetsvurderinger blir foretatt gjennomgang og testing av de interne kontrollrutinene som er avgjørende for at helseføretakets finansregnskap er avlagt i overensstemmelse med Regnskapsloven, samt stikkprøver på enkeltransaksjoner. De aktuelle transaksjonene ble ikke avdekket gjennom stikkprøver eller ved revisjon av prosjektrengskaper. PwC ble imidlertid oppmerksom på de aktuelle transaksjonene i forbindelse med den utvidede gjennomgang PwC foretok vinteren og våren 2006. Transaksjonene ble etter dette fulgt opp av PwC.

Det føres separat regnskap for Krefregisterets fond, og dette inngår således ikke som en del av Krefregisterets regnskap eller regnskapssystem.

Ved regnskapsavleggelsen for 2004 er det ingen poster i mellomværende mellom Krefregisteret og Krefregisterets fond, da innbetalt beløp allerede var overført bankkontoen til Krefregisterets fond.

Når det gjelder 2005-regnskapet fremgår det av fondets regnskaper at det ikke er inntektsført noen andel av MSD-kontrakten."

Eg har fått opplyst frå Helse Sør RHF at dei har basert vurderingar sine på dei funna som har kome fram ved revisors gjennomgang, og det blir her vist til at det frå Helse Sør RHF's side vart teke initiativ til at revisor skulle ta ein utvida gjennomgang av rekneskapane til Krefregisteret når det kom påstandar om at det var gjort overføringar til fondet.

Spørsmål 4: Har desse overføringane til fondet ført til at det er gjeve feilaktig informasjon om Krefregisteret i St.prp. nr. 1 over fleire år? Meiner statsråden at dette i så fall også kan ha ført til for høge statlege løyvingar til Krefregisteret?

Svar:

I dei årlege budsjettproposisjonane (St.prp. nr. 1) rapporterer departementet om bruk av tilskot til Krefregisteret over kap. 737, post 70 i tråd med økonomireglementet og løyvingreglementet til Stortinget. Rapporteringa omfattar rekneskap, saldert budsjett, og ein kortfatta resultatrapport over verksemda i forhold til formålet med Krefregisteret.

Departementet baserer dei årlege budsjettproposisjonane på budsjettinnspel frå Helse Sør RHF. Eg meiner etter det som er opplyst, at det er gitt korrekt informasjon til Stortinget, og at dei statlege løyvingane er i samsvar med dei opplysningane som er lagde til grunn i budsjettforslaga.

Eg viser til Dokument 1 der det kjem fram at departementet har følgd opp dette i forhold til Helse Sør.

Krefregisteret informerer i brev av 31.01.07 om at dei vil setje i verk ytterlegare tiltak for å forbetre og sikre styring, kontroll og habilitet i stiftinga, og mellom anna vurdere behov for endringar av vedtektene for stiftinga inkludert ei endring av styret og ein gjennomgang av praksis for tilleggsbetalingar i samband med bidrags- og oppdragsforskning i Krefregisteret. Vidare vil opplysningar av organisatorisk art og rekneskap til stiftinga bli lagde ved rekneskapen til Krefregisteret ved innrapportering, og vil derfor følgje praksis som er i samsvar med økonomiregelverket for staten.

Krefregisteret framhevar i brev at midlane i stiftinga er nytta i tråd med formålet til Krefregisteret:

"Når det gjelder Fondet og organiseringen av dette, har vi gått gjennom de faktiske forhold slik det fremgår av 21.12.06-dokumentet. Konklusjonen er at pengeoverføringer både fra Merck og andre givere til Fondet er skjedd i tråd med intensjonene."

I tråd med det som er sagt ovanfor, meiner eg at midlane er brukte i samsvar med formålet, og at departementet, etter dei opplysningane eg har fått, såleis ikkje har gitt feilaktig informasjon om Krefregisteret i dei årlege budsjettproposisjonane.

Eg vil forsikre meg om at det blir gjennomført ein revisjon i den aktuelle saka for å få ei stadfesting om at tiltaka er gjennomførte.

Spørsmål 5: Kva er status i arbeidet med å endra dette regelverket?

Svar:

I etterkant av VG-oppslaget har eg sett i gang eit arbeid i departementet med tanke på å vurdere korleis regelverket kan forbetrast. Arbeidet er i startfasen, men eventuelle lovendringsforslag må sendast på ekstern høyring.

Eg vil mellom anna vurdere regelverket som gjeld for dei regionale helseføretaka og helseføretaka. Det kan vere formålstenleg å lovfeste enkelte overordna prinsipp for samhandling mellom institusjonar og industri, eventuelt også å lovfeste ei plikt for føretaka til å passe på at dei tilsette driv si verksemd i samsvar med det som følgjer av lov- og forskriftsverk, og eventuelle interne retningslinjer om gåver, attåtyrke o.l.

Eg vil òg vurdere om det er andre rettslege og ikkje-rettslege tiltak som kan vere med på å sikre at helsepersonell driv si verksemd i samsvar med det som følgjer av formelt regelverk og eventuelle interne retningslinjer om gåver, attåtårke o.l. Eg vil understreke at dei lovene og reglane som gjeld, rutinemessig må gjerast kjende for alle tilsette.

Vidare vil eg be alle helseføretak om ei oversikt over alle legat, fond og stiftingar som har ei tilknytning til helseføretaka, sjølv om dei ikkje inngår i den juridiske rekneskapstilknytninga. Denne oversikta skal leggjast

ved årsrekneskapen i noteform og vere ein del av opplysningsplikta frå helseføretaka.

Vidare vil eg be helseføretaka sjå til at det er etablert innsyn og kontrolltiltak som sikrar at inn- og utbetalningar til fond, legat o.a. blir rekneskapsførte i tråd med gjeldande lov, regelverk og retningslinjer.

Avslutningsvis viser eg til at eg i samband med ny helseforskningslov vil føreslå å lovfeste krav til openheit om finansiering av kvart enkelt forskingsprosjekt.

Dette kan, slik eg ser det, bidra til å styrkje befolkninga sin tillit til at forskning er fri og uavhengig.

Vedlegg 3

Referat frå opne høyringar om

Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005 (Dokument nr. 1 (2006-2007))

Høyring onsdag 7. februar 2007:

– Restruktureringsbevilgning til Mesta AS

Tidlegare samferdselsminister Torild Skogsholm	* 3
Nærings- og handelsminister Dag Terje Andersen	* 9
Styreleiar i Mesta AS Frode Alhaug	*14

Høyring måndag 12. februar 2007:

– IKT-sikkerhet i trygdeetaten

Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen	*20
Direktør i Arbeids- og velferdsdirektoratet Tor Saglie	*26

Høyring tysdag 13. februar 2007:

– Forhold vedrørende Barne- og likestillingsdepartementets styring av

Barne-, ungdoms- og familieetaten

Tidlegare barne- og familieminister Laila Dåvøy	*31
Familie- og likestillingsminister Karita Bekkemellem	*38

Open høyring i kontroll- og konstitusjonskomiteen onsdag den 7. februar 2007 kl. 12

Møteleiar: L o d v e S o l h o l m
(leiar i komiteen)

S a k :

Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005 (Dokument nr. 1 (2006-2007))

– Restruktureringsbevilgning til Mesta AS

Møteleiaren: På vegner av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil eg få ønskje velkomen til denne høyringa. Komiteen har vedteke å halde opne kontrollhøyringar som eit ledd i behandlinga av Dokument nr. 1 for 2006–2007 Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005.

Komiteen skal halde tre høyringar i samband med handsaminga av rapporten frå Riksrevisjonen. Tema for desse høyringane er:

- restruktureringsløyvingane til Mesta AS
- IKT-tryggleiken i Trygdeetaten
- tilhøve vedkomande Barne- og likestillingsdepartementet sin styring av Barne-, ungdoms- og familieetaten

Tema for høyringa i dag er restruktureringsløyvingane til Mesta AS.

Dei hovudproblemstillingane som komiteen ønskjer å bli orientert om under høyringa, er:

- Kvifor ligg det ikkje føre dokumentasjon eller referat som gjer det mogleg å kontrollere bruken av restruktureringsløyvingane til Mesta AS?
- Er det i dag råd å sannsynleggjere korleis løyvingane har blitt disponerte?
- Er det nokon fare for at løyvingane kan ha blitt nytta til å skaffe Mesta AS urimelege føremoner overfor konkurrentar i same bransje?

Komiteen har invitert følgjande til høyringa:

- tidlegare samferdselsminister Torild Skogsholm
- nærings- og handelsminister Dag Terje Andersen
- styreleiar i Mesta AS Frode Alhaug

Det vil bli teke stenografiske referat frå høyringa, og referatet vil følgje som vedlegg til komiteen si innstilling til Stortinget.

Komiteen si von er at denne høyringa vil gi naudsynte opplysningar om saka og gi naudsynt bakgrunn for å trekke dei rette konklusjonane i innstillinga til Stortinget.

Eg gjer merksam på at dette er ei open høyring. Teiepliktige opplysningar kan komiteen berre motta for lukka dører. Det er difor viktig at alle deltakarane i denne opne høyringa lèt vere å omtale nokons personlege forhold, eller å kome inn på noko som kan betraktast som forretningsløyndomar. Dersom eit spørsmål ikkje kan svarast på utan å røpe opplysningar som er under teieplikt, bør den innkalla gjere komiteen merksam på dette. Den innkalla kan oppmode komiteen om å få avgi forklaring heilt eller delvis for lukka dører. Dersom slik oppmoding blir

sett fram, skal komiteen avbryte høyringa og handsame spørsmålet i lukka møte.

Dei prosedyrane som er fastsette i reglementet for opne kontrollhøyringar, vil bli følgde. I denne høyringa får dei som er inviterte, halde ei innleiing på 10 minutt. Etter det får først saksordføraren, som er Magnhild Meltveit Kleppa frå Senterpartiet, 10 minutt til utspørjing. Deretter får kvart parti 5 minutt til å spørje ut dei inviterte. For at komitemedlemene skal få stilt dei spørsmåla som er naudsynte, vil eg be om at dei som svarer, gjer det så kort og konsist som råd er.

Når utspørjinga er over, får dei inviterte 5 minutt til ei oppsummering dersom dei ønskjer det.

*Høyring med tidlegare samferdselsminister
Torild Skogsholm*

Møteleiaren: Då er vi klare til å starte opp, og eg vil først ønskje tidlegare samferdselsminister Torild Skogsholm velkomen. Du får 10 minutt til ei innleiing.

Torild Skogsholm: Takk!

For det første har jeg lyst til å kommentere de tre hovudproblemstillingene som komiteen sier at man ønsker å få belyst, på en kanskje litt ukontroversiell måte:

- Hvorfor foreligger det ikke dokumentasjon eller referat som gjør det mulig å kontrollere bruken av disse midlene? Der er mitt svar at det foreligger dokumentasjon.
- Er det mulig å sannsynliggjøre hvordan bevilgningene er blitt disponert? Der er svaret ja.
- Er det noen fare for at bevilgningene er blitt benyttet til å skaffe Mesta urimelige fordeler overfor konkurrenter i samme bransje? Der vil jeg ut fra den kunnskapen jeg har, si: Nei, tvert imot.

Så skal jeg utdype dette. Det ble gjennomført en grunnleggende, stor omlegging av Statens vegvesen i 2002–2003. Man foretok et skille mellom forvaltning og produksjon, og i internasjonal sammenheng vil jeg si at vi var et foregangsland i så måte. Man la opp til en mye klarere rolledeling mellom hva som er forvaltning, og hva som er rein produksjon. Gjennom dette så man bl.a. for seg at man kunne hente ut en effektivitetsgevinst på ca. 850 mill. kr pr. år sammenliknet med utgangspunktet. På vegsektoren er dette enormt mye penger. Så dette var et grep som Bondevik II-regjeringen ønsket å ta.

Jeg oppfatter det også slik at konkurrentene til det som da var Statens vegvesens produksjon, ønsket denne endringen veldig velkommen. Man stod overfor en situasjon hvor det – for å kalle det det – gamle Statens vegvesen hadde ca. 10 000 ansatte. Når man delte dette mellom produksjon og forvaltning, ble det ca. 5 000 på hver. Både det som forble forvaltning og det som skulle gå inn i produksjon, ville da ha en overtallighet når det gjaldt ansatte. Cirka 5 000 skulle gå over til produksjon, som skulle omgjøres til et eget AS. Man fant ut at når man skulle gå over til full konkurranseutsetting på all produksjon, hadde man behov for større kompetanse på bestillersiden. Så ca. 250 av de 5 000 man i utgangspunktet skulle flytte over, forble

i Statens vegvesen. Med andre ord: Man skulle flytte over 4 750 personer. Da var utgangspunktet at man hadde en overtallighet. Dette var innspill vi allerede hadde fått fra Statens vegvesen før vi hadde besluttet at vi skulle omdanne til et AS. Det forelå allerede et forslag fra regjeringen før Bondevik II, altså fra første Stoltenberg-regjering, om å gjøre produksjonsvirksomheten om til en divisjon. Da stod man også overfor en overtallighet. Denne overtalligheten ville bli enda større når man skulle ut i konkurranse, for da var det rimelig å anta at også konkurrenter ville kunne ta en del av det markedet som Statens vegvesens produksjonsvirksomhet hadde hatt i utgangspunktet, som de hadde hatt direkte tilgang til. Det betyr at man stod overfor en overtallighet i Mesta på mellom 1 000 og 1 500 ansatte. Dette var statsansatte med de rettighetene som statsansatte har.

Da vi startet arbeidet med dette, hadde vi mange møter med de ansatte og med de ansattes tillitsmenn. La meg si det slik: Det hadde ikke vært mulig – og jeg mener det ikke hadde vært forsvarlig heller – å gjennomføre dette uten at man hadde fått til dette restruktureringsprogrammet og, for å si det slik, også midler til dette.

Dette var det gjennomført analyser av allerede i Vegvesenet. Eksterne konsulenter ble satt i gang med å gjøre beregninger av hvilket beløp dette skulle være på. Man beregnet det da til å koste 1 468 mill. kr, altså 1,468 milliarder kr. De midlene vi nå snakker om, er det man kaller restruktureringsmidler. I tillegg var det behov for – la meg si – omskoleringstiltak og andre tiltak som skulle sette en del av de ansatte i stand til å gå inn i den konkurransesituasjonen man nå skulle inn i, som man ikke hadde hatt før. Det valgte man å kalle omstillingsmidler.

Stortinget vedtok enstemmig åpningsbalansen til Mesta. I den lå det midler til en type ventelønn og omskolering, som lå inne i egenkapitalen. Det var det full enighet om. I tillegg vedtok man at det skulle bevilges 1,468 milliarder kr til restrukturering. I den proposisjonen som var lagt fram for Stortinget, hadde man definert hva som skulle ligge der, bl.a. tidligpensjon, og også økte kostnader i forhold til at man skulle være knyttet til Statens Pensjonskasse i fem år, i hvert fall. Der lå også dette med flyttekostnader. Dette var beløp som både var beregnet av eksterne konsulenter og var kvalitetssikret i flere omganger. Den prosessen var Riksrevisjonen selvfølgelig orientert om.

Man kunne valgt å gjøre det annerledes. Man kunne valgt å ta bare den bemanningen man ville ha i det konkurranseutsatte selskapet, Mesta, og latt resten være igjen i Statens vegvesen. Det valgte man ikke å gjøre. Man besluttet at omstillingen skulle skje i selskapet, og ikke i Statens vegvesen. Vi kunne valgt den andre modellen, og da ville det samme beløpet måtte vært til disposisjon, men det ville vært innenfor Statens vegvesen. Vi valgte å gjøre det i Mesta, for vi mente at de skulle være i stand til å håndtere det på en god måte.

Det er egentlig rammene – i stort – rundt det som skjedde, og jeg syns det er viktig å ha det med seg i bakhodet. Det hadde ikke vært mulig å skille ut et selskap som skulle gå inn i konkurransemarkedet, uten at man

hadde håndtert de ansatte på en ordentlig måte. Dette var kostnader som ville vært der, definitivt, hvis dette skulle ha forblitt i Statens vegvesen, og det skulle vært håndtert derfra. Det var, som sagt, slik at man stod overfor en situasjon der man så at dette kom til å bli et AS, og der det ble beregnet at det kom til å være en overtallighet på 1 500 personer.

Så til om det foreligger dokumentasjon. Jeg mener at det foreligger dokumentasjon. Jeg har sett på det som finnes av arkiverte dokumenter i departementet, og jeg har fått en ganske god oversikt både over det som ligger dokumentert helt spesifikt, og over i hvilken sammenheng denne dokumentasjonen har vært lagt fram.

Møteleiaren: Du har 1 minutt igjen av taletida.

Torild Skogsholm: Riksrevisjonen har bl.a. fått tilgang til årsregnskapene, med innsyn i hvordan disse restruktureringsmidlene har vært disponert. Det har også jevnlig vært gjennomført kontaktmøter med Samferdselsdepartementet som ikke tilsvarende løpende har blitt rapportert, slik jeg har skjønnet det, til Riksrevisjonen. Men det har vært slik at departementet mener at man har hatt full kontroll på hvordan disse restruktureringsmidlene har blitt benyttet.

Jeg tror jeg stopper der foreløpig, og så kan jeg få spørsmål.

Møteleiaren: Takk.

Da gir eg ordet til saksordførar Magnhild Meltveit Kleppa frå Senterpartiet. – Du har 10 minutt. Ver så god.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar!

Det framgår jo av både Dokument nr. 1 og det som Torild Skogsholm no seier, at her skulle løyvest midlar som fyrst og fremst skulle gå til personalområdet, til tidlegpensjonering, tenestepensjonsordningar, oppretthalding av særaldersgrenser og flyttekostnader, men så seier Riksrevisjonen:

«Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det ikke foreligger dokumentasjon eller referater som gjør det mulig i ettertid å kontrollere bruken av midlene.»

Slik eg forstår det, føreligg det ikkje tilstrekkeleg dokumentasjon eller referat i departementet. Betyr det at du er ueinig med Riksrevisjonen? Og betyr det at du ikkje ser denne saka som kritikkverdig, slik som Riksrevisjonen då gjer?

Torild Skogsholm: Riksrevisjonen hadde tilgang til årsregnskap og var med på generalforsamlingene, ut fra det jeg kan se av dokumentene. For det første har de fått tilsendt alle regnskaper, som var revisorgodkjent, foran hver generalforsamling. De var til stede på alle, bortsett fra én. Jeg sitter med protokoll for ordinær generalforsamling i Mesta, bl.a. fra 2005. Der står det oppført som et eget tema:

«8. Orientering om restruktureringssituasjonen.

Selskapets administrerende direktør redegjorde for restrukturerings situasjonen i Mesta AS.»

Dette var da den siste generalforsamlingen som var avholdt i Samferdselsdepartementet før det ble overført til Næringsdepartementet. Jeg vil si at det ikke er kritikkverdig det som foreligger fra Mesta. Men jeg ser på svaret departementet har gitt til Riksrevisjonen da det var stilt spørsmål om dette, og det syns jeg er for tynt, fordi man kunne ha vist til den dokumentasjonen som allerede var lagt fram, og man kunne ha vist mer i detalj til den orienteringen departementet hadde fått underveis. Så i den grad man skal ta kritikk, mener jeg det er – kanskje – departementet som burde orientert bedre og vist til de dokumentene som allerede var framlagt.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Ja, no er det jo slik at i samhøve med avgjerder om økonomistyring i staten, så ligg det til tilskotsforvaltar å fastsetja aktuelle kontrollpunkt og kven som skal utføra slik kontroll. Eg merkar meg at du no viser til årsrekneskapar. Men kva kontrollpunkt hadde departementet utover rekneskapar?

Torild Skogsholm: Ja, dette var et viktig punkt for departementet og for oppfølgingen av det hele. For det første ønsket vi at omstillingen skulle bli vellykket. Det er en kjempeutfordring å skulle omstille en bedrift med 1 500 overtallige, og jeg må si at jeg har registrert andre omstillinger som ikke har gått så bra, så det at man har klart denne omstillingen på en så god måte, syns jeg man fortjener honnør for. Vi visste at dette kom til å være et viktig punkt, og det skulle bare mangle. Her er det mange konkurrenter som har ventet på denne anledningen til å delta i dette markedet, som har vært delvis lukket for entreprenører. Derfor var vi veldig klare i departementet på at det skulle dokumenteres hva man brukte disse midlene til. Det var et informasjonsmøte mellom Mesta og departementet den 27. mars i 2003, hvor dette eksplisitt var gjort rede for, og hvor det var gitt signaler om hvordan dette skulle loggføres, for å bruke de uttrykkene som var brukt da, og det ble fulgt opp på disse kvartalskontaktmøtene mellom Mesta og departementet. Der gikk man nøye igjennom hvordan dette utviklet seg.

Så har jeg lyst til å kommentere – for dette høres jo ut som et beløp man finner på, man opererte jo med 1 468 mill. kr – at for det første er dette et veldig høyt beløp, og for det andre høres det rimelig nøyaktig ut. Da må vi ikke glemme at dette er et beløp som handler om utgifter som man har hatt på et gitt tidspunkt, pluss framtidige forpliktelser, for det handler også om pensjon. Det betyr også at man må følge med for å se om det utvikler seg den veien som man tror. Til det kan jeg si at det jeg ser av de analysene man gjorde først, er at man trodde at det var flere som skulle ta ut tidligpensjon, enn det reelt sett ble. Derfor ble dette nivået på disse restruktureringsmidlene justert ned da det ble overført til Næringsdepartementet, fordi man så at det var færre – og jeg vil nesten si heldigvis færre – tidligpensjonister enn man hadde sett for seg.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Viss det var slik at statsråden meinte at det skulle nøye kontrollerast, er mitt neste spørsmål: Korleis kan då Riksrevisjonen her visa til

at dei rapportane som departementet mottok, dei inneheldt kun totalsummar, og at det ikkje vart utført ytterlegare kontrollar?

Torild Skogsholm: For det første så foreligger det reviderte regnskaper i Mesta som går igjennom. Fra Mesta fikk vi tilbakemelding underveis – loggført, som vi sa – om hvordan dette ble gjennomført. Departementet så ikke grunn til å gå igjennom hver enkelt type person dette dreide seg om. Man valgte å forholde seg til den revisjonen av det som forelå. Vi har hatt store omstillinger også i andre bedrifter, og jeg vil si at vi har gått lenger i å følge nøye med i hvordan restruktureringen har skjedd i Mesta, enn vi har gjort i andre virksomheter. Så jeg vil si at vi hadde en god kontroll på at Mesta forholdt seg til hvordan disse midlene skulle brukes. Vi kan vise til at Riksrevisjonen har vært orientert om dette og har også vært på alle generalforsamlinger.

Men igjen vil jeg si at departementet kanskje burde ha vært klarere når det gjelder tilbakemeldinger om hvordan man har fulgt med på dette. Jeg mener at departementet hadde god kontroll på det, men at man kunne ha gitt et mer nøyaktig svar til Riksrevisjonen, når de nå sporer dette så lang tid i ettertid.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): I høve til den praksisen som hadde vorte etablert, vil du i ettertid seia at det burde ha vore ført referat frå dei møta mellom departementet og Mesta?

Torild Skogsholm: Ja, man kunne godt ha gjort det. Hvis det hadde gitt enda bedre holdepunkter for f.eks. Riksrevisjonen, mener jeg det godt kunne ha skjedd.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eit siste spørsmål: Det vart ikkje ført referat frå desse møta, men er det slik at du som statsråd til kvar tid var orientert om kva som kom ut av desse møta?

Torild Skogsholm: Det kan jeg svare definitivt ja på, ikke minst fordi den regjeringen jeg satt i, faktisk bevilget mindre penger enn det som lå inne i den proposisjonen som ble lagt fram for Stortinget. Nettopp det gjorde det til en ekstra utfordring for meg å vite at vi faktisk var på det sporet vi skulle være. Vi sa hver gang til Stortinget at dette bare betydde en tidsforskyving av det beløpet som måtte være på plass for at vi i det hele tatt kunne etablere Mesta.

Så ja, jeg mener at jeg var godt orientert, og jeg følte meg trygg på at situasjonen var slik som Mesta beskrev.

Møteleiaren: Takk, då er tida ute.

Vi går vidare til Arbeidarpartiet og Ivar Skulstad. Du har 5 minutt – ver så god!

Ivar Skulstad (A): Takk, leder.

Sporbarheten i bruk av midlene er et vesentlig punkt i Riksrevisjonens merknad, og der er det også en reiser kritikk. Var tidligere statsråd fornøyd med sporbarheten i bruk av midlene når det gjaldt risiko og formålet med be-

vilgningene? Hvis hun ikke var det, hva foretok hun seg for å sikre den sporbarheten?

Torild Skogsholm: Jeg har et veldig klart svar på det: Ja, jeg følte meg helt trygg på at risikoen var vurdert godt. Igjen: Dette er ikke et beløp som man på tidspunkt null vet 100 pst. sikkert hvordan kommer til å bli. Derfor satte vi i flere omganger inn eksterne kvalitetssikrere – og forskjellige eksterne kvalitetssikrere – på dette.

Når det gjelder sporbarheten: Jeg mener det finnes dokumentasjon, også i årsrapportene, der dette omtales, og det finnes årsregnskaper som er revidert av ekstern revisor, og som Riksrevisjonen har hatt tilgang til. Så ja, jeg mener sporbarheten er veldig god, bedre enn i mange andre virksomheter staten eier.

Ivar Skulstad (A): Riksrevisjonen peker på at i årene 2003–2005 er det brukt ca. 990 mill. kr på restrukturering, og derigjennom at det ikke er så godt sporet som tidligere statsråd mener. Finnes det noen annen form for dokumentasjon på bruk av disse midlene enn årsregnskaper?

Torild Skogsholm: Det er 993 mill. kr som er bevilget av de 1,468 milliarder kr. Det betyr for det første at man ikke har fått hele det beløpet som man trodde man måtte ha. Cirka halvparten av dette beløpet er framtidige forpliktelser. Av alle de pengene er altså en del brukt til de tiltakene som har vært gjennomført, og en del gjelder framtidige forpliktelser. Fordi Mesta har ført et så nøye regnskap – det lå i mandatet da de startet – føler jeg meg helt trygg på at det finnes meget god dokumentasjon på dette. Departementet sitter med – som de sier – de aggregerte tallene. Vi har ikke valgt å gå inn på typen personer ansatt i bedriften, men Mesta har meldt til oss at de finnes, og revisor har gått igjennom det.

Møteleiaren: Då er turen komen til Framstegspartiet. Sidan det er eg som skal spørje, overlèt eg klubba til første nestleiar, som er Inge Ryan frå SV.

Inge Ryan overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Lodve Solholm. Vær så god!

Lodve Solholm (FrP): Takk skal du ha.

Du sa i innleiinga di at du ikkje i det heile kunne sjå at desse midlane gav nokon konkurransevidande effekt i forhold til dei selskapa Mesta skulle konkurrere med. Du grunn gav det ikkje. Du sa at det snarare var tvert om. Då vil eg gjerne ha ei grunngeving for kvifor det at ei bedrift får 1 milliard kr som ho kan disponere nesten som ho vil, ikkje skulle ha nokon konkurransevidande effekt, men snarare tvert om. Det kunne vere interessant å få ei grunngeving for det.

Torild Skogsholm: Det finnes to alternativer. Alternativ 1 er at Mesta aldri skulle ha vært etablert. Da ville det ha vært mye mindre konkurranse. Dette er en ganske

tung – jeg holdt på si – øvelse. Dette var ingen øvelse. Det var faktisk slik vi gjorde det. Organiseringen av Statens vegvesen hadde vært tema for debatt i tiår. Jeg vet sjøl at det var en utredning tidlig på 1990-tallet, av Holler-utvalget, som også så på dette med å gjøre produksjonsvirksomheten om til AS. Da valgte man ikke å gjøre det, fordi man så at det lå mange hindringer i veien. Mesta ville aldri ha blitt etablert uten at man hadde håndtert de overtallige på en ordentlig måte. Ett alternativ var altså ikke å gjennomføre dette.

Det andre alternativet ville ha vært å etablere Mesta ved å ta alle de overtallige ut. Da ville Mesta ha sluppet å sitte med den regningen, men ikke Statens vegvesen. Regningen ville ha ligget der uansett.

Og så til spørsmålet: Opplever de en konkurransevidning? Ja, det vil jeg si at de gjør, av én årsak. Det er foretatt nye beregninger som viser at de egentlig har behov for ca. 1,2 milliarder kr i restruktureringsmidler. Det er justert ned, bl.a. fordi det var færre tidligpensjonister. Når de da har behov for 1,2 milliarder og har fått under 1 milliard, så betyr det i praksis at de sitter med en regning på 200 millioner som en konkurrent ikke vil sitte med. Derfor mener jeg at det er på grensen til at dette er en konkurransevidning med negativt fortegn for Mesta, for de har påtatt seg dette oppdraget – jeg holdt på å si – i god tro, og med lovnader fra både regjering og storting om at disse midlene skulle komme.

Lodve Solholm (FrP): Ein kan sjølvsagt diskutere om ein berre skulle brukt private og late vere å opprette Mesta. Men det er politikk – Lat det vere.

Det som eg vil tilbake til, er: Når Mesta trass alt får 1 milliard kr å rutte med og Riksrevisjonen peiker på at det ikkje var så lett å kontrollere og heller ikkje sporbart, er det forunderleg for meg at departementet berre opplyser totalsummen når det blir spørsmål om det. Det kunne vere interessant å få grunngevinga for kvifor ein ikkje gir ei detaljbeskriving til Riksrevisjonen, når ein trass alt behandla 1 milliard av ...

Møtelederen: Da er tida ute, så vi må få et kort svar – unnskyld, det var feil. Beklager, det var dårlig kommunikasjon mellom sekretæren og meg. Bare fortsett!

Lodve Solholm (FrP): Det at ein bruker 1 milliard kr av skattebetalarane sine pengar, og at det ikkje lèt seg gjere å spore dei andre stader enn i totalsummen, det vil eg gjerne ha eit svar på.

Torild Skogsholm: Det er veldig vanskelig å svare kort på dette spørsmålet. Jeg har først lyst til å si: Det er ikke Mesta som har fått 1 milliard å rutte med. Det var 1 500 statsansatte som hadde sine rettigheter, og vi hadde lange forhandlinger for å få på plass en løsning for dem. Så jeg mener det er helt galt å si at det er Mesta som har fått 1 milliard å rutte med. Alternativt – hvis vi virkelig ønsket denne konkurranseutsettingen og etableringen av Mesta – kunne vi valgt å la dem være i Statens vegvesen. Den milliarden ville likevel ha ligget der. Og så: En av de

viktigste drivkreftene for meg for å gjennomføre dette, var at man vil få igjen nesten 1 milliard pr. år.

Lodve Solholm (FrP): Spørsmålet var: Kvifor kunne ikkje Riksrevisjonen få ei meir detaljert beskriving og ikkje berre ein totalsum?

Torild Skogsholm: Riksrevisjonen har fått en nøye beskrivelse av dette, både skriftlig og muntlig og med PowerPoint på en generalforsamling senest i 2005. Så her foreligger ganske mye.

Møtelederen: Da er tida ute – nesten.

L o d v e S o l h o l m tok her igjen over som møteleiar.

Møteleiaren: Då er vi komne til Høgre. Per-Kristian Foss, ver så god!

Per-Kristian Foss (H): Riksrevisjonen har ikke kritisert noe av det som den tidligere statsråd har brukt 90 pst. av sin tid på å forsvare, nemlig at dette ble gjort. Det Riksrevisjonen har kritisert, er departementets kontrollvirksomhet – og utelukkende det.

I henhold til bestemmelser for økonomistyring i staten skal tilskuddsforvalter bl.a. kartlegge risiko i forhold til vilkår og uregelmessigheter. Det skal fastsettes aktuelle kontrollpunkter og hvem som skal utføre kontrollen. Samferdselsdepartementet har mottatt rapporter om bruk av restruktureringsmidlene i 2003 og 2004. Rapportene viser, som det har vært sagt tidligere, kun til totalsummer, og det er ikke utført ytterligere kontroller. Det er dette Riksrevisjonen har kritisert.

Mitt spørsmål er: Mener den tidligere statsråd at hun er på konstitusjonelt trygg grunn ved å bestride Riksrevisjonens tolkning av statens økonomireglement og basere seg på muntlige referater fra lukkede møter hvor det ikke har vært ført referat? Ville hun som statsråd vært på konstitusjonelt trygg grunn hvis hun i Stortinget hadde blitt innkalt på dette grunnlaget og bare hadde muntlig informasjon å bygge på?

Torild Skogsholm: Da har jeg for det første lyst til å si: Ja, jeg føler meg på trygg grunn, for her foreligger ikke bare muntlig orientering, her foreligger også skriftlig regnskap på et ganske detaljert nivå, som ...

Per-Kristian Foss (H): Unnskyld at jeg avbryter, men det har Riksrevisjonen sagt ikke holder. De vil ha kontroll mellom regnskapene, og de vil ha kontrollpunkter etablert. Dette er muligens gjort i de møter som ble avholdt, men det foreligger ikke noe sporbart, altså ikke noen dokumentasjon fra møtene. Spørsmålet er: Hvorfor ble det aldri tatt skritt for å gjøre den dokumentasjonen sporbar, altså det vi kaller referater, som er en ganske vanlig virksomhet i statsforvaltningen, iallfall etter min kunnskap?

Torild Skogsholm: Det har jeg lyst til å kommentere, for jeg har en liste over kommunikasjon som har gått mellom departementet og Riksrevisjonen om denne saken. Den har gått over flere år. Det er i 2007 at man for første gang savner skriftlige referater fra de møtene. Det har vært orientert både muntlig og skriftlig, og Riksrevisjonen har vært til stede. Det har nok vært vanskelig for departementet å skjønne hva forventningene har vært. Man mener at man har fulgt dette godt nok opp gjennom at man har hatt eksterne revisorer og gjennom at Riksrevisjonen har vært inne, både på møter og skriftlig underveis, i tillegg til at departementet har hatt sine møter.

Det kunne nok ha vært ført referater, ikke minst for ettertiden. Det vil helt sikkert være konkurrenter som er på jakt etter det som noen hevder her, at Mesta har 1 milliard til rådighet. Da er det viktig å dokumentere at dette har vært brukt i forhold til de forpliktelsene de påtok seg.

Per-Kristian Foss (H): Jeg skjønner. Det er sikkert ikke bare konkurrenter. Jeg er sikker på at det er folk i Brussel som også vil være interessert i om dette er subsidier i en gitt situasjon. Da er mitt spørsmål: Følte den tidligere statsråd at departementets embetsverk til enhver tid var lysten til å følge opp Riksrevisjonens krav?

Torild Skogsholm: Ja, jeg føler meg ganske trygg på det, hadde de visst at Riksrevisjonen egentlig ønsker mer enn det som ble innrapportert.

Per-Kristian Foss (H): Den tidligere statsråden sa i et tidligere svar at man kanskje kunne vært klarere i tilbakemeldingen til Riksrevisjonen. Betyr det at det var noe som ble gjort, som ikke stod i tilbakemeldingen?

Torild Skogsholm: Kan du utdype det? Jeg skjønnte det ikke.

Per-Kristian Foss (H): Ja, for hvis man kanskje kunne vært klarere på tilbakemeldingen, så betyr det vel – eller for å si det på en annen måte: Kunne man vært klarere på det man gjorde, eller på det man skrev tilbake?

Møteleiaren: Då har du eit halvt minutt på deg!

Torild Skogsholm: Jeg mener at når Riksrevisjonen spør om det har vært gitt god nok dokumentasjon, så kan man vise til dokumentasjon i stedet for bare å vise til at det er kommet inn noe på aggregert nivå, fordi departementet satt på mer opplysninger enn som så. Når Riksrevisjonen spør om det, tror jeg man skal, for å være litt ydmyk, legge seg i selen for å gi et ordentlig svar på det.

Per-Kristian Foss (H): Men da vil vi gjerne ha en skriftlig oppfølging på følgende: Hva var det Riksrevisjonen ikke visste som departementet visste om kontrollpunkter?

Møteleiaren: Då får vi ta det skriftleg. Tida er ute. Vi går til Sosialistisk Venstreparti og Inge Ryan – ver så god! Du har 5 minutt.

Inge Ryan (SV): Takk for det, leder!

Det er vel spurt om det meste, tror jeg, som det kan spørres om her. Men den tidlige statsråden er opptatt av dette med at overtallige måtte behandles på en ordentlig måte, og at en god del av disse midlene måtte brukes til tidligpensjon osv. Var det i de avtalene som ble inngått med overtallige, særlig gunstige ordninger, eller fulgte man på en måte de ordninger som var vanlige ellers i statsforvaltningen når det gjaldt behandling av den type saker?

Torild Skogsholm: Vi fulgte stort sett de vanlige ordningene som gjelder statsforvaltningen. Vi hadde forhandlingsmøter som gjaldt bl.a. tidligpensjonsordning og en videreføring av den, fordi man var i en situasjon der veldig mange av de ansatte hadde en relativt høy gjennomsnittsalder, høyere enn det en tilsvarende bedrift eller en konkurrent ville hatt. Hadde dette vært etablering av en ny virksomhet, ville man ha gått ut og søkt etter folk og stått veldig fritt til å ansette både i forhold til kompetanse og i forhold til det behovet man har. Her overtok man en portefølje som lå der fra før, og for å få de ansatte med på dette måtte vi, som jeg har sagt flere ganger, behandle dem på en ordentlig måte. Derfor forhandlet vi fram noen løsninger som stort sett var i tråd med statsforvaltningen.

Møteleiaren: Då går vi til den siste utspørjaren – Ola T. Lånke frå Kristeleg Folkeparti. Ver så god – 5 minutt!

Ola T. Lånke (KrF): Dette dreier seg jo veldig mye om spørsmålet om dokumentasjon – ikke om det foreligger dokumentasjon, men om dokumentasjonen i det hele tatt er godtagbar, at den er god nok.

Riksrevisjonen sier at det ikke foreligger dokumentasjon eller referater som gjør det mulig i ettertid å kontrollere hva som er utbetalt, og til hvem dette er utbetalt. Torild Skogsholm sier at det foreligger. Så her står på en måte ord mot ord. Vi vet i grunnen ikke så mye hva vi skal tro. Kan det være at Skogsholm mener at Riksrevisjonen har gjort en for dårlig jobb her?

Torild Skogsholm: Riksrevisjonen har en viktig funksjon i forhold til bruken av den typen midler, og det skulle bare mangle om ikke Riksrevisjonen skulle få tilgang til det.

Det som jeg undrer meg litt over, er at denne problemstillingen, denne spørsmålsstillingen, dukker opp i 2007, etter at vi har gått gjennom dette, også med Riksrevisjonen, i de årene jeg satt med ansvaret for dette, før Mesta ble overført til Nærings- og handelsdepartementet.

Mitt spørsmål er mer: Hvorfor ble vi ikke spurt om det underveis? Jeg ser at det kan være et godt argument at det burde vært ført referater fra de møtene, men her starter man altså en jobb i 2003, og først i 2007 spør man om

hvordan man gjennomfører dette. Jeg undrer meg litt over det, men det er Riksrevisjonens fulle frihet å gjøre det.

Ola T. Lånke (KrF): Men når du ser tilbake – du har jo for så vidt sagt at du synes kanskje referatene og de dokumentene som ble overført, var for tynne, og at du på en måte tok selvkritikk på grunn av det – var du selv til stede i noen av disse møtene som var mellom selskapet og departementet? Kan du huske om dette med kontrollmekanismene på noe tidspunkt var diskutert, og hvordan dette skulle kunne spores for ettertiden?

Torild Skogsholm: Ja. For det første: Vi hadde dette informasjonsmøtet den 27. mars 2003, hvor dette med sporbarhet, for å kalle det det – vi kalte det loggføring og dokumentasjon av restruktureringsmidlene – var et veldig viktig tema. Jeg hadde mine møter som generalforsamling, hvor vi gikk gjennom årsregnskap og punktene på dette området. Ellers ble det fra min avdeling, som hadde møte med Mesta, rapportert i kvartalsmøtene. Kvartalsmøtene var ikke jeg med på personlig, men jeg hadde jo også kontakt med styreleder hver gang Regjeringen bevilget mindre penger enn det som var lovt til disse, for å diskutere og gjennomgå situasjonen når det gjaldt restrukturering, for å se om det i det hele tatt var forsvarlig å bevilge mindre penger de aktuelle årene.

Ola T. Lånke (KrF): Når dette nå kommer opp i 2007, og du ser tilbake på den tiden der – med bakgrunn i det du har sagt nå – går det an å spørre deg om du ser ting du kunne ha gjort annerledes?

Torild Skogsholm: Ja, jeg ser flere alternativer, men jeg føler meg trygg på at dette var den beste måten å gjøre det på. Da snakker jeg ikke om selve dokumentasjonen, men om selve bruken av restruktureringsmidler og det å gjøre det i Mesta, for Mesta hadde da alle incentivene til å finne en god løsning på dette raskt. Hvis vi hadde det som en del av forvaltningen, ville det kanskje sjelden, eller kanskje ikke, blitt noe spørsmål om bruken av disse restruktureringsmidlene, som likevel måtte ha vært der. Så det at vi gjør det i Mesta, er i seg selv en måte å synliggjøre hva dette egentlig er, på.

Hvis det er noe jeg gjerne skulle ha gjort annerledes, er det å ha sørget for at Riksrevisjonen kunne si at dette synes vi er en helt grei måte å følge det opp på.

Møteleiaren: Då er vi ferdige der.

Då vil møteleiaren gi ordet til saksordføraren, som ønskjer ordet til eit oppfølgingsspørsmål.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar!

Eg føler nok eit behov for å understreka at det som Dokument nr. 1 handlar om, er altså 993,5 mill. kr, som er utbetalt for 2003, 2004 og 2005, altså: Det er budsjetterminen 2005. Det er jo vanleg prosedyre at budsjetterminen 2005 ikkje kan omtalast i eit dokument som dette før tala ligg føre – så det ikkje er noka misforståing i tilknytning til

det, for det kan nesten verka som om det skulle vera eit påskot her frå Riksrevisjonen til å ta opp dette i 2007.

Opprettinga av Mesta var eit eige stridstema i Stortinget. Det var tre parti som var mot oppretting, og som òg uttala seg kritisk til framgangsmåte og framdrift i omstillingsprosessen. Ser du i ettertid at statsråden skulle ha vore særleg påpasseleg med oppfølging, med kontrollpunkt i relasjon til dei synspunkta som var i Stortinget? No er det høve til nok ein gong å svara på det som heng i lufta her. Det kan høyrast ut som om du antydar at Riksrevisjonen veit meir enn dei skriv her, og det vil eg gi deg høve til å kommentera.

Torild Skogsholm: Når det gjelder stridstema på Stortinget, var dette en sak som det ble mye diskusjon om, og det er ikke rart, for dette var en ganske radikal omlegging. Et av temaene var bl.a. håndtering av overtallighet, som for så vidt ikke hadde noe med omorganiseringen å gjøre, for overtalligheten lå der fra før, men den ble forsterket gjennom at man valgte denne løsningen.

Jeg visste at det kom til å bli fokusert på dette, ikke minst fordi jeg vet at det var konkurrenter som hilste dette velkommen, og som var opptatt av om vi gjorde noen fordelinger når det er et statlig eid selskap. Derfor var vi, i forhold til Mesta selv, så klare på at vi måtte ha et system på rapporteringen om bruken av disse midlene. Ut ifra det jeg hører her og nå – og om det er noe jeg ville ha gjort annerledes, var det å få ført referater fra de møtene, ikke minst for å vise til at det handler om mer enn veldig aggregerte tall.

Jeg synes jo f.eks. at det var gledelig at tidligpensjoneringen ble mindre enn man hadde forutsett. Det betyr at folk kanskje stod i jobb lenger enn de ellers ville ha gjort – eller det det lå an til at de ville gjøre.

Om jeg antyder at Riksrevisjonen vet mer – jeg skal uttale meg veldig forsiktig om Riksrevisjonen, for jeg vet ikke hva de oppfatter at de vet. Men det jeg har referat på, er at Riksrevisjonen har vært til stede på møter der dette har vært tatt opp, og det er dét jeg melder tilbake. Da skal jeg være veldig forsiktig med å si hva de vet og hva de ikke vet. Jeg registrerer at det var slik.

Møteleieren: Så eit siste spørsmål frå Ola T. Lånke.

Ola T. Lånke (KrF): Det var sagt at disse bevilningene først og fremst skulle gå til pensjon for dem som gikk av, og dem som ønsket det i framtiden, og du listet opp en del ting som var tenkt i forhold til det. Kan du huske at det var noen andre ting som ikke var med i forutsetningene, som det gikk av disse omstrukturingsmidlene til?

Torild Skogsholm: Nei, fordi vi var så klare på – og det står veldig godt beskrevet i tilleggsnummeret til St.prp. nr. 1 – hva disse restruktureringsmidlene skulle gå til. Derfor brukte vi ikke de midlene til det. Men det ble også, som jeg nevnte innledningsvis, gitt og tatt høyde for en del omstillingskostnader i egenkapitalen. Den åpningsbalansen var vedtatt enstemmig på Stortinget, så det opp-

fattet jeg at det var enighet om. Det kan være litt vanskelig å skille mellom hva som er restrukturering, og hva som er omstilling, men man prøvde å skille mellom de to elementene. Det betyr at man valgte å håndtere ventelønn og omskolering innenfor egenkapitalen, og å ha en annen rapportering på det enn man hadde på restruktureringsbiten.

Ola T. Lånke (KrF): Var det uklare grenser mellom disse?

Torild Skogsholm: Nei.

Møteleieren: Då er vi ferdige med utspørjinga. Om du ønskjer og har behov for det, får du inntil fem minutt på ein eventuell sluttkommentar.

Torild Skogsholm: Da vil jeg gjerne benytte anledningen til å si at jeg tror det har vært en helt riktig omorganisering, og at jeg tror etableringen av Mesta har vært svært vellykket, ikke minst fordi jeg vet at det nå er mye større konkurranse innenfor både drift, vedlikehold og investering på vegsiden. Hvis man er skeptisk til at man måtte bruke så mye penger for å få til en restrukturering, synes jeg tanken på at man fikk ca. 850 mill. kr igjen pr. år i en effektivitetsgevinst, gjorde det verdt å bruke nesten 1 milliard kr, for det kommer innbyggerne i dette landet til gode.

Møteleieren: Tusen takk skal du ha. Då er det ca. fem minutt til vi startar neste høyring, og vi tek ein liten pause.

Høyringa vart avbroten kl. 12.50.

Høyringa vart teken opp att kl. 11.55.

*Høyring med nærings- og handelsminister
Dag Terje Andersen*

Møteleieren: Då går vi vidare i høyringa, og vi vil få ønskje nærings- og handelsminister Dag Terje Andersen velkomen.

Du har med deg Per Sanderud. Velkomen til deg også. Då får statsråden 10 minutt til innleiing. – Ver så god.

Statsråd Dag Terje Andersen: Innledningsvis vil jeg takke for muligheten til å orientere kontroll- og konstitusjonskomiteen. Dere har tatt opp kontrollen med bruken av restruktureringsmidlene i Mesta, og i tillegg har komiteen tatt opp spørsmålet om Mesta gjennom restruktureringsmidlene har fått urimelig fordel i forhold til sine konkurrenter. Jeg kommer tilbake til det siste spørsmålet avslutningsvis.

Nærings- og handelsdepartementet overtok forvaltningen av Mesta den 1. juli 2005 fra Samferdselsdepartementet, og Nærings- og handelsdepartementet har ikke foreslått bevilgninger til Mesta i den tid departementet har hatt ansvaret for forvaltningen av selskapet.

Mesta etablerte i 2003 interne rutiner for hvordan og overfor hvilke tiltak restruktureringssmidlene skulle benyttes. Rutinene baserte seg på de føringer som lå i St.prp. nr. 1 for 2002-2003. I samtlige årsregnskap siden Statens vegvesens produksjonsdel ble overført til Mesta er det blitt redegjort for restruktureringssmidlene. Bruken av og status for restruktureringssmidlene har også regelmessig vært tema i møte mellom eier og selskapet. Både selskapet og Nærings- og handelsdepartementet har hatt oversikt over bruken av restruktureringssmidlene. Nærings- og handelsdepartementet har også i brev etterspurt og mottatt informasjon knyttet til restruktureringssmidlene. Det har dannet grunnlaget for vår rapportering til Stortinget i statsbudsjettet for de to siste årene. Det har således vært et fokus på det fra Nærings- og handelsdepartementets side.

Jeg er enig i at det kan reises spørsmål om det burde ha vært bedre sporbarhet knyttet til kontrollen av restruktureringssmidlene også i Nærings- og handelsdepartementets oppfølging.

Da Nærings- og handelsdepartementet i november ble kjent med Riksrevisjonens kritikk, bad vi i brev av 3. januar 2007 selskapet om en grundig gjennomgang av bruken av restruktureringssmidlene. Den 25. januar mottok departementet svar fra selskapet, med en rapport som viser hvordan Mesta har brukt restruktureringssmidlene. Rapporten er oversendt til Riksrevisjonen.

Mestas rapport er gjennomgått av revisjonsselskapet Ernst & Young i henhold til god revisjonsskikk. Revisor uttalte i den forbindelse følgende:

«Vi mener at oppstillingene over anvendelse av restruktureringssmidlene i Mesta AS gir et uttrykk for Mestas anvendelse av restruktureringssmidlene i Mesta AS for årene 2003-2005 i samsvar med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 Samferdselsdepartementet (2002-2003).»

Jeg vil bare i parentes bemerke at årsregnskapet for 2006 ikke er klart og revidert ennå.

På den bakgrunn legger jeg til grunn at det finnes betryggende oversikt over bruken av restruktureringssmidlene både i Mesta og i Nærings- og handelsdepartementet. Jeg ser det som naturlig at Stortinget får en redegjørelse for status med hensyn til bruken av restruktureringssmidler ved første naturlige anledning. Nærings- og handelsdepartementet vil også i vår oppfølging av eierskapet til Mesta sørge for at det rapporteres bedre når det gjelder hvordan restruktureringssmidlene brukes, fram til det tidspunkt de er brukt opp. Vi vil bl.a. sørge for at sporbarheten blir bedre.

Jeg har merket meg at kontroll- og konstitusjonskomiteen, i tillegg til spørsmål knyttet til dokumentasjon og kontroll av bruken av midlene, også stiller spørsmål ved om det er noen fare for at bevilgningene, altså restruktureringssmidlene, er blitt benyttet til å skaffe Mesta AS urimelige fordeler overfor konkurrenter i samme bransje. Forholdet til støtteregulverket ble vurdert av forrige regjering i forbindelse med etablering av selskapet, jf. den tidligere nevnte St.prp. nr. 1. Det foreligger ingen nye vurderinger av det temaet. Selv om EFTAs overvåkingsorgan, ESA, etter det vi må anta kan være klage fra en eller flere

konkurrenter, har foretatt undersøkelser knyttet til etableringen av Mesta, er det fortsatt ikke åpnet noen sak. Hvorvidt ESA mener at det foreligger ulovlig offentlig støtte, er ikke klart.

Utgangspunktet har vært at de forhold som krevde restruktureringssmidler, overtallighet, pensjonsforhold, behov for sanering av maskiner mv., var pådradd av Statens vegvesen. Stortinget besluttet imidlertid at selve omstillingsprosessen og nødvendig restrukturering måtte skje i regi av det nye selskapet. Det var således direkte relatert til de omstillingsbehov som lå til grunn ved selskapets etablering. Mesta har mottatt 993,6 mill. kr mens selskapet ble forvaltet av Samferdselsdepartementet. I St.prp. nr. 1 for 2006-2007 fra Nærings- og handelsdepartementet framgår det at utgiftene til restrukturering vil være ca. 200 mill. kr høyere enn det Mesta har mottatt fra staten, og at Mesta heller ikke kan påregne å få dekket den differansen. Konsekvensene av at det ikke ble foreslått og heller ikke bevilget resterende restruktureringssmidler, vil være at selskapet vil måtte kostnadsføre eller avsette penger til de resterende tiltak over egen drift. Det må derfor forventes å bli svakt resultat og muligheter for et regnskapsmessig underskudd i 2006. Jeg har derfor ingen grunn til å tro at Mestas bruk av disse midlene, som altså følger av forhold som var pådratt av Statens vegvesen, har gitt Mesta noen urimelig fordel. Snarere er det slik at Mesta er pålagt å ta kostnadene med å rydde opp i forhold som Statens vegvesen pådro seg, uten full betaling.

Avslutningsvis vil jeg igjen nevne at så lenge Mesta fortsatt har ubrukte restruktureringssmidler igjen, vil jeg sørge for å få brakt på plass kontroll og rapportering på det i henhold til Stortingets ønske og etablerte prosedyrer.

Møteleiaren: Takk skal du ha.

Då gir eg fyrst ordet til Senterpartiet og Magnhild Meltveit Kleppa, som er ordførar for saka. Ver så god, du har inntil ti minutt.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar.

1. juli 2005 vart eigarskapen til Mesta AS overført til Nærings- og handelsdepartementet. Det betyr at det er Nærings- og handelsdepartementet som då har i oppdrag å kartleggja risiko i forhold til vilkår og uregelmessigheter, fastsetja aktuelle kontrollpunkt og kven som skal utføra kontrollen. Føretok departementet seg noko for til kvar tid å ha oversikt og kontroll med bruken av restruktureringssmidlane?

Statsråd Dag Terje Andersen: Vi hadde en vanlig gjennomgang, altså en gjennomgang som er vanlig når et selskap skifter eier, i forbindelse med at Nærings- og handelsdepartementet tok over. I den forbindelse registrerte vi at Samferdselsdepartementet den 6. juni hadde bedt om en rapport om bruk av restruktureringssmidlene, altså rett før vi overtok. Det var en orientering til Nærings- og handelsdepartementet den 13. juni om det samme tema, altså i forbindelse med overtakelsen og den grundige gjennomgangen som da var. Det ble igjen fulgt opp av Nærings- og

handelsdepartementet på møte i august, altså på det tidspunktet vi hadde overtatt, i forbindelse med ordinært kvartalsvis møte. Det var måten vi for så vidt overtok de etablerte rutinene på, men vi førte kontroll med at restruktureringsmidlene ble brukt til de formål de var tenkt å brukes til.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Vil du seia at Nærings- og handelsdepartementet har andre rutinar for kontakt, kontroll og oppfølging? Dersom de har møte, vert det t.d. ført referat?

Statsråd Dag Terje Andersen: Hvorvidt vi har hatt andre rutiner enn Samferdselsdepartementet tidligere, tror jeg kanskje ikke jeg er den rette til å svare på. Jeg er først og fremst opptatt av de erfaringer som vi nå trekker på grunnlag av Riksrevisjonens merknader og de rutiner vi kan etablere framover. Vi mener altså at vi har hatt oversikt over bruken av disse midlene i perioden fram til nå, og kan dokumentere at de bevilgede midler er brukt til det de skal, og at noe er avsatt for framtidig bruk. Når det gjelder summen av de bevilgede midler og framtidige forpliktelser og forbrukte midler, er differansen 200 mill. kr. Det mener vi å ha en god kontroll på.

Når det gjelder framtidig arbeid, kommer vi til å sørge for økt sporbarhet og dokumentasjon knyttet til de kvartalsvise møtene som vi har, der dette vil være et naturlig tema. Det er dokumentasjon knyttet til både den årlige forberedelsen til statsbudsjettet, der vi selvfølgelig er i kontakt med de selskaper som skal omtales i statsbudsjettet, og i forbindelse med regnskapsavleggelse og den gjennomgang det medfører på generalforsamlingen. Det er jo revisorgodkjente tall som legges fram der.

I juni 2006 hadde vi en gjennomgang av det samme spørsmålet, med utgangspunkt i forberedelser til statsbudsjettet for 2007. Til tross for dette har vi på bakgrunn av de spørsmål som er reist av Riksrevisjonen, og de merknader som har kommet, i tillegg bedt om en orientering fra selskapet som forberedelse til oppfølgingen av det. Det førte til at vi den 3. januar i år bad om en revisorgodkjent gjennomgang av det samme spørsmålet nok en gang – en revisjon vi da har fått fra revisjonsselskapet Ernst & Young, og som bekrefter vårt inntrykk av at midlene er brukt eller disponert til de formål de var ment å skulle brukes til, altså i noe større grad enn det faktisk er bevilget penger til.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det betyr at du avkreftar alle tankar om at her kan det ha vore brukt midlar til andre føremål enn det som førre regjering og Stortinget til kvar tid har lagt til grunn?

Statsråd Dag Terje Andersen: Jeg synes den beste tilnærmingen vi kan ha til det, selvfølgelig er å be om selskapets redegjørelse. Det skal vi ha klare rutiner på framover. Men når det gjelder det som er gjort fram til i dag, kan ikke jeg se noen bedre kvalitetssikring på det enn det vi har gjort gjennom den løpende kontrollen, altså den tilleggskontrollen som er gjennomført av Ernst & Young i

januar i år på vår oppfordring. Jeg har ikke noen grunn til å tro, når de sier at pengene er brukt til det de skal brukes til, at realiteten skal være noen annen enn det.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk!

Møteleiaren: Då går vi vidare til Arbeidarpartiet og Ivar Skulstad.

Ivar Skulstad (A): Vi har ingen spørsmål.

Møteleiaren: Då er det Framstegspartiet sin tur. Det er eg som skal stille spørsmål, og eg overlet då klubba til Inge Ryan, første nestleiar i komiteen.

I n g e R y a n overtok her som møteleder.

Møtelederen: Vær så god – Lodve Solholm.

Lodve Solholm (FrP): Riksrevisjonen har jo ikkje påstått at pengane er brukte til noko dei ikkje skulle brukast til, men det går meir på dette med dokumentasjon på kva dei er brukte til. Det har ikkje kome fram nokon skuldingar om korrupsjon eller andre ting, men det er dokumentasjonsmangel som er problemet. Eg sit med ein følelse av at det er ei ueinighet her mellom departementet og Riksrevisjonen når det gjeld dette med dokumentasjon og kva ein har og ikkje har.

Har statsråden noka meining om kva som er årsaka til at ein har fått ein slik divergens mellom departementet og Riksrevisjonen når det gjeld røyndomen, for å bruke eit godt norsk ord?

Statsråd Dag Terje Andersen: Det har ikke, så langt jeg har registrert, vært noen uenighet om forståelsen av dagens situasjon mellom Nærings- og handelsdepartementet og Riksrevisjonen. Den kommunikasjonen som har foregått i forkant av Riksrevisjonens merknad, har i sin helhet foregått i forhold til det departementet som opprinnelig var eierdepartementet da Mesta ble skilt ut, og bevilgningene knyttet til det. Derfor har jeg ikke ment å antyde at det er uenighet mellom oss og Riksrevisjonen. Vi har ikke i denne saken jobbet opp mot Riksrevisjonen. Vi har konstatert det som har blitt skrevet. Så har jeg sagt noe om hvordan vi har praktisert kontrollen fram til i dag, men også hvordan vi skal forbedre kontrollen framover, som jeg synes kanskje er den viktigste lærdommen vi kan ta av Riksrevisjonen.

Lodve Solholm (FrP): Det blir jo veldig fokusert på dette med referat. Er det no innført referat frå dei møta som føregår mellom departementet og verksemda?

Statsråd Dag Terje Andersen: Ja, jeg kan godt si hva vi nå ser for oss at vi ytterligere skal gjøre i tillegg til den revisjonsgjennomgangen som vi har hatt. Vi skal sørge for – som jeg sa i innledningsforedraget mitt – at kontrollen vil bli mer sporbar. Vi skal sørge for at bruken av restruktureringsmidler skal være eget punkt på hvert kvar-

talsmøte med selskapet, og at det skal skrives referat fra de møtene. Så vil selskapet fortsette å rapportere om bruken gjennom årsregnskap som er revisorgodkjent, og vi vil selvfølgelig kontrollere det årsregnskapet. Så skal vi fortsette å rapportere til Stortinget om bruken av restruktureringsmidlene i de dokumenter der det er naturlig å gjøre det.

Dette er rutiner som vi kommer til å følge fram til den siste krona av de foreslåtte restruktureringsmidlene er brukt opp. Her det jo fremdeles mye som er bundet opp, men ikke utbetalt, og derfor er det nødvendig å holde de stramme rutinene helt fram til 2012.

Lodve Solholm (FrP): Då har ikkje eg fleire spørsmål.

L o d v e S o l h o l m tok her igjen over som møteleiar

Møteleiaren: Då går vi tilbake og gir ordet til Høgre og Per-Kristian Foss. Ver så god!

Per-Kristian Foss (H): Jeg registrerer av de svarene som nå er gitt, at man fra Næringsdepartementets side følger opp den kritikk som er kommet fra Riksrevisjonen når det gjelder nye kontrollrutiner. Så derfor er spørsmålet litt på siden. Men mer for å kunne vurdere Samferdselsdepartementets tidligere praksis stiller jeg følgende spørsmål: Er det i Næringsdepartementet vanlig rutine at man i kontaktmøter med underliggende selskaper, som det jo er en del av, fører skriftlige referat?

Statsråd Dag Terje Andersen: Ja, det er vanlig praksis.

Per-Kristian Foss (H): Og det har aldri vært annerledes? Det går jo an å stille spørsmålet videre til departementsråden, kanskje? Jeg forlanger ikke alt historisk ...

Statsråd Dag Terje Andersen: Ja, hvis departementsråden kan svare mer utdypende på det, så gjerne for meg. Men det er klart at det foregår en del kvartalsvise møter der situasjonen i selskapet vurderes og diskuteres, uten at hvert ord nødvendigvis blir protokollført. Men jeg synes jo i denne type ting – og det var i forhold til det mitt svar relaterte seg – at når det er et punkt som det er klart skal følges opp på en spesiell måte, skal det protokollføres når det punktet har vært omtalt.

Jeg vet ikke om departementsråden ønsker å utdype noe ...

Per Sanderud: Jeg vet ikke nøyaktig om det er så stor forskjell i praksis. Jeg tror også praksisen i Næringsdepartementet er slik at man fører en protokoll når det er arkivverdig og når det er ting som man mener det er riktig å protokollføre. Det foreligger vel også dokumentasjon fra de møtene som var i Samferdselsdepartementet – ikke i form av referat, men i form av ting som var sendt inn fra Mesta.

Jeg kan ikke si om det er veldig stor forskjell i praksisen. Det viktige her for oss er nå på en måte, som statsråden har sagt, at vi registrerer at det er et ønske om det, og da gjør vi det selvfølgelig på den måten.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Jeg har ikke flere spørsmål.

Møteleiaren: Då går vi til Sosialistisk Venstreparti og Inge Ryan. Ver så god – 5 minutt.

Inge Ryan (SV): Jeg har ett spørsmål. Det har blitt stilt spørsmål her fra komiteen om hvorvidt Mesta har oppnådd urimelige fordeler i forhold til konkurrenter. Nå sier næringsministeren at han mener at det er det motsatte som egentlig er tilfellet, at muligens har de fått 200 mill. kr for lite i forhold til å gjøre jobben med å ta hånd om overtallighet m.m. Kan du utdype det litt? Er det slik at du ser på det som at de har fått med seg for lite penger, og at du vil avvise at Mesta skulle ha fått en betydelig fordel framfor konkurrenter?

Statsråd Dag Terje Andersen: Nå er det jo omtalt i statsbudsjettet for 2007 at departementet foreslår at det ikke bevilges ytterligere midler, til tross for at den opprinnelige meningen i år var at det skulle bevilges mer enn 1,4 milliarder kr. Begrunnelsen for det ligger jo i at resultatutviklingen i Mesta har vært betydelig bedre enn det noen forutså da den samme proposisjonen ble behandlet i 2003. Men så er det jo riktig at det er bevilget 993 mill. kr. Det er brukt – eller det er forpliktelser på – rett i underkant av 1 200 mill. kr. Når da bruken av de pengene eller de forpliktelser som fremdeles ligger der, er grundig gjennomgått, revisorgodkjent og dokumentert bl.a. ved den siste gjennomgangen i januar, er det ikke noe som tyder på at Mesta har hatt penger til overs fra de bevilgningene til å bruke til noe annet konkurransfremmende til sin fordel, i og med at forpliktelsene altså er større enn de bevilgninger de har fått.

Møteleiaren: Då går vi til Kristeleg Folkeparti og Ola T. Lånke. Ver så god!

Ola T. Lånke (KrF): Så langt i høringen kan det synes som dette koker ned til at Riksrevisjonen og departementene som har hatt ansvaret for Mesta, er litt i utakt i forståelsen av hva god dokumentasjon er. Jeg går ut fra at i denne revisjonsgjennomgangen som departementet og statsråden nå vil foreta, vil dette bli tatt opp på en eller annen måte, for det synes som det er uholdbart at man ikke har samme forståelse av hva som skal til for å kunne dokumentere bruk av så store midler. Så jeg vil be statsråden om å bekrefte at dette er en del av gjennomgangen.

Jeg vil også spørre om det har kommet fram ny dokumentasjon etter at Riksrevisjonen la fram sin rapport, om du er kjent med det.

Statsråd Dag Terje Andersen: Om det har kommet fram ny dokumentasjon på bruken av midlene?

Ola T. Lånke (KrF): Etter at Riksrevisjonen har lagt fram Dokument nr. 1 – om det har kommet opp mer fra selskapet f.eks., eller fra Ernst & Young eller andre som har dukket inn og funnet nye ting?

Statsråd Dag Terje Andersen: Det er vel heller sånn at vi på grunnlag av at vi tar den type kommentarer fra Riksrevisjonen veldig på alvor, har forsikret oss nok en gang gjennom en gjennomgang, som altså ble gjennomført fra 3. januar til 25. januar, revidert av Ernst & Young, om at vi har dokumentert at midlene har gått til det de skulle gå til, som jo er spørsmålet. Med det bekreftende svar vi fikk om at pengene hadde gått til det de skulle, oppfattet jeg det som en kvalitetssikring som bekreftet det inntrykket vi i vårt departement også hadde før det.

Ola T. Lånke (KrF): Hva er statsrådets generelle inntrykk av Mesta når det gjelder økonomistyring? Er den generelt tilfredsstillende, god, eller kan du karakterisere den på noen måte?

Statsråd Dag Terje Andersen: Jeg vil nok ha vanskelig for å gi noen god kvalifisert gjennomgang av helheten i økonomistyringen i Mesta generelt. Vi baserer oss jo på de opplysningene vi får i forbindelse med statsbudsjettforberedelser, og de gjennomgangene vi har ved regnskapsavleggelse og generalforsamling i forbindelse med det.

Det som er åpenbart, er at Mestas resultater har vært gode i forhold til det som var forventningene på det tidspunktet Mesta ble etablert, så gode at vi altså har foreslått ikke å bevilge de siste forventede beløpene til omstilling, og at det ser ut som de greier seg godt i den alminnelige konkurransen som de nå lever i, i forhold til anbud og konkurranser i det markedet de opererer. Men noe utover det vil ikke jeg gå inn i detaljer ...

Ola T. Lånke (KrF): Men hvis du skulle sammenlikne. Nærings- og handelsdepartementet har jo ansvar for mange andre selskaper. Kan du si noe om Mesta i forhold til andre selskaper. Har de fått leve et litt friere liv enn andre?

Statsråd Dag Terje Andersen: Nei, i den daglige næringsutøvelsen er det nok slik at de fleste heleide selskaper under Næringsdepartementet lever et fritt og godt liv. Men det har vært en vanskelig omstillingsperiode for Mesta, noe som jo er årsaken til at de pengene vi nå diskuterer, i utgangspunktet ble bevilget. Og det må være lov å si at mitt inntrykk er at Mesta har greid den krevende omstillingen på en veldig god måte.

Komiteleieren: Då opnar vi for nokre tilleggsspørsmål. Saksordføraren har bedt om det. Deretter er det Ivar Skulstad.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar. Vi har no fått ei grei oversikt over korleis Nærings- og handelsdepartementet har forvalta eigarskapen frå dei overtok

1. juli i 2005, og òg korleis det synest å vera lagt på plass sikre rutinar for framtida for den oppfølginga og kontrollen som skal vera.

No hadde vi nyleg eit anna statleg selskap, Entra, som tema for høyring. Eg meiner det då vart sagt at Nærings- og handelsdepartementet har bortimot 60 selskap å føra kontroll med.

Statsråd Dag Terje Andersen: Nei, 20.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Ca. 20, ja vel. Eg meiner Ansgar Gabrielsen kom med eit langt høgare tal. Men ok, la oss halde oss til dei 20. Mitt spørsmål vil då vera: Når det her no er kvartalsvise møte med referat, er det noko som er sett i verk spesielt for departementet sin kontroll med Mesta, eller er det rutine for alle selskap?

Statsråd Dag Terje Andersen: Jeg er litt usikker på om jeg med bred penn kan si at det er rutine for absolutt alle selskaper. Det er jo selskaper av noe forskjellig størrelse og innretning. Men det jeg kan si, er at det er den mest vanlige praksisen i forhold til de selskapene vi har, at det foregår kvartalsvis, og at det blir dokumentert det som, som det heter i departementalt språk, skal gis notoritet, altså som skal kunne følges opp av de angjeldende selskapene i ettertid.

Møteleieren: Eg gir ordet til Ivar Skulstad.

Ivar Skulstad (A): Det gjelder fordelingen av eiddommene mellom Mesta og Statens vegvesen som er omtalt som ikke løst. Kan statsråden si noe om hva som er status for det nå?

Statsråd Dag Terje Andersen: Nei, jeg kan ikke gi noen oppdatert status på det nå. Jeg regner med at det er naturlig at vi kommer tilbake til et eventuelt spørsmål om det, enten i en omtale i forbindelse med revidert budsjett når det skal legges fram, eller eventuelt i forbindelse med den ordinære statsbudsjettbehandlingen. Det vil jo være naturlig å hente inn mer detaljert informasjon før en gir en sånn rapport.

Møteleieren: Då ser det ikkje ut til å vere fleire spørsmål. Vi gir då statsråden høve til ei avslutning på inntil 5 minutt, viss han måtte ønskje det.

Statsråd Dag Terje Andersen: Takk for det, komiteleder, men jeg tror ikke det er behov for å bruke så lang tid. Jeg vil bare understreke at når det ble nevnt av representanten Kleppa at vi akkurat har hatt en annen høyring – og dere har sikkert flere høyringer om denne type eierskap – understreker det bare betydningen av at vi til enhver tid har ryddighet i forhold til rapportering og ettersporbarhet, ikke minst. Det har i hvert fall vært en fellesnevner i de to høringene jeg har vært på. Vi kommer til å legge stor vekt på det. Nettopp derfor er funksjonen til Riksrevisjonen så viktig, at vi har noen som minner oss på

det hele tiden og bidrar til den kvalitetssikringen det innebærer. Noen annen kommentar enn det har jeg i grunnen ikke.

Møteleiaren: Då seier vi tusen takk til statsråden fordi han kom her. Det var nyttige bidrag. Vi tar no ein pause fram til kl.13.45, då neste utspørjar skal tre inn.

Høyringa blei avbroten kl. 13.22.

Høyringa vart teken opp att kl. 13.45.

Høyring med styreleiar i Mesta AS Frode Alhaug

Møteleiaren: Då ser det ut til at vi er samla og kan starte. Vi er 10 minutt før den oppsette tida, men eg håpar det går greitt.

Då vil vi ønskje styreleiar i Mesta Frode Alhaug velkomen. Han har med seg administrerande direktør i Mesta Kyrre Olaf Johansen og revisor Jan Wellum Svensen. Velkomen til dykk også!

Då får Frode Alhaug 10 minutt til innleiing, ver så god.

Frode Alhaug: Takk leder.

Det har vært gitt gode innføringer i historien, så jeg tenkte jeg ville gå litt mer rett på, og jeg tror jeg kanskje ikke behøver de ti minuttene.

Sett fra vårt ståsted var det en viktig prinsipiell beslutning som ble tatt den gangen, at Mesta skulle ta ansvar for dem som var overtallige, og ikke skulle forbli i Statens vegvesen. Det var en situasjon vi aksepterte, naturligvis, men det var ikke noen ønskesituasjon for oss å overta så mange som vi forventet ikke skulle bli med videre.

Når det så var bestemt, var også forutsetningene for hvordan disse pengene skulle brukes, lagt. Vi har avholdt 13 møter frem til i dag, med rapport om «rikets tilstand» og også om hvordan disse midlene var forbrukt. Det er skrevet åtte brev som redegjør for det. Det er avholdt syv generalforsamlinger, fem ordinære, hvor dette har vært på dagsordenen hver gang. Hvordan informasjonen ble behandlet videre, var på en måte ikke vår sak, så det har ikke jeg noen oppfatning om som sådan, bortsett fra det som var våre formelle måter å rapportere på. Det var de regnskapene som ble fremlagt. Regnskapene er fremlagt med den detaljeringsgrad som var forutsatt av Stortinget da disse midlene ble definert.

Det er fordelt i fire poster. Det er tidligpensjonering. Det er opprettholdelse av særaldersgrense, som jo gjaldt for Statens vegvesens ansatte. Så er det merkostnadene som var knyttet til Statens Pensjonskasse. Og noen diverskostnader, som også var vel definert. Blant annet var det ganske mye utrangert utstyr som ikke var balanseført, men som måtte ryddes opp i. Det har kostet oss mer enn det vi har bokført, eller dokumentert, men det er nå vår sak. Så det var altså fire poster som var helt spesifikt angitt at vi skulle regnskapsføre i henhold til.

Vi har følt underveis at vi ble satt ganske godt på prøve av eierne, først av Samferdselsdepartementet og så av da-

gens eier – muntlig, og vi var også avkrevet skriftlige rapporter i form av disse brevene. Noe av den rapporteringen foregikk sammen med muntlige orienteringer i form av power point-presentasjoner, men det ble alltid også overlevert skriftlige kopier av de gjennomganger som vi hadde med departementene.

Så er det noen konkrete spørsmål. Vi mener, sett fra vår side, at det foreligger dokumentasjon, også veldig detaljert, på hvordan disse pengene er brukt. Det foreligger nå også en rapport som er levert til departementet, og som i detalj beskriver hvor mye penger som er brukt til de fire forskjellige områdene pr. år, og så er det en forventning om hvilke forpliktelser vi har videre. Det er veldig tydelig, på krona.

Jeg tror kanskje noe av problemstillingen har vært at frem til utgangen av 2006 har en god del av disse midlene vært fremtidige forpliktelser og ikke faktisk betalte penger. Nå har det vært betalt ut en god del penger også, men i 2003 og 2004 var det langt større forpliktelser vi hadde foran oss, enn det vi faktisk hadde betalt ut. Mye av diskusjonen gikk ikke på hvor mye penger vi hadde brukt, men hvor mye penger vi anså det nå var nødvendig å bruke. Det ble klarere for hvert år etter hvert som vi inngikk avtaler med alle våre ansatte som da var overtallige.

Så hører det også med til historien at det opprinnelig var ganske mange teorier om hvor mange overtallige det var. Det første tallet jeg hørte, var 2 000–2 500. Så ble det til slutt anslått til 1 700. Det er 2 000 som har gått ut av virksomheten vår, men det er kommet 500 nye, så netto er det omtrent 1 500. Alle de personene som *ikke* er kostnadsført over restruktureringsmidler – det er en differanse på et eller annet sted mellom 500 og 750, avhengig av hvor mange som bruker denne særaldersgrensen, differansen der og de 2 000 – har vi tatt på egenkapitalen, altså på driftskostnadene.

Spørsmålet om det er mulig å dokumentere dette: Svaret er ja. Vi kan dokumentere pr. person pr. krone på alle disse fire områdene som vi skulle forholde oss til. Sannhetsvitnet sitter her – revisor har jo gått gjennom dette hver gang. Vi har alltid hatt noen diskusjoner på fortolkningen av det, men det er noteført i regnskapene våre, i tre forskjellige noter, hvordan disse midlene er brukt.

Det siste spørsmålet, om det er konkurransefordel: Vi mangler 200 mill. kr, slik som det ser ut nå. I tillegg er det klart at denne overtalligproblematikken har tatt veldig mye tid og oppmerksomhet. Det var en balansegang å forsøke å få gjennomført så store nedbemanninger uten at det ble for mye uro i rekkene. Det føler jeg at administrasjonen i selskapet har greid veldig bra, men det kostet oss fokusering, tid og krefter. Mesta hadde vært et mer – hva skal vi si – komplett selskap i dag konkurransemessig sett hvis vi ikke hadde hatt alle disse ekstra å ta vare på underveis. I så måte føler vi at det egentlig var til vår uheld, men samtidig tror jeg at slik administrasjonen har lyktes i å behandle de overtallige, var det bedre enn om de hadde forblitt i det gamle systemet. Det ble en meningsfylt overgang for veldig mange av dem.

Jeg tror jeg stopper min innledning der, leder.

Møteleiaren: Takk skal du ha.

Då gir eg ordet til saksordføraren, Magnhild Meltveit Kleppa frå Senterpartiet.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Frode Alhaug, eg trur du brukte uttrykket at de vart sette på prøve av eigarane, både det førre departementet som hadde ansvaret, og det noverande. No er det Samferdselsdepartementet som får kritikk av Riksrevisjonen, fordi dei ikkje kan dokumentera korleis pengane har vorte brukte. Vil du frå din ståstad seia at du kjende kontrollen frå Samferdselsdepartementet over deg til kvar tid, eller har du forståing for det som Riksrevisjonen påpeikar?

Frode Alhaug: Til det første spørsmålet: Ja, vi følte klart at det til enhver tid var nødvendig for oss å skjerpe oss når det gjaldt å kunne dokumentere det som var en fremtidig problemstilling. Da vi startet med dette, hadde vi ikke gjort avtale med de ansatte. Det var altså 1 000 potensielle tidligpensjonister. Det var 275 som kunne kreve spesialpensjonsordningen. Det var en veldig komplisert diskusjon med Statens Pensjonskasse, for det handler om ikke-eksakt kunnskap: Hvor mye koster pensjonen i fremtiden? Det er store beløp. Det diskuterte vi mye. Da vi skulle på teppet i departementet – på en positiv måte, vi hadde en veldig god dialog med departementet om disse problemstillingene – måtte vi anstrenge oss for virkelig å greie å håndtere en fremtidig problemstilling. Vi snakker om 2012 her, og da satt vi i 2003 og 2004 med mange praktiske oppgaver å løse. I tillegg skulle vi vite hva en fremtidig pensjonist ville koste oss.

Når det gjaldt de avtalene vi suksessivt gjorde med våre ansatte, var det helt uproblematisk, for da hadde vi eksakte tall og eksakte kostnader. Det var aldri vanskelig å diskutere og vanskelig å dokumentere. Når jeg bruker de ordene, er det fordi vi ikke opplevde at dette var lemfeldig håndtert. Vi opplevde at departementet var svært interessert i å kontrollere oss når det gjaldt restruktureringsmidler. Det var en helt egen diskusjon. Vi argumenterte selvfølgelig – særlig da vi så at de ble forsinket, det gav jo litt uro internt i selskapet – for at vi måtte opprettholde den forpliktelsen overfor våre ansatte. Det var en god dialog, men det var tydelig fra departementets side at her måtte det føres på den aller skikkeligste måte. Vi hadde også interne diskusjoner med vår revisor, som på en måte var vår diskusjonspart når det gjaldt å fortolke litt vanskelige spørsmål. Men det var ikke vanskelig i forhold til de retningslinjene som var gitt til oss. Jeg opplevde det slik, ja.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Finn du det i ettertid litt underleg, dersom det var slik at det var vanskelege spørsmål som vart diskuterte, at det ikkje vart ført referat?

Frode Alhaug: Det var vanskelige spørsmål internt hos oss, men ikke i forhold til departementet, for de visste eksakt hva de ville vite: Hva gikk restruktureringsmidlene til? Hvor langt hadde vi kommet i avtalen med våre ansatte? Vi oppfattet ikke at departementet var usikre på oss. Vi oppfattet ikke at det var usikkerhet knyttet til de tallene vi

presenterte i det hele tatt. Vi tenkte aldri på at det var noe problem med referat. Vi la igjen dokumentasjon. Og det ble dokumentert. Vi hadde Riksrevisjonen med på hver generalforsamling. Riksrevisjonen fikk spørsmål om de ønsket annen dokumentasjon, også fra revisor, og om revisor skulle sitte sammen med Riksrevisjonen og gå gjennom ting. Det ble ikke uttrykt behov for det.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Når du no seier at de anstrengete dykk før desse møta, var det basert på interne tilhøve i din organisasjon meir enn tilhøvet til departementet?

Frode Alhaug: Ja. Når det gjelder departementet, har vi dokumentert fra dag én det som departementet har bedt om.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Opplevde du nokon gong at departementet stilte kritiske spørsmål til måten de handterte omstruktureringa på?

Frode Alhaug: Nei – jeg vet ikke riktig om jeg forstår hva du tenker på. Det er fire områder. Det er tidligpensjonering, det er opprettholdelse av særaldersgrense, det er merkostnadene ved pensjonsordningen, altså Statens Pensjonskasse, og så er det en diversepost. Det ble aldri diskutert noen problemstilling knyttet til hvordan dette skulle føres og dokumenteres.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Når eg spør, er det fordi kritikken frå Riksrevisjonen går på at departementet ikkje synest å ha sørgt for gode kontrollpunkt. Men du opplevde kontrollen ...

Frode Alhaug : ... veldig god.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Ja, nettopp.

Då har eg eit siste spørsmål, leiar, og det går på det skiftet som skjedde. De heldt dykk til Samferdselsdepartementet og frå 1. juli 2005 til Nærings- og handelsdepartementet. Har du merka nokon forskjell på dei to departementa når det gjeld oppfølging og kontroll?

Frode Alhaug: Ja og nei. Ja, for det første på den måten at etter at vi skiftet eier – det har gått relativt kort tid – har det vært en omfattende gjennomgang av selskapet i dette eierskiftet. Det er en prosess som jeg forstår at Nærings- og handelsdepartementet gjør hver gang de overtar. Så det var en ganske omfattende prosess som tok tid både for administrasjonen, for revisor og for styret. Etter det har vi fått en sak, vi har fått noen spørsmål rundt ESA, og det har også krevet noe mer tid. I så måte har det jo vært litt forskjell, men vi hadde samme dokumentasjon og samme rapportering til Samferdselsdepartementet som vi nå har til den nye eieren.

Det er én forskjell til, og det er riktig å være presis på det. Vi har ikke tidligere avsluttet kvartalsresultater for rapportering til eier. Det bad vi i starten om å få slippe, fordi det er ganske mye jobb med det, og vi hadde så man-

ge interne oppgaver, som jeg var inne på i stad. Det blir nå gjennomført etter hvert – først halvårlig og så hyppigere rapportering. Så det er et krav som nåværende eier har, og som vi ikke på samme måte hadde tidligere. Men om det var vanlig i Samferdselsdepartementet, eller om det var vi som bad spesifikt om å slippe det i den første perioden, det er jeg faktisk ikke sikker på.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar.

Møteleiaren: Då går vi vidare til Arbeidarpartiet og Ivar Skulstad, ver så god.

Ivar Skulstad (A): Takk, leder.

Dette med det uavklarte mellom Mesta og Statens vegvesen angående eiendommer og dette med trekksystem ved mangelfull levering, er det forstyrrende for selskapets drift?

Frode Alhaug: Jeg kan iallfall svare på det første, det med den uavklarte eiendomssituasjonen mellom selskapene. Det var noe helt fra starten, som ble løst. Så har det vært noen fritidseiendommer som det har hengt litt på. Det er i orden nå.

Det andre spørsmålet ditt er jeg ikke helt sikker på om jeg fikk med.

Ivar Skulstad (A): Dette med trekksystem ved mangelfull levering av oppdrag, er det forstyrrende for selskapets drift?

Frode Alhaug: Når vi får bot for manglende strøing?

Ivar Skulstad (A): Er det store bøter?

Frode Alhaug: Nei. Men det er forstyrrende på den måten at det behandles ulikt over hele landet. Det er veldig personavhengig – for å snakke helt i klartekst – og det er ikke bra.

Vi får skrape når vi ikke gjør jobben vår, men det er så mange øyne som ser, og det er så mange bortskjemte bilister som skal på hytta, og som da ringer og forlanger grusing. Norge er et vanskelig land å håndtere, men det er for stor forskjell på hvordan det defineres hos oppdragsgiver. Vi lever med det, men dette er jo tidligere «søsken», og noen ganger er søsken søsken verst, og andre ganger er det veldig bra. Men jeg er ikke helt sikker på om det er objektivt alltid.

Ivar Skulstad (A): Litt om den store omstillingsprosessen som du selv har redegjort for når det gjelder mennesker i oppstarten. Har Mesta kvittet seg med for mye kompetanse? Og er det sånn at når man har rasjonalisert dem bort, eller fått dem ut av sine systemer, kjøper man da tjenester fra tidligere ansatte? Kan du si litt om det?

Frode Alhaug: Det kan nok være vanskelig til enhver tid å vurdere om det går ut fem stykker som man kunne ha brukt i en annen sammenheng. Det har ikke vært så enkelt

å få fleksibilitet på flytting. I det store og hele har vi ikke kvittet oss med for mye kompetanse, men det har vært helt nødvendig å få inn noe ny kompetanse. Det som er vanskelig i den store bemanningskabalene, det er at mister du én driftskontrakt i en region, kan du greie å beholde kompetansen, men mister du to eller tre, sånn at du på en måte er ute av en region i en treårsperiode, er det ikke mulig å beholde kompetansen fullt ut. Vi har ulik kompetanse i ulike deler av landet. Vi har forsøkt å krysse litt, og vi bruker det litt. Særlig innenfor anleggssiden er det mulig å håndtere det spørsmålet bedre, men på drift er det ikke så enkelt. Men svaret er at vi ikke har kvittet oss med for mye kompetanse. Men vi har vel fortsatt overtallighet, tror jeg, hvis vi skal være helt strenge på det.

Ivar Skulstad (A): Til slutt, leder: Når en ser bort fra Statens vegvesen – jeg regner med at dere kjøper tjenester fra mange flere enn dem – hvilke virkemidler eller systemer for sanksjonsmuligheter har dere overfor disse leverandørene når de ikke leverer slik dere har bestilt?

Frode Alhaug: Vi har vært for snille i denne opplæringsperioden som vi må igjennom. Vi har nesten ingen sanksjonsmuligheter i den kontraktsform vi har brukt. Så er det en balansegang mellom det å sikre langsiktige underleverandører og å sørge for å lære opp – altså at de faktisk er med i et konkurranseutsatt marked. For det er ikke opplagt at det er en selvfølge for alle underleverandører. Men vi har veldig små muligheter til å laste våre kostnader over på en underleverandør.

Møteleiaren: Då går vi vidare til Framstegspartiet. I og med at det er eg som skal stille spørsmål, overlèt eg leiinga av møtet til nestleiar, Inge Ryan – ver så god.

Inge Ryan overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Lodve Solholm, vær så god.

Lodve Solholm (FrP): Det er jo denne rapporteringa som er det store og springande punktet her. Du har no gitt uttrykk for at du føler at de har rapportert det de burde gjøre, til kvar tid. Sit du med ein følelse av at eit eller anna har forsvunne på vegen frå dykk og opp til Riksrevisjonen, sia Riksrevisjonen seier det er mangelfull rapportering frå Mesta si side eller eventuelt frå departementet si side når det gjeld denne Dokument nr. 1-rapporten som vi har?

Frode Alhaug: Ja, det kan vel føles litt sånn, men i og med at vi opplevde og har opplevd hele tiden så vidt strenge krav til vår rapportering inn, så har vi vel også fått inntrykk av at det har vært tillit til den måten Mesta har håndtert det på, at det har vært tillit til den rapportering som har vært, og gjennom det kanskje ikke vært mer ønsket om detaljering. For detaljeringen i den rapporteringen er jo til overmål, egentlig. Når det går pr. person og pr. kost og krone pr. person, er det jo en ganske omfattende underlig-

gende datamengde. Men det handler vel kanskje litt om å komme på å spørre om hvilken rapportering man ønsker vidare – jeg vet ikke, dette er på en måte ikke vår sak.

Vi har god samvittighet i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for etableringen. Jeg var så heldig å få være med på interimperioden, og satt med mange av problemstillingene. Jeg annonserte i stad at det var komplisert internt. Når man skal håndtere 5 000 mennesker og så mange spesielle ordninger som vi faktisk arvet fra Statens Vegvesen, var det en del kompliserte ting, men ikke på de områdene som gjaldt restrukturering – det var så tydelig fra Stortingets side hvordan de pengene skulle håndteres.

Lodve Solholm (FrP): Du sa at de bad om å få bli fri-tekne frå dette med avsluttande kvartalsrapportar. Kan ei av årsakene til den manglande rapporteringa, slik Riksrevisjonen føler, ligge akkurat der – at ein liksom ikkje hadde den detaljerte kunnskapen?

Frode Alhaug: Nei, jeg tror ikke det, for det har ikke vært vanlig tidligere, bortsett fra i børsnoterte selskap – tidligere var det tertialrapportering, og det hadde jo alle større selskap: børsnoterte selskap må jo ha det, og nå etter hvert kvartalsvis. Men i den tidlige fasen, i 2003 og 2004, var vi i stand til – altså så tidlig – å dokumentere hva vi faktisk hadde inngått avtaler om når det gjaldt restrukturering. Og det ble det orientert om. Vi har åtte brev og alle disse møtene, og vi vet spesifikt at restruktureringsmidler og bruk av dem var diskutert på syv av de 13 møtene, fra dag én, som spesifikke saker.

Lodve Solholm (FrP): Slik eg forstod det, har du vore til stades på desse møta, som styreleiar.

Frode Alhaug: Ja.

Lodve Solholm (FrP): Var det nokon gong diskutert om nokon skulle lage referat, ein protokoll, frå desse møta?

Frode Alhaug: Nei. Det var den andre partens oppgave i så fall.

Lodve Solholm (FrP): Eg ville berre vite det. Då har ikkje eg fleire spørsmål.

L o d v e S o l h o l m tok her igjen over som møteleiar.

Møteleiaren: Eg gir då ordet til Høgre og Per-Kristian Foss, ver så god.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Dere er jo innkalt, men det er på en måte ikke dere Riksrevisjonens rapport gjelder. Den gjelder departementets kontrollvirksomhet. Nå har dere sittet og hørt på en høring hvor to tidligere og nåværende statsråder sier de er veldig fornøyd med selskapet, så det har vært bare ros å høre for deres vedkommende. Sånn sett er jo det hyggelig.

Ikke har vi fått så mye klage fra konkurrenten heller, og da må det vel stå ganske bra til.

Men det gjelder egentlig disse møtene dere har vært på, og da er mitt første spørsmål en oppfølging av det som Lodve Solholm spurte om. Bortsett fra på generalforsamlingen, var det aldri noen fra Riksrevisjonen på disse møtene mellom dere og departementet?

Frode Alhaug: Nei, det var på generalforsamlingen.

Per-Kristian Foss (H): Da var altså Riksrevisjonen til stede, men ikke på de andre møtene. Men hadde det ikke vært en fordel også for dere å få vite om departementet hadde forstått informasjonen som dere gav – om dere hadde sett et referat etter møtet?

Frode Alhaug: Jo, men vi tok det som et tegn på at vi var pedagogisk ganske flinke.

Per-Kristian Foss (H): Ja, ja. Vi får notere en ubegrenset tillit til departementets byråkrater. Men av og til er det jo greit å vite om man har etterlatt seg noen tydelige spor, som går inn i et referat – utover det som vel kalles lysark på norsk, som man ofte ser på og så ber om å få kopi av når man går.

Dere gav vel også på disse møtene informasjon utover akkurat lysarkene, som svar på spørsmål, f.eks. Men dere visste jo ikke om det egentlig var oppfattet, hvis det ikke var noe referat fra sånne møter. Det er litt underlig, når vi hører fra Næringsdepartementet at det alltid føres referat fra møter med statlig eide selskaper i det departementet – men altså ikke i Samferdselsdepartementet.

Frode Alhaug: Når vi hadde disse møtene, brukte vi mye lysark, men de var ganske detaljerte. Dette er et eksempel på et sånt ark (holder opp et ark) hvor det er listet opp hvilke områder, hva som er brukt, på hvilket tidspunkt, og hva som gjenstår å bruke. Og der er det altså brukt den benevnelsen som står i proposisjonen.

Og det ble tatt notater. Jeg så aldri noen gang at vi hadde møter uten at det ble tatt notater, men vi tenkte vel egentlig aldri på hva disse notatene ble brukt til. Når vi diskuterte stort og smått med våre faste samtalepartnere på møtene, ble det tatt notater på begge sider av bordet.

Møteleiaren: Då gir eg ordet til Sosialistisk Venstreparti og Inge Ryan, ver så god.

Inge Ryan (SV): Jeg har ikke noe spørsmål. Jeg vil bare si at jeg syns de to foregående og ikke minst nåværende har gitt oss gode redegjørelser. Jeg har ikke behov for noe spørsmål utover å kommentere at jeg syns at de har gitt veldig gode redegjørelser for komiteen.

Møteleiaren: Då går vi til Kristeleg Folkeparti og Ola T. Lånke, ver så god.

Ola T. Lånke (KrF): Etter disse høringene er det kanskje ett spørsmål – et klassisk spørsmål med en liten

vri – som henger i luften, og det er: Hva er sannhet, eller hva er dokumentasjon? Ifølge Riksrevisjonen har Samferdselsdepartementet mottatt rapporter om bruk av restruktureringsmidler for 2003 og 2004, og rapportene viser kun totalsummer. Det er ikke utført ytterligere kontroller på dette, ifølge Riksrevisjonen. Så mitt spørsmål nå er: Mener du det er en korrekt framstilling av de rapportene som dere gav til Samferdselsdepartementet?

Frode Alhaug: Det er litt vanskelig å vite hva vår rolle er oppi dette, for å være helt ærlig. Vi har aldri oppfattet at vi har innlevert noen mangelfull rapportering, og særlig ikke fordi vi har spesifisert på linje hva som er brukt på de forskjellige områdene. Jeg tror ikke det er riktig at det ikke forefinnes detaljert nok rapportering.

Ola T. Lånke (KrF): Så du mener det var gitt mer opplysninger enn det som Riksrevisjonen her påstår at det er gitt?

Frode Alhaug: Iallfall fra vår side er det gitt mer opplysninger.

Ola T. Lånke (KrF): Det har tidligere vært spurt om du mener det er kommet bort noe på veien – det er din opplevelse av det. Og det kan du vel på en måte da bekrefte med dette?

Frode Alhaug: Jeg synes det er litt vanskelig egentlig å ha noen oppfatning av det. Men jeg vet hva vi har gjort, jeg vet hvordan vi har rapportert.

Hvis komiteen og lederen tillater det, kan det være all right at vår revisor, Jan Wellum Svensen, gir bare en liten markering av hvordan denne rapporteringen har vært hos oss kanskje i forhold til andre, sammenlignbare selskaper.

Møteleieren: Ja, ver så god.

Jan Wellum Svensen: Det som er situasjonen, er at vi har vært revisor i selskapet siden starten. Det ble allerede i begynnelsen av 2003 diskutert at man måtte ha en god føring og en god rapportering av disse midlene. Det ble etablert økonomimanualer som beskrev i detalj hvorledes dette skulle gjøres, og vi har for hvert år gått gjennom dette innenfor de forskjellige områdene som var spesifisert i stortingsproposisjonen ved etableringen av selskapet, egentlig basert på to forhold: Det ene var selvfølgelig at noen ville ønske å se hva man gjorde, men også for å sikre at man brukte midlene slik forutsetningen var, og som jo er forutsetningen når man får et statlig tilskudd.

Vi har da revidert dette hvert år, og det er også omhandlet i alle regnskapene – tre noter, egentlig: Regnskapsprinsipper for hvorledes man behandler statlige tilskudd, en særskilt note om tilskuddene fra staten, og i tillegg har man etter regnskapslovens krav om at man skal opplyse om forhold til «nærstående» – og staten er jo i dette tilfellet en «nærstående» part – redegjort for at man har fått statlige tilskudd og henvist til detaljnoten på dette.

Vi har som sagt gått gjennom dette hvert år. Som styrelederen sa, har det vært diskusjoner om noen poster, hvor vårt utgangspunkt hele tiden har vært at man ikke kan føre mot disse midlene andre ting enn det som var forutsatt fra Stortinget ved etableringen av selskapet.

Så har vi i tillegg etter særskilt ønske fra Næringsdepartementet gått gjennom den rapporten som selskapet sendte til Næringsdepartementet den 25. januar i år, og bekreftet den oppstilling som der foreligger. Der ligger det også inne et estimat om hva som vil påløpe fremover, hvor det for noen poster er relativt liten usikkerhet, mens det for en mindre post vil være noe større usikkerhet. Vårt utgangspunkt er da at man må følge disse midlene helt frem til de er benyttet, og se at de er brukt i samsvar med de forutsetninger som har vært gitt fra Stortingets side.

Møteleieren: Ola T. Lånke har 15 sekund igjen.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg tror at hvis jeg skulle stilt flere spørsmål, ville jeg stilt dem til Riksrevisjonen nå. Så jeg tror jeg sier takk med det.

Møteleieren: Då er vi ferdige. Saksordføreren har tilleggsspørsmål.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg har to spørsmål til slutt. Det eine går på departementet si utøving av eigen kontrollfunksjon. Eg oppfattar at det er det som er temaet, og ikkje kva Mesta har levert. For å følgja det opp detaljert i forhold til dei møta som de hadde, kan styreleieren erindra at det nokon gong i etterkant vart stilt spørsmål i forhold til tema som hadde vore oppe på møte? Eg spør fordi du seier at det vart ført notat her på begge sider. Var det nokon gong noka oppfølging i etterkant frå departementet si side?

Frode Alhaug: Jeg kan ikke huske at vi har hatt noen spørsmål i etterkant som vi ikke hadde avtalt på møtet at vi eventuelt skulle komme tilbake til. Særlig de to første årene var det en tett dialog mellom departementet og selskapet, hvor styrelederen var involvert, og selvfølgelig mellom administrasjonen og embetsverket. Men det var ikke noen spesielle forhold som ble avkrevd oss i etterkant av slike møter.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Så til slutt: Det er slik at fokus er sett på departementet i Dokument nr. 1. Samtidig gjeld jo dette departementet sin kontroll med Mesta. Kan du gi ei vurdering av om denne saka, slik du ser det, har noka betydning for Mesta sitt omdømme?

Frode Alhaug: Så langt er vår vurdering – eller min, det får nesten bli en subjektiv betraktning så langt – at den ikke har hatt noen betydning. Men en skal jo ikke fortsette så veldig mye med å sette søkelys på ting som egentlig ikke angår Mesta, men som vi blir blandet i, før det kan brukes, på mange måter. Bare for å gi en liten illustrasjon: Det kom jo på TV, på radio og i pressen, med spørsmål om vi ikke hadde styring på 1 milliard kr, og moren til økono-

midirektøren vår ringte ham da, straks etter, og lurte på: Kristian, hva i all verden holder du på med? Men det blir alle grader, fra den totalt ubalanserte betraktning og til dem som leser det litt nøyere. Så hvis en slik prosess fortsetter, kommer det til å svekke Mestas omdømme.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk!

Møteleiaren: Då gir vi ordet til Ivar Skulstad, frå Arbeidarpartiet, som også hadde eit tilleggsspørsmål.

Ivar Skulstad (A): Ja takk, leder! Bare et spørsmål for å følge opp det med bruk av restruktureringsmidler og avtaler med ansatte, som det i hvert fall var tre klare meldinger på, og en diversepost. Har det vært slik at noen av de avtalene med ansatte har gitt dem leveranser når man har gått ut av Mesta, altså etter at man har gått ut? Ligger det inne i avtalene?

Frode Alhaug: Nei, det ligger definitivt ikke noe i dette avtaleverket, for det handler kun om de rettigheter som de ansatte har i forbindelse med pensjoner og framtidige levevilkår i så måte – pensjoner. Det handler om pensjoner alt sammen i virkeligheten. Det har ikke vært gjort noen annen avtale i så måte.

Ivar Skulstad (A): Så hvis ansatte som har gått ut av Mesta, får oppdrag for Mesta senere, får de det i konkurranse med andre?

Frode Alhaug: Absolutt.

Møteleiaren: Då ser det ikkje ut som om det er fleire spørsmål, og då får Frode Alhaug høve til å avslutte med eit innlegg på 5 minutt, dersom han ønskjer det.

Frode Alhaug: Nei takk, ikke 5 minutter. Men hvis jeg får lov til å si at det har jo vært en helt egen erfaring for meg, som kommer fra et litt annet yrke til vanlig, å få innblikk i alle sider ved å forsøke å gjøre forretning ut av en statsetat som Statens vegvesen var. Jeg er veldig imponert over den måten som de ansatte og administrasjonen har bestemt seg for å bli konkurransedyktige på. Det har vært en interessant opplevelse. Hvis ikke dette med restruktureringsmidler hadde vært så tydelig spesifisert i forutsetningene, hadde den saken vært mye vanskeligere å gjennomføre. Men fordi det var veldig tydelig, har det vært greit for oss å forholde oss til en så tydelig forutsetning og følge det. For det er en stor operasjon å sitte med en usikkerhet rundt 1 500–2 000 ansatte. Det at det var gitt en tydelig forutsetning for hvordan det skulle håndteres, gjorde det mulig å gjøre det på så kort tid uten at det ble bråk i alle sammenhenger. Og for mange slike omstruktureringer har jo vist at dette er komplisert. Så Mesta er et fint selskap!

Møteleiaren: Ja takk! Då avsluttar vi med det, og eg seier tusen takk for det bidraget som de har gitt – det kjem nok sikkert godt til nytte! Vi er dermed ferdig med dagens høyringar i kontrollkomiteen.

Høyringa slutt kl. 14.27.

**Open høyring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
måndag den 12. februar 2007 kl. 14**Møteleiar: L o d v e S o l h o l m
(leiar i komiteen)

S a k :

Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005 (Dokument nr. 1 (2006-2007))

– IKT-sikkerhet i trygdeetaten

Møteleiaren: Då er klokka 14, og eg vil på vegner av kontroll- og konstitusjonskomiteen få ønskje velkomen til denne høyringa.

Komiteen har vedteke å halde opne høyringar som eit ledd i sakshandsaminga av Dokument nr. 1 for 2006-2007 Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005.

Komiteen skal halde tre høyringar i samband med handsaminga av rapporten frå Riksrevisjonen. Tema for desse tre høyringane er:

- restruktureringløyvingane til Mesta AS
 - IKT-tryggleiken i trygdeetaten
 - tilhøve vedkomande Barne- og likestillingsdepartementet si styring av Barne-, ungdoms- og familieetaten
- Tema for høyringa i dag er IKT-tryggleiken i trygdeetaten.

Dei hovudproblemstillingane som komiteen ønskjer å bli orientert om under høyringa, er:

- Tilgjengelegheit. I kva grad er det gjort tiltak for å gjere data best mogleg tilgjengeleg for brukarane, ved opplæring, brukarundersøkingar mv.?
- Datasikkerheit. Ifølgje Riksrevisjonen er det alvorlege svakheiter i sikringa av system og data knytte til trygdeetatens stormaskinmiljø. Kva blir gjort for å sikre at interne bestemmingar om informasjonssikkerheit blir følgde? Kva rutinar er etablerte for å hindre brot på bestemmingar om personopplysningslova? Kva blir gjort for å kvalitetssikre data i systemet?
- Sikring mot misbruk. Riksrevisjonen viser til at mangelfull kontroll aukar risikoen for misbruk ved autorisert registrering, endring og sletting av data. Dette er forhold som også blir peika på under behandlinga av tidlegare statsrekneskap. Kva tiltak blir sette i verk for å hindre misbruk, jf. at fleire av dei svakheitene som vart avdekte i perioden 1998-2002, framleis ikkje er retta opp?

Komiteen har invitert følgjande til høyringa:

- arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen
- arbeids- og velferdsdirektør Tor Saglie

Det vil bli teke stenografiske referat frå høyringa, og referatet vil følgje som vedlegg til komiteen si innstilling til Stortinget.

Komiteen si von er at denne høyringa vil gi naudsynte opplysningar om saka, og gi naudsynt bakgrunn for å trekkje dei rette konklusjonane i innstillinga til Stortinget.

Eg vil gjere merksam på at dette er ei open høyring. Komiteen kan berre motta teiepliktige opplysningar for lukka dører. Det er difor viktig at alle deltakarane i denne opne høyringa lèt vere å omtale nokons personlege forhold, eller kome inn på noko som kan betraktast som forretningsløyndomar. Dersom eit spørsmål ikkje kan svarast på utan å røpe opplysningar som er undergitt teieplikt, bør den innkalla gjere komiteen merksam på dette. Den innkalla kan då oppmode komiteen om å få avgi forklaring heilt eller delvis for lukka dører. Dersom slik oppmoding blir sett fram, skal komiteen avbryte høyringa og handsame spørsmålet i lukka møte.

Dei prosedyrane som er fastsette i reglementet for opne kontrollhøyringar, vil bli følgde. I denne høyringa får dei som er inviterte, halde ei innleiing på 10 minutt. Etter det får først saksordføraren, som er Svein Roald Hansen frå Arbeidarpartiet, inntil 10 minutt til utspørjing. Deretter får kvart parti inntil 5 minutt til å spørje ut dei inviterte. For at komitemedlemene skal få stilt dei spørsmåla som er naudsynte, vil eg be om at dei som svarar, gjer det så kort og konsist som råd er.

Når utspørjinga er over, får dei inviterte 5 minutt til ei oppsummering dersom dei ønskjer det.

*Høyring med arbeids- og inkluderingsminister
Bjarne Håkon Hanssen*

Møteleiaren: Då er vi klare til å starte, og eg ønskjer arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen velkomen. Du har med deg Anders Skaiå, som er seniorrådgivar, og ekspedisjonssjef Ulf Pedersen. Velkomen til dykk også.

Då har statsråden 10 minutt. Ver så god.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Takk for det, leder.

I Riksrevisjonens Dokument nr. 1 for 2006-2007 reises det kritikk om informasjonssikkerheten i trygdeetatens stormaskinmiljø. Kritikken handler om

- at flere ansatte i trygdeetaten har større brukerrettigheter enn de bør
- manglende retningslinjer for administrasjon og drift av stormaskinen
- mangelfulle rutiner for gjennomgang av logger og mangler i beskyttelse av loggfiler
- svakheter i tilgangskontroller for sensitive datafiler og programmer
- svakheter i rutiner for oversikt over hvem som har tilgang til systemet
- mangelfulle krav til passord i tilgangskontrollsystemet
- mangelfull beskyttelse av en del programmer

Riksrevisjonen skriver at mangelfull kontroll på disse områdene «minsker påliteligheten til data produsert av systemene, og åpner muligheter for misbruk ved uautorisert registrering, endring eller sletting av data».

Jeg ser alvorlig på merknadene, spesielt fordi Riksrevisjonen har påpekt at flere svakheter som nå er nevnt, ble tatt opp av Riksrevisjonen i merknadene til trygdeetatens

regnskap for 2001, uten at disse er rettet opp på en fullgod måte. Jeg skylder likevel å gjøre oppmerksom på at selv om merknadene fra 2001 ikke er fulgt opp godt nok, ble det gjort forbedringer på systemsiden – særlig i perioden fram til og med 2003. Deretter fikk området av ulike grunner et redusert ledelsesfokus, noe som dessverre har ført til fortsatte mangler på etterlevelsessiden.

Jeg vil videre peke på at mens Riksrevisjonen for 2001-regnskapet synes å ha foretatt en gjennomgang av tilgangskontroller for ansatte i hele trygdeetaten, begrenser revisjonen for 2005 seg til et mindre antall personer i IT-avdelingen i stormaskinmiljøet. Det dreier seg om maks 35 personer. De fleste av bemerkningene er altså knyttet til sikkerheten innenfor IT-avdelingen i stormaskinmiljøet og ikke generelt til IT-sikkerhet blant alle etatens ansatte.

Jeg vil også legge vekt på at denne saken ikke dreier seg om svakheter i systemene i forhold til at utenforstående kan trenge seg inn i etatens datasystemer. Her har jeg fått opplyst fra direktoratet at det er etablert et opplegg som følger Datatilsynets retningslinjer for datasikring. Det er etablert et brannmurhierarki for å unngå tilgang til sensitive data. Det er også funksjoner som kan oppdage, stoppe og loggføre inntrengningsforsøk.

Direktoratet har videre opplyst at det ikke på noe tidspunkt er avdekket misbruk av data innenfor stormaskinmiljøet. Alle ansatte innenfor stormaskinmiljøet har taushetsplikt. Disse må også bruke påloggingskoder for å få tilgang til data og systemer med sporbarhet og logging. Det er gjennomført kostnadskrevenne tiltak i trygdeetaten, som er videreført i Arbeids- og velferdsetaten, for å ivareta et forsvarlig sikkerhetsnivå. Datatilsynet har gjennomgått håndtering av personopplysninger i virksomheten og internkontrollsystemet og implementering av det og gitt positive tilbakemeldinger på ledelsesforankring og gjennomførte tiltak. Det er umulig å etablere systemer som er 100 pst. sikre, men det er viktig å ha høy bevissthet om dette blant etatens ansatte, og at eventuelt misbruk oppdages.

Komiteen ønsker svar på problemstillinger knyttet til tilgjengelighet, datasikkerhet og sikring mot misbruk. Som grunnlag for mine svar vil jeg i hovedsak basere meg på informasjon fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Spørsmål av mer teknisk karakter ber jeg om forståelse for at jeg overlater til direktoratet å svare på.

Jeg skal da ta spørsmålene fra komiteen og svare på hvert enkelt av dem. Det første går på hvilke tiltak som er truffet for å gjøre dataene best mulig tilgjengelig for brukerne.

Jeg vil her nevne Riksrevisjonens Dokument nr. 3:3 for 2006-2007, om brukerreting av offentlige tjenester, som ble sendt til kontroll- og konstitusjonskomiteen den 9. januar 2007. Ifølge denne var brukernes samlede tilfredshet med trygdeetaten på 4,6 på en skala fra 1 til 6. Videre står det at Arbeids- og inkluderingsdepartementet har tydelige mål- og resultatkrav om brukerreting.

Høy brukertilfredshet er et av formålene med NAV-reformen. Jeg vil likevel understreke at balansen mellom tilgjengelighet og sikring av data kan være et dilemma. Det

er derfor etablert reserveløsninger for samfunnskritiske og virksomhetskritiske data for å sikre kontinuitetsdrift og tilgjengelighet. I tillegg er det inngått nøddriftsavtaler mellom trygdekontorer for å sikre tilgjengelighet rundt gjennomføring av saksbehandling.

Komiteen spør så: Hva gjøres for å sikre at interne bestemmelser om informasjonssikkerhet følges?

Internrevisjonens IT-gruppe og et eget sikkerhetsmiljø skal følge opp at bestemmelsene om informasjonssikkerhet etterleves. I tillegg skal det ansettes en egen sikkerhetskoordinator i IKT-drift. Høsten 2006 så direktoratet spesifikt på etterlevelse av interne bestemmelser om informasjonssikkerhet, og det ble utarbeidet en handlingsplan for IKT-sikkerhet i IKT-drift for 2007–09. Denne skal styrke sikkerhetsnivået og løse de forhold som Riksrevisjonen har påpekt.

Komiteen spør: Hvilke rutiner er etablert for å hindre brudd på bestemmelser i personopplysningsloven?

Sommeren 2006 ble det som nevnt etablert et nytt internkontrollsystem og en ny enhet i direktoratet for personvern, informasjonssikkerhet og beredskap. Tilsvarende enhet opprettes i NAV Drift og utvikling for å ivareta det operasjonelle ansvaret. Det er også etablert avvikrapportering for å rapportere og håndtere sikkerhetsbrudd.

Komiteen spør så: Hva gjøres for å kvalitetssikre dataene i systemet?

Etaten er i ferd med å gjennomgå alle rutiner for kvalitetssikring og gjøre tilpasninger i forhold til sikkerhetsinstruks og, videre, gjennomgå samtlige ansattes rettigheter til systemer og data med tanke på en klar arbeidsdeling.

Komiteens spør: Hvilke tiltak iverksettes for å hindre misbruk, jf. at flere av de svakheter som ble avdekket i perioden 1998–2002, fortsatt ikke er rettet opp?

Der vil jeg svare at selv om Riksrevisjonen peker på at merknader fra 2001 ikke er løst, er det etter revisjonen i 2001 gjennomført en rekke tiltak for å hindre misbruk. Direktoratet har opplyst at merknader fra 2001 er fulgt opp, men at enkelte ikke er gjennomført som forutsatt, og dermed ikke fullt ut rettet opp. Dette gjelder at

- ansatte i IT-avdelingen har større rettigheter enn nødvendig
 - tilgangsrettigheter som ikke er benyttet på langt tid, ikke er fjernet
 - trygdeetaten i liten grad har rutiner for gjennomgang eller analyser av logger, og at logging ikke foretas på enkelte områder
 - trygdeetatens interne retningslinjer for informasjonssikkerhet ikke er fullt ut overholdt på enkelte områder
- Direktoratet har fulgt opp og påbegynte endringsarbeidet høsten 2006. Blant annet er følgende tiltak etablert:

Før det første: Alle ledere i IKT-drift og Systemavdelingen har gjennomført sikkerhetsbevisstgjøringskurs.

Videre: Det blir anskaffet nytt verktøy for tilgangskontroller for separasjon av roller og avgrensning av fullmakter internt i IT-driftsmiljøet.

Og: Det etableres et helhetlig loggings- og overvåkingsregime for å minske faren for misbruk.

Langsiktige tiltak skal også etableres for å styrke IT-sikkerheten.

Departementet har de siste årene hatt stor oppmerksomhet på riksrevisjonssaker i styringsdialogen med Rikstrygdeverket. Riksrevisjonssaker har vært fast agenda på etatsstyringsmøter. Det er avholdt egne møter om riksrevisjonssaker og IT-planer i Rikstrygdeverket, og det er rapportert om status for riksrevisjonssaker. Tildelingsbrevene fra 2005 har også lagt til grunn at alle feil og mangler som Riksrevisjonen peker på, skal følges opp og rettes.

Også framover vil jeg være opptatt av at alle revisjonsmerknader blir fulgt opp og løst. Arbeids- og velferdsdirektoratet er derfor fra 2007 pålagt å etablere et rapporteringssystem som klart skal dokumentere at feil og mangler som Riksrevisjonen påpeker, blir fulgt opp, og at de er rettet.

Møteleieren: Tusen takk skal du ha!

Då gir eg ordet til saksordføraren, Svein Roald Hansen, frå Arbeidarpartiet. Ver så god, du har inntil 10 minutt.

Svein Roald Hansen (A): Takk skal du ha – og takk for gjennomgangen.

Du sa at når man ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp påpekningene fra 2001, at det stoppet opp i 2003, så skyldtes det at man av ulike grunner fikk redusert ledelsesfokus. Betyr det at man fra departementets side ikke hadde dette med i tildelingsbrev og/eller i rapporteringskrav på det tidspunktet? Kan du si litt om det?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg tror det er viktig å forsøke – uten manus – å bruke mine egne ord på hvordan jeg opplever det som har skjedd.

Etter at vi fikk denne riksrevisjonsrapporten i 2001, opplever jeg, når jeg i ettertid har sett på det som har skjedd, at det ble tatt på alvor både i departementet og i Rikstrygdeverket. Og man var også i Rikstrygdeverket veldig fokusert på å komme i gang med tiltak for å etterleve Riksrevisjonens påpekninger. Man var godt i gang, det var godt forankret i ledelsen, og man fulgte veldig tett opp på mange områder. Så kommer man fram mot 2003, og da tror jeg at det som skjer i RTV, er at man fra ledelsens side føler at nå er dette på glid – vi har en plan, og det ser ut til å gå bra. Derfor kan vi nå liksom legge oppfølgingen av det videre arbeidet i linjen av det – det kommer til å gå bra nå. Ut fra den forståelsen av situasjonen er det også det som rapporteres til departementet – at man har tatt tak i og følger opp Riksrevisjonens merknader. Det går ingen rapporter til departementet i retning av at det her er en mangelfull oppfølging i Rikstrygdeverket, og derfor er det også vanskelig for departementet å etterprøve den virkeligheten når man får beskjed om at det blir fulgt opp.

Jeg mener også at jeg egentlig skjønner hva som skjer i ledelsen i RTV i og med at man føler at man er i gang. Det legges en linje for å fullføre det man har startet opp på, men så blir Rikstrygdeverkets fokus etter 2003 rettet mot andre svære oppgaver. Det handlet om flytting av hele dataanlegget. Det er en enorm datasentral, blant de aller største i hele Norge. Det ble etablert betydelige ka-

tastrofe- og reservedriftsløsninger. Og etter hvert kommer hele NAV-reformen, og oppmerksomheten dreies veldig i retning av det. Så ledelsesfokusets slippes av mange naturlige grunner rundt 2003. Ledelsesfokusets rettes veldig sterkt mot hele denne flytteoperasjonen. Så oppdager man da ved neste riksrevisjon at det man trodde var på skinner, ikke var på skinner allikevel. Derfor har man tatt tak i det igjen, på den måten at det nå er utarbeidet en handlingsplan for IKT-sikkerhet i IKT-drift, som helt konkret bl.a. skal sørge for å rette opp de mangler som Riksrevisjonen har påpekt. Og for å sørge for at det samme ikke skjer en gang til, har man leid inn en ekstern konsulent som skal overvåke det. Denne eksterne konsulenten skal sikre at alle merknader fra Riksrevisjonen blir rettet opp, at bestemmelser i personopplysningsloven innfris, og at vi skal ha rapport om resultatene av arbeidet. Og vi har bidratt til at det lages et rapporteringssystem som skal dokumentere om feil og mangler som Riksrevisjonen påpeker, blir fulgt opp og rettet.

Dette er liksom et forsøk på å si akkurat det samme som jeg sa innledningsvis, men kanskje litt mer med egne ord.

Svein Roald Hansen (A): Da forstår jeg det slik at det man rakk å gjøre – for å si det sånn – har man funnet ut er tilfredsstillende, og så fortsetter man med de tiltakene som man ikke rakk, og eventuelt de nye som nå er påpekt.

Er det da slik å forstå at man med denne eksterne konsulenten også føler at man har tilstrekkelig med kvalitets-sikring for at det man gjør, treffer de problemstillingene som er avdekket?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Vi har hatt diskusjoner om det også i departementet. For det første opplever jeg nå at de feil og mangler som Riksrevisjonen påpeker, igjen har et veldig klart ledelsesfokus. Man har laget en plan for hvordan man systematisk skal sørge for å rette opp de mangler som Riksrevisjonen påpeker. Men ikke bare skal det være et internt og inkludert ledelsesmessig fokus på det, i tillegg har man leid inn ekstern kompetanse som skal overvåke det. Og vi har fra vår side lagt opp et styrings- og kontrollsystem som handler om at det skal dokumenteres. Vi har selvfølgelig hatt diskusjoner om vi i tillegg skulle gjort enda mer for å kontrollere det, men for meg har det vært viktig å si at i tillegg til det systemet som nå kommer, så kommer jo Riksrevisjonen tilbake, ikke sant? Og med basis i den oppmerksomheten som nå har vært, føler jeg at det å legge enda flere kontrollregimer oppi det systemet blir en uforholdsmessig ressursbruk. Jeg føler meg veldig trygg på at med den historien denne saken har, og det ledelsesfokus den nå har, så vil disse merknadene bli fulgt opp.

Svein Roald Hansen (A): Jeg har bare ett spørsmål til. Det ligger kanskje litt på siden av det som er påpekt i rapporten.

Fornyingsdepartementet har et koordinerende ansvar for IKT-politikken i Regjeringen. Det kunne være interes-

sant å høre om du har noen oppfatning av hvilken påvirkning det har i det oppfølgingsarbeidet som nå gjøres, om dere har noen støtte i form av retningslinjer e.l. fra Fornyingsdepartementet.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Da tror jeg at jeg benytter anledningen til å spille på ekspedisjonssjefen.

Ulf Pedersen: Både ja og nei, i og for seg. De fleste av de forholdene som er påpekt av Riksrevisjonen, og i og for seg andre ting man tar tak i på IT-sikkerhetssiden, er jo ting som det er behov for, og nødvendig, å ta tak i helt uavhengig av dette fellesregimet til FAD. Men det er klart at det at man på en måte har en generell økt fokusering på det i departementene, bidrar jo selvfølgelig til å øke bevisstheten også i vårt departement om at dette er viktig.

Svein Roald Hansen (A): Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møteleiaren: Nei vel – takk for det.

Då går vi vidare til Framstegspartiet og Carl I. Hagen, som har inntil 5 minutt til utspørjing – ver så god.

Carl I. Hagen (FrP): Takk skal du ha, leder!

Er statsråden enig i at det ville være veldig flaut hvis han måtte møte om ett eller to år og svare på samme type spørsmål en gang til fordi Riksrevisjonen avdekker at det ikke er i orden?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg vet ikke om jeg ville ha brukt begrepet «flaut». For det første så er det jo viktig å understreke at de merknadene som Riksrevisjonen kommer med, er høyst relevante. Det er høyst relevant å påpeke at dette ble påpekt for flere år siden, og at det er bemerkelsesverdig at man ikke har greid å rette opp i det. Med basis i at vi er enig i at det ikke kan være sånn at riksrevisjonsmerknader lever i flere år uten at det dokumenteres at man har rettet opp i det, og med den oppmerksomhet vi nå har på det, vil det jo være svært viktig for meg ikke å komme i en situasjon der jeg igjen må forsvare hvorfor ting ikke har skjedd. Man skal ikke utelukke at det kan komme merknader på andre nye områder, for, som jeg har tenkt å si litt om i avslutningsinnlegget mitt hvis det blir tid, er det klart at NAV står nå overfor store IKT-utfordringer. Men dette må være et kapittel vi nå legger bak oss, for vi har mer enn nok av ting å bruke tiden på i forhold til nye utfordringer.

Carl I. Hagen (FrP): Har departementet eller direktoratet gitt tilstrekkelig ressurser og – la oss si – tilgang til IKT-ekspertise som er nødvendig? Er det noen problemer på det området? Eller føler statsråden at her har man de beste krefter til å løse disse problemene?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Ja, jeg må jo innrømme det, leder, at jeg er neppe den rette til å evaluere om de rette personene er på rett plass i forhold til de utfordringene man her står overfor. Det har i det hele tatt ikke

vært en del av den dialogen som jeg har deltatt i, mellom departementet og NAV, at problemet til Arbeids- og velferdsetaten i dag er mangel på kompetanse og mangel på ressurser. Det har hele tiden vært tilbakemeldinger som har gått på behovet for å gjennomføre systematiske tiltak, og at man også ønsker å leie inn eksterne kompetanse for å kvalitetssikre og kontrollere. Det er ikke reist noen problemstillinger knyttet til ressursmangel i så måte.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg vet ikke om jeg fikk tak i statsrådets opplysninger helt korrekt. Men er det slik å forstå at du også sa at det har ikke vært avdekket noe misbruk? Altså – det er jo risikoen for misbruk som har ligget under en del av Riksrevisjonens bemerkninger og synspunkter. Er det slik å forstå at det ikke har vært avdekket noe misbruk av opplysninger som følge av dette?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Ja, ut fra de opplysningene vi har fått fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, er ikke vi kjent med at det er avdekket noe misbruk. Og så er det viktig, som jeg sa i innledningen min, at vi snakker om IKT og sikkerhet på mange nivå her. Det som Riksrevisjonen først og fremst er opptatt av i denne rapporten, er jo dette stormaskinmiljøet. Det er jo et relativt begrenset antall mennesker som jobber helt innerst i IKT-systemene i Arbeids- og velferdsetaten, og der er det ikke, så vidt vi vet, avdekket noe misbruk. Så peker jeg på, selv om det ikke er det rapporten fra Riksrevisjonen først og fremst handler om, at det som er veldig spennende knyttet til det faktum at det er mye sensitive opplysninger i dette systemet, det er jo om folk utenfra har greid å trenge igjennom sikkerhetssystemene våre. Vi har heller ingen dokumentasjon på at det har skjedd. Det skal i systemene være sånn at dersom noen prøver, så skal vi få fram oversikt over det. Jeg lærte den gangen vi holdt på med kugalskap i Norge, at jeg aldri skulle bruke ordet «garantere» som politiker – og jeg tror ikke jeg skal garantere at vi ikke får en situasjon der noen trenger gjennom denne brannmuren vår. Det er jo blant de tingene som jeg er veldig opptatt av, og har stilt flere spørsmål om, at vi kan ha en størst mulig grad av trygghet knyttet til at folk ikke utenfra greier å trenge gjennom våre systemer.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg vil bare bemerke at akkurat ordet «garantere» er vel de fleste statsråder nå etter hvert blitt oppmerksom på er uklokt å bruke.

I så måte kan man vel også slå fast at det ikke har vært noen – i disse mediedager – tystere i dette stormiljøet eller i andre steder i trygdeetaten, og det er veldig hyggelig.

Da har ikke jeg flere spørsmål.

Møteleiaren: Då går vi vidare til Høgre og Per-Kristian Foss. Ver så god – du har inntil 5 minutt.

Per-Kristian Foss (H): Takk, leder!

Litt tilbake i historien. Du var inne på dette på med at Rikstrykdeverkets ledelsesfokus glapp litt i forhold til oppfølgingen av Riksrevisjonens merknader på dette området i 2003. Ble departementet på noen måte kjent med

slike opplysninger om at oppfølgingen ikke var tilfredsstillende?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Nei, ikke ut fra det jeg har greid å se av saken. Jeg har også lyst til å understreke at jeg tror at det som er problemstillingen her, er at Rikstrygdeverkets ledelse handlet i veldig god tro. De følte også at de hadde hatt sterk fokusering på disse merknadene, og følte at de nå var kommet så langt at det kunne forankres i linjer. Som leder tror jeg man ofte står oppe i de dilemmaene, fordi man må videre i nye problemstillinger. Og som sagt, her var det snakk om å flytte hele data-sentralen til Rikstrygdeverket. Derfor tror jeg også at det på ingen måte var sånn at departementet opplevde det som et forsøk fra Rikstrygdeverket på å holde tilbake informasjon ledelsen satt inne med. Man følte at dette var på et trygt spor, og så viser det seg i ettertid at det ikke var det. Det tror jeg bare er viktig at man trekker lærdom av, i den forstand at selv om ting da forankres i linjer, må vi ha systemer for å kvalitetssikre.

Per-Kristian Foss (H): Det er vel den ene erfaringen. Og den andre erfaringen er at selv om alt går mye raskere med data, tar det atskillig lengre tid å reparere og sikre og overholde budsjetter enn det man tror. Det har Rikstrygdeverket også historiske erfaringer for som skulle tilsi at ledelsesfokus hadde vært sterkt hele tiden, etter mitt skjønn. Men jeg skjønner statsrådens forklaring også.

Jeg synes statsråden i sitt første innlegg nevnte at spørsmålet også var tatt opp igjen i tildelingsbrevet i 2005. Er det rett?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Det har vært fokusert på denne type spørsmål i tildelingsbrevet i 2005, i 2006 og i 2007. I 2005 var det ikke med basis i noen kjennskap til at det var noen mangler, men man var generelt opptatt av å understreke at IKT-sikkerhet var viktig.

Per-Kristian Foss (H): Ok.

Riksrevisjonen sier også:

«Det kan også stilles spørsmål ved om etaten overholder lov om behandling av personopplysninger med hensyn til dokumentasjon av intern kontroll, sikkerhetstiltak og organisering.»

Mener statsråden at etaten i de tiltak som er iverksatt, nå overholder denne loven? Og hvordan akter departementet å rapportere tilbake til Stortinget om sikkerhet for at en lov overholdes? Én ting er jo at private bryter lover Stortinget vedtar, men vi er opptatt av at statens egne iallfall må være de som holder lovene, og at vi som stortingsrepresentanter også kan være sikre på det.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg er for det første veldig enig med Foss i at det er viktig. Og det å følge opp personopplysningsloven er sentralt i det sikkerhetsarbeidet som vi nå er opptatt av å dokumentere at vi har gode rutiner for.

Når det gjelder personopplysninger, har Datatilsynet vært inne og ettersett det som har skjedd i Rikstrygdever-

ket, og Datatilsynet har vel i sine rapporter ikke hatt noen merknad til den måten akkurat det spørsmålet er håndtert på i Rikstrygdeverket. Men det å ha gode rutiner og systemer også for den type spørsmål ligger i det man nå fokuserer på i NAV, altså Arbeids- og velferdsetaten.

Per-Kristian Foss (H): Og det vil dere rapportere om til Stortinget på en måte som gjør at vi kan slå det fast? Én ting er at Datatilsynet ikke har hatt merknader, men en annen ting er at departementet føler seg sikker på at loven følges.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg mener at dette er så sentrale spørsmål at det ville være veldig naturlig å rapportere til Stortinget på det grunnlaget.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møteleieren: Då går vi til Inge Ryan og Sosialistisk Venstreparti. Du har også inntil 5 minutt – ver så god!

Inge Ryan (SV): Takk, leder.

Jeg syns statsråden gav en veldig god redegjørelse. Jeg syns også spørsmålene har vært utfyllende, men jeg har et spørsmål til det som statsråden sa, at NAV har en IKT-utfordring.

Jeg har en fortid som ansatt ved et offentlig servicekontor tidlig på 1990-tallet. Når man prøvde å samordne sosialkontor, arbeidskontor og trygdekontor den gangen, opplevde man at det å få tilgang, altså det å få ut data og tjenester, var umulig når man satt på et servicekontor – mange av dem var små kontorer, med en eller to personer. Av hensyn til datasikkerhet kunne man ikke få tilgang til oversikt over arbeidsledige og diverse andre opplysninger.

Vi vet at når NAV-organiseringen er oppe og går, vil den sjølsagt bestå av noen store kontorer med ulik kompetanse, mens noen av kontorene vil være en- eller tomannsbetjent. Hvordan kan man sikre seg at disse små kontorene får den nødvendige tilgangen – samtidig som sikkerheten ivaretas?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg har lyst til å si at her er det viktig å skille det ene fra det andre.

Det ene er f.eks. at hvis man snakker om datasikkerhet, så handler jo det om at folk ikke skal ha tilgang til mer enn de trenger, at det skal være sporbarhet, at det skal være gode brannmurer – altså at man skal ha slike datasikkerhetsmessige tiltak.

Det andre er spørsmålet om hvorvidt man har utro tjenere eller ikke, altså om folk misbruker de opplysningene de har – og bør ha – tilgang til.

Jeg føler at det som representanten Ryan nå spør om, mer gjelder det siste, at vi trenger å ha en etisk sterk tilnærming til det faktum at veldig mange ansatte ute på NAV-kontorene skal og bør ha tilgang til et bredt spekter av forholdsvis sensitive opplysninger. Hele formålet med NAV-reformen er jo nettopp at man skal slippe å gå fra den ene saksbehandleren til den andre, at man skal slippe

å gjenta livshistorien sin gang på gang, at man skal få den hjelpen man trenger, og at man som bruker ikke skal være avhengig av å ha kunnskap om hvorvidt den man snakker med, tidligere jobbet i trygdeetaten, i Aetat eller på sosialkontoret.

Det betyr at det ikke er noen grunn til å tvile på at veldig mange dermed vil få tilgang til en forholdsvis stor mengde av sensitive opplysninger. Det finnes ingen datasikkerhetsløsninger som verken skal eller bør forhindre det. Men det trengs ansatte i NAV med en veldig klar forståelse av sin rolle, nemlig at opplysningene bare skal brukes til det de er ment til, og ikke misbrukes på noen måte. Samtidig er det selvfølgelig slik at selv om enhver skal få sin saksbehandler, behøver ikke alle og enhver ha tilgang til alt av opplysninger. Dermed vil man også få en viss datasikkerhetsdiskusjon om i hvilken grad man trenger å ha tilgang til opplysninger. Jeg er veldig redd for en slik utvikling. Jeg føler heldigvis at det har vært enighet både mellom den forrige regjering og daværende storting og mellom denne regjering og nåværende storting om at det ikke er meningen at vi skal legge veldig sterke begrensninger på de ansatte ved NAV-kontorene med hensyn til å kunne se helheten i det som NAV har av personopplysninger.

Inge Ryan (SV): Men det er vel en spesiell utfordring når det gjelder de aller minste kontorene. På de større kontorene har man sine spesialområder som gjør at man ikke trenger å ha så mye tilgang til alle de ulike feltene, men sitter man alene på et kontor i Værøy – eller hvor man måtte være – stilles det jo helt spesielle krav til den personen når det gjelder det du tar opp, man må håndtere veldig mange opplysninger. Men man er altså villig til å legge til rette for det?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Ja, og jeg vil si at selv på forholdsvis store kontorer – og der jeg og Inge Ryan kommer fra, er Namsos en ganske stor by – selv på et NAV-kontor av den størrelsen, er det viktig at også den som har behov for hjelp fra NAV i byene våre, skal få én saksbehandler som skal ha tilgang på de opplysningene som trengs for å hjelpe vedkommende.

Dette er, som jeg også svarte representanten Hagen, selvfølgelig utfordrende, men det må ikke bli slik at behovet for å begrense tilgangen på sensitive opplysninger undergraver NAV-reformen. Da må det heller være aktiv jobbing med de ansatte, slik at de forstår hvor viktig det er å håndtere sensitiv informasjon med omtanke.

Møteleieren: Då er tida ute.

Vi går til sistemann – Magnhild Meltveit Kleppa frå Senterpartiet, ver så god.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar.

Det er jo slik at Dokument nr. 1 inneheld merknader frå Riksrevisjonen på veldig mange tema og område. Eg forstår det slik at statsråden meiner at dei merknadene som kjem frå Riksrevisjonen på dette området, er velgrunna?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Ja, vi har ikke behov for å argumentere mot de merknadene, tvert imot. Vi har bare ett formål med vårt arbeid, og det er å sørge for at de blir rettet opp, slik at vi ikke får den typen merknader fra Riksrevisjonen.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg synest at statsråden sjølv har gjort godt greie for kva arbeid som no er sett i gang. Det er mange uttrykk og beskrivingar i den samanheng. Eit miljø som blir beskrive fleire gonger, er dette såkalla stormaskinmiljøet. Kan du seia noko meir om kor stor gruppe det her er snakk om?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Du kan kontrollere meg ved å stille det samme spørsmålet til Arbeids- og velferdsetaten, som kommer etterpå nå. Men jeg har fått opplyst at det er rundt 30 personer.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Då har eg berre eit spørsmål til. Det gjeld det som no er sagt om forslaget om ekstern konsulent. Er det for å ha ein uhilda instans som følgje av dette, eller er det eit behov for å supplera den kompetansen som allereie er?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg har opplevd det slik at det først og fremst er knyttet til at man skal ha en person som ikke er en del av den daglige drift, som altså skal ha som en spesiell oppgave å sitte litt utenfor, for rett og slett å kunne sitte med merknadene fra Riksrevisjonen og krysse av og si at dette er rettet opp. Dette er en ekstra forsikring om at ledelsesfokus omsettes i praksis, at det faktisk er forankret i det miljøet som må gjøre en jobb, og en sikkerhetsmekanisme i tillegg til de kravene vi stiller om dokumentasjon og sporbarhet på at man følger opp.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk!

Møteleieren: Då er vi ferdige med spørsmåla. Eg gir statsråden inntil 5 minutt dersom han ønskjer ei oppsummering. Ver så god!

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: På mange måter fikk representanten Ryan meg til å ta oppsummeringen litt underveis. Jeg hadde tenkt å bruke sluttminuttene mine til å si litt om tiden framover – ikke for å undervurdere behovet vi har for å rette opp de feil som har ligget der, men for å understreke at det er ingen tvil om at vi må jobbe veldig ordentlig og skikkelig på dette området hver eneste dag. For nå er vi i den situasjonen at Rikstrykdeverkets system slås sammen med det gamle Arbeidsdirektoratets system, og så får vi en tredje kobling ute i kommunene gjennom at også sosialkontorenes system kobles sammen. Det betyr at det blir en svært stor mengde med sensitive data som blir samlet rent IKT-messig, men som også veldig mange mennesker får tilgang til. Det gjør at det å ha fokus på dette området, knyttet til den rent tekniske biten med gode rutiner, system og sikkerhet, men også når det gjelder den menneskelige biten i det, blir svært viktig. Derfor legger

vi i departementet opp til tydelige rutiner for å ha et sterkt fokus på det, og vi kommer til å være veldig, veldig opptatt av å kunne dokumentere at vi gjør så mye som overhodet mulig på dette området i tiden som kommer.

Møteleieren: Tusen takk skal du ha! Dette er nok nyttige innspel for oss i vårt vidare arbeid.

Då er vi litt på forskott, men nestemann er til stades, så vi gå vidare etter eit lite sceneskifte, som det heiter på dette språket.

*Høring med direktør i Arbeids- og velferdsdirektoratet
Tor Saglie*

Møteleieren: Då trur eg vi er klare til å halde fram. Eg vil ønskje arbeids- og velferdsdirektør Tor Saglie velkomen. Du har med deg direktør Arild Sundberg og avdelingsdirektør Lasse Andresen. Velkomen til dykk også!

Då har Tor Saglie 10 minutt, ver så god.

Tor Saglie: Tusen takk for det.

Ærede komite! Jeg vil i dette innlegget først orientere om oppfølgingen av Riksrevisjonens gjennomgang av informasjonssikkerheten i trygdeetatens stormaskinmiljø samt beskrive noen hovedtrekk ved den grunnleggende sikkerhetsarkitekturen i Arbeids- og velferdsetaten, før jeg supplerer med noen ytterligere merknader til hver av de hovedproblemstillingene komiteen er spesielt opptatt av, nemlig tilgjengelighet, datasikkerhet og sikring mot misbruk.

Arbeids- og velferdsetaten fulgte umiddelbart opp Riksrevisjonens rapport med et IT-/sikkerhetsprosjekt høsten 2006, gjennomført bl.a. ved hjelp av eksterne bistand. Prosjektet har resultert i et sett med konkrete tiltak for å korrigere de negative funn Riksrevisjonen har presentert. Av tiltak som til nå er gjennomført, nevner jeg:

- Det er ryddet i privilegerte grupper.
- Noe personell har fått nedjustert sine fullmakter.
- Det er definert og innført ny passordinstruks i tråd med etatens passordpolicy på stormaskinmiljø.
- Det er fjernet inaktive og ubrukte identer.
- Det er foretatt en begrensning av antall program med særskilte rettigheter i stormaskinmiljøet.

Fra 2007 er det fastsatt en videre oppfølging gjennom handlingsplanen IKT-sikkerhet 2007–2009.

Så noen opplysninger om etatens sikkerhetsarkitektur på IT-området, og her kan det være nyttig for komiteens medlemmer å rette blikket på den figuren som skissemessig illustrerer denne arkitekturen.

Etatens sonedeling er en sikkerhetsløsning for å dele etatens datanettverk inn i klart definerte soner på en slik måte at disse tilfredsstiller interne sikkerhetskrav så vel som eksterne sikkerhetskrav spesifisert av Datatilsynet. Sonedeling av datanettverk forutsetter regulering av kommunikasjon mellom soner ved hjelp av sikkerhetsbarrierer, såkalte brannmurer. Foruten de nettverksmessige sik-

kerhetsløsningene omfatter sonedelingen også enkelte brukerrelaterte tjenester, som e-post og Internett-tilgang.

Fagsystemene i etaten ligger på sentrale servere i én sensitiv sone. Her ligger bl.a. IBMs stormaskin, som inneholder en vesentlig del av fagsystemene i tidligere trygdeetat. Vi har dessuten en sensitiv sone som omfatter saksbehandlerne i etaten. Disse sonene ligger innenfor samme sikkerhetskierarki.

En intern sone er opprettet som buffersone mellom åpne nett og sensitiv sone. I intern sone legges registre av ikke-sensitiv art. Kommunikasjon og trafikkflyt mellom de ulike sonene reguleres av sikkerhetsbarrierer med brannmurer, viruskontroll og applikasjonskontroll. Av generelle soneregler kan jeg nevne at det ikke tillates trafikk fra intern sone til sensitiv sone. Det tillates kun kontrollert utveksling av data mellom sensitiv sone og intern sone dersom det er initiert fra sensitiv sone, og kun utveksling av ikke-sensitive data fra sensitiv sone til intern sone. Ingen trafikk tillates initiert fra sensitiv sone til Internett, og det er heller ingen direkte «routing». All kommunikasjon i etaten «routes» gjennom sonedelingen, og trafikk mellom sensitive soner, men over åpne nettverk, skal krypteres, og all drift og overvåking av sonedelingens løsning foregår via en egen managementsone.

Dette opplegget legger til rette for innsetting av Internett-tjenester i intern sone med sikker kommunikasjon til Internett og sensitiv sone. Intern sone er beskyttet mot inntrengere fra Internett gjennom sikkerhetsbarrierer samt egen Internett-sone. Sikkerhetsbarrierene blir kontinuerlig kontrollert og overvåket av IKT Drift, som er en enhet i NAV Drift og utvikling.

Trygdeetatens og Aetat hadde hver for seg innrettet sine nettverksløsninger i tråd med de krav som Datatilsynet har stilt til soneinndeling. For å tilrettelegge for sammenheng av etatene ble nettverkene koblet sammen. Som en oppfølging ble det i høst igangsatt et arbeid med å vurdere sonestrukturen og sikkerheten for de enkelte nettverkssonene i Arbeids- og velferdsetaten. Arbeidet skal gi oss ensartet dokumentasjon av sonestrukturen og lede fram til justeringer med hensyn til forvaltning og sikring av sonene, der det viser seg å være behov for det. Det er viktig å få til god harmonisering av de kontroller som skal ivaretas av nettverkssonene fra de tidligere etatene.

Arbeids- og velferdsetaten utveksler sensitiv informasjon med legekontor, sykehus, apotek, private laboratorier, røntgeninstitutter osv. Det er i den sammenheng utviklet en kommunikasjonsløsning som oppfyller Datatilsynets krav om sikker overføring av informasjon. Sikkerhetsløsningen er implementert både hos avsender og mottaker og kan derfor benyttes over en hvilken som helst kommunikasjonskanal.

Jeg har i denne kanskje litt tekniske gjennomgangen egentlig berørt alle de tre problemstillingene komiteen er opptatt av, men vil supplere med noen ytterligere merknader til hver av dem.

Først til dette med tilgjengelighet. Arbeids- og velferdsetatens tilbud til brukerne om tjenester over nettet utvides i årene som kommer. Altinn, Minside og nav.no er tre viktige kanaler. I f.eks. det nye pensjonssystemet som

utvikles i forbindelse med pensjonsreformen, skal brukerne selv over en egen interaktiv løsning få beregnet pensjonen sin på bakgrunn av data som ligger lagret om brukerne til dette formålet, og med de forutsetninger som brukeren selv velger, f.eks. pensjoneringsalder.

Når komiteen spør om tilgjengelighet for brukerne, antar jeg det også siktes til faren for tap av data. Etaten har en katastrofeberedskapsløsning som bl.a. oppdaterer og speiler en kopi av sentrale dataregistre i NAV. Samfunns-kritiske og virksomhetskritiske data vil derved i en katastrofesituasjon være raskt tilgjengelige. Som del av handlingsplanen for sikkerhet i IKT-drift for 2007–2009 er det planlagt regelmessig gjennomføring av beredskapsøvelser og kontinuitetsplanlegging for ytterligere å forsikre seg om tilstrekkelig tilgjengelighetsnivå for etatens brukere.

Så til et par ytterligere punkter vedrørende datasikkerhet. Tydelig ledelsesforankring av datasikkerhetsarbeidet er en avgjørende forutsetning for å lykkes, og det er et ansvar jeg tar meget alvorlig. I 2007 vil etaten gjennomføre en rekke forankringsaktiviteter som bl.a. opplæringstiltak og etablering av et eget sikkerhetskulturprogram. Videre vil vi gjennomføre hyppige kontrollaktiviteter innen sikkerhetsområdet, både i form av intern kontrollaktivitet og ved bruk av etatens internrevisjon, for å sikre at internkontrollrutinene fungerer som de skal.

Riksrevisjonen har påpekt fare for integritetsbrudd ved at data kan endres av uautoriserte interne brukere. I personopplysningsforskriftens § 2-7, om organisering, første og annet ledd med kommentarer, framkommer viktigheten av at ansvar og myndighet relatert til drift av informasjonssystemet eller driftsledelse og for oppfølging av sikkerhetsarbeid, dvs. sikkerhetsledelse, er klarlagt. Datatilsynet legger til grunn at disse ideelt sett bør tillegges forskjellige medarbeidere i virksomheten.

Å skille mellom administrasjon og utførelse av bestemte ansvarsområder eller oppgaver vil redusere muligheten for uautoriserte endringer eller misbruk av informasjon eller tjenester. I standarder om dette påpekes det at dersom det ikke er mulig å skille disse funksjonene, bør det overveies andre kompenserende kontrolltiltak, f.eks. logging og overvåking av aktiviteter. Etatens sikkerhetspolicy bygger på separasjon av sikkerhetsadministrasjon og drift, dvs. skille mellom utøvende og kontrollerende funksjoner. Der dette ikke er mulig, eller lite hensiktsmessig, vil etaten logge og overvåke oppgaveutføringen. Jeg kan også nevne at det er opprettet en egen seksjon for personvern og informasjonssikkerhet og beredskap i Arbeids- og velferdsdirektoratet, en seksjon som er min ledelsesstøtte. Driftsoppgavene ivaretas utenfor direktoratet.

Så til området sikring mot misbruk. Det jeg allerede har nevnt, adresserer også misbruksområder. Jeg kan tilføye at det er et begrenset antall systemprogrammerere og dataingeniører i IT-avdelingen som er betrodd medarbeidere med vide fullmakter. Det ble tidligere her nevnt en stab på 30, og det kan jeg bare bekrefte. Disse følges opp av enhetsledere, støttet av en egen sikkerhetskoordinator i forhold til sine arbeidsoppgaver. Personvern, informa-

sjonssikkerhet, etikk og etterlevelse av etatens eget regelverk er viktige temaer i oppfølgingen. Alle ledere i IKT-miljøet har nylig gjennomført sikkerhetsbevisstgjøringskurs, for å fokusere på leders ansvar for å tildele riktige og avgrensede roller til de ansatte i IT-driftsmiljøet.

Avslutningsvis: Arbeids- og velferdsetaten er avhengig av tillit fra brukere og overordnet myndighet. Det skal ikke hefte tvil ved vår holdning til personvern og datasikkerhet og vår evne til å ivareta dette viktige området på en betryggende måte. Derfor har jeg personlig sørget for å ha dette høyt på agendaen, bl.a. i månedlige oppfølgingsmøter med alle dem som rapporterer til meg. Jeg ser på Riksrevisjonens rapport som et viktig bidrag for å få ytterligere fokus på dette området.

Møteleieren: Takk skal du ha.

Då gir eg ordet til saksordføraren, Svein Roald Hansen frå Arbeidarpartiet – i inntil 10 minutt.

Svein Roald Hansen (A): Takk for en grundig redegjørelse, og takk for en illustrativ plansje som gjorde det lettere å følge redegjørelsen.

Jeg forstår på det du sa, særlig avslutningsvis, at den erfaringen som ble gjort fra den forrige oppfølgingen, 2001–2003, med at man følte seg trygg på at det lå i linjen, så man kunne slippe fokuset fra ledelsesnivået, er en feil, for å kalle det det, som vi kan være rimelig trygge på at ikke gjentas denne gangen?

Tor Saglie: Ja, det kan jeg bekrefte. Det er en klar analyse at et slikt tap av ledelsesfokus som vi hadde den gangen, gjør at vi på dette området lett ikke får den tette oppfølgingen som er nødvendig. Det er forståelig at det blir slik, fordi de som jobber i dette IKT-driftsmiljøet, selvfølgelig er løpende opptatt av mange presserende oppgaver, og hvis det ikke er noen fra ledelsens side som sier at dette området – som kanskje ikke oppleves som så presserende – faktisk er viktig, vil det dessverre bli noe av resultatet. Det er en klar analyse, iallfall fra min side.

Svein Roald Hansen (A): Man står nå foran en sammensmelting av to store etater som skal kommunisere med en kommunal etat. Er det ting her som kompliserer oppfølgingen av de påpekinger som er gjort?

Tor Saglie: Nei, det vil jeg ikke si. Men det er klart at det gjør det jo enda mer nødvendig å være nitid med oppfølgingen av det som er påpekt, fordi vi nå får større mengder av sensitive data inn i datanettverket, og det blir utrolig viktig å ha orden på de tilgangskontroller, passord og identiteter som skal etableres på tvers av hele systemet. Ikke minst vil jo bl.a. koblingen opp mot kommunenes sosialsystemer være en utfordring i så henseende.

Svein Roald Hansen (A): Denne undersøkelsen omfatter jo dette stormaskinmiljøet, og det er ca. 30 personer. Føler du deg trygg på at det ikke er tilsvarende svakheter utenfor det sentrale miljøet? Dette er jo store IKT-miljøer.

Tor Saglie: Ja, det er jo svakheter i den forstand at vi hele tiden må følge opp den samme tilgangskontrollen i det som vi kaller sensitiv sone, som innbefatter saksbehandlere i etaten. Selv om det ikke er like kritisk – her vil det altså være mer avgrensede rettigheter – som i stor-maskinmiljøet, vil man ha direkte tilgang til sensitive data på en annen måte. Men det er utrolig viktig at våre saksbehandlere løpende både er kjent med våre sikkerhetsrutiner og i praksis etterlever de rutinene som er etablert. Noe av den kanskje viktigste lærdommen, etter at jeg selv har gått igjennom hele historikken her, er at trygdeetaten har utviklet svært gode planer og rutiner for håndtering av sikkerhetsspørsmål når det gjelder IKT-drift. Men det var på etterlevelsespunktet det sviktet, altså den faktiske atferden til de ansatte. Med mange ansatte i etaten er det klart at det er en utfordring å følge opp alle disse på en skikkelig måte – derfor dette viktige med ledelsesforankring i alle ledd i denne organisasjonen.

Svein Roald Hansen (A): Da overlater jeg litt av tiden til kollega Berit Brørby.

Berit Brørby (A): Jeg vil bare følge litt opp det som Svein Roald Hansen tok opp om sikkerheten i systemene. Nå kan man vel aldri garantere seg mot hackere av ulik valør – jeg skal ikke nevne noen norske valører – men er systemet så sikkert nå at det bare er menneskelig svikt som kan spore informasjon over på gale hender?

Tor Saglie: Det er to typer risiko som vi her står overfor. Det ene er spørsmålet om utro tjenere, og det håndterer vi ved å begrense tilgangskontroller så mye som det er nødvendig å gjøre, og ved å logge og overvåke hva som faktisk skjer av oppslag og innhenting av informasjon i våre systemer av våre egne saksbehandlere.

Det andre er knyttet opp mot trusselen eksternt, og da er det jo mer et spørsmål om utvikling av teknologi og svakheter i brannmursystemene vi har utviklet. Jeg kan slutte meg til det statsråden sa tidligere, og det å utstede en hundre prosent garanti mot at utenforstående skal kunne trenge seg inn på et eller annet tidspunkt, tør jeg ikke gjøre, men vi jobber hardt for å unngå akkurat det. Derfor er det også viktig at vi fortløpende følger med i den teknologiske utviklingen, og tar i bruk den sikkerhetsteknologien som løpende blir utviklet.

Jeg kan vel også nevne at for å teste oss selv gjennomfører vi fra tid til annen penetrasjonstester, som det heter, hvor vi bruker eksterne firmaer til å teste effektiviteten ved våre brannmurer. Vi kjørte en slik test senest i 2006 med – for oss – et vellykket resultat. Det lyktes ikke for dette firmaet å komme gjennom våre brannmurer. Men jeg kan ikke garantere for noe i fremtiden, dessverre.

Berit Brørby (A): Bare et siste spørsmål: Har dere tilstrekkelige ressurser til å følge opp det aller siste på den teknologiske utvikling for nettopp å være helt trygge?

Tor Saglie: Ja. Jeg vil si vi har gode ressurser. Det er klart at man kan alltid ønske seg enda mer ressurser. Det

vil vel enhver etatsleder ønske seg. Men jeg synes faktisk at vi har et veldig godt IKT-driftsmiljø – gode fagressurser er tilgjengelig der. Og vi har ikke minst, fordi vi nå er midt oppe i et stort utviklingsarbeid på våre IT-systemer, et stort tilfang av eksternt kompetanse. I forbindelse med utviklingen av våre systemer, som vi nå holder på med, bl.a. når det gjelder pensjonssystemet, er det klart at vi har tilgang til det ypperste, faktisk, av kompetanse i Norge. Så at vi utvikler meget gode løsninger her, tror jeg jeg kan si med hånden på hjertet.

Møteleiaren: Takk.

Då gir eg ordet til Carl I. Hagen frå Framstegspartiet, som har inntil 5 minutt – ver så god.

Carl I. Hagen (FrP): Takk, leder.

La meg først si at det var meget positivt å høre den klare ledelsesforankringen som direktør Saglie nevnte. Det betyr jo at man i en situasjon om noen år – hvis det skulle være noe galt – ikke kan skylde på de andre eller dem under, fordi man har akseptert ledelsesforankringen og ansvaret.

Du nevnte også at det var en stor utfordring i så henseende at de to statlige etater, Aetat og trygdeetaten, som slås sammen, også skal lokaliseres og samarbeide med det kommunale sosialkontoret, at det da blir to nivåer i NAV. Betyr det at det ville være en fordel om også sosialtjenesten ble fullt inkorporert i det statlige NAV-kontoret?

Tor Saglie: Dette tolker jeg som et spørsmål om statliggjøring av sosialhjelpen, og det skal jeg ikke kommentere.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg tenkte da i forbindelse med datasystemene og kommunikasjonen og slikt.

Tor Saglie: Det som skjer når det gjelder datasikkerheten ved NAV-kontorene, er at vi har utviklet en løsning hvor vi respekterer de dataløsningene som kommunene har valgt. Vi tilpasser faktisk det statlige systemet til ulike sosialsystemer. Vi har utviklet en nasjonal standard, for så vidt, når det gjelder utvekslingen av data mellom det statlige systemet og de kommunale systemene. Det betyr at de sosiale systemene har måttet endre seg noe for å tilfredsstille disse.

Det vi har gjort i tillegg, er å utvikle en såkalt personkortløsning, som er en mulighet for en saksbehandler til å kunne se om det er opplysninger i alle de fagsystemene som er tilgjengelige for en saksbehandler, og ved en egen prosedyre å få tilgang til de ulike fagsystemene fra den samme plattformen.

I den forbindelse har vi vært nøye med nettopp å legge til rette for en rolledeling, slik at alle saksbehandlere ikke skal kunne se alt, men det er noen dediserte saksbehandlere som skal kunne se forskjellige ting.

Så det er en ganske kompleks rutinestruktur som er utviklet rundt dette, og som vi nå høster noe erfaring med i de 20 pilotene som vi satte på luften i fjor høst, og som vil bli tilpasset i det løpet som går videre i dette året.

Carl I. Hagen (FrP): Du snakket også om dette med datasikkerhetsbevissthet hos de ansatte, som jo er veldig viktig. De opplegg og kursinger og sånt som dere setter i verk, omfatter det også de kommunalt ansatte? Ser man på dette som en enhet og får til en avtale med kommunene, slik at de også går gjennom de samme tingene?

Tor Saglie: Det vil nok være litt ulike innfallsvinkler. Men i forbindelse med etableringen av NAV-kontorene sørger vi for at alle de som er ansatt på dette kontoret, har den samme plattformen når det gjelder forståelsen av IKT-sikkerhet. Vi har definert roller som krysser dette skillete stat-kommune helt sømløst i NAV-kontoret. Det betyr at det er mye av de statlige normene som vil bli gjort gjeldende også for de kommunalt ansatte.

Carl I. Hagen (FrP): Da er jeg fornøyd.

Møteleiar: Då gir eg ordet til Høgre og Per-Kristian Foss – ver så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg tenkte jeg skulle holde meg til det som er Riksrevisjonens kontrollområde. Jeg vil bare få stille to spørsmål som kanskje er besvart før. Man kan liksom ikke være sikker nok når det gjelder å spørre om vanskelige ting.

Har stormaskinmiljøet, etter en fusjon mellom to statlige etater, gitt flere tilgang enn før?

Tor Saglie: Nei. Stormaskinmiljøet har ikke gitt flere tilgang. Det er det samme miljøet som har vært der tidligere. Sånn sett har det miljøet blitt nokså ubeskåret videreført. Det skyldes bl.a. at miljøet som kommer fra Aetat, har «outsourcet» mye av driften sin til Siemens, slik at driften av maskinene skjer derfra. Det betyr, og det sa jeg også i mitt innlegg, at vi nå har en gjennomgang av soneinndelingsstrukturen og kommunikasjonsløsningene mellom disse plattformene.

Per-Kristian Foss (H): Når du i ditt innlegg sa at man i NAV har ryddet i «privilegerte grupper», betyr det at færre tilhører dette miljøet?

Tor Saglie: Ja, det betyr ikke at det er færre personer i miljøet, men at vi har redusert tilgangen for enkeltpersoner i dette miljøet, altså at det er noen som har utvidede rettigheter, og noen som har fått redusert noen av sine rettigheter i det miljøet.

Per-Kristian Foss (H): Betyr dette i praksis at mulighetene for brodne kar, at noen personer misbruker systemet innenfra, er sikret gjennom at f.eks. to må kontrollere, at én må ha en annen med seg? Ligger det noen muligheter for at personer i det indre miljøet kan misbruke? Eller er kontrollsystemer satt opp for å hindre det?

Tor Saglie: Det er jo kontrollsystemer, slik jeg nå har beskrevet, med logging og overvåking av oppslag. Alt som gjøres, logges fortløpende, og det gjennomføres da

regelmessige kontroller av det som gjøres, gjennom stikkprøver. Det er det som er opplegget, i tillegg til den rolledelingen, som jeg nevnte.

Men det er klart at vi kommer jo til et visst punkt. Vi kan ikke ha kontroller på kontroller. Det er noe med at oppgaver også skal utføres. Så det er et dilemma når det gjelder hvor stort omfang kontrollaktiviteten kan ha i et slikt miljø. Man må stole på et begrenset sett av medarbeidere.

Per-Kristian Foss (H): Men det er slik at det er en form for løpende stikkprøver? Det er ikke bare en sporbarhet som kan brukes når noe har skjedd?

Tor Saglie: Vi har ikke initiert løpende stikkprøver, altså fortløpende overvåking av loggingen, altså det som skjer. Vi diskuterer akkurat nå hvor hyppig vi skal foreta stikkprøvene. Det er gjennomført stikkprøver, og vi gjennomfører stikkprøver, men frekvensen av dette har vi ikke fastsatt ennå.

Per-Kristian Foss (H): Det rinner en i hu de datasystemer som bankene har, med mange som går inn på sensitive personers kontoutskrifter, ser jeg, og jeg vet at det er atskillig flere personer det gjelder. Også her vil det gjelde at dette ble jo ikke oppdaget før bruddet ble avdekket. Da kan man gjennom sporbarhet sannsynligvis gå inn og se hvem som gjorde det. Men det hjelper jo ikke hvis vedkommende f.eks. har sluttet og skaden har skjedd.

Tor Saglie: Utro tjenere er det vanskelig å unngå 100 pst., men det er klart at det jeg nå skisserte når det gjelder sikkerhetsbevisstgjøringskurs og opplæring i disse rutineene, er tiltak som kan redusere noe av problemet. Men er det en person som er ute i et bestemt ærend, er det en svakhet i ethvert system, vil jeg anta. Det jeg kan si, er at vi vurderer å få til noe mer fortløpende – i det forrige spørsmålet oppfattet jeg det slik at du var opptatt av frekvensen av stikkprøvene. Jeg kan nevne at i moderniseringen av hele pensjonssystemet vil vi nå samtidig implementere en løpende logging av dette og en løpende overvåking av aktiviteten, slik at det vil være noen som fortløpende følger med på om det er, kan man si, uregelmessigheter som opptrer i systemløsningene, et såkalt IAM-verktøy. Det har da noe med identer og administrasjon av disse tingene å gjøre. Dette er noe av det ypperste innenfor sikkerhetsteknologiløsningene pr. dags dato.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møteleiar: Takk.

Då går vi til slutt til Magnhild Meltveit Kleppa frå Sentpartiet. Ver så god, du har inntil 5 minutt.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar.

Eg har òg merka meg at direktør Saglie her sa at han hadde rydda i privilegerte grupper, som eit element i oppfølginga av rapporten. Inneber det at det er personar innanfor dette miljøet som rett og slett er omplasserte?

Tor Saglie: Nei, det er ingen personer som er omplassert, men de har fått begrensede tilgangsrettigheter inn i våre sensitive systemer.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Mitt spørsmål nr. 2 går på forholdet mellom direktoratet og departementet. Kan du seia noko om kva for melderutinar, kva for kontaktpunkt som no er etablerte, slik at både de og departementet skal kjenna dykk trygge i forhold til oppfølginga av rapporten?

Tor Saglie: Vi har løpende kontakt med departementet på mange måter. Vi har kvartalsvise etatsstyringsmøter. Et tema på disse møtene er jevnlig oppfølging av Riksrevisjonens rapporter. Allerede i høst hadde vi en avrapportering på alle de punktene som ble tatt opp i Riksrevisjonens rapport, som nå er gjenstand for komiteens oppmerksomhet. Departementet har avkrevd at vi nå fortløpende skal rapportere om dette også i 2007. Jeg opplever det slik at departementet har et stort trykk på oss akkurat på dette området for øyeblikket.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk.

Møteleiaren: Takk, då er vi ferdige. Dersom du ønskjer fem minutt til ei avslutning/oppsummering, får du det.

Tor Saglie: Ja takk.

Jeg vil bare kort si følgende: Den tidligere trygdeetaten behandlet jo store mengder med sensitiv informasjon. Det

samme gjelder i enda større omfang Arbeids- og velferds-etaten, som jo i tillegg til tidligere trygdeetat også innbefatter tidligere Aetat. I tillegg inngår nå Arbeids- og velferdsetaten i et partnerskap med kommunenes sosialtjenester om driften av felles NAV-kontorer og dermed også håndtering av sensitiv informasjon på tvers av skillett stat-kommune. Dette krever at Arbeids- og velferdsetaten prioriterer arbeidet med datasikkerhet og personvern meget høyt, og at vi kan dokumentere god praksis i vår løpende drift i alle deler av vår organisasjon. Dette er åpenbart et kontinuerlig arbeid for å sikre våre ansatte kunnskap om våre sikkerhetsrutiner og for å sikre en faktisk etterlevelse av disse. Det handler også om et kontinuerlig utviklingsarbeid for å håndtere ny teknologi, nye systemer og nye trusler, for å ta i bruk ny sikkerhetsteknologi og for å utvikle nye sikkerhetsrutiner. Den konkrete gjennomgangen som Riksrevisjonen gjennomførte i 2006 for å vurdere informasjonssikkerheten i stormaskinmiljøet i trygdeetaten, er både en kraftig vekker og et nyttig bidrag i vårt løpende arbeid på området. Denne gjennomgangen, sammen med tidligere gjennomganger av andre sider ved informasjonssikkerheten i trygdeetatene og også i Aetat, er et selvsagt og verdifullt grunnlag for prioritering i vårt arbeid på dette viktige området.

Møteleiaren: Tusen takk skal du ha. Ditt bidrag vil nok sikkert kome godt med.

Då er vi ferdige med denne høyringa, og vi takkar medlemene i komiteen og andre for oppmøtet, for å seie det slik. Komiteen har ei ny høyring i morgon. Takk skal de ha.

Høyringa slutt kl. 15.15.

Open høyring i kontroll- og konstitusjonskomiteen tysdag den 13. februar 2007 kl. 15

Møteleiar: L o d v e S o l h o l m
(leiar i komiteen)

S a k :

Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005. (Dokument nr. 1 (2006-2007))

– Forhold vedrørende Barne- og likestillingsdepartementets styring av Barne-, ungdoms- og familieetaten

Møteleiaren: Då har klokka slått 15, og eg vil på vegner av kontroll- og konstitusjonskomiteen få ønskje velkomen til denne høyringa. Komiteen har vedteke å halde opne kontrollhøyringar som eit ledd i handsaminga av Dokument nr. 1 for 2006-2007 Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2005.

Dette er den siste av i alt tre høyringar i samband med komiteen si handsaming av rapporten frå Riksrevisjonen. Tema for desse høyringane er:

- restruktureringsløvingane til Mesta AS
- IKT-tryggleiken i Trygdeetaten
- tilhøve vedkomande Barne- og likestillingsdepartementet si styring av Barne-, ungdoms- og familieetaten

Tema for høyringa i dag er tilhøve vedkomande Barne- og likestillingsdepartementet si styring av Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Dei hovudproblemstillingane som komiteen ønskjer å bli orientert om under høyringa, er:

- Tilhøve vedkomande økonomistyring og underbudsjettering. Kva for tiltak er sette i verk for å sikre at gjeldande regelverk på området blir etterlevd?
 - Styringsdialog. Korleis følgjer departementet opp Bufetat, og korleis sikrar departementet at Stortinget sine vedtak og føresetnader blir følgde opp?
- Komiteen har invitert følgjande til høyringa:
- tidlegare barne- og familieminister Laila Dāvøy
 - barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem

Det vil bli teke stenografiske referat frå høyringa, og referatet vil følgje som vedlegg til komiteen si innstilling til Stortinget.

Komiteen si von er at denne høyringa vil gi naudsynete opplysningar om saka og gi naudsynt bakgrunn for å trekkje dei rette konklusjonane i innstillinga til Stortinget.

Eg gjer merksam på at dette er ei open høyring. Komiteen kan berre ta imot teiepliktige opplysningar for lukka dører. Det er difor viktig at alle deltakarane i denne opne høyringa lèt vere å omtale nokons personlege forhold, eller å kome inn på noko som kan betraktast som forretningsløyndomar. Dersom eit spørsmål ikkje kan svarast på utan å røpe opplysningar som er under teieplikt, bør den innkalla gjere komiteen merksam på dette. Den innkalla kan oppmode komiteen om å få gi forklaring heilt

eller delvis for lukka dører. Dersom slik oppmoding blir sett fram, skal komiteen avbryte høyringa og handsame spørsmålet i lukka møte.

Dei prosedyrane som er fastsette i reglementet for opne kontrollhøyringar, vil bli følgde. I denne høyringa får dei som er inviterte, halde ei innleiing på 10 minutt. Etter det får først saksordføraren, som er Berit Brørby frå Arbeidarpartiet, 10 minutt til utspørjing. Deretter får kvart parti 5 minutt til å spørje ut dei inviterte. For at komitemedlemene skal få stilt dei spørsmåla som er naudsynete, vil eg be om at dei som svarer, gjer det så kort og konsist som råd er.

Når utspørjinga er over, får dei inviterte 5 minutt til ei oppsummering dersom dei ønskjer det.

*Høyring med tidlegare barne- og familieminister
Laila Dāvøy*

Møteleiaren: Då skulle vi vere klare, og eg ønskjer tidlegare barne- og familieminister Laila Dāvøy velkomen.

Vi går rett på sak. Du får 10 minutt til ei innleiing – ver så god.

Laila Dāvøy: Takk for det, leder.

Da vil jeg starte med å si litt om den faglige bakgrunnen for barnevernsreformen og også prøve å svare kort på de problemstillingene som komiteen har reist.

Barnevernsreformen var jo en veldig stor omorganisering av barnevernet, etter min mening helt nødvendig, og var også en oppfølging av NOU-en fra Befring-utvalget, der det kom en rekke forslag til tiltak i barnevernet, som nå er gjennomført.

Det var også stor vekst i fylkeskommunenes utgifter innen barnevernet de siste årene – noen kalte det for mer eller mindre ukontrollert. Det var stor bruk av private, dyre institusjoner, og ofte var de langt hjemmefra der barna bodde. For mange barn viste det seg at en del institusjonsopphold var nærmest antiterapeutiske. Vi hadde klare faglige mål, og vi hadde også et potensial for økonomiske innsparinger, men de økonomiske innsparingene ville være avhengig av at vi fikk til den faglige omstillingen, f.eks. fra dyre institusjoner til mer rimelige hjemmebaserte tiltak. Dette tok tid, men vi var veldig optimistiske, og vi hadde klare ambisjoner.

Jeg har bare lyst til å si at jeg mener fortsatt at reformen var viktig og riktig å gjennomføre. De viktigste hovedgrepene var tidligere hjelp til barna og familiene og endring fra institusjon til hjemmebaserte tiltak. Større åpenhet og større legitimitet i barnevernet var det også behov for, mye bedre samarbeid både lokalt og mellom første- og andrelinjetjenesten, spesielt innen psykiatrien, og mer politisk bevissthet om barnevernet. Vi innførte også kvalitetskrav og godkjenningsordning til institusjonene og nye tilsynssystemer. Det kom en rekke nye retningslinjer både om taushetsplikt og informasjonsplikt, mye gikk på vold og seksuelle overgrep mot barn – bare for å nevne at det var mye faglig som fulgte med reformen.

Så litt om underbudsjettering og økonomistyring. Utrekket fra fylkeskommunens regnskap, altså regnskapstallet 2002, ble på en måte lagt til grunn i første runde. Så ble det lagt til grunn 6 pst. antatt vekst i 2003. Den ble faktisk 10 pst. til sist. Og så la man inn en nullvekst i 2004. Dette var det uttrekket fra fylkeskommunen som vi startet reformen med.

Nå i ettertid tror jeg godt jeg kan si at det var vel optimistisk å gjøre det slik, samtidig som vi hadde store ambisjoner, og vi trodde på en relativt rask omstilling. På den annen side: Skulle vi få til denne omstillingen, nemlig at alle skulle jobbe mot færre institusjoner og flere hjemmebaserte tiltak, kunne også økonomistyringen være viktig i så måte. Man måtte altså skaffe rimeligere tiltak, og det var institusjonsplassene som var dyrest. Det var mye usikkerhet om økningen i antall barn.

En annen utfordring som jo barnevernet har, og som jeg var veldig klar på, var at selv om vi hadde stramme budsjetter, skulle ikke barnevernsloven brytes. Barna skulle ha hjelp, og her er barnevernsloven helt klar. Det er klart at det også var en utfordring. Omstillingskostnadene var usikre og vanskelige å beregne. Vi hadde ikke noe system å gå etter, og det var veldig ulik praksis i fylkeskommunene med hensyn til økonomistyring og egenandeler. Pro/kontra-oppjøret var ikke ferdig med fylkeskommunene. Det drog ut, faktisk også i 2005. Vi innførte en ansettelsesstopp, kan jeg nevne, fra april 2005, som gikk på at nye stillinger skulle besluttes, enten i direktoratet når det gjaldt regionene, eller i departementet når det gjaldt direktoratet.

Veldig kort om styringsdialog. Nå bare lister jeg opp, for det blir ikke tid til å komme inn på alle punktene. Om tildelingsbrevene: Det var klare krav til økonomisystemer og internkontroll, og rapportering og opplæring ble gitt til Bufdir, også om å redusere kostnadsveksten. Vi hadde syv tillegg til tildelingsbrevet i 2005, egne møter om budsjetter og økonomistatus, hvor også rapporter ble diskutert. Vi hadde syv styringsdialogmøter som gikk på økonomi og styring generelt. Vi hadde flere økonomirapporter med avklarende møter og spørsmål, egne møter om Riksrevisjonens rapport for 2004, om oppfølgingen her, og det var stor enighet om at alle merknadene fra Riksrevisjonen måtte følges opp i 2005.

Departementet vurderte jevnlig direktoratets arbeid her. Vi hadde også månedlige regnskapsrapporter, egne bestillinger fra departementet om tilleggsopplysninger, og spesielt gjaldt det barnevernet. Egne fagmøter var også holdt mellom Bufdir og departementet. Bufdir styrte på sin måte videre mot regionene med ledelsesmøter og med mål- og resultatkrav gjennom disponeringsbrev. Det samme gjorde regionene på sin side når det gjaldt tiltaksenheter, altså institusjonene og andre enheter lenger nede i systemet.

Til slutt selve styringssystemet: Kontinuerlig arbeid pågikk i hele 2005, og det ble etablert en økonomihåndbok i 2005 som gjaldt kontroll- og styringsarbeid. Hovedinstruksen for økonomistyring i Bufetat ble fastsatt i 2005. En egen økonomisk enhet ble opprettet i Barne- og familiedepartementet – som det da het – som da var tilført

nytt personell. Etatsstyring og økonomioppfølging var det viktigste. Vi brukte ODA, et saksbehandlings- og styringssystem, og det ble lagt ned et betydelig arbeid på dette i 2005. Det var også noe som man hadde samkjørt med Agresso, et annet økonomisystem, og her var det en kontinuerlig videreutvikling i hele 2005. Lønns- og regnskapsarbeidet ble besluttet sentralisert til regionnivå høsten 2005 – jeg vil komme tilbake til hvorfor. Det var viktig. Reviderte retningslinjer for etatsstyring ble fastsatt den 4. oktober 2005. Vi hadde et prognoseverktøy som ble utarbeidet i 2005. Det tok lang tid, og alt som gjaldt brukten, kom ikke på plass i 2005. Men prinsippene som var lagt til grunn for prognoseverktøyet, ble tatt i bruk allerede fra andre tertial 2005. Så var det en ny veileder for risikostyring fra SSØ. Den ble ferdigstilt først i desember 2005. Vi visste at den kom, og den var også viktig for et godt mål og resultatstyring i etaten.

Så i hele 2004, generelt sett, og i hele budsjettprosessen i 2005 fokuserte vi sterkt på kostnadskontroll i etaten. Antallet barn vokste, slik vi hadde forutsatt, og slik det egentlig hadde gjort i lang, lang tid – i flere år. Samtidig er jeg ganske overbevist om at flere barn ble nådd. En del av reformen var jo å komme tidligere inn.

Jeg skal bare nevne til sist at det var et statssekretærutvalg om strukturtiltak i departementet i 2004, som jobbet mot 2005. De konkluderte bl.a. med at det var store mangler i fylkeskommunene vedrørende den faglige og økonomiske styringen, som jo vi overtok. De sa også at det tar lang tid å endre strukturer, fordi staten også overtok inngåtte kontrakter fra fylkeskommunene, og de var ganske klare på at det var en ukontrollert vekst i fylkeskommunene når det gjaldt økonomi. Men allerede de to første årene, altså i løpet av 2004 og 2005, så vi en klar vridning mot mer bruk av fosterhjem, bedre utnyttelse av egne institusjoner og reduksjon i kjøp av dyre, private institusjonsplasser. Det var også en del av formålet og målet, det rent faglige.

Jeg tror jeg stopper der. Jeg tror jeg har brukt 10 minutter.

Møteleieren: Det har ikkje gått meir enn 9 minutt, men det er no greitt. Då seier vi takk til deg så langt.

Så gir vi ordet til saksordførar, Berit Brørby frå Arbeidarpartiet, som har inntil 10 minutt å stille spørsmål på. Ver så god, Berit.

Berit Brørby (A) (ordfører for saken): Takk til deg, leder, og takk for innledende ord fra Laila Dævøy. Som tidligere statsråd er du klar over at Riksrevisjonen har reist ganske kraftig kritikk i sin rapport, og da særlig mot økonomistyringen. Da har jeg et par innledende spørsmål til det.

Nå har du gjort rede for at dere startet et visst arbeid for å sette i verk noen tiltak som bl.a. regnskapet for 2004 påpekte ikke var i orden. Men når Riksrevisjonen skriver sin rapport for 2005, er de samme forholdene fortsatt ikke brakt i orden. Da er mitt spørsmål: Hvorfor ikke? Hvorfor fikk dere ikke satt dette i verk overfor Bufetat for å sikre

økonomistyringen i forhold til statens regelverk? Det er punkt én.

Det andre er: Hvordan kan du, som tidligere statsråd og som den som hadde hovedansvaret for dette i 2005, forklare merforbruket, for det var en overskridelse på budsjettet som var betydelig? Tross det fikk de altså to ekstra bevilgninger til Bufetat. Deres budsjett ble justert to ganger det året. Når du da i samme åndedrag nevner at det var et stort innsparingspotensial, er det en forholdsvis stor sprik mellom tilleggsbevilgninger, overskridelser og innsparingspotensial. Hvordan vil du forklare dette?

Laila Dávøy: Når det gjaldt Riksrevisjonens rapport for 2004, var den svært alvorlig. Det var mange punkter – det var to, fire, seks punkter – og de fleste av dem ble heldigvis Riksrevisjonen ferdig med. I rapporten for 2005 har de sagt at de legger dem til side. Men det som stod igjen, var to punkter: internkontroll og bl.a. dette med tilskudd og kjøp av plasser i private institusjoner. Riksrevisjonen – jeg har bare lyst til å si det – sier i rapporten fra 2005 også at departementet har satt i gang en rekke nye tiltak når det gjelder økonomistyring. Men det er helt klart at hele omstillingen i barnevernet tok mye lengre tid enn vi hadde tenkt. Blant annet overtok vi en del personell fra fylkeskommunen på økonomisiden som krevde enormt mye opplæring i de statlige systemene. De kom jo fra et helt annet system. Det har også gjort at vi trengte mye, mye mer tid.

Vi fikk den endelige rapporten fra Riksrevisjonen som gjaldt 2004, medio 2005. Vi visste sånn noenlunde hva som ville komme, og var veldig bekymret. Da den endelige rapporten kom, prøvde vi selvfølgelig, så godt som vi kunne, å forklare Riksrevisjonen. Vi fikk liten tid på oss den gangen, husker jeg. Men uansett var det en del ting som Riksrevisjonen kritiserte oss for. Da startet vi umiddelbart, for så vidt hadde vi begynt før, men det ble full fart i dette arbeidet etter at rapporten kom. Det ble intensivt. Det betyr også at mange av de tiltakene som jeg viste til i stedet, og som jeg ikke skal liste opp igjen, tok tid, og det startet kanskje ikke akkurat umiddelbart.

Når det gjelder merforbruket, var det stor usikkerhet knyttet til økningen i antall barn. Veksten i antall barn har vært stor i alle disse årene. Den var stor før reformen. Jeg har ikke de nøyaktige tallene på veksten i antall barn. Men det er en stor usikkerhet. En annen usikkerhet er at det ikke er departementet som tar beslutningen om f.eks. plassering i institusjon, eller om ulike tiltak ved omsorgsovertakelse. Det er det fylkesnemndene som gjør, og i en del tilfeller er det kommunene som gjør det, hvis det dreier seg om frivillige tiltak – det kan like godt også være institusjonstiltak. Det har i denne reformen også tatt mye lengre tid å bidra til at kommunene fikk snudd den trenden som faktisk var i barnevernet. Og det kan hende at vi har hatt en veldig stor ambisjon om å gjøre dette raskere enn det som var tilfellet.

Berit Brørby (A): Jeg håper det var ambisjonen, og at det ikke var en kultur i departementet eller i Bufetat som gjorde at man så lett vint på overskridelser.

Da har jeg et par tilleggsspørsmål til det: Når og på hvilken måte fikk departementet informasjon fra etaten om at det faktisk var fare for budsjettsprekke? Og hvordan vurderer du som tidligere statsråd samhandlingen mellom kommunene og Bufetat når man snakker om forbedringspotensialet som du nevnte innledningsvis?

Laila Dávøy: Jeg skal si det sånn at allerede i starten av reformen tror jeg at Bufetat var noe bekymret for om de ville klare dette, fordi man la seg på et høyt ambisjonsnivå. Uttrekket, som jeg sa i stedet, vil jeg nå i ettertid si at jeg kanskje føler var noe for lavt. Vi hadde veldig store ambisjoner, og vi hadde trodd at vi skulle klare omstillingen tidligere. Men det var en del usikkerhetsmomenter. Jeg har lyst til å si at i alle dokumenter, i alle fall budsjett-dokumenter, tok jeg som statsråd høyde for at det var en del ukjente momenter, bl.a. dette med klientveksten.

Vi hadde dialog med Bufetat. Jeg var veldig opptatt av økonomistyringen, og av at barnevernsloven ikke måtte brytes. Det var viktig. Regjeringen gav aksept for at vi også fikk en økning, og foreslo det for Stortinget, hvilket Stortinget sluttet seg til både i 2004 og i 2005. Og det var jeg glad for. Men det er en svært, svært stor reform som er gjennomført.

Når det kommer til samarbeid med kommunene, tok vi et grep. Vi opprettet 26 fagteam. De er plassert rundt omkring i hele landet. Disse skulle være inngangen mot kommunene. De skulle drive veiledning. De skulle komme inn i kommunene og hjelpe med forslag til tiltak, også knyttet til enkelte barn, enkeltsituasjoner. Det samarbeidet opplevde jeg faktisk som veldig positivt svært raskt i reformen. Jeg var selv på befaring i en rekke kommuner, og spørsmålet mitt var alltid: Har fagteamet vært her? Får dere hjelp av fagteamet? Er det nyttig? Så jeg vil si at det var ingenting som skurret, men det er klart at det var 26 fagteam og langt over 400 kommuner – og til og med i de minste kommuner kan man finne de vanskeligste barnevernssakene. Vi har over 30 000 barn i barnevernet, og kanskje enda flere nå, så det er klart at fagteamene kunne ikke rekke over alle med en gang.

Berit Brørby (A): Da forstår jeg det sånn at du var fornøyd med den dialogen som var mellom Bufetat og departementet, at dere ble gjort oppmerksom på mulige budsjettsprekker med jevne mellomrom, og at det var bakgrunnen for at Bufetat fikk økt sine bevilgninger.

Da har jeg et annet spørsmål: Kan tidligere statsråd Dávøy gjøre en analyse av hvor kostnadsdrivende det var å sikre kvaliteten på tilbudene?

Laila Dávøy: Jeg får svare at ambisjonene og potentialet var at man innenfor denne reformen skulle kunne klare – i alle fall i løpet av noen år – å ha en omstilling, slik at det ikke skulle være dyrere å drive barnevernet, gitt at man tok utgangspunkt i de samme barna. Poenget var at kostnadsveksten hadde vært svært stor, men jeg tror vi også skal si at når det gjelder institusjonsbetalingen, fant vi variasjoner fra under 1 000 kr døgnet til opp i 6 000 kr døgnet. Det var så pass mye at vi så at hvis den faglige re-

formen kunne lykkes – det med å komme tidligere inn, hjelpe familiene på et tidligere tidspunkt, slik at man slapp alle disse institusjonsplasseringene, som jo var det dyreste – så mente vi at vi skulle klare dette over tid. Men reformen var på en måte ikke laget for å spare penger. Det viktigste var jo at ungene fikk hjelp.

Så er det vel kanskje én ting til med reformen som kunne gi økte kostnader, altså dette med å sikre tilbudet til barna. Og min klare ambisjon var – på en måte – å fange opp flere barn.

Møteleiar: Då er tida ute.

Då er det Framstegspartiet. I og med at eg skal stille spørsmål, vil eg be første nestleiar, Inge Ryan, om å leie møtet.

I n g e R y a n overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Lodve Solholm – vær så god!

Lodve Solholm (FrP): Takk skal du ha.

Statsråden og ikkje minst Bufetat måtte på eit tidleg tidspunkt ha skjønnt at internkontrollen med den faglege og økonomiske styringa av barnevernet ikkje heldt mål. Allereie i 2004, vart det sagt av saksordføraren her, hadde Riksrevisjonen vesentlege merknader til budsjetttrutinane, budsjettstyringa og rekneskapen, og såg òg alvorleg på det i 2005. Ut frå det svaret som du gav til saksordføraren, sit eg med ei kjensle av at kanskje ikkje Bufetat eller du som statsråd prioriterte dette, men at det var meir prioritert på dette med å byggje opp den nye Bufetaten. Stemmer det?

Laila Dávøy: Nei, jeg vil ikke si at det stemmer. Jeg vil heller si det slik at det var en komplisert og omfattende reform. Jeg mener vi hadde fokus både på kostnadskontroll og på å bygge opp systemer, men det viste seg å ta lengre tid enn man hadde tenkt, og det viste seg at kompetansen ikke var god nok. Jeg har lyst til å si at vi overtok en rekke personer fra fylkeskommunene, det har jeg nevnt. Men det som jeg kanskje bør nevne i forbindelse med dette spørsmålet, er at vi hadde en diskusjon med fylkeskommunene når det gjaldt økonomi, om hvor man skulle legge dette med regnskap og lønssystemer. Da sa fylkeskommunene ganske klart at de hadde et desentralisert økonomisystem. Det var det ytterste leddet på institusjonsplan og tilsvarende som gjorde disse oppgavene. De ønsket veldig sterkt og rådet departementet til at det burde vi gjøre – og det gjorde vi i starten.

Da riksrevisjonsrapporten endelig kom i 2005 – og for så vidt også før det – begynte vi diskusjonen om dette var klokt. Det var ikke så god kompetanse der ute, og vi var meget bekymret. Da satte jeg i gang en utredning om et sentralt økonomisk system. Det endte til slutt opp i en beslutning høsten 2005 om at dette måtte vi sentralisere, på den måten at det ble lagt til regionene, framfor at det fortsatt skulle ligge der ute. I noen diskusjoner gikk vi òg så langt – og vi var bekymret, jeg også – som om man rett og

slett måtte sette noen av regionene under administrasjon. Det var en diskusjon: Hva gjør vi? Det er alvorlig.

Lodve Solholm (FrP): Vi har høyrte i ein del kontrollhøyringar at når det kjem nokså knallhard kritikk frå Riksrevisjonen, har departementet sett i gang strakstiltak, eventuelt i underliggjande etatar. Mitt spørsmål blir då: Kvifor vart ikkje slike strakstiltak sette i gang i dette departementet, når det kom såpass alvorlege merknader både i 2004 og 2005?

Laila Dávøy: Jeg mener at vi satte i gang strakstiltak, på den måten at vi fortsatte de systemene som vi var i ferd med å bygge opp. Vi hadde månedlige møter med Bufetat. Jeg vet ikke om lederen vil at jeg skal liste opp igjen alle de systemene som vi kontinuerlig jobbet med, for det var en del av styringen, og styringsdialogmøtene var svært viktige. Ikke bare fikk vi rapporter som vi leste og gav tilbakemeldinger på, men vi hadde òg egne møter med Bufdir når det gjaldt disse rapportene og tilbakemeldingene. Det som selvfølgelig er spesielt i dette tilfellet, er at departementet styrte Bufdir. Det var Bufdir som igjen på sin side skulle styre regionene. Det var aldri på tale – hvis det er det lederen spør om – at departementet på en måte skulle gå inn og overta styringen fra Bufdir. Det ville være helt utenkelig. Så vi styrte via Bufdir og bidrog til at de fikk sine gode systemer.

Lodve Solholm (FrP): Kvifor det? Når det går på skive, er det ikkje då naturleg at departementet tek over?

Laila Dávøy: Nei, vi anså at vi var svært godt i gang med dette arbeidet. Vi mener at vi la til rette for gode systemer. Problemet vårt og utfordringen vår var at det var større omstillingsbehov og større problemstillinger knyttet til omstillingen enn det vi hadde forutsett, i alle fall enn det jeg hadde forutsett. Det er på en måte svaret.

Møtelederen: Da er tida over. Jeg overlater igjen ordet til lederen – vær så god.

L o d v e S o l h o l m tok her igjen over som møteleiar.

Møteleiar: Takk skal du ha, nestleiar.

Då går vi vidare til Høgre og Per-Kristian Foss. Ver så god, du har inntil 5 minutt.

Per-Kristian Foss (H): Når jeg lytter til deg, Laila Dávøy, hører jeg en beskrivelse av en reform stappfull av gode intensjoner, men hvor alle økonomiske styringssystemer blir til underveis. Jeg får et inntrykk av og ser en slags overskrift: Veien blir til mens du går. Og mitt spørsmål er: Føler du – i ettertid betraktet – at styringssystemer og økonomisk kompetanse i departementet og Bufdir var til stede da reformen ble gjennomført? Eller kom det på plass underveis? For å si det slik: Det er jo ikke uvanlig – hvis et direktorat ikke klarer å styre selv – at et departement overtar. Det har hendt før. Hadde departementet eventuelt kompetanse til å overta?

Laila Dávøy: Vi økte kompetansen også i departementet. Det gjorde vi også i Bufetat. Det ble prioritert og henta inn ytterligere økonomisk kompetanse underveis i denne prosessen.

Per-Kristian Foss (H): Kan du sette noe tall på denne økte kompetansen i departementet?

Laila Dávøy: I alle fall oppretta vi en ny avdeling. Jeg husker i hvert fall et par stillingar som kom i den etaten, som skulle jobbe direkte med etatsstyring og økonomistyring – altså mot Bufdir.

Det som jeg synes kanskje var noe av det vanskeligste i denne omstillingen, var at det var veldig lite å forholde seg til når det gjaldt omstillinger i staten. Jeg har også lyst til å vise til denne riksrevisjonsrapporten som gjelder omstillinger i staten, der man også faktisk har skrevet en del om dette og sett behovet for at man kanskje hadde en del strukturer og systemer knyttet til omstillinger i staten. Det var lite å bygge på, og det var stor usikkerhet knyttet til omstillingskostnader ved denne typen omlegginger i statsbedrifter. Det har man altså dokumentert gjennom en rapport der man sier at man faktisk burde hatt bedre systemer, for mange har stått oppe i de samme problemene som barnevernet. Det er akkurat de samme problemene som går igjen.

Per-Kristian Foss (H): Jeg vil bare minne om at vi har knapp tid. Spørsmålet mitt var: Føler du i ettertid at reformen var tilstrekkelig forberedt på den økonomiske siden?

Laila Dávøy: Det er det egentlig vanskelig å svare på, i og med at det var en reform hvor vi på en måte også overtok en del økonomiarbeidere fra fylkeskommunene som ikke hadde kompetanse på de statlige systemene, og som vi måtte ha opplæring på. Hadde vi kunnet begynne fra scratch og sagt at vi skal ha så og så mange økonomiarbeidere, vi velger kompetansen selv, så kan det nok tenkes at vi muligens hadde gjort det bedre – hvis alle kjente de statlige systemene.

Per-Kristian Foss (H): Ok.

Da har jeg et spørsmål om et annet tema.

Du brukte selv uttrykket «private, dyre institusjoner» i innledningen. Riksrevisjonen kritiserer barnevernets regnskaper bl.a. på grunn av manglende konkurranse ved kjøp av private barnevernsplasser. Mitt spørsmål er: Hvis man ikke engang vet hva man kjøper, hvordan kan man da si at det er dyrt? Riksrevisjonen sier at dere visste ikke hva dere kjøpte, for det var ingen konkurranse, det var ikke noe anbud. Hvordan kan man da si at det er dyrt?

Laila Dávøy: Både Stortinget og jeg syntes det var dyrt. Jeg fikk jo gjentatte spørsmål i Stortinget gang på gang fra opposisjonen om hvorfor vi brukte disse dyre institusjonene. Det som også var et problem, var at de ikke bare var dyre, men de var jo også veldig, veldig langt

hjemmefra. Og når vi opplevde at de barna som var der, kanskje heller ikke fikk god nok hjelp, så er det i alle fall for dyrt. For da er de heller ikke effektive.

Per-Kristian Foss (H): Ok.

Mitt siste spørsmål er om du som statsråd gav din tilslutning til at man etablerte seks nye statlige barnevernstinstitusjoner med såkalt ikke utprøvd metodisk konsept. Disse – kom de fra november 2005? Med andre ord: Gav du dem klarsignal til det, eller var det noe som var delegert til direktoratet eller under det?

Laila Dávøy: Nei, det var en helt klar del av reformen. Dette gjaldt de barna som var vanskeligst stilt, de som kanskje var de dyreste å behandle, de som man kanskje ikke klarte å gi et godt nok tilbud. De fem institusjonene kom til gjennom et grundig forarbeid, et forskningsarbeid mellom Sverige og Norge – Sverige har også gjort dette. Man har sett på: Hva er det som virker ved institusjonsbehandling? Hvor stor bør institusjonen være? Hvor mange skal man være – og hvilke barn?

Møteleieren: No er tida er ute.

Per-Kristian Foss (H): Et øyeblikk – jeg vet vi har knapp tid. Men hvorfor prøvde man det da ikke ut på én institusjon før man etablerte alle seks, når det var en ikke utprøvd metode?

Laila Dávøy: Kan jeg få svare på det?

Møteleieren: Ta det heller med i avslutninga di. Vi har knapt med tid.

Då går vi vidare til Sosialistisk Venstreparti og Inge Ryan – ver så god.

Inge Ryan (SV): Jeg kan jo begynne med å følge opp det spørsmålet. Hvorfor prøvde man det ikke ut først? – Så får vi svar på det.

Laila Dávøy: Først har jeg lyst til å si at vi hadde barn i institusjonene, barna var der. De trengte hjelp, og vi ville gi dem den beste hjelpen. Jeg kan ikke si at det var en ikke utprøvd metode. De metodikkene som ble lagt til grunn for disse institusjonene, er kanskje noen av de mest dokumenterbare systemene vi har, noen av dem. Jeg tenker på MST, multisystemisk teori, som også skulle brukes i forkant av institusjonsbehandlingen, og eventuelt i etterkant. Man skulle ha et helt klart opplært og godt personell i institusjonene. Bakgrunnen for at de kom i stand, var jo også – ikke bakgrunnen, men det arbeidet man gjorde, var at man gikk inn og så på: Hva er det som virker på barn som har så store problemer? Og så ble det gjort et metodisk arbeid der man i utgangspunktet visste hva som kunne virke – i alle fall mye bedre enn i dag. Jeg har sett at det i mediene har stått en del om én av disse institusjonene, de fire andre har jeg forstått fungerer veldig bra.

Inge Ryan (SV): Takk.

Jeg har et spørsmål til. I innledningen til tidligere statsråd ble det sagt at du hadde trodd på en raskere omstilling enn det som skjedde. Gjennom en del av svarene nå har du også gitt uttrykk for at du er skuffet over fylkeskommunenes kompetanse. Var det der problemet lå? Var det på en måte fylkeskommunene som var problemet, og ikke departementet, når man da ikke fikk til en raskere omstilling? Det var mitt første spørsmål.

Laila Dávøy: Ja, akkurat når det gjaldt økonomistyringen og når det gjaldt en del av de tingene som Riksrevisjonen her påpeker, så tror jeg jeg kan si at det var manglende kompetanse i starten. Vi kom på en måte litt uheldig ut med kompetansen på økonomisiden. Det tror jeg nok jeg kan si. Og vi burde – hvis jeg ser på det i etterkant – antakeligvis ha sentralisert, og ikke hørt på de rådene vi fikk først, når det gjaldt akkurat det.

Inge Ryan (SV): Mener du det er bedre i dag? Er det vesentlig bedre i dag i forhold til det det var da, på økonomisiden?

Laila Dávøy: Jeg kan jo ikke akkurat svare for i dag, da. Men jeg kan i alle fall svare at det ble bedre utover i 2005. Det har jo også Riksrevisjonen påpekt.

Inge Ryan (SV): Men i forhold til fylkeskommunene – på den faglige siden, for det er klart at her er det to sider som henger sammen. Én ting er at man bruker penger, men det er også viktig at man får resultater. Hvordan vurderer du den faglige kompetansen som fylkeskommunene satt med den gangen? Var det også et problem når dere skulle overta disse institusjonene og disse ungene?

Laila Dávøy: Da har jeg lyst til å si at den faglige kompetansen var veldig god. Jeg har lyst til å berømme hele barnevernet og alle som har vært med i omstillingen. Det har jo vært en reform som er enormt stor, og som har gått veldig bra, etter min mening, på den faglige siden. Men det var selvsagt mange kulturer som skulle smeltes sammen. Det var 19 forskjellige fylkeskommuner med ulike ansatte, og man jobbet noe forskjellig. Men kompetansen var jo i en del av dem – det var jo masse forsøk på gang i barnevernet rundt omkring i fylkene våre og i kommunene våre, og veldig mange av disse ble tatt inn i barnevernsreformen som gode tiltak, det være seg hvordan man skal jobbe for å rekruttere fosterhjem og disse nærmiljøbaserte metodene som jeg nevnte i sted, multi-systemisk terapi f.eks., og mange fylkeskommuner hadde meget god effekt og brukte dette i sin behandling mer enn andre. Dette la vi til grunn og tok eksempler fra når vi da omstilte barnevernet.

Inge Ryan (SV): Takk skal du ha.

Møteleiaren: Då går vi vidare til Kristeleg Folkeparti og Ola T. Lånke – ver så god.

Ola T. Lånke (KrF): Det har vært mange spørsmål knyttet til dette med oppfølging av økonomien, resultatstyring osv. Hadde du følelsen av at du hadde alt på plass når det gjaldt dette, da du gikk av som statsråd? Var alle nødvendige rutiner for oppfølging og kontroll da på plass?

Laila Dávøy: Jeg følte at ting var på gang. Allerede i 2005 viste tallene at man ville kunne lykkes med omstillingen. Da tenker jeg først og fremst på det faglige.

Når det gjaldt økonomien, følte jeg at vi hadde fokusert mye på den. Vi hadde satt i gang så mye – nye strukturer, nye systemer, nye veiledere osv. – at jeg faktisk ikke var bekymret for at departementet ikke hadde dette under kontroll da jeg gikk av som statsråd. Det var overhodet ikke i mine tanker at man ikke skulle klare dette også innenfor økonomisystemet. Men det var leit at det tok så lang tid før ting kom på plass.

Ola T. Lånke (KrF): Riksrevisjonen påpeker at sentrale resultatmål innenfor barnevernet ikke ble nådd. Hvis du skal peke på noen få konkrete grunner til det, hva vil du si da? Og kan man også spørre om målene var urealistisk høye?

Laila Dávøy: I ettertid kan man gjerne si at vi var veldig ambisiøse, kanskje spesielt når det gjaldt omstillingen. Det tok mer tid. Det å klare å sy sammen en organisasjon som på en måte skal gå i takt, og gi alle barn og unge det samme likeverdige tilbudet innenfor den samme økonomiske rammen – eller kanskje innenfor en mindre økonomisk ramme enn det man egentlig hadde hatt de siste årene – var ambisiøst, sett i forhold til veksten i antall barn.

Jeg har lyst til å nevne ett tilleggsmoment. Vi satte i 2004 også i gang et prosjekt rettet mot barn som var vitne til vold og utsatt for vold i familien. Utrolig mange hundre barn har fått hjelp innenfor det prosjektet. Det har gått på at man også fanget opp helt nye barn, barn som kanskje aldri før hadde vært sett – iallfall ikke de som hadde vært vitne til vold.

Ola T. Lånke (KrF): Men var ambisjonene for høye?

Laila Dávøy: På en måte har jeg ikke lyst til å si at de faglige ambisjonene var for høye. Jeg har ennå ambisjoner når det gjelder barnevernet. Og jeg håper inderlig at man fortsetter med dette arbeidet.

Ola T. Lånke (KrF): Hva er grunnen til at antall akutt plasser øk i været – i motsetning til det som var meningen ut fra målene?

Laila Dávøy: Jeg tror en av forklaringene kanskje er dette voldsprosjektet, hvor vi fanget opp barn som vi aldri tidligere hadde hatt i barnevernet, barn som hadde vært vitne til vold. Det var tidligere liten kunnskap om disse barna. Det var opplæringsprogrammer som gikk ut på at disse barna skulle ses på på en helt annen måte. Førstelinje-

tjenesten fikk opplæring, og vi startet behandling både individuelt og gruppevis.

I tillegg: Et av målene i 2005 gjaldt antall akuttplasseringer, som vi ikke klarte å få redusert. Det er kommunene og fylkesnemndene som fatter vedtakene om akuttplassering. Departementet hadde i og for seg ikke noen særlig styring over det.

Den store åpenheten i barnevernet gjaldt det at man skulle intervensere tidligere. En organisasjon for tidligere barnehjemsbarn påpekte gang på gang følgende overfor meg da jeg var statsråd: Vi ber om én ting: Dere må gripe inn tidligere. Hvis vi skal komme med våre erfaringer, er det det at barnevernet kom inn for sent. Og det er ofte akuttplassering som er det første inngrepet, dessverre.

Ola T. Lånke (KrF): Noe av kritikken går på dette at det ikke er utført anbudsprosesser for private institusjoner. Hva vil du si om bruken av anbudsprosesser når det gjelder ideelle og private institusjoner?

Laila Dávøy: Det var et unntak i loven som gjorde at man kunne videreføre avtaler med ideelle organisasjoner. For det første var det mange som hadde avtaler. For det andre hadde man altså gitt unntak – de behøvde ikke nødvendigvis å være med på anbudsrundene. I alle fall i starten var det mange avtaler som ble videreført, det første året.

Når det gjelder anbudsreglementet, var det vedtatt og skulle gjennomføres. Man kom sent i gang. Det var Region vest som startet, og jeg mener å huske at den første anbudsunden de hadde, ble det protestert på. Det ble tatt opp i Kofo. Var det det det het? Jeg er dårlig til å huske.

Møteleiaren: Då er tida ute.

Då går vi vidare til Senterpartiet. Magnhild Meltveit Kleppa – ver så god.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk, leiar.

Mitt fyrste spørsmål er rett og slett: Kom Riksrevisjonen sine merknader til 2005 overraskande på deg?

Laila Dávøy: Ja, relativt overraskende. Det var egentlig ikke overraskende at det var problemer med hensyn til økonomi. Jeg hadde jo fått informasjon fra departementet, men like fullt følte jeg at departementet hadde såpass mye styring over – skal vi si – direktoratet. Jeg vet i hvert fall at ekspedisjonssjefen var med på møter hver 14. dag, og at økonomi og økonomistyring var en viktig del i disse møtene. Men på det tidspunktet, i starten av 2004, var jeg ikke så sterkt involvert som jeg ble senere, da vi fikk en del spørsmål fra Riksrevisjonen. Før rapporten kom, var det jo en del spørsmål som ble stilt.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Du nemnde sjølv forholdet mellom departementet og direktoratet. Du sa at det var sju tillegg i tildelingsbrevet for 2005. Du sa òg at det var sju møte for å følgja det opp. Då vil spørsmålet mitt vera: Er det noko her som du i ettertid ser går på

manglande tydelegheit og manglande kompetanse, eller er det ein manglande vilje til å følgja det opp?

Laila Dávøy: Nei, det er absolutt ikke en manglende vilje, slik jeg har sett det. Men hvis det kan være noe – uten at jeg kan svare 100 pst. på det, som ikke var med på disse ledermøtene med Bufdir – vet jo ikke jeg 100 pst. hvordan f.eks. regionene er blitt fulgt opp vidare med kontrollsystemer. Det har iallfall ikke jeg sett er dokumentert godt nok, men det kan godt hende at det er det. Og det kan godt være at departementet kan svare bedre på det enn jeg. Men det var på en måte hele tiden i regionene problemene lå. Jeg mener i alle fall at departementet kontrollerte og kontrollerte. Det ble innført gode systemer, og da burde det også på en måte gitt seg bedre utslag enn at Riksrevisjonen skulle komme med to rapporter som var så – for å si det slik – negative. Dette er det vanskelig for meg å svare på, men jeg har ikke inntrykk av at det var noen som helst vond vilje – absolutt ikke.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det er jo som du seier sjølv, ei svær reform du hadde ansvaret for. Men når det er betydelege merknader i 2004, og du set i verk betydelege tiltak i 2005, er det då likevel slik at statsrådene ikkje er til stades på desse møta med direktoratet?

Laila Dávøy: Jeg hadde noen møter med direktoratet. Jeg husker ikke hvor mange vi kan ha hatt – i 2002, 2004 og 2005. Vi hadde også møter der vi diskuterte økonomi, men ikke mange, for det er jo slik at statsråden ikke har møter hver måned med underliggende etater. Men vi hadde møter, og jeg synes de møtene var positive. Mitt inntrykk av ledelsen i Bufdir var at her var det stor giv. De syntes det var en utfordring med økonomi. De syntes det var mange faglige utfordringer, men de var også veldig dedikert til omstillingen, og ønsket svært gjerne at dette skulle gå både raskt og fort av hensyn til barna. Så jeg følte at jeg hadde en stab både i departementet og i direktoratet av engasjerte, positive mennesker. Men som sagt: Det var en stor reform. Jeg skulle virkelig ønske at man fra statens side kunne gått inn og sett på om det var noe man kunne gjøre for på en måte å lage et system for omstillinger i staten, der man kunne vite om noen av de problemene man ville stå overfor, for jeg tror de er ganske like. Jeg har i hvert fall lest Riksrevisjonens rapport om dette, som er meget interessant.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Er det tid til eit lite spørsmål?

Møteleiaren: Det er 20 sekund igjen.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det går på tilhøvet til regionane og dei openbert svære forskjellane som var der. Betyr det du seier, at du ikkje fekk nokon rapport tilbake frå direktoratet om at det var svære forskjellar i regionane, og at det kanskje var viktig å følgja dei veldig nøye opp?

Laila Dávøy: Jo da, det visste jeg. Vi kjente barnevernet ganske godt, kjente de ulike regionene, visste f.eks. at i Sogn og Fjordane hadde de gjort et fantastisk arbeid med fosterhjem, visste at i Buskerud hadde de hatt en del veldig spennende –

Møteleieren: Då er tida ute. Vi må berre gå vidare. Vi har litt tid, så eg gir høve til to tilleggsspørsmål – først til saksordføraren, så til Per-Kristian Foss. Det blir berre dei to.

Berit Brørby (A): Det er spørsmål om de økonomiske styringssystemene som ikke virket. Jeg er enig i at dette var en stor reform, og at det kanskje var en umoden reform, i den forstand at styringssystemene ikke var gjennomgått tilstrekkelig før man startet.

Da er jeg opptatt av – når tidligere statsråd Dávøy sier at man hadde egne møter også i direktoratet, og man hadde informasjon om overskridelsene – om disse møtene er sporbare. På hvilken måte fikk man informasjon om at styringssystemene overhodet ikke virket? Kan det spores at det har vært avholdt møter – at du har avholdt møter, og at andre har avholdt møter – slik at departementet faktisk var oppdatert på de økonomiske overskridelsene som hadde funnet sted?

Laila Dávøy: Når det gjaldt økonomi og overskridelser, eller at man gikk mot å måtte prøve å få mer midler inn i barnevernet, var det fortløpende vurderinger av dette. Jeg synes direktoratet var flinke til å komme med bekymringsmeldinger også på de møtene jeg hadde om det. Men jeg vet ikke om jeg sånn uten videre kan gå god for å være enig i at styringssystemene overhodet ikke virket. Vi jobbet jo med styringssystemer hele veien, og det er jo slik at mye av dette kom på plass først fra medio 2005 og mot slutten av 2005. Det var jo kanskje da at i hvert fall en god del av de strukturene vi hadde jobbet med for de systemene som vi virkelig trengte, kom på plass. Og vi overtok jo ikke før 1. januar 2004. Vi hadde fra departementet ingen mulighet til å gå inn og begynne å styre og lage styringssystemer i forkant av dette, for da eide vi ikke barnevernet – for å si det slik.

Møteleieren: Då gir eg ordet til Per-Kristian Foss til eit kort spørsmål.

Per-Kristian Foss (H): Spørsmålet er egentlig: Hvorfor var du overrasket over Riksrevisjonens rimelig kritiske rapport, tatt i betraktning at a) du hadde først fått brev fra Riksrevisjonen, og spørsmålene derfra pleier jo å antyde litt om temaet, for å si det forsiktig, og b) du hadde litt inn i første budsjettår fått varsel om overskridelser, og så kom Riksrevisjonens rapport ett år etterpå. Hvorfor var du overrasket? Når det blir overskridelser, er det gjerne noe som ikke stemmer med styringssystemene – for å si det slik.

Laila Dávøy: Jeg var kanskje ikke overrasket over overskridelsene som sådanne. Dem var jeg jo bekymret

over hele veien. Det er i hvert fall helt sikkert. Overraskelsen med hensyn til rapporten var vel at jeg egentlig var ganske trygg på at man i løpet av 2005 skulle klare å kvittere ut alle de problemstillingene som Riksrevisjonen hadde reist i 2004. Så viser det seg altså at vi ikke klarte det likevel, og at en del av styringssystemene som vi trengte for å ha god kontroll, faktisk ikke kom på plass før i slutten av 2005. Det var jeg bekymret for, og det syntes jeg var leit.

Møteleieren: Då er vi ferdige med denne runden. Då får du, Laila Dávøy, inntil 5 minutt til ei avslutning, dersom du ønskjer det. Du er ikkje nøydd til det – for å seie det slik. Ver så god!

Laila Dávøy: Jeg kan bare takke for gode spørsmål. Jeg har vel egentlig ikke så veldig mye mer å si. Jeg synes jeg har fått forklare meg, og at jeg har fått gode spørsmål. Jeg håper at jeg har svart tilfredsstillende.

Jeg vil bare kanskje gjenta nok en gang at jeg er veldig glad for og trygg på barnevernsreformen, som jeg startet gjennomføringen av. Hvis komiteen tenker litt – hvis i alle fall jeg tenker litt, føler jeg kanskje at det de siste par årene har vært ganske mye ro om barnevernet. Mer enn 3 000 medarbeidere har blitt omstilt og har gjort en formidabel jobb. Og jeg er helt sikker på at flere barn får hjelp tidligere i dag enn det de fikk tidligere. Så jeg har bare lyst til at komiteen skal vite at jeg mener at det var riktig, selv om vi har hatt en del begynneproblemer.

Møteleieren: Tusen takk skal du ha. Eg er sikker på at vi skal dra nytte av det du har svart og bidrege med i denne høyringa.

*Høring med familie- og likestillingsminister
Karita Bekkemellem*

Møteleieren: Då er vi på plass igjen, og vi kan gå vidare.

Eg vil ønskje barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem hjarteleg velkomen. Du har med deg ekspedisjonssjef Haktor Helland og direktør Ann-Marit Sæbønes. Velkomen til dykk òg. Vi går rake vegen på og gir statsråden 10 minutt til ei innleiing – ver så god.

Statsråd Karita Bekkemellem: Tusen takk.

Som kjent overtok jeg ansvaret i Barne- og likestillingsdepartementet, med ansvaret for det statlige barnevernet, den 17. oktober 2005. Det første vi da tok tak i, var arbeidet med statsbudsjettet og nysalderingen for 2005.

Det ble veldig raskt klart at den nye regjeringen den gangen overtok en virksomhet som ikke hadde tilstrekkelige rammer til å dekke aktiviteten det var lagt opp til. Vi var da kommet til november i 2005, og det var ingen mulighet til å iverksette tiltak for å snu utviklingen det året. Det var nødvendig med betydelige tilleggsbevilgninger, og Regjeringen la derfor fram et budsjett med økte rammer i 2005 med 182 mill. kr, og for 2006-budsjettet med 150 mill. kr.

Jeg har bar lyst til å si at jeg og Regjeringen tok Riksrevisjonens rapport på alvor med en gang vi ble kjent med den. Selv om den i hovedsak beskriver forhold fra før min tid, vil jeg si at departementet og Regjeringen systematisk har gjennomgått denne, så vel som rapporten fra 2004, for at vi i 2006 kunne rette opp de forholdene som var påpekt. Jeg har hatt min hovedfokusering på 2006.

Jeg vil her særlig framheve den kritikken som har kommet når det gjelder de økonomiske styringssystemene, herunder lov om offentlige anskaffelser. Vi har jobbet systematisk med å få på plass nødvendige styringssystem. Det har dreid seg om nødvendig budsjett, rapporteringsverktøy og økt kompetanse blant ansatte med ansvar for etatstyring, så vel som om tett oppfølging mellom departement og direktorat og mellom direktorat og region. I dag mener jeg at slike systemer er på plass, men de må selvsagt hele tiden videreutvikles og forbedres. Ut ifra den kunnskapen jeg sitter med i dag, ser jeg at departementet har tatt det styringsgrepet på dette feltet som vi mener det var forsvarlig å gjøre, og som vi har makt og myndighet til å råde over.

Når det gjelder kjøp av private kommersielle institusjonsplasser, er det min holdning at lov om offentlige anskaffelser skal følges. Det er også gitt som et klart styringssignal fra departementets side. Etaten har kommet langt i 2006. Alle regionene har nå hatt én anskaffelsesrunde, og to av regionene er inne i sin andre runde. Det er også vedtatt at en skal gjennomføre konkurranse om rammeavtalene i 2007. Det vil kunne redusere behovet for kjøp av såkalte akutt plasser. Disse plassene er dyre, og behovet for dem er akutt og vanskelig å forene med en anbudsrunde.

De gamle avtalene med ideelle organisasjoner er nå i ferd med å fases ut. De nye avtalene med disse organisasjonene gjøres nå også etter det regelverket vi har å styre etter.

Vi må ta inn over oss at det har vært nødvendig med tilleggsbevilgninger til det statlige barnevernet, både i nysalderingen i 2005 og også i 2006. Som Stortinget allerede er informert om, tok jeg derfor initiativ til en ekstern gjennomgang av styringen og ressursbruken av Bufetat i desember i 2006. Denne rapporten skal være klar i mars, og departementet vil redegjøre for resultatet i revidert nasjonalbudsjett i 2007. Senere i 2007 vil departementet igangsette et arbeid med en bred evaluering av hele barnevernsreformen.

Departementet har også prioritert etatstyring av Bufetat, og ressursene til dette arbeidet er økt. Tiltakene for å gjennomføre reformer har vi sett på. God økonomisk styring forutsetter at man må utnytte kapasiteten en har i eget tiltaksapparat. Departementet har også pålagt Bufetat å sikre en bedre utnyttelse enn det vi har i dag. Etaten jobber kontinuerlig med å utvikle tiltakene, slik at de har tilbud til ulike typer barn og ungdom. Dette vil redusere behovet for å kjøpe institusjonsplasser fra private kommersielle foretak.

Bufetat skal i samarbeid med kommunene komme inn i barnevernssakene tidlig, for å forsøke å finne løsninger med tiltak i hjemmet. Etaten jobber med å rekruttere flere fosterhjem. Færre barn skal tilbys en dyr institusjonsbe-

handling. De skal isteden tilbys bedre og mer rimelige tiltak. Dette har etaten så langt lyktes godt med. I 2006 var det en reell nedgang i institusjonsbruken på 2,8 pst. Det forutsettes at vi klarer å fortsette dette på samme nivå i 2007.

Vi skal fortsette med å innføre et kunnskapsbasert barnevern. Det betyr at vi skal satse på tiltak for barn og unge som forskningsmessig kan dokumenteres å ha en god effekt. Alle de fem nye institusjonene for ungdom med atferdsproblemer som er basert på ny kunnskap, er nå kommet i drift. Opplegget i institusjonene innebærer bl.a. at det blir en kortere tid på institusjon og en systematisk oppfølging av hjemmet når ungdommene er ferdige med institusjonsoppholdet. Det gjør at disse institusjonene er billigere enn de såkalt tradisjonelle institusjonene vi har benyttet oss av.

Vi har i tillegg to utfordringer som påvirker økonomien i det statlige barnevernet. Noen ganger er det beklageligvis slik at foreldre med psykisk dårlige barn eller barn med funksjonshemninger ikke klarer å gi barna den omsorgen de trenger. Vi kan ikke utelukke at et bedre hjelpe-tilbud til disse barna i regi av kommunens helsetjeneste hadde gjort det mulig for foreldrene å ivareta sitt omsorgsansvar. I dag blir det statlige barnevernet i en for stor grad sittende med ansvaret for noen funksjonshemmede barn og noen barn som har behov for psykiatrisk tilbud. Når barnevernet overtar omsorgen, blir store deler av utgiftene overført fra kommunene til staten. Et utilstrekkelig tilbud i psykiatrien kan også gjøre at barnevernet tar ansvar for psykisk syke barn som strengt tatt ikke burde ha noen plass i barnevernet. Dette er ofte svært ressurskrevende barn. Både departementet og Bufetat arbeider for at rett instans skal gi tilbud til og dekke utgifter for disse barna. Men det er vanskelig å finne en løsning på saken, og inntil en finner løsninger i enkeltsakene, får disse barna et helt nødvendig tilbud av det statlige barnevernet.

En annen utfordring for etaten er at kommunen og fylkesnemnda beslutter om det offentlige skal ta omsorgen for et barn eller ikke. Det betyr at kommunene i vesentlig grad påvirker det utgiftsnivået som det statlige barnevernet har.

De tiltakene som jeg nå har nevnt, vil over tid kunne bidra til å begrense utgiftsveksten i etaten, samtidig som kvaliteten på tjenestene vil kunne bli bedre. Selv om omstillingsarbeidet har tatt mer tid og blitt mer ressurskrevende enn forutsatt, ser vi nå tendenser til positive resultat. Foreløpige regnskapstall for 2006 viser en utgiftsvekst på 6 pst. reelt, mot 10 pst. det siste året som fylkeskommunen hadde ansvaret. Etaten hadde i fjor en økning i klientveksten på 7 pst., så vi ser at utgiftsveksten nå er lavere enn klientveksten. Det er allikevel ikke til å komme bort fra at det fortsatt er store utfordringer for etaten. Vi har en klientvekst som ser ut til å fortsette i 2007, og det er fortsatt utfordringer knyttet til styringen av etaten, selv om mye er gjort siden 2005, som var etatens andre driftsår.

Det er positivt at Riksrevisjonen i Dokument nr. 1 uttaler at de har sett store forbedringer i rutiner og kompetanse, og jeg vil forsikre meg om at dette arbeidet fortset-

ter. Når alt dette er sagt, leder, er det viktig å minne om formålet med reformen. Bakgrunnen for hele reformen var et ønske om et barnevern med høy kompetanse, god faglig kvalitet og en effektiv drift som skal sikre et likeverdig tilbud overfor noen av de svakeste barna våre over hele landet. Den nye regjeringen støtter den tidligere regjeringen med hensyn til at dette var en viktig reform. Vi må derfor hele tiden se på behovet for nye tiltak. Jeg kan love at Regjeringen følger meget tett opp, og at vi er villige til å ta de nødvendige grep. Vi imøteser den uavhengige gjennomgangen av etaten, som vi kommer til å ha klar i løpet av mars, og som også Stortinget vil ha mulighet til å få fullt innsyn i gjennom revidert nasjonalbudsjett.

Møteleieren: Takk skal du ha.

Då vil eg gi ordet til saksordføraren, Berit Brørby, frå Arbeidarpartiet. Ver så god, du har 10 minutt.

Berit Brørby (A): Takk.

Tidligere statsråd Dávøy sa helt på slutten av sin sluttmerknad at mye av det Riksrevisjonen hadde påpekt i sine rapporter både i 2004 og 2005, kom på plass i slutten av 2005. Det står litt i kontrast til det statsråden nå sa i sin innledning, om at det var mye å rydde opp i da den nye regjeringen tok over. Det er jo rart at Riksrevisjonen ikke har fanget opp akkurat dette.

Men de spørsmålene som jeg har, er: Hva slags prosedyrer har dere nå etablert for oppfølging av det som skjer i Bufetat? Hvor hyppig har dere møter? Hva slags sporbarhet er det på møtene? Hvor ofte blir departementet nå orientert om at økonomien er innenfor de rammer som er tildelt? Og: Har man en stadig høyning i kvaliteten på tilbudene?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg har lyst til å gjenta det jeg sa helt i starten av mitt innlegg, at det var helt åpenbare behov for tilleggsbevilgninger da vi tok over regjeringsmakten. Vi la inn mer ressurser til det statlige barnevernet, samtidig som vi helt tydelig styrket de styringsmekanismene som var der i forhold til Bufetat. Det har vært sju møter i året med etaten. I tillegg til det er det månedlige tilbakemeldinger fra etaten. Det har vært særskilte økonomimøter med etaten, der en på et vis har tatt ut enkelte tema når det har vært behov for det.

Jeg føler at vi har fulgt opp etaten så langt det er forsvarlig og lar seg gjøre, ut fra at selvfølgelig også etaten har sine styringsverktøy til å følge opp. Vi har hele tiden passet på at vi har fått tilbakemeldinger. I tillegg til det har jeg også lyst til å si at etaten har fulgt opp de ulike regionene med direktørmøter hver måned, og i hvert fall ut fra den kunnskapen og informasjonen som jeg har fått på mitt bord, er det ingen grunn til å si at det ikke har vært en tett dialog og med den ytre etaten på dette punktet.

Berit Brørby (A): Kan statsråden gi en vurdering av forholdet mellom klienttilgangen og behovet for plasser nå, og om Stortingets mål og intensjoner nå blir fulgt opp innenfor de økonomiske rammene som er stilt til rådighet. Med andre ord: Er statsråden trygg på at de målene Stor-

tinget har satt, og de økonomiske rammene går hånd i hånd?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg har lyst til å svare på denne måten: Det er ikke uten grunn at statsråden har satt i gang en uavhengig gransking* av etaten. Det er nettopp for å få alle svar på bordet, slik at en og har muligheten til å ta de nødvendige styringsgrep. Jeg føler og at den kritiske rapporten som vi har fått fra Riksrevisjonen, er av en slik karakter at Regjeringen er nødt til å kjenne til absolutt alle sider av saken. Derfor har jeg gått til det skritt at jeg faktisk har bedt om å få den informasjonen på bordet. Jeg vil da kunne gi et mer oppdatert svar når vi får den uavhengige gjennomgangen. Da har vi også muligheten til å sette inn ytterligere tiltak hvis det skulle vise seg at den styringsdialogen vi har i dag, ikke er tilstrekkelig. Men med alt det vi nå gjør overfor etaten, er det nesten grenser for hvor langt vi kan gå med diverse pålegg uten at det igjen kan skape enkelte reaksjoner på det feltet.

Berit Brørby (A): Kan statsråden si litt om forholdet mellom klienttilgangen og behovet for plasser?

Du nevnte i stad at det var viktig for deg å legge vekt på at lov om offentlige anskaffelser skal følges. I den forbindelse – du kan kanskje også kommentere det i sluttrunden – har jeg et spørsmål til Riksrevisjonens undersøkelse viser at det er forskjellig praksis med hensyn til størrelsen på økonomisk støtte som gis til kommunene ved bruk av hjemmebaserte tiltak. Hva er i bakgrunnen for dette? Hvor store variasjoner er det egentlig tale om? Og: Finnes det statlige retningslinjer for utbetaling av denne formen for støtte?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg har lyst til å si til det første spørsmålet som gjelder klientvekst, at den er stipulert til ca. 7 pst. Det er helt opplagt at det er vanskelig å anslå helt nøyaktig hvordan denne utviklingen her vil være. Det er også fordi barnevernet i dag opplever at det er økt tillit til det arbeidet som barnevernet gjør. Mange av de ansatte i barnevernet opplever nye typer henvendelser til barnevernet. Det gjør også selvfølgelig at det er vanskelig å si eksakt hva utviklingen vil være. Samtidig har jeg lyst igjen til å understreke det jeg sa i innledningen min, at en del av vedtakene fattes av fylkesnemndene, og en del av kommunene, noe som gjør at det statlige barnevernet ikke har den reelle og hele oversikten over hvor mange barn som faktisk får hjelp. Det er på mange måter også en del av de skyggesidene som er i samfunnet vårt, beklageligvis, at vi ser at det er mange familier som sliter. Jeg har lyst til å understreke det – og også ta den forrige regjeringen litt i forsvar – at hele utgangspunktet for denne reformen var jo at vi skulle gjøre en forsterket innsats for de svakeste barna. Så hadde en kanskje litt for høye ambisjoner, og en del ting gikk litt fort, men hovedintensjonen skal vi ikke glemme. Det var å hjelpe de barna som i dag sliter aller, aller mest.

*Statsråden mente her å bruke begrepet «gjennomgang».

Når det gjelder det siste spørsmålet, om hjemmetiltakene, er det helt klart at det som var situasjonen når en fikk opprettet etaten, var at det var en ulik praksis ute i fylkeskommunene med hensyn til hvordan dette ble praktisert. Vi så faktisk at det var ulike typer støtteordninger på dette feltet. Vi får nå forsikringer om at det er på plass, og at det er en opprydding på gang, slik at det skal være en likhet i praktiseringen av det.

Berit Brørby (A): Da er jeg ferdig.

Møteleiar: Då er det Framstegspartiet sin tur. Det er eg som skal stille spørsmål, og då må eg i samsvar med reglementet overlata møteleiinga til første nestleiar, Inge Ryan.

I n g e R y a n overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da gir vi ordet til Lodve Solholm fra Fremskrittspartiet – vær så god.

Lodve Solholm (FrP): Takk skal du ha, fungerande leiar.

Det vart sagt av tidlegare statsråd at ho var litt overraska over fagkompetansen i fylkeskommunane. Då kunne det vere interessant å høyre: Er det også statsråden sitt inntrykk?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg føler ikke at jeg i dag har forutsetninger for å bekrefte eller avkrefte de vurderingene den forrige regjeringen gjorde om kompetansen i fylkeskommunene. Men det som var hele intensjonen med etableringen av det statlige barnevernet, var jo nettopp å bygge opp en sterk faglig bistand til kommunene. Derfor ble det opprettet 26 nye fagteam, som nettopp skulle gi kommunene ute mer bistand og hjelp.

Lodve Solholm (FrP): Kor mange av desse fylkeskommunale fagkompetente folka følgde med over i det statlege, og kor mange nye stillingar vart oppretta i Bufetat?

Statsråd Karita Bekkemellem: Det tør jeg ikke gi noe eksakt svar på nå. Dette var den håndteringen som den forrige statsråden hadde. Jeg tør ikke gi noe eksakt svar på det. Det kan vi følge opp og gi komiteen i ettertid. Det kan hende at ekspedisjonssjefen kan gi et korrekt svar på hva som var situasjonen på stillingsbiten på det feltet når Bufetat tok over ansvaret fra fylkeskommunen.

Haktor Helland: Den viktigste styrkingen av Bufetat skjedde i fagteamene: de som skulle ha møte med kommunene, de som skulle påvirke tiltakene, og de som hadde mulighet for å påvirke utgiftene. For det er i tiltakene utgiftene ligger. Antallet ble fordoblet i forhold til den innsats som ble gjort i fylkeskommunene, og etterpå er det ytterligere styrket.

Lodve Solholm (FrP): Så over til eit anna spørsmål. Det har blitt reagert litt på den veldige investeringstakta som no er på det å opprette nye plassar. Ein ser at godt fungerande private institusjonar no går for lut og kaldt vatn, og kanskje blir fasa ut. Kva er grunngivinga for å gå i gang med ei investering som til dei grader gjer at ein ikkje har ressursar, samstundes som ein ikkje utnyttar den kompetansen og den ressursen som ligg i dei private institusjonane?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg har lyst til å si at det har vært Stortingets vilje at det skulle etableres flere institusjoner i regi av staten på dette feltet. Samtidig er det helt åpenbart at vi også fortsatt har behov, og vil ha det i framtiden, for private, kommersielle aktører. Vi vet også at det er mange ideelle organisasjoner som gir nødvendig hjelp til mange av de mest utsatte barna, men det må ikke herske tvil om at det har vært et reelt behov for at staten bør gå inn og etablere et sterkere faglig tilbud til mange av de svakeste barna. Vi vet at det er mange som ikke har fått den hjelpen de kunne ha ønsket, og det er nettopp det som har vært hele intensjonen med å etablere nye institusjoner, å gi ny faglig hjelp som vi ikke har hatt i Norge tidligere. Derfor er det riktig å si at vi nå prøver å bygge opp forskningsbaserte metoder som er utprøvd i andre land, og at vi prøver å gjøre dette på en måte som vi kvalitetssikrer best mulig.

Lodve Solholm (FrP): Er statsråden fornøgd med resultatet i barnevernet målt ut frå ressursinnsatsen? Og: Er det eit fornuftig forhold mellom ressursinnsatsen og resultatet?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg har lyst til å si – i den situasjonen barnevernet står oppe i – at en har opplevd en klientvekst. Jeg har nå hatt møter med kommuner over hele landet. Jeg har hatt regionale møter. Jeg har hatt egne reiser på kryss og tvers til kommuner som har gitt meg tilbakemelding om situasjonen i barnevernet. Det mange melder fra om, er en økt tilstrømming der det er nye typer brukergrupper som henvender seg til barnevernet for å få hjelp. Det betyr ikke at barnevernet har gjort noen feil, men det handler kanskje også om at vi etter hvert klarer å fange opp flere av de familiene som trenger hjelp. Derfor er det også viktig at vi benytter oss av metoder som gir hjelp til hjemmebaserte tiltak, som vi nå legger opp til.

Så er det jo en reell situasjon –

Møtelederen: Da er tida ute, så du må avslutte der.

Da overlater jeg ordet igjen til møtelederen, Lodve Solholm. Vær så god.

L o d v e S o l h o l m tok her igjen over som møtelaier.

Møteleiar: Takk for det.

Då går vi vidare til Høgre og Per-Kristian Foss. Ver så god.

Per-Kristian Foss (H): Ja, takk.

Jeg går tilbake til det siste spørret var inne på, nemlig investeringer i de nye institusjonene som var omtalt som «basert på ny kunnskap», eller «ikke tidligere utprøvd i Norge». Jeg brukte tidligere i møtet et uttrykk som et «ikke utprøvd metodisk konsept». Men jeg skjønnte da at det er godt utprøvd i andre land, så vi kan kopiere det.

Mitt spørsmål er først: Hvilken norsk institusjon er det som har utviklet disse metodene? Jeg krever bare et kort svar.

Statsråd Karita Bekkemellem: Dette er jo utprøvd gjennom forskningsbaserte metoder, som var gjort i forkant, med svenske profesjoner som jobber på dette feltet. Tilbakemeldingene på det var, etter det jeg kjenner til – dette var jo under den forrige regjeringen – av en slik karakter at vi med trygghet mente at dette var metoder vi kunne prøve ut i disse institusjonene.

Per-Kristian Foss (H): Mitt spørsmål gikk på hvilken norsk institusjon som har stått bak dette – eller er det ingen?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jo, det er egne profesjoner i Norge som har prøvd det ut. Blant annet har Tore Andreassen prøvd det ut og jobbet systematisk med dette med svenske myndigheter.

Per-Kristian Foss (H): Men det er ikke noen spesiell institusjon hvor det har hatt forankring, altså, i Norge?

Statsråd Karita Bekkemellem: Nei, ikke som har hatt ansvaret. Det kommer nå i regi av de nye institusjonene, og det var en viktig bit av opparbeidelsen av det nye statlige –

Per-Kristian Foss (H): Men hvem er det som skal evaluere dette?

Statsråd Karita Bekkemellem: Som jeg sier, er det slik at denne statsråden nå har tatt initiativ til en gjennomgang av hele det statlige barnevernet, og da vil nettopp disse institusjonene også bli tillagt en intern gjennomgang.

Per-Kristian Foss (H): Men spørsmålet var: Hvilken institusjon har det faglige ansvaret for evalueringen?

Haktor Helland: Det er en forsker ved Universitetet i Tromsø som har fått oppdraget med å evaluere disse fem institusjonene, og det er en forsker fra Sverige som skal evaluere de svenske institusjonene.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Og man er helt sikker på at det er en uavhengighet mellom dem som har forsøket, og dem som evaluerer?

Haktor Helland: Forskeren har ikke hatt noen ting med utformingen av dette konseptet å gjøre, verken i Norge eller i Sverige. Det har vært en målsetting at det skal være uavhengighet.

Per-Kristian Foss (H): Så tilbake til statsrådens redegjørelse. Jeg oppfattet at statsråden til å begynne med sa at hun hadde tatt styringsgrep og etablert systemer som er på plass, som skal sikre tilstrekkelig styring.

Samtidig sa hun avslutningsvis at man fortsatt står overfor store utfordringer styringsmessig – nå snakker jeg altså bare om det. Og mitt spørsmål er da: Er statsråden nå trygg på at hun ikke får en ny rapport fra Riksrevisjonen som er like kritisk som de som er levert?

Statsråd Karita Bekkemellem: Hadde jeg vært fullstendig komfortabel med situasjonen, hadde jeg ikke bedt om en uavhengig gransking*. Derfor er mitt klare svar at jeg vil kunne gi det svaret veldig tydelig når vi har fått den gjennomgangen. Men vi har på et vis lagt inn ressurser. Jeg har forsterket innsatsen så langt jeg føler det forsvarlig å gjøre som statsråd overfor en etat som jeg har under meg, uten at jeg rett og slett setter etaten under administrasjon.

Per-Kristian Foss (H): Hvem er det som står for den gjennomgangen?

Statsråd Karita Bekkemellem: Den gjennomgangen skal vi nå foreta – og det er, Haktor?

Haktor Helland: ECON.

Statsråd Karita Bekkemellem: Det er ECON som foretar den gjennomgangen, og den skal være ferdig i mars.

Per-Kristian Foss (H): Og den følger opp de temaer som også Riksrevisjonen har vært inne på i sin kritikk?

Statsråd Karita Bekkemellem: Det ligger der som en veldig klar forutsetning, også i forhold til de institusjonene som er nyetablert.

Per-Kristian Foss (H): Takk!

Møteleiaren: Då går vi vidare til Kristeleg Folkeparti og Ola T. Lånke. Ver så god.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg har registrert at statsråden sa at denne regjeringen støtter gjennomføringen av reformen som den forrige regjeringen satte i gang. Jeg hørte også statsråden si ved en anledning her nå at kanskje hadde man for høye ambisjoner. Jeg vil be statsråden om å utdype det litt mer. Har denne statsråden andre eller mindre ambisjoner enn den forrige regjeringen?

*Statsråden mente her å bruke begrepet «gjennomgang».

Statsråd Karita Bekkemellem: Nei, av og til kan vi være litt rause med hverandre på tvers av partiene. Og på dette feltet har jeg faktisk lyst til å berømme regjeringen for det arbeidet den gjorde i å gi et bedre tilbud til de svakeste barna. Det var helt nødvendig.

Det er helt klart, som Laila Dāvøy var inne på i stad, at litt av svakheten er at en ikke har fått fylt opp fort nok plassene i de nye statlige institusjonene, slik at en ikke har fått de innsparingene som en hadde forventet. Noen ganger er det kanskje et gode at vi som politikere er utålmodige, men noen ganger er det også slik at vi kan få litt kritikk, som vi har fått denne gangen av Riksrevisjonen. Men det jeg føler har vært litt av den situasjonen som Bufetat har opplevd, er at prosessen med å få klienter inn i det statlige systemet ikke har gått så fort – noe som igjen har gjort at en har fått en for stor utgiftsside.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg har en sterk opplevelse av at statsråden ikke er helt bekvem med den situasjonen vi har, siden man setter i gang en uavhengig gransking. Det skal jo noe til før man går til et slikt skritt, så her er det tydelig for alle at man er usikker. Det kan man kanskje forstå ut fra det som er kommet fra Riksrevisjonen, bl.a. Men har denne regjeringen satt i gang noen nye styringsverktøy som ikke den forrige regjeringen satte i gang utover det å bevilge mye mer penger – eller fortsetter man stort sett med de rutinene og de styringsgrepene som den forrige regjeringen satte i verk?

Statsråd Karita Bekkemellem: Ja, det vi har gjort, er å forsterke veldig tydelig på alle punkt den styringsdialogen og det styringsverktøyet som har vært. I tillegg til det har det vært en del møter tett mellom departement og direktør nettopp for å forsikre seg om at styringssignalene blir tatt på alvor. Det er ingen god situasjon verken for storting eller for regjering at Riksrevisjonen kommer med såpass kritiske merknader som det vi har opplevd her. Det er heller ingen god styringssituasjon for en regjering å måtte finne et visst antall millioner i revidert nasjonalbudsjett. Derfor er det viktig med hensyn til forutsigbarheten for etaten at vi også klarer å planlegge driften, som gjør at vi slipper å oppleve lignende situasjoner i framtiden. Det gjør vi nå et hederlig forsøk på å få til. Og så skal jeg gjenta meg selv ved å si at Stortinget vil få fullt innsyn i det.

Møteleiaren: Då går vi til Senterpartiet og Magnhild Meltveit Kleppa – ver så god.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Takk.

Då vil eg fyrst stilla same spørsmålet som eg stilte til Laila Dāvøy. Var du overraska over Riksrevisjonen sine merknader til 2005?

Statsråd Karita Bekkemellem: Den situasjonen jeg opplevde, og som jeg veldig klart gjorde rede for innledningsvis, var at jeg var nødt til å ta en runde med å få på plass store ekstrabeløp til det statlige barnevernet. Alle som har sittet i regjering, vet at budsjettituasjonene er

krevene. Det er ingen tvil om at når en er nødt til å gå til et slikt skritt, vet en også at Riksrevisjonen antakeligvis har sine påtegninger. Den virkeligheten fikk jeg presentert da jeg kom inn i departementet, og vi begynte budsjettprosessen umiddelbart.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Laila Dāvøy sa at det vart sett i verk reviderte retningslinjer frå 4. oktober 2005. Vil du seia at det var retningslinjer som eigentleg vart sette i verk noko på overtid?

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg har ikke lyst til å kommentere om den forrige statsråden gjorde nok eller ikke nok. Jeg har overfor kontrollkomiteen lyst til å påpeke den situasjonen jeg opplevde da jeg tok over ansvaret, og de tiltakene jeg har iverksatt. Det er vurderinger jeg synes det er riktig at komiteen selv gjør.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Så eit spørsmål som går på sjølve styringsdialogen, og korleis den no går føre seg. Du har vore inne på de tidlegare. Eg vil berre be deg gjenta korleis dialogen går føre seg, både med direktoratet og med regionane.

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg har først lyst til å si at det er sju styringsmøter som foregår mellom departementet og etaten. I tillegg til det er det egne månedlige rapporteringer som går mellom departement og etat. I tillegg til det har det vært egne såkalte økonomimøter om særskilte temaer som departementet har hatt. I tillegg til det vil jeg si at det har vært en internkontroll som har vært på plass mellom etat og direktorat. Dette handler om en rapportering fra regionene, det handler om virksomhetsstyringssamtaler mellom direktorat og region, det handler om direktørmøter hver måned og egne institusjonsplaner som regionene har sendt inn til direktoratet. I tillegg til det sendes det inn liste over tiltak for å kunne holde budsjettene. Det er også slik at risikostyring er i ferd med å innføres i etaten. Bufdir utløser også stedlige kontroller i regioner som en del av styringssystemet.

Ut fra det jeg synes er forsvarlig å gå inn og kreve, føler jeg at med den dokumentasjonen som vi har muligheten til å påføre etaten ute, er dette det vi faktisk kan klare, uten at vi er nødt til å gå tyngre inn. Men jeg har lyst til å understreke at hvis det skulle være nødvendig med ytterligere grep, er denne regjeringen villig til å ta det. Men vi synes også det er rettfærdig overfor etaten at det faktisk må være mulig å få svarene, og at dette blir presentert på en uavhengig måte, som også gjør at det ikke går politikk i det fra Stortingets side. Derfor er jeg veldig imøtekomende med hensyn til det den uavhengige rapporten vil vise oss.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eit siste spørsmål som nærmast er eit ja/nei-spørsmål. I dei sju møta som er, og òg i møta som er om spesielle tema, er det der skriftleg referat?

Statsråd Karita Bekkemellem: Ja, det skal det være, etter det jeg er kjent med. Det kan sikkert også ekspedisjonssjefen bekrefte.

Ekspedisjonssjef Haktor Helland nikker.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Ja. Takk.

Møteleiaren: Då er vi ferdige med ein runde. Eg tillèt då at vi opnar for nokre små tilleggsspørsmål – saksordføraren har bede om det, i tillegg til meg sjølv og Ola T. Lånke.

Berit Brørby (A): Om jeg bare helt til slutt kan få statsrådets vurdering av et tema som ikke har vært berørt, men som kanskje kan påvirke økonomien i barnevernet, og som igjen kan gjenspeiles i neste rapport fra Riksrevisjonen. Kan statsråden si noe om hvor langt man har kommet i arbeidet for å legge til rette for å overta ansvaret for asylbarn?

Statsråd Karita Bekkemellem: Det vil jeg gjerne gjøre.

Det er en sak som er viktig for denne regjeringen. Det er med glede jeg kan meddele at vi har funnet en type beliggenhet som gjør at vi nå forhåpentligvis kan gi de minste barna et tilbud allerede fra høsten av, hvis alt går etter planene. Vi er avhengig av å ha tilstrekkelig faglig kompetanse inn i institusjonen, og det har også vært hele forutsetningen for at barnevernet skulle ta over ansvaret. Vi er nødt til å ha kompetanse, kvalitet, på plass før vi etablerer institusjonen. Institusjonen er på Eidsvoll, og de minste barna, altså de under 15 år, vil da få et tilbud der, forhåpentligvis fra høsten av.

Regjeringen jobber nå parallelt med også å ta over ansvaret for gruppen mellom 15 og 18 år, og det vil vi komme tilbake igjen til på et egnet tidspunkt.

I n g e R y a n overtok her over som møteleder.

Lodve Solholm (FrP): Då vil eg gjerne stille to enkle spørsmål.

Statsråden sa at det var kommunane og fylkesnemndene som på mange måtar la premissane for store delar av kostnadene. Ser du at det blir litt meir kontrollert styring ved ein institusjon? Det er det eine spørsmålet.

Når det ikkje har vore full konkurranseutsetjing, kan statsråden garantere at dei statlege plassane er billegare enn dei private?

Det var mine spørsmål.

Statsråd Karita Bekkemellem: Til det siste først: Det som ligger der om nye behandlingsmetoder, viser at det er en stor besparelse ved nettopp å bruke de nye behandlingsmetodene i forhold til å bruke vanlige private, kommersielle institusjoner. Så får vi se om dette gir uttelling, men jeg mener at det vi nå ser med en redusert utgiftsvekst, som jeg gjorde rede for, på 2,8 pst., viser at vi er inne på riktig kurs. Det aller viktigste på dette feltet er å gi de riktige hjelpetilbudene til barna. Om det da er en

privat institusjon som vil være det riktige for det ene barnet, eller et nærmiljøbasert tiltak, er knekkende likegyldig for meg så lenge barna får hjelp når de skal ha hjelp.

Vi må erkjenne at staten ikke har hatt gode nok tilbud. Vi har vært prisgitt et privat tilbud på dette feltet. Det jeg er opptatt av, er at vi skal ha gode godkjenningsordninger som også fanger opp de private institusjonene i framtiden, slik at disse barna faktisk tilbys kvalitet, og at vi selvfølgelig også er nødt til å ha et kritisk søkelys på hva utgiftene er i disse institusjonene.

Lodve Solholm (FrP): Så var det det andre spørsmålet, som galdt økonomistyring i institusjonane kontra fylkesnemndene.

Statsråd Karita Bekkemellem: Ja.

Om en har bedre økonomistyring med en institusjon, kan ikke jeg gi noe fasitsvar på. Jeg tror at en uavhengig gjennomgang vil gi oss bedre svar på det, og vi vet også at kostnaden på institusjonsplasser varierer svært mye. Det viktige her er at vi har en kvalitetssikring av det vedtaket som kommunen og fylkesnemnda fatter, som gjør at vi er trygge på at det fattes et riktig vedtak for det enkelte barnet, slik at det ikke blir en økonomisk argumentasjon som ligger til grunn, men hva som faktisk er det beste tilbudet til det enkelte barnet.

L o d v e S o l h o l m tok her igjen over som møteleder.

Møteleiaren: Ola T. Lånke – ver så god.

Ola T. Lånke (KrF): Jeg vil spørre litt mer om de private institusjonene og bruken av dem, og ikke minst de ideelle, private institusjonene.

Stortinget sa da det behandlet denne reformen i sin tid, en del positivt om bruken av ideelle organisasjoner i denne sammenheng, som et verdifullt supplement til det offentlige tjenestetilbudet. Det sa seg også tilfreds med at den daværende regjeringen åpnet for unntak fra anskaffelsesreglementet, slik at man også kunne unnlate å bruke anbud for disse organisasjonene.

Nå skjønner jeg at man har innført en ordning hvor man gjør det til regel også for disse organisasjonene/disse institusjonene, så vel som for de andre, å følge reglementet. Hva er den egentlige grunnen til det? Har man fortsatt det syn at disse ideelle organisasjonene har en viktig plass her, og er det gjort fordi det ikke fungerte på noen måte? Er bruken av anbud et egnet instrument i denne sammenheng? Har statsråden oppfatninger om dette?

Statsråd Karita Bekkemellem: Ja, her vil jeg si jeg føler på et vis at Riksrevisjonen har kommet med klare føringer også på dette punktet som jeg føler vi er nødt til å ta alvorlig. Jeg kan ikke se at det skal stilles andre typer kvalitetskrav til ideelle organisasjoner som driver en viktig jobb overfor de svakeste barna, enn til f.eks. staten eller rent private, kommersielle interesser. Dette handler

om at vi må tilstrebe mest mulig åpenhet og innsyn også i det våre ideelle organisasjoner gjør.

Jeg kan forsikre representanten Lånke om at jeg ser absolutt det behovet som mange av disse ideelle institusjonene dekker, og det skal vi ta godt vare på også i framtiden.

Møteleiaren: Då er tida for tilleggsspørsmål over.

Vi er då komne til veggjende, dvs. at det står igjen eit høve for statsråden til å gi ein avsluttande kommentar på inntil 5 minutt om ho ønskjer det – ver så god.

Statsråd Karita Bekkemellem: Jeg skal ikke bruke lang tid. Jeg har bare lyst til avslutningsvis å si at vi tar Riksrevisjonens merknader veldig alvorlig. Jeg tar også veldig alvorlig det Stortinget i sin tid sa ved etableringen av det statlige barnevernet.

Jeg synes det er grunn til å minne om hva dette faktisk handler om: Dette er ikke snakk om mangelfullt teknisk

vedlikehold eller veger eller noe annet. Dette er snakk om barna våre, en del av barna våre, som trenger hjelp.

Jeg har lyst også til å understreke at vi på dette feltet har vedtatt lovpålagte bestemmelser som vi er nødt til å forholde oss til – om vi liker det eller ikke. Det gjør også at vi har utfordringer alle sammen ved å sørge for at både kommunene våre og staten gis nødvendige rammebetingelser for å gi hjelp.

Derfor er jeg glad for at denne regjeringen nå legger inn, gjennom kommunalministeren, nesten 11 milliarder kr mer til kommuneøkonomien. Det vil faktisk kunne bety at det blir et bedre kvalitetstilbud til disse ungene. 80 pst. av tilbudet skjer i regi av kommunene og ikke i regi av det statlige barnevernet. Det synes jeg det er grunn til å legge seg på minne.

Møteleiaren: Då seier eg på vegner av komiteen tusen takk for at statsråden stilte opp med nyttige bidrag til vårt vidare arbeid med Dokument nr. 1 for 2006-2007, og takkar for høyringa i dag.

Høyringa slutt kl. 16.35.
